

Hindu Mitolojisi

Wendy Doniger O'Flaherty

Çeviren: Kudret Emiroğlu

kutuphaneci - eskikitaplarim.com

Wendy Doniger O'Flaherty

Hindu Myths

© İmge Kitabevi Yayınları, 1994

Bu çevirinin tüm hakları saklıdır.

ISBN 975-533-097-6

1. Baskı: Mayıs 1996

Kapak Tasarımı

Fatma Korkut

Dizgi

İmge Ajans

Kapak Baskısı

Pelin Ofset 418 70 93

İç Baskı ve Cilt

Zirve Ofset 229 66 84

İmge Kitabevi

Yayıncılık Paz. San. ve Tic. Ltd. Şti.

Konur Sok. No: 3 Kızılay 06650 Ankara

Tel: (312) 419 46 10 - 419 46 11

Faks: (312) 425 65 32

Wendy Doniger O'Flaherty

Hindu Mitolojisi

Çeviren: Kudret Emiroğlu

Denny ile Mike için

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	11
1. PRACĀPATĪ VE BRAHMĀ	23
<i>Ṛg Veda</i> 'da Yaratılış	23
Brāhmaṇa ve Upaniṣadlarda Yaratılış	26
<i>Mahābhārata</i> 'da Yaratılış	31
Purāṇalarda Yaratılış	36
2. İNDRA	49
İndra ile Vṛtra'nın Veda Çevrimi	49
İndra'nın Sonraki Destanlarda Aşağılanması	76
3. AGNĪ	85
4. RUDRA VE ŚĪVA	101
Rudra'nın Veda Mitosu	101
İfritleğin Üç Katlı Kentinin Yıkıldığı Destan Mitosu	108
Purāṇalarda <i>linga</i> Tapımı Mitosları	116
Śiva ile Pārvatī'nin Purāṇa Mitosları	128
Bilge Maṇkaṇaka Śiva İçin Dans Ediyor	142
5. VIṢṆU	149
Viṣṇu'nun Veda Avatarı: Cüce	149
Viṣṇu'nun Brāhmaṇalardaki Avatarları	153
Viṣṇu'nun Destan Avatarları	166
Visnu'nun Purāṇa Avatarları	190

6. TANRIÇA DEVİ.....	199
7. TANRILAR İLE İFRİTLER	225
Veda Mitolojisi: Ölümsüzlük İçin Savaş.....	225
Destan Mitolojisi: Tanrılarla İfritle Okyanusu	
Çalkalıyor.....	228
Purāna mitolojisi: Ölümsüzlük Gizi	233
EKLER	251
A Kısaltmalar	253
B Seçilmiş Kaynakça	254
C Kaynakça Notları	261
Ç Özel Adlar Sözlüğü.....	291

Okunuşlar Konusunda Uyarı

Sanskritçe sözcüklerin yazılışını olabildiğince Türkçe abeceye uydurmaya çalıştık. Ses ayrımlarını belirtmek için yerleşik çeviriyazı imlerini kullandık: Ünlülerin üzerindeki çizgiler uzunluğu gösterir; bu uzunluklar dışında ünlüler Türkçe'deki gibi okunmalıdır. Gerçekte bir ünlü olan *r/R* sesine en yakın okuma *ri/ri* biçiminde olacaktır.

Ünsüzler arasında */ş/* diye okunabilecek iki im olduğu görülecektir. Okurun *ś* sesinin *y* ile *s* arasında bir ünsüz olduğunu bilmesi yeterlidir. Yine okur *ñ* ile *ṇ* imlerini Türkçe'deki */n/* sesi gibi okuduğunda gerçek seslerden çok uzaklaşmış olmayacaktır.

Soluklu ünsüzleri gösteren harf ikilileri (*bh*, *dh*, *gh*, *ph*, *th*) ayrı ayrı okunmalıdır.

GİRİŞ

Düzenden Çıkan Kaos

Döne döne büyüyen anaforda
Şahin duyamıyor şahincisini;
Herşey dağılıyor, bel vermiş ortadirek;
Kargaşalık salınmış yeryüzüne,
Yükseliyor kana bulanmış sular. . .

William Butler Yeats, *İkinci Geliş* (1921)

Yümedi hiçbirşeyciği
Bir tebdüdü denizali sırf,
Hah feralı, gınnah, tuhaf.

William Shakespeare, *Fırtına* (1611-12)

Her Hindu mitosu farklıdır: bütün Hindu mitosları birbirine benzer. Hindu mitoslarındaki bütün imge ve simgeleri, bütün sözcük ve düşünceleri kaynaştıran, derinlere kök salmış, tam anlamıyla zorlayıcı dünya görüşüne, tek tek sanatçıların karşısında geleneksel biçime tanınan ağırlığa karşın, her mitos evrenin değişkenliğine sınır olmadığı, herşeyin birarada olup bittiği, bütün olanakların birbirlerini dışlamadan varolabileceği inancını açığa vurur. Bu kavram en azından bir mitosta (bu derlemedeki 9. mitos) bilinçle dile getirilmiştir: Yaradanın yarattıkları 'kötücül veya iyicil, yumuşak veya acımasız, *dharma* ile veya *adharma* ile dolu, doğru veya yanlış. Yeniden yaratılışlarında gene bu nitelikleri taşıyacaklardı; bu onu memnun ediyordu. Bütün duyu nesnelerindeki, özelliklerdeki, biçimlerdeki çeşitliliği ve farklılaşmayı Yaradanın kendisi yaptı.'

Bu derlemeyi yaparken, okuyucunun bu lezzetli öğünden müm-

kün olduğu kadar çeşitli tatlar almasını sağlamaya çalıştım: Gerçi bu karışım saf kitap karıştırıcılar için biraz ağırca ve baharatlı kaçmış olabilir, çünkü Hindu mitolojisi sanırım ağzının tadını bilen kişilerden çok oburlara yaraşır bir ziyafettir. Gene de, bu temel çeşitliliği korumaya yönelik tüm çabalara karşın, mitolojinin kalıbı ortaya çıkmış ve kendisini göstermiştir. Daha fazla mitosla karşılaşıldıkça, temel izleklerin daha da belirginleştii görülür; hangi yöne gidilirse, gidilsin, hep bu çekim merkezine dönölür, hareketsiz merkeze, fırtınanın gözüne. Tıpkı Alice'in, büyülu bahçenin neresine varmayı umarsa umsun, kendisini hep Karmakarışık Evin kapısında bulması gibi.

Bu yapının içeriği, içinden çıktığı biçimin bir başka yönünü ortaya koyar, farklılık ile kalıp arasındaki gerilimi: Kaosun düzene kavuşması ve tekrar kaosa dönüşmesi. Okuyucu bu derlemedeki mitosların çoğunun doğumdan veya ölümden, genellikle de ikisinden birden sözettiiğini görecektir. Bu ağırlık yalnızca derleyenin zevkini veya Hinduizmin özelliklerini yansıtmıyor; her yerde mitolojinin temel konuları bunlardır zaten. Fakat Hindu mitoslarının bu temel konuları işleyişi o ölçüde evrensel değildir ve daha yakından irdelemeyi gerektirir.

Çoğu mitolojide yaratma eyleminin kaosu düzene sokma süreci olduğu nerdeyse apaçık bir doğrudur. Düzeni sayan ve kaostan korkan bu gelenekçi görüş, Yeats'in ünlü yıkıcı anarşi betimlemesine yansımıştır: 'Her şey dağılıyor, bel vermiş ortadirek.' Yeats'in Hint mitolojisine duyduğu sevgiyi anımsayarak, Hindu simgelerinden şahine (73. mitos) ve kıyamet günündeki kan tufanına (51. mitos) da dikkat çekebiliriz. Geleneksel Hindu felsefesi, burada çevirisi verilen bazı yaratılış mitoslarının can damarını oluşturdukları görülebilecek bu değerleri benimsemiştir. Hindu evreni kapalı bir sistemdir, katı kabuklu bir 'dünya yumurtası'dır, yani hiçbir şey *ex nihilo** 'yaratılmış' değildir; tersine, nesneler sürekli yeniden düzenlenir, her biri yerli yerine konur ve böylece – gökle yer birbirinden ayrılarak, erkekle dişi ayırılarak, yeryüzünde insanoğlu sınıflara bölünerek – cansız kaostan düzen içindeki yaşam doğar. Böylece tanrıların biribi-

* [Lat.] Yoktan (ç.).

rinden farklı güçleri Şiva'nın arabasını (37. mitos) veya Tanrıçanın kendisini (64. mitos) yaratmak üzere biraraya gelip kaynaşırlar.

Ama Hint düşüncesinde bu Apolloncu yapının karşısında, yaratılış eylemini düzenin kaosa dönüşümü olarak gören Dionysosçu bir akım da vardır. Ancak yaşayan yaratıklar birbirleriyle – yumuşakla acımasız, doğru ile yanlış – çatışmaya girdiğinde, ancak kötülüğün güçleri iyiliğin güçlerine karşı (elbette, geçici de olsa, kaçınılmaz biçimde bastırılmak üzere) ayaklandığında, ancak ölüm yaşamı tehdit etmeye başladığında, yaşam gerçek değerine kavuşabilir. Bu felsefe Freud'un haz ve acı ilkesi tartışmasına yansımıştır: Ölüm içgüdüsi Thanatos hep herşeyin mükemmel bir düzen içinde olduğu, dağılma ve farklılaşmanın ortaya çıkmadığı önceki bir evreye geri dönme isteği duyar, fakat yaşam ilkesi Eros ileriye, daha fazla kaosa doğru ilerlemek ister.

Ortodoks, Apolloncu, düzen temelli Hindu zaman görüşü, Altın Çağ'ı, Krta Yuga'yı uzak geçmişte yaşamış sayar ve ona geri dönmeye çalışır. Benzer biçimde klasik Hint felsefesi daima Thanatos ilkesini izlemiş ve Eros ilkesini reddetmiştir; ülküsel durum, hedef, benliğin mükemmel bütüne kavuşup birleşmesi, bireysel yaşam gücünün duyuların değersizleştirici etkisinden 'kurtulup' farklılaşmamış yaratıcıda erimesidir. Bu 'alevin söndürülmesi'dir (*nirvāṇa*). Fakat mitolojinin gücü çoğunlukla doğrudan doğruya felsefenin tersine bir yol izler, kurtuluş okyanusundan çok yaşam alevini yüceltir. Klasik Hint felsefesinin öğretileri genellikle Hindu mitoslarının yola çıktığı temelleri oluştursa da mitoslar gerçekte onlardan ayrılıp çok ötelere uzanır; mitos felsefenin varsayımlarını özenle kurup yükseltir, sonra da aynı özenle alaşağı eder, tıpkı Penelope'nin gündüz ördüğünü gece sökmesi gibi.

'Herşey dağılıyor' – mitoslardaki bu kaos durumu artık yaşama yönelen bir tehdit değil, yaşamın üzerine kurulabileceği biricik öncüldür. Herşey ilk insan parçalandığında dağılır – ve insan soyu yaratılır (2. mitos); herşey Satî'nin cesedi parça parça koparıldığında dağılır – ve yeryüzünde onun kutsal kalıntıları belirir (67. mitos); herşey Agni bitkiler ve hayvanlar arasında paylaştırıldığında, insanoğluna ateşi verdiğinde (30-32. mitoslar) veya Şiva'nın ateşi evreni yok etmesin

diye dağıtıldığında dağılır (35. mitos). Herşey, Skanda (33. mitos) veya Kışna (57. mitos) doğsun diye, Agni'nin tohumu veya Altı Oğul-cuk bölündüğünde dağılır. Ölümü gösterir gibi görünen birincil öğelerin dağılışı gerçekte yaşamdaki dönüşümün ilk adımıdır; 'söner' gibi görünen, gerçekte Shakespeare'in 'gümrah, tuhaf' tebdil-i deniz'ine uğrar. Çünkü deniz Hindu evreninin rahmidir ve rahme dönüş ölmektir. Kozmik sular düzenin farklılaşmamış en son biçimidir – ölümdür. Ama okyanus çalkanıp kaos doğduğunda (72. mitos) yaşam güçleri – iyi ile kötü, nektar ve zehir – kendi tebdil-i denizlerini yaşar ve serbest kalırlar.

Sorunlar ve Yöntemler

KAYNAKLAR

Hindu mitolojisinin eski ve ortaçağdaki ana kaynakları, Yunanca ve Latince'ye yakın bir Hint-Avrupa dili olan Sanskritçe ile yazılmış bir dizi metindir. En eski kaynak – gerçekte Hint-Avrupa dillerinin bilinen en eski belgesi – *Rg Veda*'dır. *Rg Veda* bir tanrılar panteonuna adanmış binden fazla ilahiyi içeren bir toplamdır ve yazıya geçirilmenden önce yüzlerce yıl sözlü olarak kuşaktan kuşağa aktarılmıştır. İkinci önemli kaynak Brāhmaṇalardır; incelikle işlenmiş, çoğunlukla şaşılacak ölçüde ayrıntılı bu ruhban metinleri mitolojiye yalnızca kuttörenleri açıklamak için yer verirler. *Mahābhārata* yepyeni bir efsaneler toplamı sunmaktadır; Hindistan'ın bu büyük destanı 100.000 dizeden fazladır (*Ilyada* ile *Odyseia*'nın toplamından on kat uzun). Burada, destanın ana örgüsünü oluşturan, Pāṇḍavalarla kuzenleri Kauravalar arasındaki savaşı içiçe geçmiş sayısız mitos ile bilinmeyen kralların hanedan öyküleri, kuttören sunularıyla ilgili açık seçik tanımlar, kılı kırk yaran felsefi tartışmalar ve kast düzenine ilişkin usandırııcı değerlendirmeler yer alır. Öteki büyük Sanskritçe destan, *Rāmāyaṇa*, *Mahābhārata*'dan daha bağdaşık, daha kısa, daha derli toplu ve edebi dil bakımından daha gelişkindir. Şiirin ana çekirdeği Rāma'nın maceralarını anlatır, fakat birinci ve sonuncu kitaplarda (sonradan

yapılmış eklemeler) bir çok önemli mitos yer alır.

Hindu mitolojisinin en kapsamlı kaynaklarını ise on sekiz 'bi yük' Purāṇa ile sayısız 'küçük' Purāṇa oluşturur. Bunlar tam anlamıyla Hint düşüncesinin ansiklopedileridir. Purāṇaların çoğu güçlü bir mezhep önyargısı taşır; öyle ki aynı mitoslar başka Purāṇalarda çok farklı biçimlerde görünür. Sanskrit destanlarının ve Purāṇaların oluştuğu uzun yüzyıllar içinde bir çok klasik mitos Tamilce yeniden söylenmiş ve başka yerel Güney Hindistan metinleri yazılmıştır; bu geniş edebiyat henüz çok az çevrilmiş ve işlenmiştir. Bu eksikliği gidermek ne yazık ki bu çalışmanın da amaçları içinde değildir.¹ Purāṇalar hala Hindu mitoslarının çoğu 'çağdaş' anlatımının temelini oluşturmaktadır; bunlar geleneksel metinlerin ruhundan aslında sözünden de – temel bakımlardan pek uzaklaşmaz. Önemli farklılıklar Hindistan'ın herkesten uzak ilkel kabilelerinin mitoslarında bulunabilir. Bunlar çoğunlukla Hindu motiflerinden yatarak oluşmuş, fakat bunları kendilerinin Hinduca olmayan ideolojik çerçevelerine uyarlarken bambaşka, bazan nerdeyse tanınmayacak öykülere dönüştürürler.²

TARİHLER

Bu derlemede çevrilen mitosların tanrı İÖ. onikinci yüzyıldan (*Rg Veda*) İ.S. onaltıncı yüzyıla (Purāṇalar) kadar uzanmaktadır. Mitosların tarihsel gelişimlerini izlerken, öykülerin eski ve sonraki biçimlerini karşılaştırmak çok yararlı olurdu; fakat kesin tarihlemeler yapabilmek olanaksız görünmektedir. Ana engel konunun kendisinden kaynaklanmaktadır: Mitosların tarihi *olmaz*. Destanlar ve Purāṇalar binlerce yıl boyunca sürekli değiştirilmiş bir sözlü geleneği yansıttıkları için, İ.S. onikinci yüzyılda yazıya geçirilen bir bölüm, İÖ onikinci yüzyıldan beri aktarılan bir mitosun umulmadık ölçüde aslına uygun olarak korunmuş biçimi ya da o mitosun tamamen özgün bir yeniden anlatımı olabilir. İkinci engel tekniktir: Mitosların anlatıldığı çeşitli metinlerin tarihleri konusunda emin olamayız. Eski Hintliler, kutsal metinlerine, onları tarihlendirmemize olanak sağlayacak tarihsel olaylara ilişkin dünyevi göndermeler katma gereğini duymamışlardır. Tarihlenebilir gerçeğin bulunduğu nadir örneklerde bile, yapıtların pek

çoğuna yüzyıllar içinde sık sık eklemeler yapılmasından ötürü, peş-peşe gelen bölümlerin yazılışları arasında gerçekte yüzyıllar olabileceğinin, dolayısıyla, saptadığımız herhangi bir 'tarih'in ancak olgulara ilişkin verinin yer aldığı kısa bölüm için geçerli olacağının anlaşılması bunun değerini büyük ölçüde azaltmaktadır. Purāṇaların çoğunun eleştirel baskılarının yapılmamış olması bu sorunu iyice büyütülmektedir, fakat en iyi eleştirel yayımların bile sözlü geleneğin kaygan kumları üzerinde sağlam bir kronolojik yapı kurması olanaksızdır.

Dolayısıyla Purāṇaların tarihlenmesi başlı başına bir sanattır – pek bilim denemez. Fakat aşılmaz görünen engellere karşın bir çok Hindolog bu Herakles'e yaraşır işi – Augias işi bile denebilir* – üstlenmiştir. Bilimsel dergilerdeki bir çok makale yanında, destanlarla Purāṇaların tarihlenmesi ile ilgili en yararlı kaynaklar Farquhar, Gonda, Hazra, Kirfel, Pargiter, Pusalker ve Winternitz'in çalışmalarıdır.³ Önerileri arasında çoğu kez bin yılı aşan süre farkları vardır, fakat genel olarak Hint mitolojisinin birkaç ana bölümü üzerinde anlaşılır: *Rg Veda* (İ.Ö. y. 1200), *Atharva Veda* ve *Brāhmaṇalar* (İ.Ö. y. 900), *Upaniṣadlar* (İ.Ö. y. 700), *Mahābhārata* (İ.Ö. 300 - İ.S. 300), *Rāmāyaṇa* (İ.Ö. 200 - İ.S. 200); ilk Purāṇalar (*Brahmānda*, *Harivaṃśa*, *Mārkaṇḍeya*, *Matsya*, *Vāyu*, *Viṣṇu*: İ.S. 300 - 500), orta dönem Purāṇaları (*Agni*, *Bhāgavata*, *Devī*, *Garuda*, *Kūrma*, *Liṅga*, *Saura*, *Vāmana*, *Varāha*: İ.S. 500 - 1000); son Purāṇalar (kalan hepsi, İ.S. 1000 - 1500).

Bu hayal avına daha fazla mürekkep harcamak zor, fakat kullanılan kaynakların en olası yaklaşık tarihlerinin kaba bir taslağını vermek genel okuyucu için yararlı olabilir:

Rg Veda: İ.Ö. 1200; Sāyaṇa'nın yorumu, İ.S. 1350.

Atharva Veda: İ.Ö. 900.

Brāhmaṇalar: İ.Ö. 900-700.

Upaniṣadlar: İ.Ö. 700.

Yāska'nın Nirukta'sı: İ.Ö. 500.

* Augias işi: Herakles'in, otuz yıl pis kaldıktan sonra bir günde temizlediği ahırları anlatır. çok pis, zorlu iş anlamında kullanılır (ç.).

Šaunaka'nın *Bṛhaddevatā*'sı: İ.Ö. 450.

Mahābhārata: İ.Ö. 300 - İ.S. 300.

Rāmāyaṇa: İ.Ö. 200 - İ.S. 200.

Purāṇalar (alfabe sırasıyla, hepsi İ.S.): *Agni*: 850; *Bhāgavata*: 950; *Bhaviṣya*: 500-1200; *Brahma*: 900-1350; *Brahmāṇḍa*: 350-950; *Brahmavaivarta*: 750-1550; *Bṛhaddharma*: 1250; *Bṛhannaradīya*: 750-900; *Devī*: 550-650; *Devībhāgavata*: 850-1350; *Garuḍa*: 900; *Harivaṃśa*: 450; *Kālikā*: 1350; *Kalki*: 1500-1700; *Kārma*: 550-850; *Liṅga*: 600-1000; *Mahābhāgavata*: 1100; *Mārkaṇḍeya*: 250 (fakat 66. mitosun alındığı *Devīmāhātmya* bölümü daha sonraki bir eklemedir, y. 550); *Matsya*: 250-500; *Narasimha*: 400-500; *Padma*: 750 (daha eski olan bir bölüm dışında: *Sṛsti Khaṇḍa*, y. 600); *Sāmba*: 500-800; *Saura*: 950-1150; *Śiva*: 750 1350 (tek tek *Khaṇḍalar* arasında büyük farklılıkla); *Skanda*: 700 1150 (gene büyük farklılıklarla); *Vāmana*: 450 900; *Varāha*: 750; *Vāyu*: 350; *Viṣṇu*: 450.

DERLEME

Böyle zengin bir mitoloji hazinesinden yapılacak bütün seçimler ister istemez keyfi olacaktır; ben de bir çok mitosu yalnızca sevdiğim için seçtiğimi itiraf etmeliyim. Fakat çeşitlilik ile yapı arasında bir denge kurmaya da çalıştım. Hindu geleneğinin ana çerçevesi içinde kalarak, bütün mitoslar, ne kadar farklılık gösterirlerse gösterebilirler, bu geleneği belirleyen genel yapı içinde bir yere oturacak biçimde, olabildiğince çok farklı türden mitoslar seçmeyi amaçladım. Dinsel gelişimin ana evrelerinin her birinden mitoslar seçtim. Bazıları epey uzun (19, 25, 33, 37, 72, 75), bazıları tek şiir (13a, 14a, 21, 53) veya kısa bir bölüm (1, 17, 20, 47, 52); bazıları oldukça tanınmış ve seçkilere alınmış (2, 58-61, 72), bazılarıysa bilimadamları tarafından bile tanınmıyor (11, 12, 42, 69); bazıları 'eleştirel yayım' biçiminde (26, 28, 35, 56), bazıları bu yayımlar tarafından reddedilmiş eklemelerle (8, 25, 32-3, 37, 40, 72, 74); bazıları – üçte ikisi – daha önce çevrilmiş metinlerden; geri kalan üçte birinin daha önce çevirisi yok. (Bu derlemedeki bütün çevirileri kendim yaptım, fakat okuyucu, yer yer tutarsız

olsalar da, bir mitosun tam bağlamını anlamak ya da öteki değişkele-
rin belli başlı noktalarını görmek için başka çevirilere de başvurabi-
lir.) Farklı tipte mitoslar da seçmeye çalıştım: Bazıları çok doğrudan
hatta ilkel denebilecek basitlikte (1, 27, 50, 73), bazıları da çok iyi iş-
lenmiş, hem dil hem kavram olarak gelişkin metinler (8, 18, 37, 56,
62, 68); bazıları tam bir inançlılığı dile getirirken (39, 54, 59, 66),
bazıları da tanrılara yaklaşımları bakımından oldukça alaycı (12, 28,
40, 55, 68, 75).

Mitosların zaman içinde nasıl geliştiğini ve bir izleğin nasıl
değişiklikler geçirebildiğini gösterebilmek için en önemli Hindu tan-
rılarından birkaçıyla ilgili mitos gruplarını çevirmenin birbiriyle bağ-
lantısız ikincil tanrılarla ilgili tek tek mitoslar vermekten daha iyi ola-
cağını düşündüm (bu tanrılar da derlemede yardımcı rollerde görün-
yorlar). Bu görüş gereği yapılan seçimde ilkenin biraz keyfi olduğunu
baştan söylemek gerekiyor: Bu mitoslar tanrılar hakkındadır, insanlar
ve fikirler hakkında değil. Bu biraz, binlerce Hint efsane ve masalın-
dan bir bölümünün alınmasıyla belirsizleşebilecek genel yapıyı daha
bir göz önünde tutmayı sağlayan pratik bir kılavuz. Ama daha önemli-
si, nasıl 'biyografi kişilere ilişkin' ise, mitolojinin de tanrılara ilişkin
olduğu gibi genel bir ilke ileri sürülebilir sanıyorum. Bu derleme için
belirlediğim metinler, zaman ve hacim olarak geniş bir bütünden seç-
meler içerse de, bir repertuvar tiyatrosunun oyuncularını gibi kozmik dra-
manın bütün önemli rollerine yerleşen, zaman zaman roller değişse,
kişilikler bazan önemli değişimler geçirse de, birbiriyle bağlantılı
kimselelere ilişkin uyumlu bir yazın toplamı sunuyor; ana karakteri.

Hindu tanrıları ancak çok özel anlamda 'ölümsüz' olduklarından
– çünkü doğarlar ve ölürlər – insanlığın büyük ikilemlerini yaşarlar
ve ölümlülerden ancak çok ufak ayrıntılarda (sözgelimi tanrılar terle-
mez veya göz kırpmaz), ifritlerden de çok daha az farklılık gösterirler.
Gene de Hindular tarafından *tanımları gereği* tamamıyla farklı bir
sınıf varlık olarak kabul edilirler; yaşam öyküsü ne kadar 'örnekçe'
niteliğinde olursa olsun bir insanın olabileceğinden çok daha fazla
simgedirler. Tanrılar, oynadıkları oyun ancak bizler için gerçek olan
aktörlerdir; onlar arkalarında kendi yüzümüzü gördüğümüz maskeler-
dir. Bu nedenle tanrılarla ilgili öykülerin – aslında mitoslar terimini

kullanmam gerekir – insanlarla ilgili öykülerden – bunlara da efsaneler denmesi gerekir – tamamıyla farklı bir etkisi vardır ve ben seçimimde birincilere, mitoslara yer veriyorum.

Bu ölçü, başka türlü mitos oldukları kabul edilebilecek, insanlarla ilgili bir çok ünlü ve tanınmış Hindu öyküsünün dışlanmasını gerektirmiştir. Śunaḥṣepha öyküsünde insan kurban olarak sunulan Śunaḥṣepha tanrılar tarafından son anda kurtarılır;⁴ Yayāti masalında, Devayānī'ye inanmayan Yayāti babası Śukra'nın erkenden kocama lanetine uğrar (bkz. 74. mitos), bunun üzerine Yayāti, kendisini baştan çıkarmak için gönderilen periyle sevişebilmek için hastalığını beş oğlundan birine aktarır, sonradan ona gençliğini geri verir;⁵ Sagara efsanesinde Sagara'nın kurbanlık atı çalınmış ve yer altına götürülmüştür; Sagara'nın altmış bin oğlu yeri kazar (okyanus olarak bilinen koca çukuru böyle yaratılır) ve yarıp kül olurlar. Daha sonra Gaṅgā'nın gökten inmesiyle dirileceklerdir.⁶ Rśyaśiṅga ormanında kadınların varlığını bilmeden yaşamaktadır, kendisi gibi munzevi sandığı bu fahişe tarafından baştan çıkarılır ve kuraklığa son vermesi için saraya getirilir.⁷ Bu öyküler insanların durumuna gerçekten de ışık tutuyorlar, özellikle mitoslardaki yaşam ve ölüm fikirlerini aydınlatıyorlar, fakat tanrılarla ilgili mitoslar kadın yaşamının önemli evrelerindeki kutsal varlıkların etkisine değinmeyerek bunların nedenleri üstünde durmuyorlar. Hinduların kendileri de Śunaḥṣepha efsanelerini ve Purāṇaların öteki bölümlerini 'tarih'le - güneş ve ay hanedanlarının tarihi - ilgili görürlerken tanrılarla ilgili öyküleri kozmik yaratılış ve yıkım başlığı altında toplamışlardır.

ÇEVİRİ VE YORUM

Mitosları çevirirken mümkün olduğu kadar aslına bağlı kaldım, metinlerin kendi üsluplarıyla konuşmalarına engel olmak istemedim. Bir kaç ad ve zamir ekleyerek belirsiz atıfları netleştirmek ve bazı anlaşılmayan lakapların anlamlarını vermek dışında ekleme yapmadım ve övgü dolu uzun ilahiler dışında hiç bir şey atlamadım. Notlar yalnızca mitosları anlamak için gerekli bilgileri içeriyor; öteki adlar ve terimler ilk kez geçtikleri yerlerde notlarla açıklanan lakaplarla birlik-

te sözlük bölümünde yer alıyor (Ekler, D). Giriş açıklamaları asgaride tutuldu ve yalnızca her mitosun içeriğinin oturması için gerekli ön bilgiler verilerek öteki mitoslarla bağlantılara işaret edildi. Bu yolla okuyucunun kendi örgüsünü kuracağı ve anlamları kendi başına, doğrudan metinlerden çıkaracağını umuyorum.

Hindu mitoslarının tek 'temel' biçimleri yoktur; her biri yıllar boyunca küçüklü büyüklü farklılıklarla tekrar tekrar anlatılıp üretilmiştir. Bazı mitosların bir kaç biçimini çevirerek tarihsel gelişim içindeki önemli farklılıkları göstermek istedim (10-11, 24-26, 29-33, 47-9, 52-5); bazı örneklerde de örnek bir biçim seçtim (zaman zaman da sıradışı bir örneği, 11, 35, 36, 41, 55, 67 ve 75. mitoslarda olduğu gibi). Mitosların öteki biçimlerini okumak veya başka bilimadamlarının yorumlarını öğrenmek isteyen okuyucular için her mitos hakkında bir kaynakça verilmiştir (Ekler, C); ayrıca Hint mitolojisi için genel kaynakça da sunulmuştur (Ekler, B).

Okuyucu benim mitoslara yaklaşımdaki dağınık ipuçlarını kabul etmeyi de seçse, başka bilimadamlarının görüşlerini de öğrenmeye çalışsa, mitoslarda kendi sormak istediklerinin yanıtlarını da arasa, bir mitosun kendi doğası gereği tek anlamı olmadığını akılda tutmalıdır. Düğümün öğelerinin basitliği, dünya görüşünün saydam bir masumluk taşıması iyi bir mitosun mitosta işlenen sorunları aynı anda mümkün her yolda değerlendirilecek biçimde yansıtan bir prizma işlevi görmesini sağlar. Karşılaştığımız ilk düzey anlatımdır, sonuç çoğunlukla tahmin edilen biçimde de olsa genellikle oldukça iyi bir öykü. Bununla hemen yakından ilgili düzey kutsallıktır; mitolojiyi klasik bilimadamlarının bildik yaklaşımına konu eden düzey: Kutsal güçlerle kişilerin eğretilmeli mücadelesi. Bunun üstünde mitosun kozmik düzeyi vardır, metafizik ilkelerle şimgesel doğruların evrensel yasa ve süreçlerini ifade eder. Bunun altında da folklor alanına giren insani düzey bulunur; insan yaşamının anlamını arayış. Büyük mitoslar zengin bir çokanlamlılık ve ele geçmezlik içerirler; onların gerçekleri bilimadamlarının net kategorileriyle tam uyum içinde gösterilemez.⁸ Hem mitoslar sürekli değişim içindeki yaşayan organizmalardır. *Rg Veda*'daki Vŗtra ile İndra öyküsü (24. mitos) *Mahābhārata*'daki İndra ile Vŗtra öyküsüyle (26. mitos) aynı 'anlam'ı taşımaz. Bu mi-

toslar benim için de bugün, onları ilk kez okuduğum elli yıl önceki anlamları taşıyorlar.

Bu mitoslara, bu egzotik ve esin dolu yaratıklara eleştirel yaklaşımın kurşundan gemini takarken, düzyazı çevirimle bukağılamakla zaten yaktuğım canlarını fazla örselemediğimi umarım.⁹ Gerçekte, çeviride şiirselliğin yitebileceğini, fakat 'en kötü çeviride bile mitosların mitos değeri bozulmadan kalır' diyen Claude Lévi-Strauss'un sözlerinden cesaret alıyorum.¹⁰

PRACĀPATĪ VE BRAHMĀ

Ṛg Veda'da Yaratılış

Gerek öykünün gerekse öykünün anlatılışının başından başlamak için yaratılış mitolojisinin *Ṛg Veda*'daki biçiminden başlamak gerekir. Yaratılış ilahileri – gerçekte doğrudan mitoslara göndermede bulunan *Ṛg Veda* ilahilerinin çoğu da – son iki kitapta (birincide ve onuncuda) yer alır ve tam anlamıyla birkaç yüzyıl sonra Brāhmaṇalar ile Upaniṣadlarda ortaya çıkacak olan felsefî kurgulamanın tohumlarını içerir. Veda kozmogonisinin en temel biçimi bu çok eski ilahide örtük olarak mevcuttur ama hiç bir yerde açıkça ifade edilmemiştir: İlk kozmik akıntıdan farklı öğeler ayrılmış, kaos düzene kavuşmuş, gökle yer ayrılmıştır. Yaratılışın ayrışma olduğu kavramı çok sonraki Hindu mitolojisinin de (ayrıca Hindu toplumsal düşüncesinin de) temelinde yer alır ve tanrılarla tanrı olmayanlar (tufitler veya insanlar) arasındaki çatışmanın canlandırıcı kıvılcığını oluşturur.

FÜCÜR: BABA KIZIYLA İLİŞKİ KURUYOR

Ṛg Veda'da başlayıp sonraki Hindu mitolojisinde de yerini koruyan bir yaratılış tasarımı ilk fücürdür. Öyküyü anlatan tek bir ilahi yoktur, fakat dağınık göndermeler biraraya getirilerek bu Veda mitosunun baba ile kızın adını hiç anmayan, ama yalınkat, insanbiçimci terimlerle, ikinciyi yaratıp onunla çiftleşen Biri anlatabilecek bir özet oluşturulabilir.¹ Bir zamanlar özenle ayrı tutulan gök ile yer böylece yaratıcı fakat aynı zamanda tehlikeli bir eylemde birleşirler.

Rg Veda'dan

Organı erkekçe eylemin iştahıyla uzanmışken, erkek olan geri çekildi. Usanmaz organını kızının içinden geri çekti. Tam birleşme eyleminin ortasında, baba genç kıza duyduğu arzuyu tatmin ederken, ikisi saçılan tohumlardan birazını toprağın üzerine, iyi işlerin rahmine bıraktılar. Baba tohumunu kendi kızına akıttığında, birleşirken tohumunu toprağa döktü. İyiliksever tanrılar kutsal konuşmayı yarattılar ve kutsal törenlerin koruyucusu Rudra Vāstoshpati'yi biçimlendirdiler... Agni² yüce baba gök için tohum yaparken o kızın kendisine eğilim duyduğunu anlayarak rahme girdi. Avcı ona cesaretle ok attı. Tanrı şehvetini kendi kızında doyurdu... Arzunun sıcaklığı zevk içindeki krala geldiğinde, gök dökülen parlak tohumu toprağın üstüne yaydı. Agni suçsuz, iyiliksever gençler topluluğunun doğmasını sağladı,³ onları yüce kıldı... Gök benim babamdır, meydana getiren odur, buradaki göbek. Annem engin yeryüzüdür, benim yakın akrabam. Bu uzanan iki çanak arasında rahim var,⁴ baba onun içine kızının oğulcuğunu yerleştirdi.

PARÇALANMA: İLK İNSAN KURBAN EDİLİYOR

Bir kozmogonik mitos da ilk yaratılışı ilk kurbanın sonucu olarak açıklayan bütün bir *Rg Veda* ilahisinin konusunu oluşturur. Sözkonusu olan tam bir kan kurbanı değil, bir parçalanma, dağılmadır; gerçek anlamıyla yoktan varetme değil, daha çok yeniden düzenleme, kaostan düzen kurmadır. İlk insan başka yaşam biçimlerine *dönüştürülmez*, zaten daima bu biçimlerin hepsidir. Yaratışın yalnız evrenin fiziksel öğelerini değil, Hindu görüşüne göre yaşamın temeli olan toplumsal düzeni, bu arada mevsimleri ve yaratılışın çıktığı kurban parçalarının kendisini de üretmesi dikkat çekicidir.

Rg Veda'dan

İnsanın [Puruṣa] bin kafası vardır, bin gözü, bin ayağı. Yeryüzünün her yerini kaplar, on parmak ötesine taşar. İnsanın kendisi bunun tümüdür, olmuş, olacak herşey. Ölümsüzlüğün efendisidir ve aynı zamanda yiyeceklerle büyüyenin efendisidir. Böylesine büyüktür İnsan, bundan bile yücedir. Bütün yaratıklar onun ancak bir çeyreğini oluştururlar; üç çeyreği de göklerdeki ölümsüzlerdir. İnsan üç çeyreğiyle yukarılara yükselmiştir, bir çeyreğiye hala buradadır, her yere yayılmıştır, yiyenleri ve yemeyenleri kaplar. Virāc⁵ ondan doğmuştur ve Virāc'dan İnsan gelmiştir; doğmasıyla yeryüzünün berisine ve ötesine uzanmıştır. Tanrılar İnsanı sunarak kurbanı dağıtınca, bahar anı yağ, yaz yakıt, güz adak oldu. İnsanı, kurbanı, başlangıçta doğan kutsal çimen üstünde yağladılar. Onunla tanrılar, Sādhyalar ve bûgeler kurban sundu. Her şeyin sunulduğu bu kurbandan temiz yağ çıktı ve ondan havada, ormanda ve köyde yaşayan şu yabanlıları yaptılar. Her şeyin sunulduğu bu kurbandan şiiirler ve şarkılar doğdu, ölçüler doğdu ve formüller doğdu.⁶ Ondan atlar doğdu ve çift sıra dişi olan öteki hayvanlar; ondan inekler doğdu ve keçiler ve ondan koyunlar doğdu.

İnsanı böldüklerinde onu kaç parçaya ayırdılar? Ağzından ne oldu, kollarından ne; iki bacağı ile iki ayağına ne dendi? Ağzı brahmin oldu, kolları soylulara çevrildi, iki bacağından halk yapıldı ve ayaklarından hizmetçiler doğdu.⁷ Ay onun zihninden doğdu; güneş onun gözünden doğdu. İndra⁸ ve Agni ağzından geldi, ve can soluğundan rüzgar [Vāyu] doğdu. Göbeğinden atmosfer doğdu; başından gökler çıktı. İki ayağından toprak çıktı, kulağından göğün katları. Dünyaları böyle biçimlendirdiler. Tanrılar kurbanı dağıtırken İnsanı kurbanlık hayvan gibi bağladıklarında onu çeviren yedi ateş çubuğu vardı ve üç kere yedi ateş çubuğu. Tanrılar bu kurbanla kurban sundular; ilk *dharma*lar bunlardı.⁹ Bu güçler eski Sādhyalar ile tanrıların oturduğu gök kubbeye ulaştı.

Brāhmaṇa ve Upaniṣadlarda Yaratılış

Brāhmaṇalar kozmogoniye çok yer ayırırlar, *Rg Veda* inancının çeşitli yönlerini geliştirirler. Fücür işleyen baba burada Pracāpati, yaratıkların efendisi olmuştur ve olağan sıvı adak, temiz yağ veya Soma suyu yerine, ateşe onun tohumu saçılmıştır. Kurbanın parçalanmasından daha gelişmiş bir Veda kurban biçimidir ve ilk yaratılışı simgesel olarak yeniden canlandıran gerçek bir kuttörendir.

FÜCÜR VE ADAK

Pracāpati fücür işliyor ve Rudra doğuyor

Bir dizi Brāhmaṇa metni fücür eyleminin sonuçlarını işler, özellikle günahlarla tehlikeler üstünde durur. Bu metinlerde görünen yıldız simgeleri, insanın ölümlü ve ölümsüz parçaları ayrımı gibi sonraki mitoslarda da yer alır. Tohumun çeşitli yaşam biçimlerine dağılması fikri (kozmetik İnsanın parçalanması ilahisinde *in nuce** mevcut kavramlar) ile yanlış kökenbilgilerinin, adlarla sözcük oyunlarının kullanılışı da sonraki mitoslarda sürecektir.

3

Aitareya Brāhmaṇa'dan

Pracāpati kızına yaklaştı; bazıları onun gök olduğunu söylüyor, bazıları şafaktı diyor. Pracāpati geyik oldu ve ona yaklaştı, kız da dişi geyik biçimine girdi. Tanrılar onu gördüler ve “Pracāpati şimdi yapılmamış bir iş yapıyor” dediler. Onu cezalandıracak biri olsun istediler ama böyle birini bulamadılar. Sonra bir yerde en korkunç biçimleri topladılar, ve bunlar, toplanarak ilah Rudra oldular;¹⁰ adının *Bhūta* [Bhūtapati, hayaletlerin efendisi] sesini içermesi bundandır. Tanrılar ona “Pracāpati şu anda yapılmamış bir iş yapıyor. Onu parçala” dediler. “Öyle olsun da” diye yanıt verdi. “Bırakın sizden bir lütuf seçeyim.” “Seç.” Lütuf olarak sığırların efendiliğini seçti; adının sığır sözcüğünü içermesi bundandır [Paśupati, sığırların efendisi]. Onun bu

* [Lat.] Çekirdek olarak (ç.).

adını bilen sığırı bol olur. Nişan aldı ve onu parçaladı; parçalarınca yukarı uçtu; ona 'Geyik' dediler. Geyik parçalayıcısı bu adla anılır ve dişi geyik de Rohiṇī'dir. Üç kısımdan yapılmış olan ok 'Üçlü Ok' olmuştur.¹¹

Pracāpati'nin tohumları saçılınca akıp göl oluşturdu. Tanrılar "Pracāpati'nin tohumu kurumaya" dediler. Tanrılar "Pracāpati'nin tohumu kurumaya" [*mā duṣam*] deyince tohum 'kurumayası' oldu. adı da 'kurumayası' oldu; böylece 'kurumayası' insana bağlandı; böylece bir gizem [bilmece] ile 'kurumayası'ya 'insana bağlanan' [*mānuṣa*, 'ölümlü' veya 'Manu'dan gelen']¹¹ dediler, çünkü tanrılar gizemi sever.

Onu Agni'yle sardılar; Marutlar üstüne esti fakat Agni onu akıtmadı. Onu Agni Vaiśvānara ile sardılar; Marutlar üstüne esti ve Agni Vaiśvānara onu akıttı. Tohumun tutuşan ilk bölümü Āditya oldu; ikinci bölümü Bhṛgu oldu, bu bölümü Varuṇa aldı. böylece Bhṛgu Varuṇa tarafından kabul edildi. Parıltılı [*alidat*] uçuncu bölüm Āditya oldu. Kömürler [*aṅgārā*] Anṛaslar oldu; kömürler söndükten sonra tekrar alev alınca Bṛhaspati doğdu. Tanrılarıyla yanıp kararan kömür kara sığır oldu; kızaran toprak kahverengi sığır oldu. Kül çeşitli biçimlerde savruldu -- yabansıgırı, öküz, antilop, deve, katır ve kahverengi sığır.

Tanrı onlara "Bu benimdir; burda kalan benimdir" dedi. Fakat onun iddiasına, Rudra'ya seslenen şiiri okuyarak karşılık verdiler:

"Marutların babası, iyi niyetin bizimle olsun.
Bizi güneşin görüntüsünden ayırma.
Bizim hızlı atlarımızı koru, ey kahraman.
Çocuklarımız çoğalsın, ey Rudra."¹³

Pracāpati ile oğulları yaratıyor, Rudra doğuyor

Kauṣṭhiki Brāhmaṇa mitosun bazı öğelerini işler (Fücura baba değil Pracāpati'nin oğulları bulaşmıştır; kız bilerek baştan çıkarır), bazıları tersine çevirir (burada Rudra *Aitareya Brāhmaṇa*'da cezalandırılan Pracāpati'nin tohumundan doğar). *Rg Veda* motifleri yeniden ortaya çıkar: *Rg Veda* oku burda bin ok olur, Rudra'nın da kozmik insan gibi bin gözü, bin ayağı vardır.

Kauṣītaki Brāhmaṇa'dan

Pracāpati çok fazla soy sahibi olmak isteyerek ibadete başladı. Isınınca ondan beş varlık doğdu: Ateş, Rüzgar, Güneş, Ay ve beşincisi bir dişi olan Şafak. Onlara “İbadet edin” dedi, onlar da kendilerini adadılar; kendilerini adanmış sofu bir yaşam sürerken, Şafak, Pracāpati'nin kızı, göksel peri biçimine girerek onların önüne çıktı. Onu görünce yürekleri oynadı ve tohumlarını döktüler. Sonra Pracāpati'ye gittiler, babalarına, dediler ki “Tohumlarımızı dışarı döktük. Yok olmasınlar”. Pracāpati altın bir tas yaptı, genişliği ve yüksekliği bir ok boyundaydı, tohumlarını onun içine döktü. Sonra bin gözlü tanrı, bin ayağıyla ve bin tane kurulmuş okuyla onun içinden yükseldi

Babası Pracāpati'yi yakaladı, o da ona “Beni niçin yakalıyorsun?” dedi. “Bana bir ad ver” dedi, “adım olmazsa yemek yiyemem”. O da karşılık verdi: “Sen Bhava'sın [“Varoluş”]”. [Yedi ad daha verdi.]

ATEŞTEKİ ADAK: PRACĀPATĪ AGNĪ'Yİ YARATARAK ONA KURBAN OLUYOR

Yiyenin karşısı olarak yemeyen (veya yenen) ile tehlikeli, aç yarattığı tatmin etme kavramları bir başka metinde daha da geliştirilmiştir. Pracāpati önceki gibi tohumunu ateşe döker ama bu kez tohum süt biçimini alır. ondan sağılan süt veya sütünden yayıkla vurulan yağ ile ‘ovalamak’ fiili bunlardan birini veya ikisini birden anlatır.

Śatapatha Brāhmaṇa'dan

Başlangıçta tek başına Pracāpati vardı. “Nasıl soy sahibi olurum?” diye düşündü. İbadet ederek kendisini tüketti ve ağzından Agni'yi türetti. Onu ağzından türettiği için Agni yiyecek yiyicisidir. Agni'nin yiyecek yiyicisi olduğunu bilen de yiyecek yiyicisi olur. Onu bütün tanrılardan önce [agre] türettiği için ona Agni dedi, çünkü Agni adı

Agri adıyla aynıdır. Doğduğunda öne ileri çıktı. öne çıkan ilk gider derler. Bu onun Agni-liğidir.

Pracāpati sonra düşündü, “Kendimden bir yiyecek yiyicisi üretim, Agni’yi, fakat burada benden başka yiyecek yok, beni de yiyemez.” O zamanda dünya çıplaktı; ne bitki ne ağaç vardı. Bu aklındaydı. Agni ağzı açık ona döndü ve korkuya kapılan Pracāpati’den ululuk çıktı. Konuşma onun kendi ululuğudur ve konuşma ondan çıktı. Kendi içinde bir sunu düşündü. Ellerini ovaladı¹⁴ ve ellerini ovaladığı için bu aya da bu aya da kılsızdır. Ve adak olarak sunulacak temiz yağ ve temiz süt elde etti; çünkü bu ikisi de süttten yapılmıştır. Bu sunak onu memnun etmedi çünkü içine kıl karışmıştı. Onu ateşe dökerek “Bunu yak ve iç [*oṣa dhaya*]” dedi. Bundan bitkiler doğdu; dolayısıyla onlara bitki [*oṣadhaya*] dendi. Ellerini ikinci kez ovaladı: ikinci bir sunu elde etti, sunulacak temiz yağ veya süt; çünkü bunların ikisi de süttten yapılmıştır. Bu sunak onu memnun etti. Bunu sunup sunmamakta kararsızdı. Kendi ululuğu ona “Onu sun” dedi. Pracāpati kendi [*sva*] ululuğunun kendisiyle konuştuğunu [*āha*] farketti. Sunarken “Svāhā” dedi. Onun için kurban sunarken ‘Svāhā’ denir.¹⁵

Sonra o [güneş] doğruldu ve ısındı, sonra o [rüzgar] kuvvetlendi ve esti.¹⁶ Sonra Agni arkasını döndü. Pracāpati adağı, sundu, soyunu üretti ve kendisini Agni’den kurtardı, o öldü ve onu yemek üzereydi. İşte bunu bilen ve Agnihotra kurbanını sunan, Pracāpati’nin yaptığı gibi soyunu üretir. Böylelikle kendisini Agni’den, tam kendisini yemek üzere olan ölümden kurtarır. Biri ölüp ateşe konulduğunda ateşten yeniden doğar, aynı anasından ve babasından doğar gibi, çünkü ateş onun yalnızca gövdesini tüketir.

FÜCUR, ADAK VE PARÇALANMA: BRAHMĀ FÜCUR İŞLİYOR

Veda ve Brāhmaṇalardaki üç ana yaratılış yöntemi, fücür, adak (ateş kurbanı) ve parçalanma (çift cinsiyetli Benin kurban olup ikiye bölünmesi), Upanişadlarda birleştirilmiştir. Ölümlüyle ölümsüz arasındaki ayrım daha da büyümüştür ama burada insan için yanlış kökenbilgisi fücür tohumundan değil, çift cinsiyetli ilk İnsan Puruṣa’dan türetilmek-

tedir. Puruṣa burda hem ölümlüdür. hem de Brahmā ile, daha önceki Brāhmaṇaların Pracāpati'sinin yerine geçen tanrıyla, Yaratıcı ile özdeşleştirilmiştir. Puruṣa'nın adı bu metinde *Śatapatha Brāhmaṇa*'da Agni için kullanılan 'önce gelmek' kökeniyle birleştirilir; Agni de elbette yine yiyeceklerle ilişkilendirilmiştir.

6

Brhadāranyaka Upaniṣad'dan

Başlangıçta bu evren İnsan [Puruṣa] biçiminde Ruhtu [ātman]. Çevresine baktı, kendinden başka bir şey görmedi. Sonra ilkin “Benim” dedi böylece ‘ben’ sözcüğü doğdu. Onun için bugün bile birine seslenilse önce “Benim” der, sonra başka ne adı varsa onu söyler. Bütün evrenden önce gelerek [pūrva] bütün kötülükleri yaktığı [uṣ] için, o İnsandır [Puruṣa]. Bunu bilen kendinden önce geleni yakar.

Korku duydu; dolayısıyla tek başına olan korkar. Düşündü, “Benden başka birşey olmadığına göre neden korkuyorum?” O zaman bu korku kayboldu çünkü kimden korkabilirdi ki? İnsan bir ikinciden korkar. Neşesizdi çünkü yalnız olan neşelenemez. Bir ikinciye arzuladı. Bedeni birbirine sıkıca sarılmış bir erkekle bir kadın büyüklüğündeydi, cinsi onların cinsiydi. Kendisini iki parçaya ayırdı [pat] ve ondan karı ile koca doğdu [pati ile pati]. Dolayısıyla Yācñavalkya “Kişi bir yarı gibidir” demiştir. Dolayısıyla burayı kadın doldurdu. Onunla birleşti ve bundan insan soyu doğdu.

Kadın düşündü, “Beni kendisinden yarattıktan sonra benimle nasıl birleşebilir? Utanılacak iş! Kendimi gizleyeceğim.” Kadın inek oldu; erkek boğa olup onunla birleşti, böylece sığırlar doğdu. Kadın kısrak oldu; erkek aygır oldu. Kadın kancık oldu; erkek eşek olup onunla birleşti, böylece bütün tek tırnaklı hayvanlar doğdu. Kadın dişi keçi erkek de teke oldu; kadın koyun erkek koç oldu ve onunla birleşti. böylece keçiler ve koyunlar doğdu. Böylece karıncalara kadar bütün çiftleri yarattı.

Bunun yaratılış olduğunu bildi çünkü bütün bunları o yaratmıştı. Yaratılış böyle çıktı. Bunu bilen herkes onun bu yaratışından doğmuştur. Sonra çalkadı.¹⁷ Ateş çukuru gibi [yoni] ağız ve iki eliyle

ateşi yarattı. Dolayısıyla ağızla iki elinin içi kılızdır, çünkü ateş çukurunun içi kılız olur. İnsanlar onun hakkında konuşurken “Bu tanrıya kurban verin! Bu tanrıya kurban verin!” derler ve tek tanrıdan söz ederler; sonra öteki tek tanrıdan söz ederler, o onun kendi yaratışdır ve kendisi bütün tanrılardadır. Nemli olan ne varsa meniden yaratmıştır ve bu Soma’dır.¹⁸ Bütün bu evren yiyecektir ve yiyecek yiyicidir. Çünkü Soma yiyecektir, Agni yiyicidir. Brahmā’nın üstün yaratışı budur, çünkü kendinden daha iyi olan tanrıları yaratmıştır; kendisi ölümlüyken ölümsüzleri yaratmıştır. Dolayısıyla bu üstün bir yaratıştır. Bunu bilen onun bu üstün yaratışı ile doğar.

***Mahābhārata*'da Yaratılış**

Pracāpati destanda artık üstün, ilk tanrı, evrensel Ruh değildir, yalnızca geniş Hindu panteonunda, özel pörevi veya ödevi yaratılışı gerçekleştirmek olan bir üyedir. Sık sık (Upanişadlarda olduğu gibi) Brahmā veya Büyükbaba diye anılır.

Brahmaña yaratılış mitoslarının, ölümsüzlerin ölümlülerden türeyişini veya tersini özenle açıklamama karşın ana çatışma tanrılarla insanlar arasında değil, tanrılarla ifritler arasındadır. *Mahābhārata*'da ise tanrıları ifritler kadar insanlar da tehdit eder. Tanrıların aşama aşama yeryüzüne indiği ve insan soyunun işlerine karıştığı Yunan mitolojisinin tersine, Hindu mitolojisinde insan, sık sık göklere yükelenesi-ne ve tanrılara kafa tutmasına olanak veren dinsel ve ahlaki güçlere erişir. Bu durumda tanrılar, sık sık erdemli ifritleri yoldan çıkarttıkları gibi, bu insanların güçlerini de azaltmanın yolunu bulmak zorundadırlar.¹⁹

BRAHMĀ İLE KISKANÇ TANRILAR KÖTÜ KADINLARI YARATİYOR

Tanrıların erdemli ölümlüleri yoldan çıkarmak için kullandıkları en etkin silah kadındır – genellikle baştan çıkarıcı göksel peri, bazan da sofuca kadın düşmanı, ortodoks Hindu'nun gözünde bütün kötülüklerin kaynağı olan Kadındır yalnızca.

Mahābhārata'dan

Sana söyleyeyim oğlum,²⁰ Brahmā havai kadınları nasıl ve hangi amaçla yarattı. Çünkü kadınlardan daha büyük kötülük yoktur. Havai bir kadın yanan bir ateştir; o Maya'dan doğmuş²¹ hayaldir. Bıçağın keskin ağzıdır; zehirdir, yılandır, başlı başına ölümdür.

Bu yaratıklar *dharma* ile doluydu; biz böyle duymuştuk. Kendi kendilerine tanrı olabildikleri için tanrılar ürktü. Tanrılar Brahmā'ya, Büyükbabaya gittiler ve ona akıllarından geçeni anlatarak önünde sessiz, yüzleri aşağı eğik beklediler. Efendi Büyükbaba, tanrıların yüreğindeki öğrenerek, insansoyunu yanlış yola sürüklemek için büyümlü bir törenle kadını yarattı. Bak, ilk yaratılışın kadınları erdemliydi fakat bu günahkar kötü büyütücüler Pracāpati'nin gerçekleştirdiği yaratılışla ortaya çıktı. Büyükbaba onlara arzulanabilecek bütün arzuları verdiği için ve bu havai kadınlar tensel zevkler için şehvet duyduklarından, erkekleri oynatmaya başladılar. Sonra tanrıların efendisi, efendi, arzunun yardımcıları olarak öfkeyi yarattı ve bütün yaratıklar arzu ile öfkenin pençesine düşerek kadınlara tutulmaya başladılar.

BRAHMĀ ÖLÜMÜ YARATIYOR

Bir başka destan mitosunda Brahmā'nın ölümsüzlerle ölümlüler arasındaki farkı korumak için yarattığı kadın baştan çıkarıcı değil ölümün kendisidir.²² İlk *Mahābhārata* mitosunda belirtildiği gibi silahları arzu ve öfkedir. Bir çok başka Hindu mitosunda ölüm zorunlu bir kötülük olarak kabul edilir: iyilikle kötülük arasındaki dengeyi ve evrenin hiyerarşisini korumak, gökte veya yeryüzünde aşırı kalabalıklaşmayı engellemek veya yalnızca insan yaşamına ölçü, değer ve dürtü vermek için bir araçtır. Hindu görüşünce ölümsüzlük yaşamın sonsuzluğu değil (hiç bir maddi varlık buna sahip olamaz), paya düşen yaşam süresinin tadının çıkarılması demektir. Böylece tanrılar ve insanlar, kendilerince, "zamanı geldiğinde" ölümü tatmalıdır. Bu tür acımasızlık genellikle Rudra-Şiva ile ilişkilendirilir. Rudra-Şiva belirli aralıklarla, zamanı geldikçe, içindeki ölümsüzlerle birlikte evreni ya-

kıp kül eder: Bu metinde açık biçimde, iffetli yönüyle Direk (Sthānu) ve örtük biçimde, hastalıklara dönüşen gözyaşı olarak görünür, çünkü Rudra'nın adı da çoğunlukla "ağlamak" (*rud*) fiilinden türetilir.²³

8

Mahābhārata'dan

Yaratılış zamanında Büyükbaba ateşli enerjiyle dolu olarak yaşayan varlıkları yarattı. Bu yaratıklar yaşlandı, sayıları alabildiğine arttı; fakat bir daha ölmediler. Yaratıklar arasında boş yer kalmadı; soluk alacak yer yoktu, üç katlı evren öyle dolmuş, tıkanmıştı. Onları nasıl ortadan kaldırırm diye kaygılanmaya başladı, fakat ne kadar düşündüyse de bu iş için bir çıkar yol bulamadı. Kızdı ve gövdesinin bütün deliklerinden bir ateş fışkırdı: bu ateşle Büyükbaba göklerin her yanını yaktı. Efendinin hiddetinden doğan ateş göğü, yeri ve havayı, hareketli hareketsiz bütün evreni yaktı. Hareketli hareketsiz bütün yaratıklar Büyükbabanın hiddetinden çıkan koca ateşle yandılar.

Sonra Direk Rudra, Veda kurbanlarının efendisi, düşmanlarının gücünü yok eden tanrı, esmer dolaşık belikli tanrı, Brahmā'yla yardım ve sığınak konusunu konuştu. Direk bütün yaratıkların iyiliğini dilemek için oraya gelmişti fakat Brahma, nimetler veren tanrı, Śiva'ya "Bugün sana hangi isteği bağışlayayım?" derken kızmış görünüyordu. "Sen benim iyiliğime değersin ve seçtiğin, yüreğindeki neyse senin için yaparım Śambhu." Direk "Ben canlıların yaratılışından yana kaygılıyım. Bu yaratıkları sen yarattın; onlara kızma Büyükbaba. Her yerde yaratıklar senin öfkenin ateşiyle yanıyorlar; ne zaman onları görsem acıyla doluyorum. Onlara kızma ey tanrı, evrenin efendisi" dedi.

Pracāpati "Kız mıyorum" dedi, "canlıların yok olması da benim isteğim değil. Fakat yeryüzünü hafifletmek için bu yıkımı getirdim. Şu tanrıça Toprak, ağırlıktan bunaldı, beni onları yok etmem için sıkıştırdı çünkü bu yükün altında sulara batıyor.²⁴ yüce tanrı. Uzun zaman düşünüp taşınmama karşın, artıp duran bu varlıkları yok etmenin bir yolunu bulamadım ve beni öfke bastı." Direk dedi ki: "Merhamet et; bu son yıkımdan vazgeç. Ey otuz üç tanrının efendi-

si.²⁵ kızma. Hareketli hareketsiz yaratıkları, bütün sularla otları, dört kattan hareketli hareketsiz yaratıklar topluluğunu²⁶ yok etme. Evren küle döndü ve sef altında kaldı.²⁷ Merhamet et. iyi yürekli efendi; seçtiğim iyilik bu. Bir kez yok oldular mı bu yaratıklar bir daha hiç geri gelemezler; bu ateşli enerjini bırak gene kendi enerjin soğursun. Bütün yaratıkların iyiliği için duyduğun arzuyla bu canlıların geri dönebilmesi için bir yol bul. Ey düşmanların kavurucusu, eğer yaratıkların varlığı şimdi son bulursa torunları da olmayacak. Beni burdaki halkın baş tanrılığına atadın, ey efendi, evrenin efendisi, bütün bu evren, hareketli hareketsiz, senden doğdu. Eğer seni memnun etmişsem yüce efendi, bütün yaratıkların tekrar tekrar doğup ölebilmeleri için yalvarıyorum.” Tanrı Brahmā Direk’in bu konuşmasını duyunca, sözlerini yokladı, yüreğini yokladı ve enerjisini kendi içine geri çekti. Herkesin taptığı kutsal efendi ateşi bastırarak dönüşümlü hareketle durgunluğu yarattı.

Fakat soylu Brahmā öfkesinden doğan ateşi bastırırken gövdesinin bütün deliklerinden esmer bir kadın görüldü; kırmızı elbiseler içindeki bu kadın kızıl gözlüydü, avuçlarıyla tabanları kırmızıydı, kutsal küpeler ve takılarla süslenmişti. Gövdenin deliklerinden çıkarak Brahmā’nın sağına gitti ve iki tanrı, her şeyin efendileri kıza baktılar. Sonra tanrı, birinci, insanların efendisi onu çağırıp dedi ki: “Ölüm, bu yaratıkları öldür. Kızgınlıkla bir yok etme yolu tasarlarken seni düşündüm; öyleyse bütün yaratıkları, aptalını da akıllısını da yok et. Tutkulu öfkenle kimseyi ayırmadan bütün yaratıkları yok et ve benden ödülleri al.” O zaman genç tanrıça üzüntü içinde düşüncelere daldı. Nilüferlerden çelenkler takmıştı ve göz yaşlarına boğulmuştu. İnsan soyunun iyiliği için dualar ederken gözyaşlarını ellerine alıyordu.

İri gözlü, narin kadın büyük acısını bastırarak ellerinin ayalarını birleştirip²⁸ asma dalı gibi eğildi, “Konuşanların başta geleni, benim gibi bir kadını böyle bir görevi yerine getirsin ve nefes alan bütün yaratıklara korku salsın diye nasıl yaratabildiniz?” dedi. “*Dharma*’yı çiğnemekten korkuyorum; bana *dharma*’yla uyumlu bir görev ver. Ey efendi, sevecen bir gözle bak, çünkü çok korkuyorum. Suçsuz çocukları, yaşlıları, yaşamlarının doruğundakileri, nefes alan yaratıkları alıp götürmem. ey nefes alanların efendisi. Sana yalvarıyorum, bana

acı. Ölülerin sevgili oğulları, arkadaşları, kardeşler, anneler, babalar benim hakkımda kötü düşünecekler, ey tanrı, ben onların yasını tutacakları ölülerden korkuyorum. Onların acı dolu gözyaşları beni sonsuza kadar kavuracak; onlardan çok korkuyorum ve sana sığınıyorum. Günah işleyenler sonunda Yama'nın evine giderler;²⁹ bana acı, ey nimetleri veren tanrı, bana merhametini göster. Senden istediğim iyilik bu, bütün insanların Büyükbabası, tanrıların efendisi; senin merhametle sofuca bir yaşam istiyorum.”

Büyükbaba dedi ki: “Ölüm, seni yaratıkları yok etmek için var ettim. Git bütün yaratıkları yok et, gecikme. Bu ister istemez yapılacak, başka türlü olamaz. Gövdesi kusursuz, günahsız kadın, sana söylediğimi yap.” Ölüm bu emri duyunca tek söz etmedi fakat orada saygıyla boynunu büküp efendiye baktı. Büyükbaba tekrar tekrar öfkeli kadınla konuştu ama o sanki yaşam gücü tükenmiş gibi kıpırdamadan sessiz kaldı. Sonra tanrılar tanrısı, efendiler efendisi, Brahma'nın kendisi merhamet lütfetti. İnsanların efendisi gülerek, aşağıya bütün insanlara baktı; öfkesini çeken hiçbir düşman görmeyince sakinleşti. Kız da ondan uzaklaştı; biz öyle duyduk.

Ölüm yaratıkları yok etme sözü vermeden oradan kaçınca Dhenuka'ya koştu. Orada tanrıça çok zorlu bir sofu yaşamı yaşadı: On beş bin milyon yıl tek ayak üstünde durdu. Orada bu en zor ibadeti yaparken enerjisi yüce Brahmā tekrar onunla konuşup dedi ki: “Ölüm, emrime uy.” Ama o, onu duymazlıktan geldi ve hemen tek ayak üstünde yirmi bin milyon yıllık bir süreye daha başladı. Sonra da bir on milyon milyon yıl vahşi hayvanlarla yaşadı. Sonra yirmi bin yıl hiçbir şey yemedi, sadece hava soludu ve sekiz bin yıl da su içinde hiç kıpırdamadan durdu. Sonra kız Kauṣikī ırmağına gitti ve orada başka bir ibadete başladı. Yalnızca hava ve suyla beslendi; sonra kutsanmış Ganj'a gitti, sonra Meru Dağına gitti, orada hareketsiz bir tahta parçası gibi tek başına kalıp bütün yaratıklar için iyilik diledi. Sonra Himālayalarda bir tepede tanrıların kurban sundukları yerde bir bin milyon yıllık süre tek ayak parmağı üstünde durdu ve bu çabasıyla Büyükbabayı razı etti.

O zaman bütün insanların yaratıcısı ve yok edicisi ona dedi ki: “Kızım, burada ne oluyor? Sana dediğimi yapsana.” Fakat Ölüm Bü-

yükbabaya, efendiye şu yanıtı verdi: “Yaratıkları yok etmeyeceğim. Senden tekrar merhamet dileniyorum ey tanrı.” Yine böyle yalvarırken, *adharna*³⁰ korkusu içindeyken, tanrılar tanrısı onu azarlayıp “Adil Ölüm, *adharna* iş yapmayacaksın, bu yaratıklara boyun eğdir. Benim sözlerimin, iyi hanım, doğru çıkmadığı görülmemiştir. Bu nedenle sonsuz *dharna*'ya kavuşacaksın, ben ve tanrılar daima senin iyiliğini isteyeceğiz. Sana yüreğinde istediğin öteki arzuyu da bağışlayacağım: Hastalığa yakalanan yaratıklar seni suçlamayacak. İnsanlar arasında insan biçiminde olacaksın; kadınlar arasında kadın biçiminde, hadımlar arasında hadım.” Bunu duyunca kız ellerini gene birleştirdi ve soylu, ölümsüz tanrıların efendisine “Hayır” dedi. O zaman tanrı ona “Ölüm, insan soyunu yok et. Sana *adharna* gelmeyecek adil olan, söz veriyorum. Döküldüğünü gördüğüm bu gözyaşları ve daha önce ellerine aldıkların, zamanı gelince insanlara bulaşan korkunç hastalıklar olacak. Soluk alan bütün yaratıkların sonu için zaman gelince, sen, Ölüm, aynı anda öfke ve arzu taşıyacaksın; sana ölçülemez *dharna* gelecek, *adharna*'ya bulaşmayacaksın, çünkü senin hareketin tarafsız olacak. Böylece sen sana emredildiği gibi *dharna*'yı koruyacaksın, *adharna*'ya batmaktan korunacaksın. Yani, arzuyu kabul et, ikiniz bir araya gelin ve yaratıkları yok edin.” Ölüm adıyla tanınmaktan korkmasına karşın, lanetlenmekten o kadar korkmuştu ki isteneni yapmaya razı oldu.

Sonra soluk alan yaratıkların, sonları geldiğinde, can soluklarını almaya başladı, onları arzu ve öfkeyle sersemletti. Ölümün döktüğü gözyaşları insanların gövdelerine bulaşan hastalık oldu... Ölüm tanrı tarafından böyle yaratıldı ve saptanan an geldiğinde uygun biçimde yaratıkları yok etti; akıttığı gözyaşları zamanı gelince yaratıkları yok eden hastalıklar oldu.

Purāṇalarda Yaratılış

Purāṇalar destanlardaki mitolojiye Brāhmaṇalarda alttan alta mevcut olan birtakım kuttören ve felsefe öğelerinin yanı sıra büyük mezhep tanrıları – Vişṇu, Śiva, Devī – ile ilgili yeni tapım düşüncelerini de

getirir. Purāṇalarda kozmoloji ve kozmogoni çok daha fazla geliştirilmiştir: Üç katlı evrenin üç ana düzeyine ek olarak aşağıda cehennem bir çok altkatı ve ilk üç katın yukarısında yeni gökler hiyerarşisi vardır. Her *kalpa*'nın sonunda evren ateşle yok olur, Brahmā uyku-dayken, sular altında kalır ve sonra yeniden yaratılma zamanı gelir. Her *kalpa* dört çağıdan (*yuga*) oluşur; bunlar adlarını zarin dört atlı-şından almışlardır: ilki Kṛta Çağı en iyisidir (genellikle Satya Çağı olarak adlandırılır: Gerçek Çağı); onu Tretā Çağı, Dvāpara Çağı ve son olarak şimdi içinde bulunduğumuz, erdemin en alt düzeyine indiği, insanın yaşam süresinin en kısaldığı Kali Çağı izler.

KÖZMİK YARATILIŞ: BRAHMĀ KENDİ GÖVDESİNDEN İYİYİ VE KÖTÜYÜ YARATYOR

Brahmā, ya kendi iradesiyle ya da zorunlu kaldığı için, zıt çiftleri, iyi ile kötüyü, aydınlıkla karanlığı yaratır. Çünkü bu zamanda statüsü o kadar alçalmıştır ki bütün öteki tanrılar gibi kader ve kendi *karma*'sı – geçmişteki iyi, kötü işlerinin birikmiş gücü, şu andaki varlığının yönelişini belirleyen güç – karşısında güçsüzdür. Dahası, yalnızca tüm niteliklerin çeşitliliğinden oluşan bu dünya arzulanabilir, zaten başka türlü de olanaksızdır; üç maddi nitelik veya “ip” (*guṇa*) – *sattva* (iyilik veya ışık), *racas* (toz, tutku veya etkinlik) ve *tamas* (karanlık veya hareketsizlik) – daima dengede bulunmak durumundadır. “İp” olarak adlandırılmışlardır, çünkü bir halatın ipleri gibi ayrılmaz biçimde birbirlerine dolanmışlardır.

9

Viṣṇu Purāṇa'dan

Bütün yaratıklar her kozmik çözülmeye yok edilmekle birlikte, yenisinden doğmaktan alıkonmuş değildirler, fakat daha önceki iyi veya kötü *karma*'larına³¹ göre yeniden dünyaya gelirler. Dolayısıyla Brahmā yaratılışı zihninde gerçekleştirirken, tanrılardan cansız nesnelere kadar uzanan dört kesim yaratık ondan doğar. Brahmā dört tür “su” – tanrılar, ifritler, atalar ve insanlar – yaratmak istediğinde, kendi içindeki

güçleri harekete geçirdi. Böyle yaratma amacıyla yoğunlaştığında karanlık niteliği Pracāpati'de kendini gösterdi ve ilk ifritler onun baldırından doğdu. Sonra Brahmā karanlık niteliğini taşıyan kendi gövdesini terketti, terk ettiği bu gövde gece oldu. Gene yaratma isteğiyle başka bir gövdeye girerek mutluluk buldu. Sonra Brahmā'nın ağzından iyiliğin egemen olduğu tanrılar doğdu. Bu gövdeyi de terk ederek iyilik niteliğinin doruğa çıktığı gündüz oldu. Dolayısıyla gece ifritler, gündüz tanrılar egemendir. Sonra özünü iyiliğin oluşturduğu bir gövde alarak kendisini baba gibi düşündü, ondan atalar [*pitaras* 'babalar'] doğdu. Efendi sonra, ataları yaratınca, bu gövdeyi de terk etti, bırakılan bu gövde gündüzle gece arasındaki akşam alacası oldu. Sonra başka bir gövde aldı; bunun özü tutku niteliğidir, ondan insan soyu doğmuştur, onda tutku egemendir. Pracāpati hemen bu gövdeyi de terk ederek o erken sabah alacası, şafak oldu. Dolayısıyla bu ışık geldiğinde insan güçlü olur ve akşam alacasında atalar güçlü olur. Şafak, gece, gündüz ve akşam ışığı, bunlar Brahmā'nın üç niteliğin aracı olarak hizmet eden dört gövdesidir.

Sonra tutkunun özünü oluşturduğu bir başka gövde aldı ve Brahmā'dan açlık doğdu ve açlıkla öfke doğdu. Efendi sonra karanlıktaki açlıkla zayıflamış, çarpık, sakallı varlıkları yarattı ve onlar efendiye koştular. "Hayır! Böyle olmaz! Onu koruyun [*raṁśyatām*]" diyenler Rākṣasalar oldu. Ötekiler, "Yiyelim" diyenler yemekten [*cakṣaṇāt*] dolayı Yakşalar oldu. Yaratıcı onlara memnuniyetsizlikle bakınca başından saçları döküldü ve tekrar bitti. Dökülenler yılan oldu, *sarpa* diye adlandırıldılar çünkü sağıldılar [*sarpaṇa*] ve *ahi* diye adlandırıldılar çünkü ondan ayrıldılar [*hīna*]. Sonra Evrenin Yaratıcısı kızdı ve özlerinde öfke olan yaratıklar yarattı. Kahverengi [*kapiśa*] renklerinden dolayı bu öfkeli et yiyicidirler [*piśitāsana* veya Piśāçalar]. Sonra şarkı söylerken gövdesinden Gandharvalar doğdu; onlar söz içicidirler ve bundan dolayı Gandharva adını alırlar.³²

Efendi Brahmā kendi yetenek ve güçlerinin yönlendirmesiyle bu yaratıkları yarattıktan sonra kendi isteğine göre başka yaratıklar yarattı. Kuşları [*vayāmsi*] kendi gençlik enerjisinden [*vayas*] yaptı; koyunları göğsünden, keçileri ağzından yaptı; Pracāpati inekleri midesinden ve iki yanından yaptı. Ayaklarından atları, filleri, öküzleri, ge-

yikleri, katırları, antilopları ve öteki türleri yaptı. Otlar, meyvalar ve kökler gövdesinin kıllarından doğdu...

Efendi Brahmā, İlk Yaratıcı ve efendi böyle yarattı ve ilk yaratılışta hangi *karma*'yı aldılarsa sonraki yaratılışta da tekrar tekrar, kö-tücül veya iyicil, yumuşak veya acımasız, *dharna* veya *adharna*'yla dolu, doğru veya yanlış, aynı *karma*'yı aldılar. Tekrar yaratıldıklarında gene bu niteliklere sahip olacaklar; bu onu memnun etti. Bütün nesnelerin duyu, öz ve biçimlerindeki çeşitliliği ve farklılaşmayı Yaratıcı efendinin kendisi yaptı. Vedaların yetkisiyle yaratıkların, tanrıların ve ötekilerin adlarıyla biçimlerini en başta biçimlendirdi, işlevlerini farklılaştırdı ve Vedalardaki bilgelerin adlarını verdi. Bu yolla amaçlarına göre niteliklere sahip başka yaratıklar yarattı. Yıl ilerledikçe mevsimlerin özelliklerinin ortaya çıkması gibi, her çağın başında yaratıkların çeşitli nitelikleri ortaya çıkar. Böylece her *kalpa*'nın başında yaratılış tekrar tekrar bu yapıyla gerçekleşmiştir çünkü onun gücü yaratma isteğidir ve yaratılacak şeylerin güçleriyle yönlendirilir.

KİŞİSEL YARATILIŞ: BRAHMA NĀRADA'YI LANETLİYOR

Bir başka yaratılış döngüsü daha insanbiçimli terimlerle önceki mitoslarda görülen bazı çatışmaları dile getirir - bunlar zihinsel ve sofuca yaratılışla cinsel yaratılış, sofulukla evlilik yaşamı, erkeklerle kadınlar, anababalarla çocuklar, oğullarla kızlar arasındaki çatışmalardır.

Nārada Dakṣa'nın oğullarını lanetliyor

Bu tür iki mitostan birincisinde Dakṣa, Brahmā'nın oğlu, yaratıcı rolünü oynuyor ve Nārada, burada ev sahibinin sofu düşmanı olarak görünen, her işe karışan, adı çıkmış dert açıcı bilge ile çekişiyor.

10

Vāyu Purāṇa'dan

Kendisini yaratan Brahmā, Dakṣa'ya soyunu yaratmasını bildirdi ve Dakṣa, Vivasvat oğlu Manu zamanında, hareketli ve hareketsiz bütün yaratıkları yarattı.³³ Dakṣa dört tür soy yaratmaya koyuldu: Kesilmiş deriden doğan soy, yumurtadan doğan, filizden doğan ve terden doğan

soy.³⁴ On bin yıl boyunca koyu ibadet etti ve yogasının güçleriyle, çok küçük olabilme gücü gibi, onları üretebildi. Sonra kendisini insanlar, yılanlar, Rākṣasalar, tanrılar, şeytanlar ve Gandharvalar arasında dağıttı; hepsi onun yoğun göksel gövdesinden doğmuştu. Sonra biçim, kuvvet ve enerjide kendisine eşit olan tanrıları yarattı. Sonra, farklı soylar yaratmaktan mutlu olup bunu arzulayarak, hareketli ve hareketsiz başka soylar yarattı, hepsi onun zihninden doğdu ve bilgeleri, tanrıları, Gandharvaları, insanları, yılanları, Rākṣasaları, Yakṣaları, hayaletleri, Piśāçaları, kuşları, evcil sığırları ve yabanıl hayvanları yaptı.

Fakat onun zihninden doğan bu soylar çoğalmadı; çünkü kurnaz efendi, ulu tanrı Śiva'nın lanetini almışlardı. O zaman Dakṣa çiftleşme ve duygu yoluyla çeşitli soylar yaratmayı diledi ve evlendi. Karısı Asiknī, Pracāpati Vīraṇa'nın kızıydı. Büyük ilahi güçleri vardı ve insanları besleyebilirdi. Gerçekten de hareketli, hareketsiz bütün evrene dayanak olan oydu...

Dakṣa'nın oğulları, Haryaśvalar büyük kahramanlık güçlerine sahiptiler ve toplanarak soylarını artırmak istediler. Ama Nārada onlara "Ne kadar çocuksunuz. Toprağın yüzünü bilmiyorsunuz, ne kadar uzadır, ne kadar yüksek veya alçaktır; nasıl soy üreteceksiniz?" dedi.³⁵ Toprağın ölçüsü nedir? Ne yaratılmalıdır? Bunu anlamadan nasıl yaratacaksınız? Çok az veya çok fazla yaratabilirsiniz bu da yanlış olur." Onun sözlerini duyunca her yöne dağıldılar, rüzgarı izlediler ve ortadan kayboldular. Bugün bile dönmemişlerdir, rüzgarla dolanıyorlar. Böylece büyük bilgiler rüzgarın yolunda dolanırlar.

Oğulları yok olunca, Praçetas'ın oğlu Dakṣa, Vīraṇa'nın kızından bin oğul daha yaptı. Bunlar, Śabalāśvalar, soylarını artırmak istediklerinde gene Nārada onlarla önceki gibi konuştu. Onun sözlerini önemseyen bütün o kıpır kıpır gençler birbirlerine "Büyük bilge doğru söylüyor. Kardeşlerimizin yolundan gitmeliyiz, bunda kuşku olamaz. Toprağın ölçüsünü öğrendiğimizde mutlulukla soy sahibi olabiliriz" dediler. Onlar da her yönde bu yolu izlediler ve bugün bile dönmemişlerdir. deniz kazasına uğrayan insanlar gibidirler. O zamandan beri ağabeyini izlemek isteğiyle yola koyulan bir kardeş yok olur; bu akıllı birinin yapacağı iş değildir.

Şabalâşvalar yok olunca efendi Dakşa kızdı ve Nārada'ya lanet okudu, dedi ki: "Yok olacaksın ve oğulcuk haline geleceksin." Soylu oğulları yok olunca Dakşa Vīraṇa'nın kızından altmış ünlü kız yaptı. Efendi Kaśyapa bunlardan biriyle evlenip karı olarak kendine aldı; Dharma,³⁶ Soma, efendi Śiva ve öteki ulu bilgeler de öyle yaptılar. Dakşa'nın bu yaratışını gerçekten bilen uzun ömürlü, ünlü, zengin ve çok soy sop sahibi olur.

Brahmā Nārada'ya lanet okuyor

Bu mitosun daha ince işlenmiş bir biçiminde Yaratıcı rolünü Brahmā oynar ve yaratılışın daha soyut düzeyleri söz konusu olur – zaman ve ölçü, müzik ve yazı. Fakat aniden Brahmā'nın karısının bu varlıklara süt emzirdiğini anlatan cümleler gelince insanca imgelere geri dönülür. Ayrıca burada Nārada'nın kendisi de Brahmā'nın oğullarından biridir. Soyutlamaların yaratılışı, canlıların zihnen yaratılışı gibi görece basittir fakat somut, fiziksel süreçler için içine girince hemen zorluklar başgösterir. Bu çeşitlemenin, her yere yayılan Vaiṣṇavacı yönü başka çelişkiler de içerir: Rudra'nın yaratıcısı baba (Śaiva) ile Kṛṣṇa'ya tapan oğullar (mitosun kısa biçiminde Śiva'nın lanetine uğrarlar) arasında mezhep çekişmesi vardır. Aynı mezhepçilik Brahmā tapıcılığı'nın gerilemesini açıklamakta da kullanılır.

11

Brahmavaivarta Purāṇa'dan

Brahmā bütün evreni biçimlendirdiğinde tohumunu, arzulu bir erkeğin arzulu bir kadına tohum döllemesi gibi, en iyi karısı Sāvitṛi'ye yerleştirdi. Yüz göksel yıl süresince kadın oğulcuğu sakladı, taşıması zordu. Sonra doğuma hazır olunca dört büyüleyici Vedayı doğurdu, mantık ve dilbilgisi gibi bilginin çeşitli dallarını. Sonra kalbi yakalayan otuz altı göksel Rāgiṇī'yi ve farklı ritimlerdeki altı güzel Rāga'yı. Sonra Satya, Tretā ve Dvāpara çağları ile çatışması bol Kali çağını, yılı, ayları, mevsimleri, ay gününü, santimi, saniyeyi ve öteki ölçülerini doğurdu. Gündüzle geceyi, haftanın günlerini, şafak ve gurup zamanını ortaya çıkardı; Beslenme tanrıçalarını, Tanrılar Ordusunu, Bellek,

Fetih ve Zaferi ve altı Kṛttikā'yı,³⁷ koyu sofuluk gösteren yogaları ve dinsel eylemleri ortaya çıkardı. Kārttikeya'nın sevgilisi ulu Śaśthī'yi ortaya çıkardı. O annelerin önderidir ve çocukların seçilmiş ilahıdır. *Kalpa* üçlüsü – Brahmā'nın, nilüferinki ve domuzunki; doğal, ikili bölünme – kalıcı ile geçici; evrensel dağılmanın dört türü ve zaman ve genç kız Ölüm ve bütün hastalık kümeleri – bütün bunları ortaya çıkardı ve hepsine emsinler diye göğsünü verdi.

Sonra Yaratıcının sırtından Adharma doğdu ve sol yanından doymak bilmez şehvetiyle Talihsizlik [*alakṣmī*] çıktı. Göbeğinden bütün sanatların gurusu Viśvakarman ve güçlü ve saldırgan sekiz ulu Vasu doğdu. Sonra Yaratıcının zihninden dört küçük oğlan ortaya çıktı. Bunlar beş yaşında ve din enerjisiyle parlayan Eski, Neşeli, Sonsuz ve Sonsuz-genç'ti; zeki insanların en zekileri.³⁸ Brahmā'nın ağzından altın gibi parlayan bir oğlan çıktı, göksel biçimiyle yakışıklı bir genç, yanında da karısı. O bütün soylu savaşçıların tohumuydu ve adı Manu'ydu. Kendini yaratanın oğlu. Kadın da Śatarūpā'ydı, güzellikte birinci, nilüfer gibi narin. Manu Yaratıcının emrini beklemek için karısıyla kaldı.

Sonra Yaratıcı sevinç içindeki oğullarına³⁹ “Şanlı oğullarım, yaratılışı gerçekleştirin” dedi. Ama onlar “Hayır” dediler ve ibadet etmeye gittiler çünkü Kṛṣṇa'ya tapıyorlardı. Bundan dolayı Yaratıcı, evrenlerin efendisi kızdı ve kızgınlıkla dolunca, din enerjisiyle parıldayarak, alnından on bir Rudra ortaya çıktı. Bunların ilki Yıkıcı'ydı, Kiyamet Ateşinin Rudra'sı. Bütün evrenlerde Karanlık diye bilinir; Brahmā'nın kendisi Tutku, uğurlu Viṣṇu ise İyilikten Yapılma diye bilinmektedir. Ama Kṛṣṇa, inek dünyasının efendisi, niteliksizdir, doğanın ötesindedir. Śiva'nın Üstün sözünün Karanlık olduğunu ancak aptallar bilmez, çünkü o bütün Vaiṣṇavaların öncüsüdür, lekesiz ve kendi biçimi içinde saf iyiliktir. Şimdi Vedalarda açıklandığı biçimiyle Rudraların adlarını öğren: Ulu, Soylu, Zeki, Korkutucu, Ürkütücü, Mevsimleri kendine bayrak eden, Saçları dik duran, Kahverengi gözlü, Parlaklık, Saflık (ve on birinci, Uluyan Rudra).

Sonra sağ kulağından Pulastya ve sol kulağından Pulaha doğdu; sağ burun deliğinden Atri ve sol burun deliğinden Kratu doğdu. Burunun içinden Araṇi, ağzından parıltılı Aṅgiras, sol yanından Bhṛgu

ve sağ yanından Dakṣa⁴⁰ doğdu. Gölgesinden Mud adlı sofı ve göbeğinden başında beş püskül saçlı olan bilge doğdu. Göğsünden bilge Voḍhu ve ensesinden Nārada doğdu. Marīçī omzundan doğdu ve Sulardaki karanlık adlı bilge boğazından doğdu. Vasiṣṭha dilinden, Praçetas alt dudağından doğdu. Midesinin sol yanından Kaz adlı sofı ve sağ yanından Sofunun kendisi doğdu.⁴¹

Sonra Yaratıcı oğullarına yaratmaya devam etmelerini emretti ama Nārada babasının konuşmasını duyunca ona “Büyükbaba, evrenin efendisi, önce benim büyük kardeşlerimi getir, Eskileri ve ötekileri, sonra bize karı almaktan söz et. Babaları onlara sofuluk için izin verdi, biz niye yeniden doğum çemberine girelim?... Oynak alevin böcekleri büyümesi gibi, olmanın ucundaki et parçasının kendisine zevk vereceğini sanan balığı oltaya atlatması gibi – yani, baba, duygusal ve maddi yaşama bağlananlara duygu nesneleri ölümleri getirin çünkü onlar rüya gibi geçici, boş, gerçek dışı ve ölümcüldürler” dedi. Nārada böyle derken Yaratıcının önünde durdu, eğildi ve ateşin alevleri gibi parıladı.

O zaman Brahmā öfkesine yenildi ve oğlunu lanetledi; kolu bacağı sallandı, gözleri kızardı ve dudakları titredi; şöyle dedi: “Lanetim senin bilgini yok edecek Nārada, zevk için tutulan yabancı hayvan gibi, kadın peşinde koşan şehvet düşkünü gibi ayartılacaksın. Daimi gençlik isteyen güzel kadınların kalplerini çalacaksın ve elli şehvetli kadının kocası olacaksın, onlar için yaşam soluğu gibi kıymetli olacaksın. Erotik kitapların ustası olacak, büyük erotik zevklerin ateşine özlem duyacaksın, binbir çeşit sevişme yolunda uzman guruların gurusu olacaksın. Gandharvaların en iyisi olacaksın, güzel sesinle güzel şarkılar söyleyecek, lut çalma yeteneğinle öğünecek ve hep genç kalacaksın. Kuşkusuz zeki olacaksın, tatlı dilli, sakın, sanatkar, yakışıklı ve becerikli; senin adın Upabarhaṇa [Yastık] olacak. Issız bir ormanda iki yüz bin göksel yıl bu kadınlarla zaman geçirdikten sonra benim lanetimle bir köle kızın oğlu olacaksın. Ama sonra, çocuğum, Vaiṣṇavalara bağlandığın için ve Vaiṣṇavaların atıp bıraktığını yemiş olduğun için. Kṛiṣṇa'nın merhametiyle gene benim oğlum olacaksın ve o zaman sana göksel, sonsuz bilgiyi bir kez daha vereceğim. Ama şimdi oğlum yok olacaksın ve düşmeye zorlanacaksın.”

Brahmā, evrenin efendisi bunları oğluna söyleyince Nārada ağladı ve ellerini birleştirip babasına “Öfkeni yatıştır baba, babam, evrenin Gurusu, Yatıştırıcı” dedi. “Heyhat. Yaratıcının, sofuların efendisinin öfkesi hiç neden yokken üstüme düştü. Zeki biri yanlış yola giren oğlunu lanetleyebilir ve terk edebilir. Ama sen, bilgili biri, sofü oğlunu niye lanetleyesin? Beni her türlü rahimde doğur ama Hari'ye bağlılığımı terk etmeme yol açma. Bana bu iyiliği bağışla Brahmā. Eğer evrenin yaratıcısının oğlu artık Hari'nin ayağına bağlı değilse, yeryüzündeki en alçak, hatta domuz tarafından bile ezilen şey olarak ölür... Dört başlı Brahmā, ben hiç bir kabahat işlemeyen beni lanetlediğin için benim tarafından lanetlenmeyi hak ediyorsun, çünkü bilgili biri bile zarar görünce zararlar karşılık verir. Benim lanetimle Manu, bütün nazarlıklarına ve seni övmek için okuduğu ilahilere ve senin için yaptığı ibadetlere karşın güneşten zarar görecektir.⁴² Üç *kalpa* boyunca insanlar sana tapınmayacak, fakat baba, üç *kalpa* geçtikten sonra sana gene tapacaklar, çünkü sen tapılacak birisin. O zaman kurbandan pay alacaksın ve bütün dinsel işlemlerde ve benzeri eylemlerde bir tür tapınman olacak ve tanrılar ve ötekiler arasında sayılacaksın.” Nārada bunları babasına deyince Yaratıcı toplantı içinde sıkışan bir yürekle kaldı. Sonra Nārada babasının laneti yüzünden Upabarhaṇa. Gandharva, köle kızın oğlu olarak yeniden doğdu fakat bunlardan sonra Nārada tekrar büyük bilgi oldu ve babasından bilgi aldı.

BRAHMĀ'NIN DÜŞÜŞÜ: ANASŪYĀ'YA TECAVÜZ ETMEK İSTİYOR VE LANETLENİYOR

Daha sonraki Purāṇalar zamanında Brahmā artık genel olarak tapınılmaktan çıkar (Nārada'nın öngördüğü gibi) fakat gene de mitolojideki eski Yaratıcı konumunu korur. Anasūyā mitosunda Viṣṇu ve Śiva onunla bağlantılıdır. Anasūyā Brahminleri büyük mezhep tanrılarının bile üstünde tutar, fakat Üçlü adına konuşan Brahmā'dır ve konuşması ironik olarak kendinden daha ünlü öncelinin, Brāhmaṇaların Pracāpati'sinin, ilk fücürü sırasında söylediği sözleri andırır.

Bhaviṣya Purāṇa'dan

Bir gün efendi Atri Ganj kıyılarında karısı Anasūyā ile birlikte tapınmaya dalmıştı ve özenle mabut üstüne tefekkür etmekteydi.⁴³ Ezeli olanlar, Brahmā, Hari ve Śambhu ona yaklaştılar, her biri kendi aracına binmişti⁴⁴ ve ona bir dilekte bulunmasını söylediler. Kendini yaratan Pracāpati'nin oğlu olan bilge onların konuşmalarını duydu fakat yanıt vermedi çünkü en yüce Bende tamamen erimişti. Onun duygularını gözlemleyen üç ezeli tanrı, karısı Anasūyā'ya gittiler ve onunla konuştular. Rudra'nın kendi elinde bir *liṅga*⁴⁵ vardı; Viṣṇu ona duyduğu arzuyla coşmuştu; Brahmā'nın mabutu şehvetten kendini unutmuştu ve tamamıyla Kāma'nın⁴⁶ gücünün etkisi altındaydı. Dedi ki: "Bana cinsel zevk yer yoksa can soluğumu yitireceğimi beni tutkuyla sarhoş edip başımı döndürdün." Kocasına verdiği anda sadık olan Anasūyā onların uygunsuz sözlerini duyunca yanıt vermedi, tanrıları kızdırmaktan korkmuştu. Ama akılları başlarından gitmiş tanrılar ona zorla sarıldılar ve tecavüz etmeye hazırlandılar. Tanrıçanın büyüğü gücü onları delirtmişti.

O zaman bilgenin sevgili ve sadık karısı kızıp onlara lanet okudu: "Siz benim oğullarım olacaksınız, çünkü arzu aklınızı başınızdan almış. Ulu tanrının *liṅga*'sına, Brahmā'nın yüce başına ve Vāsudeva'nın iki ayağına insanlar daima tapacak, böylece yüce tanrılar en gülünecek şeyler olacaklar." Bu korkunç konuşmayı duyunca bilgenin sevgili karısının önünde eğildiler, saygıyla yere kapandılar ve onu tanrıların söylediği gibi Veda şiirleriyle övdüler. O zaman Anasūyā "Benim küçük oğullarım olduğunuzda lanetim size dokunmayacak ve rahat olacaksınız" dedi. O zaman Brahmā Çandramas oldu, Hari Dattatreya oldu ve efendi Hara Durvāsas olarak biçim buldu. Bu laneti defetmek için hepsi de yogi oldular.

NOTLAR

1. Sonraki mitolojide ilk fücür eylemi, kendisi de yaratıcı tarafından fücür yoluyla doğurulan, ilk insan Manu'ya atfedilir.
2. Agni (Latince *ignis* [ateş, şimşek; tutku] ile aynı kökten) ateş tanrısıdır. Bkz. 29-33. mitoslar.
3. Bu gençler Aṅgiraslardır; tanrılarla insanlar arasındaki aracılar, göğün oğulları ve insanın atalarıdır. İnsanlara tanrıların armağanlarını dağıtan onlardır (krş. Yunanca *angelos*). Agni Aṅgiraslardan biridir.
4. Burda 'rahim' olarak çevrilen sözcük *yonī*'dir; başlangıçta ana rahmini anlatırken daha sonra her türlü kaynağı belirtmeye başlamış, en sonunda da Tanrıçanın cinsel organının adı olmuştur. Śiva'nın organıyla (*liṅga*) birlikte kutsal tutulmuştur.
5. 'Uzaklarda Hükmeden', ilk varlık.
6. Üç Veda şiirler (*R̥g Veda*), şarkılar (*Sāma Veda*) ve formüllerden (*Yacur Veda*) oluşur.
7. Eski Hint toplumunun dört sınıfı (*varṇa*) rahipler (*brahmin*), soylu veya savaşçılar (*kṣatriya*) ve "herkes"tir, yani halk (*viś* veya *vaiśya*) ve hizmetçiler (*śūdra*).
8. Indra tanrıların kralıdır. Bkz. 13-28. mitoslar.
9. *Dharma* toplumsal düzeni, toplumsal normu, dünyanın ülküsel düzenini anlatır.
10. Vahşilik ve tehlike dolu kötücül bir tanrı. Bkz. 34-36. mitoslar.
11. Geyik (Mṛga) Oğlak burcudur, Geyik Başı (Mṛgaśiras) diye de bilinir. Geyik parçalayıcı veya Avcı Akyıldız'dır [Büyükköpek takımının en büyük yıldızı]. Rohiṇī (sözlük anlamı dişi gazel veya kızıl inektir) Boğa burcundaki Alfa'dır. Üçlü Ok Orion'un kemeridir, Rohiṇī'yle Geyik'in yakınındadır. Pracāpati de Orion'dur. Ok için bkz. 37. mitos.
13. *R̥g Veda* 2.33.1'e gönderme.
14. Ellerini 'ovalayarak' veya 'çalkayarak' kurbanlık yağ yapıyor.
15. 'Svāhā' tanrılara adak sunulurken söylenen ünlem, adağın adı ve Agni'nin karısıdır. Bkz. 33. mitos.
16. Bir başka çeviri şöyle olabilir: "Sonra Agni yükseldi ve ısındı ve güçlendi ve esti."

17. Veya 'ovaladı', yani iki elinin arasında ateş cubuklarını çevirdi veya önceki mitostaki gibi 'çalkadı'.
18. Soma tanrıların kendilerini ölümsüz kılmak için içtikleri nektardır; Yunan tanrılarının 'ambrosia' adlı katı yiyeceklerine karşılık soma iksirdir. Soma, soma bitkisinden çıkarılan sudur, Veda kurbanı sırasında sunulur, olasılıkla sanrı yaratıcı bir içecektir. Aynı zamanda ayın adıdır çünkü nektarın ayda depolandığı söylenir; aynı zamanda Soma sıvısının yeniden dirilişi olan tanrının da adıdır.
19. İfritlelerle tanrılar arasındaki savaşlar 70-75. mitoslarda anlatılmıştır. Erdemli ifritler 62, 65, 72 ve 75. mitoslarda yoldan çıkarılır.
20. Bu mitosu Bhīṣma Yudhiṣṭhira'ya anlatmaktadır.
21. Burada sözcük oyunu yapmak istenmiş olabilir: Maya ifritlerin mimarıdır; hayal sözcüğü (Maya'nın adıyla aynı kökten - 'yapmak' - türetilmiştir) *māyā*'du, çoğunlukla taniçe olarak kişileştirilen dişil bir addır.
22. Ölüm genellikle erkek olarak kişileştirilir (Yama veya yalnızca Ölüm - *Mṛtyu* - eril addır), fakat "u" ile biten adlar dişi de olabilir ve bazan, burada olduğu gibi Ölüm dişi olur.
23. Bkz. 36. mitos.
24. Bkz. 52-5. mitoslar.
25. Hindu panteonunda otuz üçten çok daha fazla tanrı varsa da geleneksel olarak otuz üçü, eski Veda öbekleri anılır: on iki Āditya, sekiz Vasu, on bir Rudra ve iki Aśvin.
26. "Yaratık topluluklarını" sınıflandırmanın çeşitli geleneksel biçimleri vardır. Burada anlatılan olasılıkla tanrılar, insanlar, hayvanlar ve cansız nesnelerdir. Başka yerlerde bu sınıflama tanrıları, ifritleri, ataları ve insanları (bkz. 9. mitos) veya yılanları, kuşları, bitkileri ve böcekleri içerir (10. mitos).
27. Her *kalpa*'nın sonunda evren yanar ve sel altında kalır. Bkz. 38. ve 50-51. mitoslar.
28. El ayalarını, "aṅcali" veya "bir avuç çiçek" hareketiyle birleştirmek, saygı ve yakarı işaretidir.
29. Yama cehennemde ölülerin efendisidir. Bkz. 19. mitos.
30. *Adharma*. *dharma*'nın çiğnenmesi, toplumsal düzenin doğal yasalarıyla çelişen davranıştır.

31. Yani konumları geçmiş *karma*'larına göre belirlenir.
32. Yorumcuya göre *Gām dhayantas* 'söz içici' veya 'şarkı söyleyen üstüne kurulmuş yanlış kökenbilgisi.
33. Her biri farklı bir dönemin atası olan on dört ayrı Manu olduğu söylenir. Yedinci Manu, şimdiki çağın atası Vivasvat'ın, güneşin oğlu olan Manu'dur; bkz. 19. mitos.
34. Yani yılanlar, kuşlar, bitkiler ve böcekler.
35. Sanskritçe 'bilirsiniz' fiili (*pracānītha*) ile 'soy' (*pracā*) adına dayanılarak sözcük oyunu yapılmak istenmiş.
36. Burada tanrı olarak vücut bulmuş.
37. Kṛttikā, Śaṣṭhi ve Kārttikeya mitosu için bkz. 33. mitos.
38. Sanaka, Sānanda, Sanātana ve Sanatsumāra.
39. Veya ereksiyon halindeki.
40. Dakṣa (Latince *dexter* sözcüğüyle akrabadır) sağ/doğru taraftan doğmuştur. Dakṣa'dan önce doğan oğullar Yedi Bilge öbeği, sonra doğan dördü (Kardama, Pañçaśikha, Voḍhu ve Nārada) ünlü Pra-cāpatilerdir.
41. Kaz (Haṃsa) ve Sofu (Yati) eski bilgilerdir.
42. Bkz. 19. mitos.
43. Her yerde hükmü geçen mabut *brahma*'dır (cinsiz). Burada meta-fizikten en uzak rol içinde görülen Brahmā (eril) adıyla sözcük oyunu yapılmak istenmiştir.
44. Her tanrı eğretilmeli olarak da kendi "aracı" olan bir hayvana biner – bu hayvan onun simgesidir ve tanrı onun her görünümünde içkin olarak vardır. Viṣṇu (Hari) Garuḍa kuşuna (bkz. 60. mitos), Śiva boğaya (69. mitos), Indra beyaz fil Airāvata'ya (69. mitos), Gaṇeśa bandikuta (69. mitos) ve Tanrıça aslana (68. mitos) biner.
45. *Liṅga* yani erkeklik organı Śiva'nın simgesidir (bkz. 38-40. mitoslar). Śiva'nın burada simgeyi mi taşıdığı yoksa kendi organına mı dokunduğu belirsizdir; sözcük oyunu yapılmak istenmiş olabilir.
46. Eros, arzu tanrısı.

İNDRA

İndra ile Vṛtra'nın Veda Çevrimi

Tanrıların kralı, tanrıların savaşçısı, yağmur tanrısı, tanrı İndra'nın mitolojisi *Rg Veda*'da başlar. Fakat *Rg Veda*'nın hiçbir ilahisinde gerçek anlamıyla mitos anlatımı olmayışı mitoloji meraklısı için talihsizliktir; yalnızca bilmecemsi göndermeler vardır. Dolayısıyla İndra hakkındaki bir Veda mitosunu okumak için daha sonraki Hint açıklamalarına, yorumlarına, Veda mitoslarının yeniden işlenmiş biçimlerine başvurmak, Veda ilahilerini bu bilgiler ışığında yeniden incelemek gerekir.

İNDRA, TVAŞTṚ'NİN İÇKİSİNİ AŞVİNLERE GÖSTEREN DADHYAÑÇ'IN BAŞINI KESİYOR

Bu mitosa göndermede bulunan bulanık şıır, 'bal'ın çoğunlukla sütle karıştırılarak tanrılara sunulan, rahipler tarafından içilen sarhoşluk verici bir içki olan Soma suyu olduğu, Veda at kurbanının bir kısrağın başının kesilmesini içerdiği, Aşvinler at başlı olduğu, Soma'nın gizini bilmenin büyü formülünün, sözün gücüne sahip olmak anlamına geldiği ve İndra'nın babası Tvaşṛ'nin daha sonra İndra tarafından öldürüldüğü bilgisiyle çözülebilmektedir.

13a

Rg Veda'dan

Ey Aşvinler, Atharvan rahibinin oğlu Dadhyañç'ın üstüne at başı yerleştirdiniz. O dürüst olduğundan, harika işler beceren sizden saklanmış olan Tvaşṛ balından size söz etti.

Öyküdeki olaylar ve İndra'nın bununla ilgisi ancak metnin Brāhmaṇa'daki açılımıyla ortaya çıkar.

13b

Śatapatha Brāhmaṇa'dan

İmdi, Atharvan rahibinin oğlu Dadhyañç bu özü, bu kurbanı öğrenmişti – kurbanın başının nasıl tekrar yerine konduğunu ve kurbanın nasıl tamamlandığını. İndra ona “Eğer bunu kimseye öğretirsen başını keserim” demişti. İmdi Aśvinler bunu duydu: “Dadhyañç, Atharvan rahibinin oğlu, bu özü, bu kurbanı – kurbanın başının nasıl yerine konduğunu, kurbanın nasıl tamamlandığını biliyor.” Ona gidip “Senin öğrencin olalım” dediler. O da “ne öğrenmek istiyorsunuz?” diye sordu. “Bu özü, bu kurbanı – kurbanın başı tekrar nasıl yerine konuyor ve kurban nasıl tamamlanıyor, onu” diye yanıtladılar. O da “İndra bana ‘bunu birine öğretirsen senin başını keserim’ dedi. Başını gerçekten kesmesinden korkarım. Sizi öğrenci olarak kabul edemem” dedi. Onlar “Biz ikimiz seni ondan koruruz” dediler. “Beni nasıl koruyacaksınız?” “Bizi öğrenci olarak kabul edince senin başını keseceğiz ve başka bir yere koyacağız; sonra bir at başı getirip senin üstüne yerleştireceğiz. Böylece sen bize öğretmenlik yapacaksın ve bunu bize öğretince İndra senin bu başını kesecek. O zaman senin kendi başını getireceğiz ve tekrar sana takacağız.” O da onlarla anlaşıp öğrenci olarak kabul etti; onları öğrenci olarak kabul edince başını kesip başka yere koydular, bir at başı getirip yerleştirdiler. Onlara bu başıyla öğretmenlik etti ve öğretince İndra bu başını kesti. O zaman kendi başını getirdiler ve tekrar ona taktılar.

İNDRA DADHYAÑÇ'IN KEMİKLERİNDEN SİLAH YAPIYOR

Dadhyañç'ın öyküsü burada bitmez. Bir başka şifremsi *R̥g Veda* ilahisi Dadhyañç'ın İndra tarafından başının kesilmesinden daha önemli rol oynadığı bir öyküden söz eder.

14a

Rg Veda'dan

Karşıkonulmaz İndra, Dadhyañç'ın kemikleriyle doksan dokuz Vŗtra¹ kesti. İndra dağlarda gizli at başını ararken onu Śaryañāvat'ta buldu. O zaman Tvaŗṣṭr'nin ay evindeki ineğinin gizli adını bildiler.

İ.S. ondördüncü yüzyılın büyük Veda yorumcusu Sāyaṇa, bu ilahinin sözkonusu ettiği mitosunu açıklar.

14b

Sāyaṇa'nın Yorumu'ndan

İfritle, Atharvan rahibinin oğlu Dadhyañç'a sağken sadece bakarak üstünlük elde ettiler. O göğce çekildiğinde yeryüzü ifritlerle doldu. İndra, şeytanlarla savaşamadığından, bu bilgeyi aradı ve ona gökte olduğu söylendi. O zaman İndra oradakilere "Ondan burada kalmış bir parça yok mu?" diye sordu, onlar da "Aŗvinlere bahn gizini anlattığı at başı var" dediler, "ama bu başın nerde olabileceğini bilmiyoruz." O zaman İndra "Onu arayın" dedi ve aradılar. Onu Śaryañāvat'ta bulup getirdiler. Śaryañāvat Kuru ovasının batısında bulunan göldür. Bu başın kemikleriyle İndra ifritleri kesti.

Bununla ilk Dadhyañç oluntusunun bağıntısını İ.Ö. beşinci yüzyılın yorumcusu Śaunaka kurmaktadır. Śaryañāvat'ı göl değil, dađ olarak anlatır; ama bir gölden de söz eder çünkü mitos, o *kalpa*'nın sonunda evreni yok etmek için ortaya çıkacak olan öfkeli at başının yaşadığı sular içinde bir yuva da sağlamak zorundadır.²

14c

Śaunaka'nın Bŗhaddevatā'sından

Dadhyañç içkinin gizini at başıyla iki Aŗvin'e anlattığı için İndra o başı aldı ve iki Aŗvin o zaman ona kendi başını taktılar. Yıldırımlar taşıyan İndra'nın yıldırımı tarafından kesilen at başı Śaryañāvat da-

ğında bir gölün ortasına düştü. Canlıların çeşitli isteklerini yerine getirmek için bu gölden yükselen baş, *kalpa*'nın sonuna kadar sulara gömülüdür.

Dirilme büyüsunü arama ve ifritleri diriltten bilgeyi yok etme daha sonraki Hindu mitolojisinde de sürdürülen bir izlektir.³ Bu oluntuda Tvaşṭr'nin (Viśvakarman, “Her şeyi biçimlendiren” olarak da anılır) rolü, ilk Dadhyañç ilahisindeki gibi, Sāyaṇa tarafından açıklanır. Veda dağarcığının başka parçalarına da dayanan Sāyaṇa Tvaşṭr'nin – mimar, tanrıların sanatçısı – memesinden Soma veren büyüülü bir ineği vardı; bu ineği Indra'dan almıştı ve gizini yalnız Dadhyañç biliyordu. Dadhyañç bu gizi Aśvinlere söyledi ve Indra Dadhyañç'ın başını kesip Tvaşṭr'nin Soma'sını çaldı. Sāyaṇa'nın yorumu ay ve güneş simgeleri arasındaki gerilimi de ortaya koyuyor; Indra ve Tvaşṭr güneş tanrılarıdır, fakat Soma ayda saklanmaktadır.

14ç

Sāyaṇa'nın Yorumu'ndan

Parlayan güneş Tvaşṭr'nin ineği ayın evinde – yani yörüngesinde – dolanan bir yolcudur. Onun kendi adı – yani güneşin enerjisi – saklanmış, geceleri gözden kaybolur. Ama onu ışınlarından tanırırlar, çünkü güneş ışınları ayın net görüntüsünde yansır. Ay sudan yapılmıştır ve yansıyan bu ışınlar aya vurduğunda özdeş bir işaret veya imge yaratırlar – anlam budur. Geceleri görünmez olan güneş enerjisi ay dairesine girer, gecenin karanlığını dağıtır, her şeyi gündüz gibi aydınlatır. Böyle enerjiye sahip olan güneş Indra'nın kendisidir çünkü Indra on iki güneş arasında sayılır.⁴ Indra gündüzün ve gecenin aydınlatıcısıdır... Güneşe inek denir.

TVASṬR KIZI SARANYŪ'YU VĪVASVAT'A VERİYOR

Yukarıdaki iki oluntunun Dadhyañç masalını ortaya koyması gibi Dadhyañç masalının kendisi de bir başka Tvaşṭr mitosunun oluntusudur ve Tvaşṭr öyküsü de Indra mitosu içinde bir oluntudur. Bu mitos

hiç bir yerde tek başına anlatılmamıştır, fakat mitosun bütünü eğitim görmüş Hintli arasında çok iyi bilinirdi.

Aśvinler, Yama ile Yamī, ve Manu doğuyor

Tvaṣṭr ile kızının mitosu İ.Ö. beşinci yüzyılın başında kökenbilimci Yāska tarafından kısaca da olsa doğrudan anlatılmıştır.

15

Nirukta'dan

Tvaṣṭr'nin kızı Saraṇyū, güneş Vivasvat'a ikiz doğurdu. Sonra kendi yerine, aynı kendisi gibi bir başka kadın geçirdi, kendisi de kısarak biçimini alıp kaçtı. Vivasvat, güneş, aynı yolla at biçimine girdi ve onun peşine düştü. Böylece Aśvinler doğdu, özdeş kadından da Manu doğdu.

Tvaṣṭr Triśiras ile Saraṇyū'yu doğurtuyor

Yāska'nın üstü örtülü masalındaki "özdeş kadın" güneşin aya yerleşen "imge"sini anımsatır. İsteksiz, iffeti kısrağa aşmak için aygır olan dölleyici güneş tanrısıysa bir başka Veda at döngüsündeki fücür işleyen yaratıcıyı andırır.⁵ Bu oluntunun ayrıntıları, Saunaka'nın, Yāska'ninkinden kısa süre sonra tamamladığı anlatımında daha açık biçimde bulunmaktadır.

16

Bṛhaddevatā'dan

Tvaṣṭr'nin ikiz çocukları oldu, Saraṇyū ile Triśiras [Üçbaşı]. Saraṇyū'yu kendisi Vivasvat'la evlendirdi. Saraṇyū ile Vivasvat'tan Yama ile Yamī doğdu. Bunlar da ikizdi ama Yama ikisinin büyüğüydü. Saraṇyū kocasının bilgisi olmadan kendisiyle aynı bir kadın yarattı; ikizleri ona emanet edip kendisi kısarak oldu ve uzaklara gitti. Ama Vivasvat bunu bilmeden kadından oğul sahibi oldu ve oğul Manu Vivasvat gibi enerjisi olan saltanatlı bir bilge oldu. Sonra Saraṇyū'nun kısarak biçiminde gittiği öğrendi ve hemen Tvaṣṭr'nin kızının peşine

düştü. aynı niteliklerde at biçimine girdi. Saranyū, onun at biçiminde Vivasvat olduğunu bilerek, cinsel birleşme için ona yaklaştı ve erkek onun üstüne çıktı. Fakat acelelerinden tohum yere düştü ve kısırak hamile kalmak istediğinden bu tohumu kokladı. Solunan bu tohumdan iki yavru doğdu; bunların adları Nāsatya [“Burundan”] ve Dasra [“Harika işler yapan”] idi ve Aśvinler diye tanındılar.

Tvaṣṭr kızını Vivasvat'a veriyor

Brhaddevatā'daki dört ikizden (iki Aśvin, “ikiz” karılar, Tvaṣṭr'nin ikiz çocukları ve ikiz Yama ile Yamī), mitosun dayandığı özgün *Rg Veda* şiirinde yalnızca ikisinin sözü edilir.

17

***Rg Veda*'dan**

“Tvaṣṭr kızını evlendiriyor” – bunu duyunca bütün dünya toplanır. Yama'nın annesi, ulu Vivasvat'ın nikahlı karısı kayboldu. Onlar⁶ ölümsüz kadını ölümlülerden sakladılar. Özdeş bir kadın yaparak Vivasvat'a onu verdiler. Saranyū iki Aśvin doğurdu ve sonra ikizleri terk etti.

YAMA YAMĪ'Yİ REDDEDİYOR VE ÖLÜLERİN KRALI OLUYOR

Yama, güneşin ilk oğlu, ilk ölümlü insan ve sonra ölümlerin kralı olur; Veda dönemi sonrası anlatımda ise güneşin oğlu Manu'nun insan ırkının atası olduğu söylenmektedir fakat o tanılatılmamıştır. Yama ile Yamī mitosuna çeşitli yollarla Indra bütünüyle bağlantılar gösterir, oysa Indra mitosun dayandığı *Rg Veda* ilahilerinde görünmez. Yama mitosuna yalnızca Saranyū mitosunun parçası değil, onun çok biçimli halidir de. Tvaṣṭr iki mitosta da *par excellence* mimar olarak etkindir; Vivasvat Yama'nın babası ve Saranyū'nun kocasıdır; Yama, Indra gibi, daha sonraki Hindu mitolojisindeki dört bucağın dört muhafızından (Lokapāla) biridir ve Yama'nın habercileri iki benekli köpek, Indra'nın fahişesi Saramā'nın torunlarıdır. Hem Yama hem Saranyū mitosları ölümlü erkeklerle ölümsüz kadının birleşmesi ve sonuçta Agni'nin doğması izleğinin örnekleridir. (İlk fücür mitosuna da göksel

baba ile ölümler dünyasına ait kızın ateş kurbanında oğul yaratmak için birleşmelerini anlatır ve daha sonraki mitolojide göksel tanrı Rudra, dağın ölümcül kızı Pārvaī ile birleşir ve bundan ateşin çocuğu bir oğulları doğar.⁷ Bir çok belirsizlik ve karışıklığa karşın – annelerin ve çocukların kimliklerine ilişkin çelişkili ifadeler – ikizlik ve onunla ilişkili olarak zıtların (erkek ile kadın, gece ile gündüz, yer ile gök, ölümlü ile ölümsüz, sofuca saflık ile soy sahibi olma arzusu) birliği ve etkileşimi düşüncesinin iki dizi mitosta da belirgin olduğu ortadadır.

Yama Yamī'yi reddediyor

18

Rg Veda'dan

[Yamī der ki] “Şimdi o⁸ geniş okyanusu geçtiğine göre arkadaşlık kuracak birini getirseydim; bilge babamın oğlunu alsın ve yeryüzünün uzaklarını gözlesin.”

[Yama der ki] “Arkadaşın, cinsinden bir kadının yabancılik çekeceği bu içten arkadaşlığı istemiyor.⁹ Kahramanlar, yüce ruhun oğulları,¹⁰ gökyüzünü ayakta tutanlar her yönde uzakları görürler.”

[Yamī:] “Ölümsüzler tek ölümlünün bıraktığı çocuğu arzuluyorlar. Yaratıcı düşünce gücün beninkiyse birleşsin; kocanın gövdesinin karısınıninkine girişi gibi gövdeme gir.”

[Yama:] “Şimdi biz daha önce yapılanı mı yapacağız? Doğruyu konuşan biz, yanlış mı konuşacağız? Sulardaki Gandharva ve suların karısı¹¹ – bizim kaynağımız, yüce doğumumuz budur.”

[Yamī:] “Tanrı Tvaṣṭr, yaratıcı, her şeyin nedeni, bütün biçimleri veren, bizi daha rahimdeyken erkek ve kadın biçiminde yarattı. Hiç kimse onun emirlerine karşı gelemmez; bunun için yerle gök bize tanıklık eder.”

[Yama:] “Bu ilk güne kim tanıklık etti? Onu kim gördü? Mitra ile Varuṇa'nın ülkesi¹² geniştir. Şehvet düşkünü kadın, erkeklere duyduğun düşkünlük için ne diyeceksin?”

[Yamī:] “Yama için duyulan arzu beni, Yamī'yi sardı, onunla aynı yataкта yatmak istiyorum. Kocasına gövdesini açan karı gibi ona gövdeyi açayım. Bir arabanın iki tekeri gibi birlikte dönelim.”

[Yama:] "Tanrıların burada aşağıda dolanan casusları boş durmuyorlar ve gözlerini kırpımlıyorlar. Şehvet düşkünün kadın, hemen benden başka bir erkekle git. Bir arabanın iki tekeri gibi onunla dön."

[Yamī:] "Kadın erkeğe gece gündüz hizmet eder; güneşin gözünü bir göz kırpış süresinde aldatır. İkizler yer ve gök gibi birbirine bağlıdır. Yamī Yama'ya kendi cinsinden kadın değilmiş gibi davran-sın."¹³

[Yama:] "Gelecek çağlarda aynı cinsten kadınların erkeklerine aynı cinsten değilmiş gibi davrandığı ırklar olacak. Kolunu boğaya yastık yap, hoş kadın. Benden başka koca iste."¹⁴

[Yamī:] "Bir kadının koruyucusu yoksa, erkek kardeşin yararı ne? Bir kadına yıkım geldiğinde kızkardeşin ne yararı var? Arzuya kapıldım, sana tekrar tekrar yalvarıyorum: gövdeni benim gövdemle birleştir."

[Yama:] "Gövdeyi senin gövdeyle birleştirmeyi asla kabul etmeyeceğim. Kızkardeşiyle birleşen erkeğe kötü derler. Zevkini benden başka birinde ara. Erkek kardeşin bu iş için uygun değil, güzel kız."

[Yamī:] "Yuh sana, sen zayıfsın Yama! Sende düşüncenin yaratıcı gücünü veya cesaret denen şeyi göremiyorum. Gerçekten, bırak da başka bir kadın seni kısarak saran kolan veya ağaç saran sarmaşık gibi sarsın."

[Yama:] "Yamī, sen gerçekten başka bir erkeği saracaksın ve o da seni sarmaşığın ağacı sarması gibi kucaklayacak. Onun yaratıcı düşünce gücünü arzula ve o da seni arzulasın. Uğurlu bir birleşmeyle onunla birlikte ol."

Yama ölümlerin kralı oluyor

Yama ile Yamī'nin birleşmeleri öyküsü İran mitolojisinde daha ayrıntılı anlatılmıştır ve Hindu mitolojisinde bir daha geçmemektedir. Fakat Saranyū öyküsünde Yama (ve Yamunā ırmağına dönüşen kızkardeşi Yamī) genellikle ölümler kralı atanması bağlamında devamlı yer alır. Daha sonraki bu anlatımlarda Saranyū'nun yerine geçen "özdeş kadın" a Saṃcñā, 'ümge' denir. Nedeni de herhalde Sāyana'nın ileri sürdüğü gibidir: Tvaṣṭi'nin kızı güneşin enerjisi, ayda yansıyan parlak

bir imge haline gelir.¹⁵ Sāyana kadını *Rg Veda*'daki şiirde geçen inekle özdeşleştirir. Daha sonraki gelenekte kadın kısrağ olur; herhalde at biçimli Aśvinlerin annesi olduğu için. Ama Purāṇa metinlerinin çoğunda Saraṇyū kimliğinin – Vivasvat'ın gerçek karısı – kendi adı Saṃcñā'dır ve bu kadın, parlak imge, daha sonra yerine geçecek birini, karanlık gölgeyi arar.

Bir Purāṇa metninde zıt ikizler daha da çeşitlendirilmiştir: Burada iki Manu vardır, ikisi de babasının güneş olduğunu iddia etmektedir ama yalnız biri güneşin “gerçek” karısından doğmuştur. Aile içinde başka çelişkiler de doğar; biri dışında hepsi erkekle kadın arasındadır ve anababayla çocuklar arasındadır: Koca karının karşısında (Vivasvat ile Saṃcñā), kız babasının karşısında (Saṃcñā ile Tvaṣṭr), oğul üvey ananın (Yama ile “gölge” Saṃcñā) ve koca kayınbaba (Vivasvat ile Tvaṣṭr) karşındadır. Simgesel düzeyde ışıqla karanlık arasındaki zıtlık, güneşin ölümü ve canlanması mitosunu ile doğumla ölüm mitosunun temeli olmaktadır. İnsanbiçimli anneye duyulan sevginin günahı, oğula, ölümler tanrısına duyulan sevginin karşındadır.¹⁶ Oğulun kendi ölümlülüğü bedensel çürümeye de vurulabilir; kurtlar etini toprağa karıştırırlar. Hindu kozmogonisinde çok temel bir yeri olan aşırılığın kontrolü ve dağıtılması kavramı, güneşin terbiye edilmesi oluntusu ile birlikte daha sonra kıyamet kırsağı olan ateş ağızlı kırsağın, Aśvinlerin annesinin imgesiyle de ifade edilir.¹⁷ Kısrağ at başlı Dadhyañç'ın güneş aygırı – suların soyguncusu Gandharva – olarak gölde saklanması gibi okyanusa dalar ve sulardan doğduğu söylenir.

19

Mārkaṇḍeya Purāṇa'dan

Yaratıkların efendisi, Viśvakarmın, Vivasvat'ı razı etti, onun önünde eğildi ve kızı Saṃcñā'yı ona verdi. Güneş, sığırların efendisi, ondan üç çocuk sahibi oldu, iki muhteşem oğul ve Yamunā adlı kız. Vivasvat'ın oğlu Manu en büyükleriydi; yaratıkların efendisi, ölümlerin sunduklarının sahibi olan tanrı odur. Ondan sonra ikizler Yama ve Yamī doğdu. Fakat Mārtaṇḍa Vivasvat'ın enerjisi fazlaydı ve bu enerjiyle hareketli hareketsiz her şeyiyle üç dünyayı aşım ısıttı. Saṃcñā Vivas-

vat'ın yuvarlak biçimini görünce onun büyük enerjisini taşıyamadı ve kendi gölgesine bakıp ona "Ben babamın evine gidiyorum. Lütfen değişmeden benim emrimle burda kal hoş kadın ve efendime bundan söz etme" dedi. Gölge "Ben saçımdan sürünsem de, lanetlensem de senin niyetini söylemeyeceğim. Ey tanrıça, nereye istersen git" dedi.

Hoş gözlü Saṃcñā gölgesinin bunu söylediğini duyunca babasının evine gitti ve bir zaman babasının evinde kaldı. Babasının bir süre kocasına gitmesi için ona öğüt vermesine karşın kısırak biçimine girdi ve Kurus'un kuzeyine gitti. Orada iffetli kadın ibadet edip oruç tuttu.

Saṃcñā babasına gidince gölgesi emrine uydu, onun biçimine girdi ve güneşe yaklaştı. Efendi, güneş, onun Saṃcñā olduğunu düşünerek ondan iki oğul ve bir kız sahibi oldu. Bu ikisinden birinci oğul daha önce doğan Manu'nun aynıydı ve ona Manu Sāvārṇi ["Aynı cinsten" veya "Benzer doğan"] dendi. İkinci oğul yavaş hareket eden Satürn gezegeni oldu. Kız Tapatī'yi kral Saṃvaraṇa evlilik için seçti.

Ama gölge ilk doğan çocuklara, onların gerçek annesi olan kraliçe Saṃcñā kadar sevgiyle davranmadı. Manu bu davranışa katlandı ama Yama dayanamadı. Babasının karısı ona dert çıkarmaya devam edince mutsuz oldu ve kızgınlığından veya çocukluğundan veya kadehin önceden çizilmiş olması nedeniyle Yama Saṃcñā'nın gölgesini ayağıyla tehdit etti ve o zaman Saṃcñā'nın gölgesi, çok fazla içerleyerek, Yama'ya lanet edip "Babanın karısını ayağınla tehdit ettiğinden bir kadın sana saygı duyarsa ayağın düşsün" diye beddua etti. Artık Yama bu lanetten dolayı çok rahatsızdı ve ruhu *dharmā* ile dolu Yama Manu'yla birlikte babasına gidip olanları anlattı. "Annem bize aynı sevgiyi göstermiyor, ey efendi. Biz büyüklerden kaçınıyor ve iki küçüğü kolluyor. Ona sol ayağımı kaldırdım ama gövdesine dokunmadım, fakat çocukluk veya kendini bilmezlikle davrandığım için beni affetmelisin. Baba, ısı verenlerin en iyisi, annem bana, kendi oğluna kızgınlıkla lanet ettiği için onu kendi annem saymıyorum. Çünkü bir anne, çocuğu kendisine kötü davranrsa bile ona kötü davranmaz; baba sen bana "oğlum, ayağın düşsün" nasıl dersin? Ey sığırların efendisi, kutsal olan, kereminle ayağımın annemin lanetiyle düşme-

memesi için bir yol düşün” dedi. Güneş “Kuşkusuz oğlum, bu lanet gerçekleşecek çünkü *dharma*’yı bilen ve doğruyu konuşan sen öfkeye bulaştın. Her lanet için bir çare vardır ama annesi tarafından lanetlenen için laneti kaldıracak hiçbir çare yoktur. Annenin sözlerinin gerçekleşmemesi için yapacak hiç bir şey yok. Ama oğlum, senin için bir şey yapacağım, sana duyduğum sevgi nedeniyle. Kurtlar ayağından et alacaklar ve toprağın içine girecekler. Böylece hem onun sözleri gerçekleşecek hem de sen kurtulacaksın” dedi.

Sonra güneş karısına “Niçin hepsi eşitken oğullarımdan birine daha çok sevgi duyuyorsun?” diye sordu. “Samcñā sen gerçekten onların annesi olamazsın, buraya gelen başka biri olmalısın. Bir anne kendisine kötü davranırsa bile oğluna nasıl lanet edebilir?” Kadın sorudan kaçındı ve Vivasvat’a bir şey demedi ve o kendi başına düşünceye dalıp gerçeği gördü. Gölge Samcñā günün efendisinin kendisine lanet etmek üzere olduğunu anlayınca korkuyla titredi ve olanları ona anlattı. Vivasvat bunları duyunca çok kızdı ve kayınbabasına gitti. Kayınbaba günün yapıcisını iyi ve adetlere uygun biçimde karşıladı ve kendisini yakmak isteyen efendiyi onurlandırıp yatıştırdı.

Viśvakarman “Senin biçimine dayanmak zor çünkü çok fazla enerjin var. Dolayısıyla Samcñā dayanamadı ve ormanda ibadete daldı. İyi huylu karını bugün yaban yerlerde ibadete dalmış görebilirsin çünkü aşırı biçimin var. Brahmā’nın konuşmasını anımsıyorum ve ey efendi, gündüzün efendisi, eğer istersen senin biçimini sınırlarım ve çok hoş yaparım” dedi. Güneşin efendisi Tvaşr’a “Öyle olsun” dedi ve Viśvakarman, Vivasvat’tan izin alarak onun küresel biçimini Śāka adasında tezgahı üstüne koyup enerjisini azaltmaya başladı...¹⁸

Böylece Viśvakarman güneşi övdü ve günün efendisinin enerjisinin on altıncı parçasını küre biçiminde sakladı. Enerjisinin on beş parçası gidince, güneşin gövdesi çok hoş ve etkileyici oldu. Kesilen enerjiyle Vişnu diski, Śarva’nın üç dişli çatalı, Kubera’nın (zenginlik efendisi) tahtırevanı, ölümler efendisinin asası¹⁹ ve tanrıların generalinin mızrağı²⁰ yapıldı. Viśvakarman düşmanlarını ezmek için güneşin enerjisinden öteki tanrıların parlak silahlarını yaptı. Enerjisi böyle azaltılınca Mārtaṇḍa’nın gövdesi her bakımdan çok güzel oldu ama aşırı enerjiyle parlamadı.

Sonra düşünceye daldı ve karısını kısrağın biçiminde gördü. Soluluğu ve kendine egemenliği nedeniyle hiç bir yaratık ona yaklaşılmazdı. Güneş Kurus'un kuzeyine gitti ve at biçimine girdi ve ona yaklaştı. Ona yaklaştığını görünce kadın başka erkektir diye korktu ve arkasını korumak için yüzünü ona döndü. Dokunmayla burunları birleşti ve Vivasvat'ın tohumu²¹ kısrağın burnuna girdi. Bu yolla iki tanrı doğdu. Aśvinler. Kısrağın ağzından doğan bu üstün doktorlara Nāsātya ve Dasra denildi. Bunlar Mārtaṇḍa'nın at biçimindeyken doğurttuğu oğullarıdır. Tohumun akması kesilince [*retaso 'nte*, "tohumun sonunda"] Revanta doğdu. Kılıcı, yayıyla okları ve sadağı vardı, zırh giymiş, ata binmişti. Güneş kendi lekesiz biçimini ortaya koydu ve kadın bu huzur dolu biçimi görünce mutlu oldu. Güneş, Suların Soyguncusu. kendi biçimine dönen sevgili karısı Saṃcā'ya kendi evine götürdü.

Kadının ilk doğan oğlu Vivasvat'ın oğlu Manu'ydu fakat ikinci oğlunun adı Yama'ydı ("Gem") çünkü gölgenin lanetine uğramıştı ve *Dharma*'nın Gözüydü, çünkü babasının sevgilisiydi. Yama bu lanetten dolayı çok rahatsızdı ama *dharma*'ya uygun davranışı nedeniyle *Dharma* Kralı olarak bilinirdi. "Kurtlar ayağından et alacak ve toprağın yüzüne düşecek": Babası lanete böyle bir son bulmuştu. *Dharma* Gözüne sahip olduğu için iyi ve kötüyle işi yoktu. Dolayısıyla Karanlığın Dağıtıcısı babası, efendi, onu güneyin efendisi atadı ve Dünyanın koruyucusu, ataların baş efendisi yaptı.²² Günün efendisi, memnun olarak, Yamunā'yı Kalinda Dağı'ndan akan ırmak yaptı. İki Aśvin soylu babaları tarafından tanrıların doktorları yapıldılar ve Revanta Guhyakaların efendisi yapıldı.

İNDRA TRİŚİRAS'IN BAŞINI KESİYOR

Tvaṣṭi'yle ilgisi olan bir başka erkek ikiz Trīśiras'tır; Saranyū mitosunun yalnızca *Bṛhaddevatā* anlatımında görünür, *Rg Veda*'nın öteki yerlerinde Indra'nın düşmanıdır. Śaunaka öyküyü kısaca anlatır.

Brhaddevatā'dan

Her biçime giren Triśiras ifritlerin kızkardeşinin oğlu olduğundan, onları mahvetme arzusuyla tanrıların ev rahibi oldu. Fakat İndra bilgenin tanrılar arasına ifritler tarafından gönderilmiş olduğunu anlayıp yıldırımıyla hemen bu üç başı kesti. Soma içmiş olan baş çalıhorozu oldu; şarap içmiş olan baş serçe ve yemek yemiş olan baş keklik oldu.

TRİTA ĀPTYA İLE İNDRA TRİŚİRAS'IN BAŞINI KESİYOR

Bu öyküden söz eden *Rg Veda* şiiri bu eylemi Indra kadu (İndra'nın dostu) Trita Āptya'ya da mal eder ve öteki Tvaşṭi mitosuyla ilişkilendirir.

Rg Veda'dan

İndra tarafından gönderilen Āptya ataların sıralattığını biliyordu ve savaşı açtı. Trita yedi ışını [veya yedi dizgin] olan Triśiras'ı keserek Tvaşṭi'nin oğlunun ineklerini kurtardı. İndra kuvveti çok fazla olan yöneticiyi vurup devirdi. Tvaşṭi'nin her biçime girebilen oğlunun ineklerini eve sürdükten sonra onun üç başını kesti.

İNDRA FAHİŞE SARAMĀ'YI PANİLERE GÖNDERİYOR

Güneşe, ineklere, atlara, karılara, su veya yağmura, Soma'ya uygulanan kaybolma ve bulunma motifleri, İndra döngüsünün bir başka oluntusunda gene ifritlerin kesilmesi motifleriyle birleştirilir. Burada mitos hayvanı "aranan" (değerli veya simgesel inek veya at) değil "arayan"dır, daha sonraki mitolojide fahişe olarak ortaya çıkacak olan avcı Saramā'dır.

Saramā Pañilerin sütünü içiyor

Masalın sonraki daha açık anlatımında üç ana düğüm ögesi vardır: Düşmanı aldatmak veya baştan çıkarmak için kadın kullanmak; suyu aşarak insanın yiyip içmemesi gereken öteki dünyaya yapılan yolculuk ve büyüü iksirin ele geçirilmesi.

22

Brhaddevatā'dan

Rasā'nın²³ öteki tarafında yaşayan Pañi adlı ifritler vardı. İndra'nın ineklerini götürdüler ve iyice sakladılar. Bḥaspati bunu gördü ve gördüğünü İndra'ya söyledi. Sonra Cezacı Pakā²⁴ Saramā'yı oraya ulak olarak gönderdi. Pañi ifritleri “Neyle...” diye başlayan ilahiyle²⁵ onu sorguya çektiler. “Nerden geliyorsun? Güzel şey, kiminsin? Burada işin ne?” diye sorular sordular. “Ben İndra'nın ulağımı, dolaşıyorum” diye yanıtladı Saramā. “sizi ve inek ahırını ve İndra'nın ineklerini arıyorum; o da onları istiyor.” Onun İndra'nın ulağı olduğunu öğrenince kötü fikirli ifritler “Saramā gitme. Burada bizim kızkardeşimiz ol. İnekleri bölüşelim. Bir daha düşman olmayalım” dediler. O zaman bu ilahinin aradaki satırlarıyla birlikte son mısrası ile kız dedi ki “Ben kızkardeşlik veya zenginlik aramıyorum ama sakladığınız ineklerin sütünü içebilirim.” İfritler kabul ettiler ve sütü getirdiler. İfrit sütünü yapısı ve vefasızlığı nedeniyle içti; süt mükemmel, etkileyici, tatlı, güç verici ve besleyiciydi. Sonra yüz fersah uzunluğundaki Rasā'yı Pañilerin kalesinin bulunduğu zorlu kıydan tekrar geçti. O zaman İndra Saramā'ya sordu: “İnekleri gördün mü?” Ama o ifrit sütünün etkisi nedeniyle İndra'ya “hayır” diye yanıt verdi. Kızan İndra ona ayağıyla vurdu ve Saramā sütü kustu. O zaman, korkudan titreyerek Pañilere geri döndü. İndra arabasına doru atlar bağlayıp onun ayakizlerini takip etti; gidip Pañileri öldürdü ve ineklerini geri aldı.

Saramā Pañilerle konuşuyor

Bu mitosun özellikle söz konusu ettiği ilahi Saramā ile Pañiler arasındaki konuşmayı anlatır; daha sonraki düzyazı metinlerde geliştirilen fikirlerin özünü içerir. Saramā'nın *Brhaddevatā*'da gerçek sütü kusar-

ken, *Rg Veda*'da Pañilerin sözcükleri kusmaların ilginçtir – çünkü burada da Dadhyañç oluntusunda olduğu gibi büyümlü formül iksirin kendisidir.

23

Rg Veda'dan

[Pañiler diyor] “Saramā buraya ne niyetle geldi? Yol uzun ve yorucu. Ziyaretinin amacı ne? Burada nasıl dolaşıyorsun? Rasā'nın sularını nasıl aştin?”

[Saramā:] “İndra'nın ulağı olarak gönderildim, ey Pañiler, sizin koca hazinenizin peşindeyim. Üstlerinden atlanması korkusuyla²⁶ sular bana yardım etti, Rasā'nın sularını böyle geçtin.”

[Pañiler:] “İndra neye benziyor Sarama! Bu kadın uzağa ulağı olarak geldiğin İndra'nın görüldüğü nasıl? Eğer buçaya gelirse ona dostça davranırız ve sürülerimizin çobanı olur.”

[Saramā:] “Onun aldatılmayacak biri olduğunu biliyorum. Beni ulağı olarak bu kadar uzağa gönderen İndra başkalarını aldatır. Derin ırmaklar onu saklamaz; siz Pañileri İndra kesip yere sercecek.”

[Pañiler:] “Güzel Saramā, göklerin ötesini aşıp istediğin inekler bunlar. Kim kavga etmeden onları sana verer? Hem bizim silahlarımız keskindir.”

[Saramā:] “Ey Pañiler, sizin sözlerimiz sılah değil. Sizin kötü gövdeleriniz oklara karşı koyabilir, size varan yol ele geçmez olabilir ama ne olursa olsun Bṛhaspati'den²⁷ kurtulamazsınız.”

[Pañiler:] “Saramā, bu inekler, atlar ve zenginliklerle dolu hazine dağlarda gizli tutulmaktadır. Onu iyi nöbetçi olan Pañiler koruyor. Bu sonuç vermeyecek yolculuğa boşuna çıktın.”

[Saramā:] “Soma ile hırslanan bilgeler, Ayāsyalar, Añgiraslar ve Navagvalar buraya gelecek ve bu koca sığır sürüsünü paylaşacak. O zaman, ey Pañiler, bu tükürdüğünüzü yalayacaksınız.”

[Pañiler:] “Saramā, tanrıların zoruyla buraya geldiğine göre seni kızkardeşimiz yapacağız. Geri gitme hoş kadın, sığırdan payını alacaksın.”

[Saramā:] “Ben sizinle kızkardeşlik, erkekkardeşlik bilmem: be-

nim cinsim İndra ve korkutucu Aṅgiraslardır. Onları bıraktığımda bana sığır istiyor gibi görünüyordı. Paṇiler, buradan kaçın, buradan kaçın Paṇiler. Bırakın değersiz sığırlar, Br̥haspati, esinli bilgiler, sıkıştıran taşlar ve Soma'nın gizlendikleri yerde buldukları sığırlar doğru yoldan çıkıp gelsinler.”

İNDRA VṚTRA'YI KESİYOR

Bütün İndra oluntularında bulunan simgecilik Veda şairi tarafından İndra'nın en büyük işinin, ejderha Vṛtra'nın kesilmesinin övgüsüne yöneltilmiştir. Bu eylem aynı zamanda Vṛtra'nın durdurduğu suların veya yağmurların kurtarılmasını, Āryanların düşmanlarının yenilmesini ve göklerin düzeninin yeniden kurulmasını simgeler.

İndra Vṛtra'yı kesiyor ve suları kurtarıyor

24

Rg Veda'dan

Yıldırımları kullanan İndra'nın kahramanlıklarından ilkinin anlatacağım. Ejderhayı kesti ve suları kurtardı; dağların karnını yarıp açtı. Dağların üstünde yatan ejderhayı kesti; Tvaṣṭi gümbürdeyen yıldırımı onun için tasarladı. İneklere sahip olur gibi kayan sular okyanustan aşağı aktı. Erkekliğinden boğa gibi hoşnut olarak Soma'yı seçti ve özünü üç tasta içti. İyiликsever tanrı silah olarak yıldırımı aldı ve ejderhaların ilk doğanını öldürdü. Ey İndra sen ilk doğan ejderhayı öldürünce ve kurnazın delice tuzaklarına son verince aynı anda güneşi, göğü, şafağı ortaya çıkardın; o zamandan beri daha güçlü düşman kalmadı. İndra Vṛtra'yı, büyük düşmanı, omzu olmayanı, yüce ve ölümcül yıldırımıyla öldürdü. Ağacın baltayla düşen dalları gibi ejderha yerde uzanmış yatıyor. İçkiyle kafası karışan savaşçı olmayan biri gibi Vṛtra, güçlüleri alt eden ve ayaktakımına Soma içirten büyük kahramana meydan okudu. Onun ölümcül silahlarının vuruşlarına karşı koyamayarak İndra'nın ne kadar üstün düşman olduğunu gördü ve burnu sürüldü. Etsiz ayaksız İndra'yla döğüştü, o da ona yıldırım la saldırdı. Kahraman boğaya eşit olmaya çalışan boğa hadım ökün.

oldu. Vŗtra parçalanmış yere devrildi. O kırık kamyş gibi yatarken ka-
baran sular üstünden aşır insanlar için aktı.²⁸ Vŗtra'nın gücüyle kapat-
tığı sular – şimdi ejderha onların dibinde yatıyordu. Vŗtra'nın annesi-
nin canalıcı enerjisi geri çekildi çünkü İndra ölümcül silahını ona
savurmuştu. Üstte anne yatıyordu, altta oğul; ifritler inekle buzağısı
gibi uzanmışlardı. Durmak dinlenmek bilmeyen suların ortasında göv-
deler yatıyordu. Sular Vŗtra'nın gizli yerini aştı; İndra'nın üstün bir
düşman olduğunu anlayan ejderha uzun karanlıkta serildi. Kendisine
ejderhayı koca eden, koruyucu eden sular Panilerin hapsettiği inekler
gibi kapatılmıştı. İndra Vŗtra'yı kesince kapatılmış olan suları yarıp
açtı. Ey İndra, Vŗtra yıldırımına vurunca at kuyruğunun kılı gibi ol-
dun. Sen, tek tanrı, cesur olan, inekleri kazandın, Soma'yı kazandın;
yedi ırmağı aksınlar diye kurtardın. Şimşek ve gökgütültüsü, sis ve
dolu ona başarı getirmede, ejderhayla İndra doğuşunca bütün gelecek
zaman için iyiliksever olan zaferi kazandı. Ey İndra, ejderhanın ne in-
tikamını gördün ki onu öldürünce yüreğine korku geldi? O zaman,
korkmuş, gökleri aşan şahin gibi doksan dokuz ırmağı aştın. İndra,
elinde yıldırım taşıyan, hareket edenlerin ve kıpırdamayanların, evcil
olanların ve boynuzluların kralıdır. Çeniberin tekerlek parmaklarını
çevirmesi gibi o da kral olarak insanları yönetti.

İndra Trisŗras ile Vŗtra'yı kesiyor

Veda ilahisinde İndra'nın en yüce tanrı olduğu açık. Onu küçültecek
tek öge – ejderhanın intikamından korkunca şahin gibi ırmakları aş-
ması – Veda şairi tarafından gizlenmeye çalışılıyor fakat bin yıldan
fazla süre sonra *Mahābhārata*'da öykü yeniden dile getirilirken Vŗtra
mitosunun ana eksenini de bu öge oluyor. Artık büyük savaşçı İndra
tapınmaya konu olmaktan çıkmıştır; Brahmin mezhep tanrıları Vişnu
ile Śiva onun yerini almışlardır.

Destanda Veda ilahisinin çeşitli benzetme ve imgeleri kullanıl-
maktadır. Saramā ilahisinde derin ırmaklarda gizlenmediği açıkça söy-
lenmiş olan İndra burada, kendisinin daha önce alt ettiği “kıvranan
yılan” gibi sulara gizlenir. Ağaç gibi baltayla doğranan ejder şimdi
ormancının baltasıyla kesilmektedir. Vŗtra'nın saçtığı sis şimdi onu
öldüren silahtır. Yutma ve kusma oluntusu burada iki kez gerçekleşir:

Trisiras göğün bucaklarını ve evreni yutar ve Vŗtra bütün dünyayı ve İndra'yı yutar. Hindu kozmogonisinde çok önemli role sahip olan alacakaranlık tefekkür ve kararsızlık ortamıdır ve Vŗtra dahil zıt çiftlerle bağlantılı bulunmaktadır. Vŗtra da aynı biçimde hem Tanrı Tvaŗṣṭr'nin hem de bir diŗi ifritin oğludur, yarı brahmin yarı karşı-tanrıdır. Göksel periler, İndra'ya ifritleri aldatmakta yardımcı olan Saramā kadar başarılı değillerdir, dolayısıyla kaba güce gereksinim duyulur. İndra artık görevi kendisi yerine getirmeyip, biri kendisinden yukarıda biri aşağıda iki yardımcı çağırıyor. Trisiras'ın başını kesmek için oduncuya başvuruyor ve tanrıların Rudra Paŗupati'ye pay vermesi gibi ona kurbanlık hayvanın başını sunuyor. Vŗtra'yı öldürmek için Viŗṣṇu'yu ayartıyor.

25

Mahābhārata'dan

Tvaŗṣṭr tanrıların en önemlisi, büyük sofuluk gücü olan bir Pra-cāpati'ydi. Üç başlı bir oğul, Trisiras'ı yarattı çünkü İndra'dan nefret ediyordu. Bütün biçimlere girme gücü olan bu muhteşem oğul İndra'ya imrendi. Üç uğursuz başı güneş, ay ve ateş gibiydi, biriyle Vedaları okuyor, ötekiyle şarap içiyor ve üçüncüyle göğün tüm bucaklarını içecekmiş gibi bakıyordu. Sofu, iyiliksever ve kendine egemendi. *Dharma*'ya bağlıydı, sıkı sofuydu ve katı, çok zor ibadete bağlanmıştı. Śakra,²⁹ gücü sınır bilmeyen bu tanrının sofuluk gücünü ve ruhunu görünce endişelendi. "Onun İndra olmasına izin vermemeliyim!" diye düşündü. "Bu zorlu ibadeti bırakması için onu duygusal zevklere nasıl bağlayabilirim? Eğer Trisiras daha da yücelirse üç katlı evrenin tamamını yutar." Böylece kurnaz İndra çeŗitli yollara başvurdu ve sonunda göksel perilere Tvaŗṣṭr'nin oğlunu baştan çıkartmaları emrini verdi. Onlara "Çabuk olun. Hemen gidip Trisiras'ı baştan çıkarın ve duygusal zevklere bağlansın. Ey beli güzeller, erotik giysiler ve çekici tavırlarla lütfen onu baştan çıkarın ve korkumu dindirin. Çok huzursuzum ey üstün kadınlar. Çabuk olun kızlar, bu hasta edici korkuyu yatıştırın." Göksel periler "Onu baştan çıkarmaya çalışacağız Śakra, ondan korkun kalmayacak" dediler, "Orduları yok eden, o öyle oturup

kendisini ibadete vermişken, gözleri parlayarak sofuluk gücünü yölendirdirken biz gidip onu baştan çıkaracağız. Onu etkimiz altına almayı ve senin korkunu yok etmeye çalışacağız.” İndra'nın yanından ayrırlıp bu üstün kadınlar Trisiras'ın yanına gittiler ve çeşitli tavırlar, becerikli danslarla, seçkin gövdelerini gözler önüne sermekle onu etkilemeye çalıştılar. Şehvet düşkünü hareketler yaptılar fakat yüce sofu içinde kıpırdama hissetmedi. Sakin okyanus gibi duygularına sahip oldu ve ellerinden gelenin hepsini yaptıklarında kızlar Şakra'ya, tanrıların kralına döndüler. Ellerini kavuşturup dediler ki: “Bu ulaşılmaz bilgenin gücünü sarsamadık. Parıltılı efendi, hemen ne yapacaksan yapmalısın.” Yüce fikirli Şakra göksel perileri ululayıp yolladı ve soy-lu Trisiras'ı öldürmek için bir yol düşünmeye başladı.

Tanrıların harika, kahraman, zeki kralı sessiz sessiz Trisiras'ı nasıl öldüreceğini düşünüyordu: “Bugün ona yıldırımдарını atacağım ve varlığı son bulacak. ‘Güçlü biri, gücü artmaktaysa zayıf bir düşmanı bile göz ardı etmemeli.’” Böylece metinlerin öpüdüne baş vurarak onu öldürmeye kesin karar verdi. Öfkelenen Sakra ateş gibi korku salan berbat yıldırımını Trisiras'a savurdu. Bu yıldırımla vurulan Trisiras, yere devrilen koca bir dağ doruğu gibi yıkıldı. Ama tanrıların kralı onun yıldırımla vurulmuş, dağ gibi yattığını görünce rahatlamadı çünkü Trisiras'ın enerjisi onu kör etmiş ve kavırmıştı. Öldüğünde bile hala canlıymış gibi enerjiyle pırıl pırıl parlıyordu.

O zaman Śacī'nin³⁰ kocası yakınlarında çalışan bir oduncu gördü ve Pāka Avcısı ona hemen “Onun başını kes ayır; dediğimi yap” dedi. Oduncu “Çok büyük omuzları var, baltam aralarından geçmez” diye yanıtladı, “ayrıca iyi insanların kötülediği bir işi yapamamı.” “Korkma, emrettiğimi hemen yap” dedi İndra. “Benim rahmetimle silahın yıldırım gibi olacak.” Oduncu “Bugün bu kötü işi yapan senin kim olduğunu düşünmeliyim? Bunu duymak istiyorum, bana doğruyu söyle” dedi. İndra yanıtladı: “Ben İndra'yım, tanrıların kralı; bunu bil oduncu. Şimdi dediğimi yap oduncu, daha durma. Bil ki Trisiras burada, benim tarafımdan kesilmiş yatıyor.” O zaman oduncu alçakgönüllülükle eğildi, İndra'nın önünde ellerini kavuşturdu ve dedi ki: “Bu kötü işten nasıl oluyor da utanç duymuyorsun, Şakra? Bilgenin oğlunu kestir, brahmin öldürmekten korkmuyor musun?” İndra “Daha son-

ra arınmak için çok zor dinsel tövbe işlemleri yapacağım. Yıldırımınla öldürdüğüm bu oğul çok güçlü bir düşman. Şimdi bile oduncu, ondan korkuyor ve ürküyorum. Hemen onun başını kes; ben de sana bir iyilik yapacağım. İnsanlar sana kurbandan pay olarak kurban hayvanlarını başını verecekler. Sana bu iyiliği yapacağım oduncu ama şimdi hemen isteğimi yerine getir.”

Yüce İndra'nın dediklerini duyan oduncu o zaman baltasıyla Trişiras'ın başını kesti. Kesildiklerinde Trişiras'ın başından çalíhorozu, keklik ve serçeler çıkıp her yöne uçu. Veda okuyup Soma içtiği başından çalíhorozları çıkı; içermiş gibi göğün bucaklarını gözlediği başından keklikler çıkı ve Trişiras'ın şarap içtiği başından serçeler uçu. Başlar kesilince cömert tanrının ateşi dindi ve mutluluk içinde cennete döndü; oduncu da evine gitti.

Oduncu eve gidince kimseye bir şey demedi ve bir yıl olan biteni kimse öğrenmedi. Ama bir yıl dolunca, sığırların efendisi tanrı Şíva'nın çevresindeki hayaletler sürüsü bağırmağa başladılar: “Cömert İndra, efendimiz, brahmin kesti.” O zaman İndra, Pāka Avcısı, korkunç bir yemin verdi ve kutsal Marutlar ordusuyla ibadete başladı. Brahmin-katlini parçalara ayırdı, okyanusa, toprağa, ağaçlara ve kadınlara yerleştirdi ve hepsine nimetler verdi: Toprağa, okyanusa, ağaçlara ve kadınlara nimetler verdi ve böylece Brahmin-katlinin kefareti-ni ödedi. Sonra arınmış olarak, bütün tanrılarının ve insanların tapındığı efendi büyük bilgelerin tapınması için uygun duruma geldi ve cennetteki yerine döndü.

Pracāpati Tvaşṭr oğlunun İndra tarafından kesildiğini duyunca gözleri öfkeden kızardı ve dedi ki: “İndra kendisini ibadete vermiş olan oğluma zarar verdiğine, her zaman sabırlı, kendine hakim olan ve hiç bir günahı olmayan oğlumun duygularını fethettiğine göre ben de Śakra'yı kesmesi için Vṛtra'yı yaratacağım. Herkes bana tanık olsun ve inancımın gücümü görsün ve kötü fikirli, kötü İndra, tanrılarının kralı da görsün.” Ünlü sofú öfkeyle ağzında su çalkaladı,³¹ ateşe kurban attı. korkunç Vṛtra'yı yaratarak ona “Sen İndra'nın ondan güçlü düşmanısın.³² Benim inancım la büyü” dedi. O büyüdü, hırçın ateş gibi, kıyamet güneşi doğmuşcasına göklere yükseldi. O zaman “Ne yapacağım?” diye sordu ve Tvaşṭr “Śakra'yı öldür” dedi.

Böyle emir alınca Vŗtra göęe çıktı ve hırçın Vŗtra ile İndra Vāsava. Vasuların tanrısı arasında şiddetli bir savaş başladı. Soylu Vŗtra bütün dünyaları yuttu çünkü Tvaŗtŗ'nin enerjisiyle genişlemişti. Soylu Vŗtra duyuların bütün koku ve tatlarını yok etti çünkü beş katlı dünyanın, yeryüzü, hava, uzay, su ve ışık, tamamını alıp götürmüŗtü: O zaman kahraman Vŗtra, Yüz Kurban Veren İndra'yı yakaladı ve Vŗtra ağızını açıp onu öfkeyle yuttu. Vŗtra Śakra'yı yutunca, üç katlı göklerin cesur tanrıları allak bullak oldular, Vŗtra'yı yok etmesi için Jŗmbhikā'yı ("Esneyen") yarattılar. Vŗtra esnerken ağız açıldı ve Orduları Yokeden kendisini küçültüp dışarı çıktı. Ve o zamandan beri esnemek insanların soluğunda kalım olarak kaldı.

Śakra'nın ortaya çıktığını gören bütün tanrılar sevindiler ve o zaman Vŗtra ile Vāsava arasındaki uzun, şiddetli savaş yeniden başladı. Güçlü Vŗtra, Tvaŗtŗ'nin inancının gücüyle savaşta üstün çıkınca Śakra zekice geri çekildi ve o geri çekilince tanrılar umutsuzluğa kapılıp İndra'ya katıldılar çünkü Tvaŗtŗ'nin enerjisi onları da afallatmıştı. Hep birlikte, bilgelere danıştılar, ne yapacaklarını bilmez durumda korkudan şaşkındılar. Mandara dağının tepesinde oturup Vŗtra'nın ölümünü dilerken hepsi soylu ve yenilmez Viŗņu'yu düşündüler. Vŗtra duyduğumuza göre bütün evrene yayılmıştı ve bütün dünyalar Vŗtra olunca İndra korkuya kapıldı. O zaman enerjisi büyük İndra Vŗtra'yı öldürmek için tanrılara danıştı. Dedi ki: "Vŗtra bütün yok olmaz evreni kapladı. Ey tanrılar hiçbir şey onun gibi biriyle savaşamaz. Ben daha önce bunu yapabiliyordum ama artık beceremem. Lütfen, bunu nasıl yapabilirim? Ona saldırmanın olanaksız olduğunu düşünüyorum. Enerjiyle parlıyor, soylu ve sonsuz savaş gücü var, tanrıları, ifritleri ve insanlarıyla üç katlı evrenin tamamını yutabilir. Dolayısıyla kararımı dinleyin ey göklerde yaşayanlar, hep birlikte soylu Viŗņu'nun evine gidelim ve onunla buluŗup konuŗunca bu kötü varlığı kesmenin yolunu öğreniriz."

O zaman bütün tanrılar ve bilgiler sürüsü güçlü tanrı Viŗņu'ya sığınmaya gittiler. Vŗtra korkusuna kapılmış olan tanrılar Viŗņu'ya, tanrıların efendisine, "Sen üç dünyayı üç adımda aŗtın; sen bengi su Soma'yı kaptın ve savaşta ifritleri kestin; sen Viŗņu, koca ifrit Bala'yı³³ bağladın ve Śakra'yı tanrıların kralı yaptın. Bütün insanların

efendisi sensin ve herşeyde mevcutsun. Bütün insanların taptığı yüce tanrı sensin; ey tanrı, ölümsüzlerin en büyüğü. İfrilere boyun eğdiren, bütün tanrıların ve İndra'nın sığınağı ol, çünkü Vŗtra bütün evreni kapladı" dediler. Vişnu "Elbette sizin için en iyi olanı yapacağım ve size bu ifritin yok olmasının yolunu söyleyeceğim. Bilgeler ve Gandharvalarla her biçime girebilen bu ifrite gidin. Onun gönlünü alın ey tanrılar, o zaman onu alt edebilirsiniz. Benim enerjim Śakra'ya hizmet edecek çünkü ben görünmeden onun üstün silahı yıldırma gireceğim. Ey tanrıların en iyileri, şimdi bilgiler ve Gandharvalarla gidin ve hemen Vŗtra ile Śakra'nın arasını bulun" dedi.

Tanrının sözlerini dikkatle dinleyen otuz üç ruhu yüce tanrı bilgelerle birlikte başlarında Śakra, Vŗtra'nın geniş ve ay gibi parlayıp üç dünyayı da yutacakmış gibi enerjisiyle, gök bucaklarını ısıttığı yere gittiler. Tanrılar ve Śakra orada Vŗtra'yı gördü ve bilgiler Vŗtra'ya yaklaşıp onunla yumuşak biçimde konuştu. Dediler ki: "Bütün evren senin enerjinle kaplandı; seni yenmek zor ama sen Vāsava'yı yene-mezsın, onunla uzun süre savaştın ama onun gücü sınırsızdır. Bütün yaratıklar, tanrılar, ifritler ve insanlar acı çekiyor; bırak Śakra ile aranda sonsuz bir dostluk olsun. Śakra'nın sonsuz dünyalarında mutlulukla yaşarsın." Güçlü ifrit Vŗtra bilgelerin bu sözlerini duyunca başını eğdi ve hepsine dedi ki: "Sizin ve Gandharvaların dediklerinin hepsini duydum; şimdi siz beni dinleyin, hatasız ve kutsanmış bilgiler. Śakra'yla benim aramda uyuşma nasıl olur? Enerjisi bu kadar büyük iki varlık nasıl dostluk kurar?" Bilgeler "İyi kişiler arasında dostluk istenir bir şeydir" dediler, "bundan sonra olması gereken olacak. İyi biriyle dostluk fırsatı kaçırılmamalı. İyi kişilerle dostluk aranır bir şeydir çünkü o güçlü ve devamlı olur. Zeki biri para darlığı çeken birine para hakkında öğüt verebilir; büyük bir zenginlik gibi iyi biriyle ilişki kurmaya bak; zeki kişi iyi birine zarar vermez. İndra'ya iyi insanlar saygı duyarlar ve o soylu insanların sığınağıdır. O doğru konuşur, iyi fikirlidir, *dharma*'yı bilir ve yargısı adildir. Bırak Śakra'yla aranda sonsuz bir dostluk kurulsun; buna güven ve reddetme." Muh-teşem Vŗtra ulu bilgelerin konuşmasını şöyle yanıtladı: "Elbette size saygı duyuyorum, sizler büyük sofular ve üstün brahminlersiniz. Tanrılar bütün dediklerimi yapsınlar, ben de brahminlerin bütün de-

diklerini yapacağım. Benim Śakra ile tanrılar tarafından ıslak veya kuru, taş veya ahşap, yıldırım veya silah, gece veya gündüz bir şeyle öldürülmeme izin vermeyin. Indra'yla böyle sonsuz bir anlaşmayı kabul ederim.” Bilgeler bunu kabul ettiler ve bu anlaşma yapılıncı Vṛtra sevindi. Enerjiyle parıltıyan bilgiler Śakra ile Vṛtra arasında bu sahte anlaşmayı yaparak geldikleri gibi döndüler.

Ama Śakra daima tetikteydi, Vṛtra'yı öldürmek için yol bulmak peşindeydi, i çünkü onu kısıkanıyordu. Daima huzursuz olan ulu Indra kaçamak peşindeydi, çünkü Orduları Kesen ve Vṛtra'yı Kesen bilgelere kendisine yaptırdığı anlaşmayı unutmuş değildi. Sonra bir gün Indra büyük ifritin güneş batarken, o etkileyici ve dokunaklı anda okyanus kıyısına inmiş olduğunu gördü. Tanrı o zaman soylu Vṛtra'ya verilmiş olan lütfü anımsadı. “Şimdi tam zamanı, tehlikeli bir an;³⁴ Şu an ne gündüz ne gece. Vṛtra'yı kesinlikle öldürmek gerek, o benim her şeyimi alan düşmanım. Ama bir lütfü elde etti, tanrılar tarafından kesilmeyecek. Öyleyse bu işi yapmanın yolunu nasıl bulabiliriz? Eğer şimdi gövdesi ve gücü öyle büyük olan koca ifrit Vṛtra'yı kandırarak öldürmezsem ben rahata eremem.” Böyle düşünürken Śakra Vişṇu'yu anımsadı ve okyanusta dağ gibi yığılmış bir duman kütesi gördü. “Bu ne ıslak ne kuru, ne de silah. Bunu Vṛtra'ya atacağım ve onu anında öldürecek.” Sonra bu dumanı içinde yıldırımla Vṛtra'ya fırlattı ve Vişṇu dumanın içine girerek Vṛtra'yı öldürdü.

İmdi, Vṛtra öldürülünce, gökler karanlıktan kurtuldu; hoş bir rüzgar esti ve bütün yaratıklar neşelendi. Tanrılar ve bilgeler ve bütün Gandharvalar, Yakşalar, Rākṣasalar ve yılanlar övgülerle ulu Indra'yı yücelttiler. Vāsava böylece bütün yaratıklardan saygı gördü, onları rahatlatı ve tanrılarla birlikte sevindi çünkü düşmanını öldürmüştü. *Dharma'yı* bildiği için üç dünyanın en iyisi Vişṇu'yu onurlandırdı. Ama tanrıları korkutan Vṛtra ölünce Śakra yanlışlığa yenik düştü ve tasalara kapıldı. Çünkü daha önce Triśiras'ı öldürdüğünden Brahmin katline yenik düşmüştü. Şimdi ulu tanrının korkusuz hayaletleri ona gene “Brahmin-kesici” diye sesleniyorlardı. Ordular Kesen, Vṛtra'yı Kesen, tekrar suçlanıp daha da utanç içine düştü. O zaman dünyaların sonuna gitti, bilincini yitirdi, aklını kaybetti. Kendi günahlarına yenik düşen Indra, tanrıların kralı, tanınmaz haldeydi ve kıvrılan yılan gibi

sulara gizlenerek yaşıdı.

İndra, tanrıların kralı, Brahmin-katli suçundan acı çekip ortadan kaybolunca yeryüzü ağaçlarını yitirmiş harabeye döndü. Ormanlar ortadan çekildi, ırmakların yolu kesildi, göller susuz kaldı; bütün yaratıklar yağmursuzluktan bunaldı.³⁵ Tanrılar ve bütün büyük bilgeler korkuya kapıldılar, kralsız kalan evren felaketlere uğradı... O zaman tanrılar, başlarında Agni, Śakra konusunu konuştular. Konuşma yeteneği olanlar umutsuzlukla tanrılar tanrısı Vişnu'ya gittiler ve dediler ki: "Śakra, tanrılar sürüsünün kralı, Brahmin-katlina yenildi. Ey tanrıların efendisi, evrenin ilk doğan efendisi, bizim sığınağımız sensin. Bütün yaratıkları korumak için Vişnu oldun. Vṛtra senin enerjin sayesinde öldürülünce Vāsava Brahmin-katlina tutuldu. Ey tanrılar sürüsünün en iyisi, bize onun nasıl kurtulacağını söyle." Tanrıların bu konuşmasına karşı Vişnu, "Śakra bana kurban versin ben de Yıldırım Taşıyıcısını arındırayım. Pāka Avcısı benim içim değerli at kurbanını yapınca gene İndra, tanrıların kralı olacak, bir şeyden korkmayacak... Siz tanrılar bir zaman sabırlı olun ve ihtiyatla bekleyin" dedi.

Vişnu'nun bengisi gibi yatıştırıcı ve tatlı, hayırlı, gerçek sözlerini duyan tanrılar, bilgiler ve öğretmenler sürüsü korkuya kapılıp Śakra'ya gittiler. Orada Brahmin-katli suçunu ortadan kaldıran ve soylu ulu İndra'yı arındıran muhteşem bir at kurbanı yapıldı. İndra Brahmin-katlini ağaçlar, ırmaklar, dağlar, toprak ve kadınlar arasında bölüştürdü ve onu varlıklar arasında dağıtınca tanrıların efendisi ondan kurtuldu. Ateşten kurtulan, günahattan arınan Vāsava gene kendisi oldu.

İndra Vṛtra'yı kesiyor ve Brahmin-katlinin öfkesine tutuluyor

Bu mitos *Mahābhārata*'nın bir başka bölümünde anlatılır ve burada Brahmin-katli kefareti üstünde daha fazla durulur. Bu kez Vṛtra'yı öldürmesi için İndra'ya yardım eden Śiva'dır ve İndra'nın Brahmin-katli suçunu dağıtmasında etkin olan da odur. Oysa Rudra günahkar Prajāpati'yi cezalandırır ve Śiva'nın kendisinin kendi Brahmin-katli suçunu dağıtması gerekir.³⁶ *Mahābhārata*'daki ilk Vṛtra masalında da Vişnu üstündür. Śiva'nın hizmetçileri olan hayaletler İndra'yı kefarete zorlarlar. Bu anlatımda kısaca anlatılan ateş İndra'dan çok Vṛtra'nın ateşidir ve esneme oluntusu dönüştürülüp bastırılmıştır. Brahmin-

katli burada tanrıçanın dirilişidir. esneyen tanrıçanın yerini almıştır ve Vṛtra'nın ağzından Indra değil bir çakal çıkar. İki ifrit katli bire indirildiğinden tuhaf bir ikilik ortaya çıkmıştır: Indra iki kefareti ödemek zorundadır – günahın dağıtılması ve at kurbanı; öteki mitosta Trisiras'ın başından çıkan kuşlar burada Vṛtra'nın başının çevresinde dolanırlar, sonra Vṛtra'nın kanını kirletirler. Indra suda değil, nilüfer lifi içinde saklanır. Bunların ikisi de Agni'nin saklanma yerleridir.³⁷ Agni ilk mitosta Indra'yı arar, burada da onun günahının bir bölümünü kabul eder.

26

Mahābhārata'dan

[Vṛtra hayal güçleriyle Indra'yı kandırdı.] Pakat kutsal Paka Avcısı, aklını başına topladı, muhteşem yoga uygulaması aracılığıyla bu hayalden kurtuldu. Anğiras'ın kutsanmış oğlu Bṛhaspati ve büyük bilgeler Vṛtra'nın büyük gücünü görünce ulu efendi Śiva'ya giderek onunla konuştular, çünkü insanların iyiliğini ve Vṛtra'nın yok edilmesini istiyorlardı. O zaman efendinin, evrenin yöneticisinin enerjisi yok edici bir ateş haline geldi ve Vṛtra'ya, ifritlerin en iyisine girdi. Herkes tarafından tapınılan ve insanları korumaktan zevk alan efendi tanrı Vişnu. Indra'nın yıldırımına girdi...

Şimdi size ateş gövdesini kapladığında Vṛtra'ya neler olduğunu anlatacağım. Uğursuz ağzı ateşten alev aldı ve aşırı soldu. Kolu bacağı titremeye, zor ve sık nefes almaya başladı. Tüyleri dik dik oldu ve keskin hıçkırıklar çıkardı. Ağzından uğursuz görünümünü korkutucu bir çakal çıkardı; bu onun belleğiydi. Yanlarına yanan, alevler salan göktaşları düştü. Akbabalar, balıkçılar ve kargalar korkunç çığlıklarla, zevkten titreyerek Vṛtra'nın başında döndüler. Sonra Śakra, tanrıların savaş için çok güçlü kıldığı arabaya bindi ve yıldırımını eline alıp dikkatle ifrite baktı. Koca ifrit insanlık dışı bir gürleme çıkardı ve keskin ateş onu kaplarken esnedi. Śakra esnerken yıldırımını ona savurdu ve korkunç enerjiyle yüklü bu yıldırım kıyamet ateşi gibi koca gövdeli Vṛtra'yı hemen yere devirdi.

Sonra her yandan, Vṛtra'nın yıkıldığını gören tanrılardan bir gür-

leme daha yükseldi. İfrıterin düşmanı. ünü büyük efendi Vıtra'yı Vişnu'nun içine girdiği yıldırımla kesince, göğce çekildi. Fakat Vıtra'nın gövdesinden Brahmin-katlinin ateşi çıktı; çok uğursuz ve korkunç bir ateşti. İnsanlara korku saldı; kocaman ve keskin dişleri vardı ve ürkütücü biçimde kıvrıktilar. Esmer ve kahverengiydi, saçları darma-dağınıktı ve gözleri dehşetliydi. Kafa taslarından çelenk takmıştı, çok sıskaydı, üstüne kan sıvanmıştı, paçavralar içindeydi. Bu korkunç biçimiyle ortaya çıkarak Yıldırım Taşıcıyısının peşine düştü. Bir süre sonra Vıtra'yı Kesen insanların iyiliği için cennetten çıkınca, ateş onu, İndra'yı, tanrıların kralını, güçlü Śakra'yı gördü. Onu boy-nundan yakaladı ve nilüfer lifinden çıkarken onu kavradı çünkü Brahmin-katli işlediğinden korkuya kapılan İndra mavi nilüfer lifinin içine girmişti. Ama Brahmin-katli onu dikkatle izlemişti ve ateş onu yakalayınca eli ayağı kesildi. Śakra ondan kurtulmak için elinden geleni yaptı ama tanrıların kralı Brahmin-katlinden kurtulamadı. Onun elinde, tanrıların kralı Büyükbabaya çıktı ve ona saygısını sunarak başını eğdi. Brahmā onun üstün Brahmin-katlinin Ateşi tarafından yakalandığını anlayınca düşünmeye başladı.

Sonra Büyükbaba, Brahmin-katlina balla tatlanmış sözlerle yatıştırmak ister gibi dedi ki: "Öfkeli hanım, otuz üç tanrının efendisi İndra'yı bırak, bana bir iyilik yap. Bana bugün senin için ne yapabilirim, ne diliyorsan söyle." "Eğer üç katlı dünyada tapınılan, Üç Katlı Dünyanın Yaratıcısı memnun olursa" dedi Brahmin-katli, "ben isteklerimin zaten yerine gelmiş olduğunu kabul ediyorum. Ama bana yaşayacak bir yer tayin et. Sen insanları korumak istediğin için ahlak yasası koydun, bu büyük yasayı düzenleyip yürürlüğe koydun. Şimdi, efendi tanrı, insanların yöneticisi, *dharma*'yı bilen, eğer memnun olursan Śakra'yı bırakacağım ama bana yaşayacak bir yer ver." Büyükbaba bunu kabul etti ve böylece Śakra'yı Brahmin-katlinden kurtardı.

Ama soylu Kendini-Yaratan Brahmā tefekküre dalmışken Agni yanına geldi³⁸ ve dedi ki: "Senin yanına geldim, efendi tanrı; ne yapmam gerektiğini bana söyle." Brahmā "Bu Brahmin-katlini bir çok parçalara ayıracağım" dedi, "Śakra'yı kurtarmak için bir bölümünü benim için kabul et." Agni yanıtladı: "Benim ne zaman kurtulacağımı belirle. Benim öğrenmek istediğim bu, ey herkesin tapındığı." Brah-

mā “Karanlıklara düşmüş biri ateşe, sana Agni, tohum, ot veya sıvı atıp kurban vermeyi unuttu mu Brahmin-katli hemen ona geçecek ve onda yaşayacak. Bu ateş senin zihninde yok olsun Adak Taşıyıcı” dedi.³⁹ Tanrılara ve atalara sunulan adakları tüketen Agni Büyükbabanın emrini kabul etti ve böyle oldu.

Sonra Büyükbaba ağaçları, bitkileri ve otları topladı, onlara da aynı düşünceyi ilette. Ağaçlar, bitkiler ve otlar Agni'ye söylenenler kendilerine söylendiğinde onun gibi heyecanlandılar ve Brahmā'ya sordular: “Herkesin Büyükbabası, Brahmin-katlinin sınırı ne olacak? Sen bize zarar vermezsin çünkü biz zaten doğuştan yaralıyız: daima rüzgarların getirdiği acı sıcağa, soğuğa ve yağmura dayanmak zorundayız ve kesilip kırılıyoruz. Ey tanrı, senin emrinle bugün bu Brahmin-katlini kabul ediyoruz ama bir kurtuluş düşünmelisin, ey üç katlı dünyanın efendisi.” Brahmā “Her kim sızdın birini yeniyay veya dolunay zamanı delilik veya cahillikle keser veya kırsa o da payını alacak” dedi. Ağaçlar, bitkiler ve otlar soylu Brahmā'nın bu sözlerini duyunca ona saygılarını sundular ve geldikleri gibi hızla uzaklaştılar.

Sonra herkesin Büyükbabası olan tanrı göksel perileri çağırdı ve onlarla uzlaşma arar gibi ballı sözlerle konuştu: “Üstün kadınlar, bu Brahmin-katli İndra'dan alındı; size emrettiğim gibi onun bir bölümünü kabul edin.” Göksel periler yanıtladılar: “Tanrıların efendisi, emrettiğin gibi onu almaya karar verdik. Ama Büyükbaba, bu anlaşmadan kurtulmamız için bize bir yol bul.” Brahmā “Brahmin-katlinin bu bölümü hemen kadınlarla aybaşı döneminde ilişki kuranlara geçecek. Bu ateş zihninizden çıksın” dedi. Göksel periler sürüsü neşelenip memnun olarak yükseldiler ve kendi yerlerine gidip keyiflerine baktılar.

Sonra büyük inanç gücü olan tanrı, Üç Katlı Dünyanın Yaratıcısı suları düşündü ve düşünür düşünmez geldiler. Hepsı toplanıp ruhu ölçsüz olan Büyükbaba Brahmā'nın önünde eğildiler ve dediler ki: “Sana geldik Düşmanlara Boyun Eğdiren. Bize emir ver ve isteğini söyle, tanrıların efendisi, büyük efendi.” Brahmā “Vṛtra'dan, herkesin kışkırttığı İndra'ya bu korkunç Brahmin-katli geldi. Bir bölümünü kabul edin” dedi. Sular, “Dediğin gibi olsun, herkesin efendisi” dediler, “ama bizim bu anlaşmadan kurtulmamız için bir yol düşünmelisin. Bütün evrenin üstün gurusu sensin, tanrıların efendisi; bizi

rahatsızlığımızdan kurtaracak başka rahmet ve merhamet kaynağı ne olabilir?" Brahmā yanıtladı: "Kim aklını kaçırrı da, sulara saygı du-
yacağını bilemez, size balgam, sidik veya dışkı atarsa Brahmin-kat-
linin bu bölümü hemen ona geçip onda yaşayacak. Sizin kurtuluşu-
nuz bu olacak; size doğruyu söylüyorum."

Sonra Brahmin-katli tanrılar kralı İndra'yı terk etti ve Brahmā'nın emriyle düzenlenen yerlere dağıldı. Böylece Brahmin-katli İndra'ya dert oldu, o da Büyükbaba'ya at kurbanı sundu. Çünkü Vāsava'nın Brahmin-katlinden rahatsız olduğu duyuldu ve o at kurbanıyla arındı. Gücüne kavuşup binlerce düşmanını dağıtınca tanrı Vāsava eşsiz bir neşe duydu. Vṛtra'nın kanından horozlar doğdu; bu nedenle iki kez doğan brahminler veya üyeliğe kabul edilen sofular horoz yemezler... Böylece büyük ifrit Vṛtra enerjisi ölçsüz Śakra tarafından kesildi; kurnaz zeka ve düzenbaz öngörüyle kesildi.

İndra'nın Sonraki Destanlarda Aşağılanması

İndra'nın Vṛtra'yı "Kurnaz zeka ve düzenbaz öngörü"yle kestiği anlatımı, anlatılan mitos bağlamında en azından biraz alaycılık taşımaktadır. İndra bu mitosta korkaklık, aptallık ve onursuzlukla yönlendirilmektedir. *Rg Veda*'da bile İndra'nın davranışı savaştının gevşek ilkelerinin dışına çıkmaktadır, çünkü Vṛtra'yı arkadan vurmaktadır. *Mahābhārata*'da Vṛtra ile yaptığı "sahte" anlaşmayı açıkça çiğnemektedir. Sonraki destanlar döneminde, brahmin ahlaki Vedaların savaşçı ahlakına baskın çıktığı zaman, ahlaksız davranışı mantıklı gösterilmek ve haklı çıkarılmak istenirse de İndra'yla açıkça alay edilir.

İNDRA DİTİ'NİN KARNINDAKİ OĞULCUĞU YOK EDİYOR

İndra'nın *Rg Veda*'daki en ihtişamlı öykülerinde dostları olan Marutlar, onun *Rāmāyana*'daki namertçe işlerinden birinin bahanesi olurlar. Bu, tek olayda kardeş katli, çocuk düşürme ve fücür yaşanmasıdır. (İndra zaten baba Tvaṣṭr'i ve iki baba bir kardeşi Trisīras ve Vṛtra'yı öldürmüştür.) Bu mitosta İndra, ifritlerin annesi ve kendisinin üvey

annesi ve teyzesi (İndra'nın annesi Aditi gibi Kaşyapa'nın karısı ve Dakṣa'nın kızı) Diti'nin karnını yıldırımıyla yarmaktadır; aynı *Rg Veda*'da ifrit Vṛtra'nın annesini öldürmek ve dağların karnını yarmak için de yıldırımını kullandığı gibi.

27

Rāmāyana'dan

Diti bütün oğulları öldürülünce derin bir acıya kapıldı.⁴⁰ Kocası Kāśyapa, Marīci'nin oğluna “Efendim, senin güçlü oğulların benim oğullarımı öldürdü. Śakra'yı kesecek bir oğul sahibi olmak istiyorum, uzun sofulukla kazanılmış bir oğul. İbadet edeceğim; lütfen bana bu tür, Śakra'yı kesecek bir oğulcuk lütfet” dedi. Marīci'nin oğlu Kāśyapa, büyük enerji sahibi bilge bu sözleri duyunca acılar içindeki Diti'yi şöyle yanıtladı: “Öyle olsun, sofuluğu derin iyi hanım. Saf ol ve savışta Śakra'yı kesecek bir oğul ortaya çıkar. Eğer bin yıl geçtiğinde gene temiz olursan, üç katlı dünyayı yok edecek oğlumu doğuracaksın.” Büyük enerjili bilge bunu deyince eliyle ona vurdu, “Elveda” dedi ve ibadet etmeye gitti.

Kāśyapa gidince Diti büyük sevinç duydu; *Kuśa* Otluğu Tapınağına gitti ve yoğun ibadete başladı. İbadet ederken, bin gözlü tanrı⁴¹ ona erdemle hizmet etti, ona ateş sağladı, kutsal *kuśa* otu, yakıt, su, meyva, kök ve başka ne isterse verdi, yorgunluklarını atması için kolunu bacağına ovdu. Böylece bin gözlü Śakra Diti'ye sürekli hizmet etti. Bin yılın yalnızca son on yılı kaldığında Diti halinden çok memnundu, bin gözlü tanrıya “İbadet edeceğim, yalnız on yıl kaldı ve sen eğer memnun kalırsan kardeşini göreceksin, ey kahramanların en iyisi. Senin iyiliğin için oğlum, eğer zafer peşine düşerse onu senin yanına katacağım. Onunla oğlum, sen üç katlı dünyayı fethetmenin zevkini yaşayacaksın ve ateşten kurtulacaksın.”

Tanrıça Diti Śakra'ya bunları söyleyince uyumak için yere uzandı çünkü güneş, Günün Yaratıcısı, tepeye çıkmıştı. Ama ayaklarını başının olması gerektiği yere koymuştu⁴² ve Śakra onun böyle salfılıktan uzaklaştığını görünce, saçlarını ayaklarının olması gereken yere ve ayaklarını başının yerine koyduğunu görünce, güldü ve neşe-

lendi. Sonra Kalelerin Yıkıcısı, en yüksek ruhun sahibi kadının gövdesinin açıklığına girdi ve oğulcuğu yedi parçaya kesti. Oğulcuk yüz parçalı yıldırımla kesilirken çılgılık attı ve Diti uyandı. Śakra oğulcuğa “Bağırma! Bağırma! [*Mā rudas*]” dedi ve enerjisi büyük Vāsava o bağırırken kesmeye devam etti. Diti “Onu yok etme! Onu yok etme!” diye bağırdı ve Śakra, annesinin sözlerine saygı duyarak, dışarı çıktı. Ellerini kavuşturup, hala yıldırımını tutarak, Diti'ye “Tanrıça, saf olmayan biçimde uyuyordun, saçını ayaklarının olması gereken yere koymuştun. Bu fırsatı değerlendirerek savaşta Śakra'yı kesecek olanı yediye böldüm. Beni affet tanrıça” dedi.

Oğulcuk yediye bölününce Diti çok üzüldü ama üstüne varılamayan bin gözlü tanrıya alçak gönüllülükle yalvardı ve dedi ki: “Bu oğulcuğun yediye bölünüp sonuç vermemesi benim kabahatim, senin değil tanrıların efendisi, Kalelerin Yıkıcısı. Lütfen bana bir iyilik yap; yitirilen oğulcuk karşılığında onları yedi rüzgarın yedi yönünün bekçisi yap; yedi küçük oğlum yedi tür esinti, gökler üstünde yel olsun. Çocuklarına göksel biçimleriyle Mārutlar olarak bilinsin ve biri Brahma'nın dünyasında, öbürü Indra'nın dünyasında, üçüncüsü gökte, rüzgar olarak bilinip tanınsın. Kalan dört çocuğum eğer hoşuna giderse tanrı olsun ey tanrıların en iyisi, senin emrinle dört yanı dolansın. Onlar senin verdiğin adla Mārutlar olarak ün alsın.”⁴³ Bin gözlü Kentler Dağıtıcı ve Kaleler Yıkıcısı bunları duyunca ellerini kavuşturdu ve Diti'ye dedi ki: “Hepsi dediğin gibi olacak, kuşkun olmasın. Eğer istediğin buysa, çocukların tanrılar gibi dolanacak.” Böylece ikisi, anne ve oğul ibadet ormanında anlaşma yaptılar ve ikisi de, duyduklarımıza göre amaçlarına ulaşp üç katlı cennete geri döndü.

INDRA AHALYĀ'YI BAŞTAN ÇIKARIYOR VE GAUTAMA TARAFINDAN HADİM EDİLİYOR

Brahminin gücünü Indra'ya karşın yücelten bir başka mitos, tanrıların bir sofunun tehlikeli gücünü onu şehvet veya öfkeye düşürerek yokettikleri yolundaki yaygın mitolojik inancı alaya alır. Ahalyā mitosunda Indra'nın bunu gerçekleştirdiği iddiası açıkça kendi şehvetini haklı çıkarmak içindir; aynı Diti'nin uydurma “saflığını yitirme” ba-

hanesiyle doğmamış İndra katilini kesmesi gibi. Ahalyā mitosundaki kuttörenselle hayvan ıngesi Veda zamanından çıkışın bir başka göstergesidir: Dadhyañç nasıl kendi başını verilen bir at başıyla değıştir-diye⁴⁴ İndra da bir koçun hayalarını kabul etmek zorunda kalacaktır.

28

Rāmāyana'dan

Soylu bilge Gautama bir zamanlar gök benzeri bir inzivada yaşıyordu ve tanrılardan bile saygı görüyordu. Burada ünlü bilge Ahalyā ile birlikte yıllarca ibadet etti. Śacī'nin bin gözlü kocası Gautama'nın yokluğunu bilerek bilge kılığına girip Ahalyā'ya dedi ki: "Yumuşak hanım, isteklerini elde etmek peşinde olan erkekler verimli mevsimi beklemezler.⁴⁵ Seninle birleşmek istiyorum hoş belli kadın." Kadın bin gözlü tanrının bilge kılığına girmiş olduğunu anlamasına karşın tanrıların kralı için duyduğu isteğin etkisiyle aptalca ona meyletti ve yüreğini ona açtı. Sonra, içinde derin bir tatmin duyduğunda ona dedi ki: "Tanrıların en iyisi, tatmin oldun. Şimdi buradan hemen uzaklaş, efendim, tanrıların gururlu efendisi. Kendini ve beni koru." İndra güldü ve Ahalyā'ya "Sevimli kalçalı kadın, çok tatmin oldum ve geldiğim gibi gideceğim" dedi. Onunla böyle birleştikten sonra inziva yerinden alēlacele, kafası karışmış uzaklaştı çünkü Gautama onu endişelendiriyordu.

Ama sonra büyük bilge Gautama'yı gördü; bilgelerin boğası, tanrıların ve ifritlerin erişemediğı inzivasına giriyordu, inancının gücüyle doluydu, kutsal yıkanma yerinin suyuyla hala ıslaktı, ateş gibi parlıyor, yakıt ve kutsal *kuşa* otunu taşıyordu. Tanrıların efendisi onu görünce korkuya kapıldı ve yüzü değışti; erdemli bilge, hain bin gözlü tanrının bilge kılığına girmiş olduğunu görünce öfkelenip ona dedi ki: "Kötü fikirli, benim biçimime girerek yapılmaması gerekeni yaptın. Bunun için iktidarını kaybedeceksin." Soylu Gautama bunu der demez bin gözlü tanrının iki hayası yere düştü. Śakra'yı böyle lanetleyen kızgın bilge kendi karısına da lanet etti. "Binlerce yıl rüzgardan başka hiç bir şey yemeden, yiyeceksiz, burada kalacaksın, kül üstünde yatacağın, ibadet edeceksin ve hiç bir yaratığa görünmeyeceksin.

bu inzivada yaşayacaksın. Erişilmez Rāma, Daśaratha'nın oğlu bu tehlikeli ormana girdiğinde, o zaman arınacaksın. Kötü kadın, onu kabul ettiğin zaman hırs ve arzudan kurtulacaksın ve kendi biçimini kazanıp benim varlığımla mutlu olacaksın” dedi. Büyük enerji ve inanç gücü sahibi bilge Gautama kötü davranışlı kadına bunları dedi ve inzivasını terk edip Himālayaların hoş, Siddha ve Cāraṇaların ziyaret ettiği bir tepesinde ibadete koyuldu.

Śakra bu şekilde iktidarsız kılınca yüzü korkudan çarpıldı ve bilgelerle Cāraṇalar sürüsüne ve Agni'ye ve öteki tanrılara “Soylu Gautama'nın ibadetine engel çıkardığım ve öfkesini kabarttığım için tanrıların iyiliğine davranmış oldum çünkü büyük lanetini yapınca büyük inanç gücü yok oldu. Ama öfkeyle beni iktidarsız yaptı ve Ahalyā'nın biçimini değiştirdi. Ben tanrılara yardımcı olduğuma göre, sizin hepiniz, üstün tanrılar ve bilgelerle Cāraṇa sürüleri beni kısırlıktan kurtarmanız gerekir” dedi. Agni ve öteki tanrılar Yüz Kurbanlı tanrının⁴⁶ sözlerini duyunca bütün Marut sürüleriyle göksel atalara gidip dediler ki: “İşte hayaları olan bir koç, ama Śakra'yı hayalarından ettiler. Koçun hayalarını alıp Śakra'ya verin. İktidarsız kalan koç size büyük tatmin verecek çünkü insanlar hadım edilen koçları neşe vermek için size verecekler.” Toplanan göksel atalar Agni'nin konuşmasını duyunca koçun hayalarını kopardılar ve bin gözlü tanrıya verdiler. O zamandan beri toplanan göksel atalar, hayaları böyle kullanılmış olan hadım koç yerler. İndra dâ o zamandan beri, soylu Gautama'nın inanç gücü nedeniyle koç hayasına sahiptir.

NOTLAR

1. Vṛtra İndra'nın baş düşmanıdır; bkz. 24-6. mitoslar.
2. Bkz. 42. mitos.
3. Bkz. 73-5. mitoslar.
4. Yani on iki Āditya.
5. Bkz. yukarıda 3-6. mitoslar ve aşağıda 34. mitos.
6. "Onlar" Sāyana'ya göre tanrıları anlatmaktadır.
7. Bkz. yukarıda 3. mitos ve aşağıda 33 ile 43. mitos.
8. "O" Yama, güneş, veya Rudra olabilir. Eğer Yama'ysa o zaman okyanus Yama'nın bu ilahide aştığı ölümlülerle ölümsüzleri ayıran mecazi okyanus olabilir. Eğer "o" güneşse, okyanus güneşin her gün aştığı gerçek okyanustur. Eğer Rudra ise, Yamī, Yama'nın Rudra'dan korkması gerekeceğini söylüyordu; çünkü Rudra fücür işleyenleri cezalandırır, fakat okyanusun bu yanında yoktur.
9. Bu onun akrabasının, kızının karı olarak ona yabancılaşmak istemediğini anlatıyor olabilir; bir başka çeviri yolu şudur: "başka cinsten bir kadın onun gibi olabilir" – yani, ölümsüz bir kadın onun gibi ölümlü olabilir.
10. Yüce ruh Varuṇa olabilir (günahkar ölümlülerini cezalandıran ve binlerce casusunu ölümlüler arasında yollayan tanrı) veya Sāyana'nın önerdiği gibi, Rudra'dır; Yamī'nin Rudra'nın uzakta olduğu yolunda güvence vermesine karşın Yama onun oğullarından – Marutlar – korkmaktadır.
11. Bu, Agni gibi sulara doğan güneştir. Suların karısı Saraṇyū'dur. Yama ile Yamī Vivasvat (güneş) ile Saraṇyū'nun çocuklarıdır.
12. Mitra ile Varuṇa birlikte Hint-Avrupa anlayışındaki dünyevi ve ruhsal gücün, ateş ve suyun ikiliğini temsil ederler.
13. Veya: Yamī Yama'yla fücür işlesin.
14. Son iki kıtanın çevirileri şöyle de olabilir: Rahip Agni'ye güneşin gözünün sürekli ölmesi gibi gece gündüz baksın. Yerle gök gibi birbirine bağlı ikizler eşi olmayan Agni'yi taşıyın. Gelecek çağlarda eşi olmayan Agni'yi tutuşturan ırklar olacak. Kolunu Agni'ye uzat; kutsal ateşi yaratmak için benden başka erkek bul.
15. Bkz. yukarıda 14ç mitosu ve 15. mitos.

16. 8. mitosta dişi Ölüme duyulan sevgiyle karşılaştırın.
17. Bkz. aşağıda 42. mitos.
18. Burada güneşi öven uzun bir ilahi başlıyor.
19. Ölümlerin efendisi Yama'dır, henüz bu görevi almamıştır.
20. Tanrıların generali Skanda'dır; bkz. 33. mitos.
21. Burada tohum için kullanılan sözcük (*tecus*) aynı zamanda enerjiyi anlatır; güneşin enerjisinin sıkıştırılarak tohum gibi küre haline sokulmuş olması ilgi çekicidir.
22. Dünya koruyucuları gökteki bölgelerin veya yönlerin muhafızlarıdır: Indra doğunun efendisidir. Yama güneyin, Kubera kuzeyin ve Varu batının efendisidir. Ek olarak ara yönlerin dört tanrısı vardır: Agni (güneydoğu), güneş (güneybatı), rüzgar (kuzeybatı) ve Soma (kuzeydoğu).
23. Rasā burada bir ırmağı anlatıyor olabilir; daha sonraki Hinduizmde yer altındaki ifritlerin yaşadığı su dolu cehennemdir. Styks gibi bu dünyayla öteki dünyayı ayırdığı anlaşıyor.
24. Pāka ("çocuğu") Indra tarafından öldürülen bir ifritin adıdır; böylece lakap "çocuk eğitici" veya "Pāka cezacısı" anlamına gelebilir.
25. *Ṛg Veda* 10.108'e gönderme (aşağıda 23. mitos).
26. Rasā, anlaşılan, bir köpeğin üstünden atladığının bilinmesinden utanıyor.
27. Bṛhaspati burada lakaptır, "kutsal sözlerin efendisi", Indra için kullanılmaktadır. Mitosun *Bṛhaddevatā* anlatımı zamanında (yukarıda, 22. mitos) Bṛhaspati ve Indra çoktan ayrı kişilikler olmuşlardır. Bkz. aşağıda 74-75. mitoslar.
28. Veya Manu için.
29. Śakra Indra'nın çok kullanılan lakabıdır.
30. Śaṣī ("güç") Indra'nın karısıdır.
31. Lanet okumadan önce ağzın yıkanması gerekir.
32. Tvaṣṭi'nin demek istediği bu ama vurguyu yanlış yerde yaparak istemeden Indra'nın daha güçlü olduğu bir düşman yaratır.
33. Üç adım mitosu aşağıda anlatılıyor. 47-9. mitoslar; savaşta ifritlerin yenilmesi 72. mitosta, Bali'nin yenilmesi 49. mitosta anlatılmaktadır.

34. Akşam, güneşin, Varuṇa'nın (hem ahlak tanrısı hem de suların efendisi) batı diyarında olduğu zaman, gerçeğin söylenmesi gerektiği zamandır, dolayısıyla Indra'nın anlaşmayı bozması için tehlikeli bir andır. Ayrıca ifritler akşamları güç bulurlar. Bkz. yukarıda, 9. mitos.
35. Yıldırımlar savuran Indra yağmur tanrısıdır.
36. Pracāpati için yukarıda 1. ile 3-4. mitoslara, aşağıda 34. mitosa, Śiva için 35. mitosa bkz.
37. Bkz. aşağıda, 29-33. mitoslar.
38. Büyük bir tanrı birini düşündüğünde o uzaktan yönlendirilen hareketle nakledilip veya çağrılıp hemen onun yanına gelir.
39. Veya "yayılsın ve dağılsın". Burada "ateş" Agni'nin endişesini veya dağıtılacak Brahmin-katli ateşini anlatıyor olabilir.
40. Daityalar denen önemli bir ifrit ailesi Diti'nin oğullarıdır. Çoğu okyanusun çalkalanması sırasında kesilmiştir; bkz. 72. mitos.
41. Bu mitosun Indra ile Ahalya anlatımında (aşağıda 28. mitos) Indra bin dişilik organı (*yoni*) ile tanımlanır, bunlar daha sonra göze dönüşecektir.
42. Saf olmayan yatış başın kuzeye doğru konmasıdır.
43. "Ma rudas" demekle adlarını vermiş oluyor. Rudra da adını aynı biçimde almıştır; bkz. 36. mitos.
44. Bkz. yukarıda 13. mitos.
45. Karısıyla doğurgan döneminde ilişki kurmak Hindu'nun görevidir ve ormanda karılarıyla yaşayanların bundan başka bir zamanda karılarıyla cinsel ilişki kurmamaları gerekir.
46. Indra, hem krallığını göstermek hem de bir çok günahının kefareti için yüz at kurban etmekle övünür.

AGNİ

Ateş tanrısı Agni en önemli Hindu tanrılarında biridir. çünkü tanrılara verilen kurbanları taşıyan odur, ama dolaysız işlevi mitolojisini bir ölçüde sınırlar. Büyük Hint-Avrupa Agni mitosu, günlük kurban yolculuğunun tersine, gökten yeryüzüne ölümsüzlük ateşini veya iksirini getiren kuş mitosudur. Bu imge Agni mitosunun daha sonraki gelişimlerinde Agni'nin bazan aradığı ama daha çok saklandığı, bazan yeryüzünden gökyüzüne ama daha çok gökten yere gidip geldiği bir dizi saklambaç biçiminde yeniden belirir.

Agni tanrılardan kaçıp sulara saklanıyor

Mitosun *Rg Veda*'daki kaynağı, bir çok mitolojik ilahi gibi karşıt öğeler arasında bir diyalogdur: Suların tanrısı Varuṇa ile ateş tanrısı Agni, ölümlerin tanrısı Yama ile bütün bir ömür kazanan Agni arasında geçen bir diyalog. Agni'nin içine girdiği sularla bitkiler (başka bir yerde Indra'nın veya Indra'nın günahlarının sığınağı olurlar)¹ değişken ateş-suyun *locus classicus*'udur: * Agni, tıpkı Hint-Avrupalı şahinin (veya Indra'nın)² ateşi kamışın içinde taşması gibi Soma'yı bir kamış içinde taşır; bunun gibi, Veda'da adak ateşinin ateş yakmakta kullanılan çubukların içinde uyuduğu düşünülmüş, daha sonra, yine bunun gibi, ateşin oğlu Skanda ırmak kıyısındaki bir kamışlıkta doğmuştur.³

Rg Veda'dan

[Varuṇa:] "Suya girdiğinde seni saran zarf uluydu, güçlüydü. Tek tanrı, ey Agni Cātavedas, bütün gövdelerini gördü."⁴

* Klasik yer (ç.).

[Agni:] “Beni kim gördü? Benim çeşitli gövdelerimi gözleyen hangi tanrıydı? Ey Mitra ve Varuṇa, Agni'nin alıp tanrılara gittiği bütün o ateş çubukları nerede?”

[Varuṇa:] “Seni çeşitli biçimlerinde, sulara ve bitkilere girdiğinde arayan biziz, ey Agni Cātavedas. On günlük mesafeden parlayan ışığını fark eden Yama'ydı.”

[Agni:] “Hotṛ⁵ rolünden korktuğum için, tanrılar bana bu yüzden zarar vermesin diye kaçtım, ey Varuṇa. Gövdelerim çeşitli sulara ve bitkilere girdi; ben Agni, bu konuda endişeden kurtuldum.”

[Varuṇa:] “Gel. Tanrıları seven Manu⁶ kurban vermek istiyor. Töreni tamamladın mı karanlıkta yaşayacaksın Agni. Tanrılara giden yolu kolaylaştır; kurbanları iyiliksever bir yürekle taşı.”

[Agni:] “Daha önce Agni'nin kardeşleri yolda koşan atlı araba gibi bu iş için koşuşturdular. Bundan korktuğum için kaçtım Varuṇa. Avcının yayının önünden kaçan kara sığır gibi kaçtım.”

[Varuṇa ile öteki tanrılar:] “Sana sınırsız bir ömür vereceğiz Agni Cātavedas, bir zaman zarar gördüğün gibi artık kötü davranışla karşılaşmayacaksın. O zaman iyiliksever bir yürekle kurbanların tanrılara ait bölümünü taşıyacaksın, ey iyi soylu.”

[Agni:] “Adakların kurban öncesi ve kurban sonrası en besleyici taraflarını yalnız bana ayırın ve sulardan temiz yağ ve bitkilerden İnsanı.⁷ Ey tanrılar, Agni'nin ömrü uzun olsun.”

[Varuṇa ile öteki tanrılar:] “Kurban öncesi ve sonrası yalnız senin olacak Agni, adağın besleyici yerleri. Bütün kurban senin için olacak Agni, göğün dört bucağı senin karşında eğilecek.”

Agni sularda saklanıyor ve dağıtılıyor

Brhaddevatā, *Ṛg Veda*'daki diyalogu yeniden düzenleyerek düzgün anlatı haline getirir fakat olay örgüsündeki dürtüler diyalogda da yeterince açıktır: Rudra gibi Agni de pay istiyor ve bütün tanrılar gibi ölümsüz ömür arzuluyor. Metin daha sonra kozmogonik mitoslardan ve Indra mitosundan alınma yeni bir motif ekliyor; Agni parçalanıp dağıtılıyor.

***Brhaddevatā'* dan**

Bütün-insanlarda-bulunan, Evsahibi, En Genç, Arıttıcı ve Kuvvetin oğlu Agni'nin kardeşleri *Vaşaṭ* çağrısıyla⁸ kırılınca, İğne-gibi-keskin Agni tanrılardan uzaklaştı; bir Veda metni böyle anlatıyor. Ayrılınca mevsimlere girdi, sulara ve ağaçlara girdi. O zaman, Adak taşıyıcı Agni gözden yitince ifritler ortaya çıktı. Tanrılar savaşta ifritleri kestiler ve Agni'yi aradılar. Yama ve Varuṇa onu uzaktan farkettiler; ikisi onu alıp tanrılara götürdüler... Agni tanrılara “Benim ömrüm uzun olsun, çeşitli kurbanlarım olsun ve ağabeylerim kurbanda kurban sofrası zarar gö. mesin. Kurban öncesi ve kurban sonrası, temiz yağ ve Soma kurbanında kurban hayvanının tanrısı ben olayım ve kurban tanrı olarak beni bilsin” dedi. Bu “Bütün bu kurban senin olacak Agni” sözüyle ona tanındı ve iyi kurbanların sunucusu yapıldı ve üç bin üç yüz otuz dokuz tanrı bütün bu nimetleri ona verdi. O zaman Agni'nin yüreği iyilikle doldu ve ona en ön yeri veren tanrılardan memnun oldu. Gövdelerini silkip attı⁹ ve Hotṛ görevini yorulmadan kardeşleriyle birlikte yerine getirdi, çünkü ruhu kutsal Adak taşıyıcı hoşnut olmuştu. Kemiği çam ağacı oldu; yağı ve eti kokulu çam sakızı, lifleri tatlı kokulu *tecana* otu, tohumu gümüş ve altın oldu. Gövdesindeki kıllar *kāśa* otu, başındaki saçlar *kuśa* otu, turnakları kaplumbağa, bağırsakları *avakā* bitkisi,¹⁰ iliği kum ve çakıl oldu. Kanı ve ödünden kırmızı tebeşir gibi çeşitli mineraller oldu. Böylece Agni ve tanrılar “Uhu...” diye başlayan üç ilahiyi söylediler.

Agni sulara saklanıyor ve balıkları lanetliyor

Bir Brāhmaṇa metni mitosun Yama'nın rolünü daha da genişleten bir anlatımını sunar. *Rg Veda*'da Agni'yi yalnızca gözleyen ve *Brhaddevatā*'da geri getiren Yama, burada Agni'ye kendi ölümsüzlüğünü verir.

Taittirīya Saṃhitā'dan

Agni'nin üç ağabeyi vardı. Adakları tanrılara taşıırken öldüler. Kendisinin de mahvolacağından korkan Agni gözden kayboldu. Sulara girdi. Tanrılar onu bulmak istediler. Bir balık onu ihbar etti ve onun tarafından lanetlendi: “Beni ihbar ettiğin için istedikleri her yerde seni kesecekler.” Bunun için ne zaman isteseler balıkları öldürürler çünkü lanetlidirler. Agni'yi buldular ve ona: “Bize gel ve adak taşı” dediler. O da “Adak alındığında bana düşecek nimeti seçeyim” dedi, “kapatma çubuklarının yanına düşen ne olursa kardeşlerimin payı olacak...” Agni bu dünyadaydı Yama da bu. Tanrılar “Onların yerlerini değiştirelim” dediler. Tanrılar yiyecek önererek Agni'yi, ataların krallığını önererek Yama'yı çağırdılar. Dolayısıyla Agni tanrıların yemek yiyicisidir, Yama da ataların kralı. Bunu bilen krallık ve yemeği elde eder çünkü bunu bilen iyi kurbanlar sunan Agni için kesilen payı alır. Kurban kesen, iyi kurbanlar sunan Agni için bir pay ayırdığında Rudra'ya da bir pay verir.

Agni kurbağaları lanetliyor ve dağıtıyor

Mahābhārata'da Agni, adağı taşımaktan korktuğu için değil, Śiva'nın tohumunu taşımaktan korktuğu için saklanır. Bu tohum da adağın çoklu biçimidir.¹¹ *Taittirīya Saṃhitā*'da Agni'ye ihanet eden balığın yerini burada kurbağa ve haşka hayvanlar alır. Hepsi konuşmalarının bir biçimde çarpıtılması için lanete uğrar, sırası gelmeden konuşanlar için bu uygun bir cezadır; Dadhyañc Soma'yla “konuşmuşken” Agni'yle “konuşurlar.”

Mahābhārata'dan

Tanrılar ve bilgeler Agni'yi bulmak için üç katlı dünyayı katettiler çünkü Agni'yi görmek istiyorlardı ve yürekleri onunla doluydu. Dün-

yanın her yerinde inançlarının gücü ve üstünlüğüyle nam salmış bütün kutsanmış Siddhalar dünyaları gezdiler ama Adak-yiyiciyi bulamadılar çünkü kendini görünmez kılarak saklanmıştı.¹² Ama sonra suda yaşayan ve Agni'nin enerjisiyle haşlanan ve yüreği daralan bir kurbağa suların dibinden çıktı. Ürkmüş ve Agni'yi bulma isteğiyle tutuşmuş tanrılara dedi ki: "Ey tanrılar Agni yeraltı sularında yaşıyor. Buraya Arıticinin verdiği yakıcı enerji nedeniyle geldim. Kutsanmış Adak Taşıyıcı suda uykuda, ey tanrılar, ama onun suya karışan enerjisi bizi yakıyor. Eğer siz tanrılar parıltılı Agni'yi görmek istiyorsanız veya ateşle bir işiniz varsa o zaman gidip onu orada bulun. Gidin ama biz kaçacağız çünkü Agni'den korkuyoruz, ey tanrılar." Kurbağa bunu der demez hızla suya daldı. Fakat Adak-yiyici kurbağanın ihanetini öğrenince ona lanet okudu: "Dilin kopsun ve tat nedir bilmez ol" dedi.¹³ Kurbağayı böyle lanetleyen Arıticî efendi yaşamak için başka yere gitti, kendisini tanrılara göstermedi. Ama tanrılar kurbağaya bir iyilik yaptılar, "Agni'nin lanetiyle dilini kaybettin ve tat duyun yok oldu ama çeşit çeşit konuşman olacak. Yiyeceksiz, bilinçsiz hatta yaşam soluğu almadan kurumuş, deliklerde yaşıyorsun ama toprak sana destek olacak, hatta geceleri karanlıkta bile hareket edebileceksin" dediler.

Tanrılar kurbağalara böyle diyerek gene ateşi aramak üzere yeryüzünü dolaştılar ama Adak-yiyiciyi bulamadılar. Sonra filin biri, İndra'nın filini anımsatan bir fil, tanrılara "Agni *aśvattha* ağacında"¹⁴ dedi. Parıltılı ateş öfkeden kabardı ve bütün fillere lanet etti: "Diliniz tersine dönsün!" Bunu diyen Agni *aśvattha* ağacından çıktı çünkü fil yerini belli etmişti. Bambunun içine girdi ama içeri girerken renk renk kamışlar ona ihanet etti. Onları terk edip *śamī* ağacının¹⁵ içine girdi. *Śamī*'nin içine girdi çünkü uyumak istiyordu. Fakat güçleri doğruluk olan tanrılar fillerden memnun olmuşlardı ve onlara bir iyilik yaptılar. Tanrılar "Diliniz tersine dönecek ama onunla bütün yiyecekleri yiyeceksiniz ve seçilmez hecelerle yüksek sesler çıkaracaksınız" dediler.

Bunu der demez gökte yaşayanlar gene Agni'nin peşine düştüler. Bir papağan Agni'nin *śamī*'nin içine girdiğini ihbar etti. Tanrılar Agni'nin peşine koşular, Agni de papağana lanet etti: "Konuşma yetini kaybedeceksin." Adak-yiyici sonra papağanın dilini de tersine

çevirdi. Ama tanrılar parlayan ateşi görünce papağana yakınlık duy-
dular ve ona dediler ki: “Kuş, konuşma yetini tamamiyle yitirmeye-
ceksin. Dilin tersine döndü ama ‘ka’ ile sınırlı, tatlı, seçilmez, çocuk
veya yaşlı adam gibi güzel bir konuşman olacak.” Tanrılar böyle de-
yip *śami*’nin içinde Agni’yi aradılar ve bu ağacı bütün kuttörenlerde
kullanılması için ateşin kutsal barınağı yaptılar. O zamandan beri
Agni’nin *śami* ağacının içinde olduğu kabul edilir ve insanlar bu ağacı
ateş elde etmek için kullanırlar. Parlak ışıltılı tanrıyla ilişki kurmuş
olan ve orada yattığında Arıtcının enerjisiyle ısınmış olan yeraltı su-
ları dağ ırmaklarına buharlarını verirler.

Arıtcı Agni tanrılarını görünce heyecanlandı ve neden geldiklerini
sordu. Hepsi ona “Senden yapman gereken bir iş isteyeceğiz” dediler,
“Bu işi yaparsan büyük lütf kazanacaksın.” Agni “Bana yapmamı is-
tediğinizi söyleyin, hepsini yaparım, ey tanrılar, emrinizi yerine getiri-
rim, bunu merak etmeyin” dedi.¹⁶

Agni Bilgelerin Karılarını Baştan Çıkartıyor ve Skanda Doğuyor

Mahābhārata’daki Agni ve kurbağalar masalında Agni’nin Skanda’nın
babası olmayı kabul etmesine karşın, mitosun bir başka anlatımında
Skanda, Agni’nin Kṛttikālarla, Ülker ile, Büyükayı burcunu oluşturan
Yedi Bilgenin karıları ile ahlak dışı ilişkisinin yan ürününden ibaret-
tir. Bu mitosta yer alanlar astronomik olgulardır, yeni ay ve gün tün
eşitliği sırasında, güneş Ülker burcunda iken (yani Agni Kṛttikālar-
dayken) altı mevsimi (altı baş) ile yılın (Skanda) doğumunu anlatır.
Kṛttikālar iki zıt görüntü içindedirler: sevgiden göğüsleri sütle dolmuş
sevgili hemşirelerdir ve onu öldürmeye çalışan uğursuz annelerdir.
Onun özel bakıcısı bu son özelliği taşıyor çünkü o Kālī yani Ölümdür,
muhteşem Gaurī’nin, Skanda’nın öteki annesinin karanlık yüzüdür.¹⁷
Öteki zıt çiftler (güneş ve ay, ateş ve su) Vṛtra’nın ölüm anında oldu-
ğu¹⁸ gibi tehlikeli astrolojik kararsızlık anında Skanda’yı doğurmak
için birleşirler ve Skanda’nın doğumunda “çiftler”in, erkek ve dişi
dahil, özel tersine dönüşleri gerçekleşir.

İndra Skanda karşısında kararsızdır: Ordularını yönetmesi için Skanda'ya gereksinimi vardır fakat Skanda'nın kendisine de üstün basmasından korkmaktadır. Skanda bu korkuları haklı çıkaracak biçimde içlerinde Himālaya'nın oğlu da olmak üzere bir kaç dağı dağıtarak ilerler – İndra'nın Mainaka (Himālaya'nın bir başka oğlu) dışında bütün dağların kanatlarını kesmesi, Śiva'nın Himālaya'yı ateşe vermesi, Viṣṇu'nun Mandara'yı kökünden sökmesi ve Kṛṣṇa'nın (İndra'yla bir savaşta) Govardhana Dağını kökünden sökmesi gibi.

Agni yalnız insanbiçimli olarak değil çeşitli eski simgesel biçimlerle de görünür. Tohum taşıyan Garuḍī kuşu, nektar taşıyan Hint-Avrupa ateş-kuşu¹⁹ olur, “keçi kafalı tüccar” kutsal kurban hayvanı Agni iken daha sonraki Hindu mitolojisinde keçi onun “aracı” olmuştur. Keçi kafalı aynı zamanda bu mitosun hemen bütün önemli kişilikleriyle bağlantısı olan Dakṣa'yla da ilgilidir.²⁰ Dakṣa Tanrılar Ordusunun kardeşi, İndra'nın büyükbabası, Svaha'nın babası, Śiva'nın karısı Satī'nin de babasıdır (Śiva aynı metinde bu başka yerde Skanda'nın babası Agni'nin yerini alır).

32

Mahābhārata'dan

Çok eskiden, tanrılarla ifritler birbirlerini öldürmeye çalışıyorlardı ve ölümcül biçimleriyle ifritler daima tanrıları yeniyorlardı. Kentleri Dağıtan İndra ordusunun silahlar altında kesildiğini görünce ordusunu yönetecek bir generale gereksinimi olduğuna karar verdi. “Tanrıların ordusunun ifritler tarafından dağıtıldığını görünce kendi erkek gücüyle onları kurtaracak güçlü birine gereksinmem var” diye düşündü. Mānasa Dağına gitti ve bu konuyu uzun uzun, derin derin düşündü ve sonra bir kadının korkuyla tüyler ürperten bir çığlık attığını duydu: “Biri gelip beni kurtarsın! Ya bana koca bulsun veya benim kocam olsun!” Kentlerin Dağıtıcısı kadına dedi ki: “Korkma, tehlikede değilsin.” Bunu derken Keśin'in²¹ karşısında kırmızı cevher gibi dağcasına dikildiğini gördü. Keśin'in başında taç, elinde asa vardı, kızı elinden tutuyordu. O zaman Vāsava ona: “Bu hanıma tecavüz etmeye ve bir Aryan'a yakışmayacak biçimde harekete nasıl kalkışırsın? Benim

Yıldırım Taşıyıcısı olduğumu bil ve ona eziyet etmeyi bırak” dedi. “Bırak onu Śakra” dedi Kešin. “ona sahip olmak istiyorum. Kentine canlı dönebilirsen bu sana yeter Pāka Avcısı.” Bunu der demez Kešin asasını öldürmek için Indra’ya fırlattı ama asa uçarken Vāsava onu yıldırımıyla ikiye böldü. O zaman Kešin öfkelen-di ve ona bir dağın zirvesini fırlattı ve Yüz Kurbanın Tanrısı dağ zirvesinin üstüne geldiğini görünce onu yıldırımıyla yardı ve zirve yere düştü. Yere düşen dağ zirvesi Kešin’e çarptı ve o da talihli kızı bırakıp kötü halde yaralanmış, kaçmak zorunda kaldı.

İfrit gidince Vāsava kıza “Sen kimsin? Kiminsin²² ve burada ne arıyorsun ey güzel yüzlü hanım?” diye sordu. Kız yanıtladı: “Ben Pracāpati’nin kızıyım ve Tanrıların Ordusu olarak bilinirim. Kızkardeşim İfritler Ordusunu Kešin kaçırdı. Biz iki kızkardeş, kız arkadaşlarımızla, Pracāpati’nin izniyle Mānasa’ya gelip eğlenirdik fakat koca ifrit Kešin daima bizi kaçırmaya uğraşırdı. İfritlerin Ordusu onu istiyordu ama ben istemiyorum, ey Pāka Avcısı. Kızkardeşimi alıp götürdü, efendim, ama sen gücünle beni kurtardın. Tanrıların Kralı benim için görünmez bir koca seçmeni istiyorum.” Indra, “Sen benim ana tarafımdan kuzenimsin çünkü benim annem Aditi Dakṣa’nın kızıydı. Şimdi bana kendi gücünü anlat” dedi. “Ben güçsüz biriyim ey ulu-silahlı tanrı” diye yanıtladı kız, “ama kocam güçlü olacak. Babamın verdiği bir lütufla tanrılar ve ifritler ona saygı duyacak.” “Tanrıça” dedi Indra, “kocan nasıl bir güce sahip olacak? Bana bunu anlatmanı istiyorum günahsız kız.” Kız yanıtladı: “Büyük kahramanlık gücü olacak, büyük kuvveti ve kötü tanrıları, ifritleri, Yakşaları, Kin-paraları, yılanları, Rākṣasaları yenecek. Seninle birlikte bütün yaratıklara egemen olacak; kocam böyle biri olacak, dindar ve ün salmış biri.”

İndra kızın açıklamalarını duyunca uzun süre endişe içinde düşündü, “Kızın bu tanımlarına uyan bir koca yok.” Sonra güneş gibi parlayan tanrı, Şafak Tepesinin Güneşini²³ gördü ve parlak ay Soma’nın, Gündüzün Yaratıcısı güneşe girdiğini gördü. Yeni ay gününde, o tehlikeli anda, Şafak Tepesinde tanrılarla ifritlerin savaştığını gördü. Yüz Kurbanın Tanrısı şafağın kan kırmızısı bulutlarla kaplandığını gördü ve efendi, Varuṇa’nın yurdu okyanusun kan kırmızısı suyla

dolduğunu gördü. Sonra Agni, Bhṛgu ve Aṅgiras'ın torunlarının çeşitli ilahilerle adadıkları kurbanları taşıyarak Gündüzün Yaratıcısına girdi. Yirmi dört *parvan*²⁴ güneşe yaklaştı, güneşle birleşmiş olan ayın durumu çok tehlikeliydi. Tavşan işaretli ayla güneşin birleşmesini, bu tehlikeli ilişkiyi gören Śakra "Ayla güneş çevresinde korkunç bir hale oluştu, bu geceden sonraki şafakta büyük bir savaş çıkacak. Okyanus akıntısına karşı çok fazla kan taşıyor ve ateş yüzlü çakallar güneşle karşı ürüyor. Bu tehlikeli birleşme çok büyük ve enerji dolu. Soma'nın bu ateşle ve güneşle birleşimi muhteşem. Soma'dan gebede kalan güneş bu tanrıçaya koca doğurabilir. Agni bütün bu niteliklere sahip ve kutsal. Onun çocuğu bu tanrıçaya koca olabilir" diye düşündü.

Efendi böyle düşünceye dalmışken Brahmā'nın dünyasına geldi; Tanrıların Ordusu da yanındaydı ve Büyükbaba'nın önünde eğilip "Bu tanrıçaya koca olmak üzere büyük bir kuluçkan seç" dedi. Brahmā "İfrileri Yenen, senin hayal ettiğin gibi olsun. Böylece büyük gücü ve yiğitliği olan bir çocuk doğacak. Yüz Kurbanın Tanrısı, o senin ordunun önderi ve bu tanrıçanın kahraman kocası olacak" dedi. Bunu duyunca tanrıların kralı saygıyla Brahmā'nın önünde eğildi ve kızla birlikte Vasiṣṭha'nın ve öteki göksel bilgelerin. büyük antları olan üstün brahminlerin yurduna gitti. Bütün tanrılar Yüz Kurbanın Tanrısını izleyerek bu bilgelerin kurban yerine geldiler çünkü inancın elde ettiği Soma'yı içmek ve kurbanlardan pay almak istiyorlardı. Soylu bilgiler yolunca kurban verince, kurbanı, bütün gökte yaşayanlar için iyi yakıtla tutuşturan Kurban Yiyiciye sundular. Muhteşem ateş, adak taşıyıcısı, efendi oraya çağırılmıştı; güneşin yörüngesinden çıktı, törene uygun olarak konuşmasını yaptı. Adak yiyici oraya gelince, brahminlerin ilahilerle sunduğu çeşitli adakları aldı; onları bilgilerden alıp gökte yaşayanlara verdi.

Dönerken bu soylu bilgelerin karılarının kendi inzivalarında mutluluk içinde yıkandıklarını gördü. Altın sunaklar gibi parlıyorlardı, lekesiz ay gümüşü gibiydiler, adak tüketen ateş, muhteşem yıldızlar gibi. Agni üstün brahminlerin karılarını görünce kalbi onlara aktı, duyuları harekete geçti ve arzusun egemenliğine girdi. Ama şöyle düşündü: "Heyecana kapılmak bana göre değil. Üstün brahminlerin erdemli karılarını arzuluyorum ve onlarda istek olmaz. Nedensiz onlara

bakamam veya dokunamam ama evin ateşine girersem sürekli onları seyredebilirim.” Evin ateşine girdi ve onları seyredip ateşin alevleriyle onlara dokunmanın zevkini yaşadı. Agni uzun zaman orada, onların egemenliğinde yaşadı, yüreğini onlara kaptırıp bu üstün kadınları arzuladı. Ama sonra, yüreği hafa isteğin ateşiyle yanarken, Agni ormana gitti ve gövdesini terk etmeye karar verdi çünkü brahminlerin karılarını elde edemiyordu.

Daha önce Dakṣa'nın kızı Svāhā onu arzulamıştı ve kabahatsız ve lekesiz kadın uzun süre onun zayıf noktasını aramış ama dikkatli tanrının açığını yakalayamamıştı. Agni'nin ormana gittiğini ve arzuya yandığını öğrenince kızgın tanrıça “Yedi bilgenin karılarının biçimine gireceğim” diye düşündü, “arzudan eziyet çeken Arıttıcı onların biçimine kanınca ben de arzumu tatmin edeceğim. Bu yolla o zevk alacak ben de isteğime kavuşacağım.” Tanrıça önce Aṅgiras'ın karısı Śivā'nın biçimine girdi, bu kadın çok erdemli, güzel ve hünerliydi. Görkemli kadın Arıttıcı'ya gitti ve ona “Agni, Adak Tüketici, beni tatmin etmelisin çünkü arzudan yanıyorum” dedi, “bunu yapmazsan beni ölmüş bil. Ben Śivā'yım, Aṅgiras'ın karısı; kız arkadaşlarıma danıştıktan sonra buraya gelmeye karar verdim.” Agni sordu: “Benim arzudan eziyet çektiğimi nasıl bilebildin ve sözünü ettiğin bütün Yedi Bilgenin karıları bunu nasıl bildiler?” “Bize daima iyi davranmana karşın” dedi Śivā “biz senden korktuk. Ama işaretlerle zihninden geçenleri okuyunca, beni sana gönderdiler. Buraya cinsel birleşme için geldim, hemen zevkine kavuş. Anneler beni bekliyor ve gitmeliyim, Adak Tüketici.”

O zaman Agni şehvete yenildi ve tanrıça Śivā'yla birleşti.²⁶ O da zevkle kavrulmuştu ve onun tohumunu eline aldı. Sonra “Ormanda beni bu biçimde görenler yanılarak brahminlerin karısı Arıttıcıyla günah işledi derler. Garuḍī kuşu olayım ve bundan kurtulayım ve ormandan kolayca çıkayım” diye düşündü. Dişi kuş biçimine girdi ve büyük ormandan çıktı ve kamış öbekleriyle kaplı beyaz bir dağ gördü. Dağı zehirli bakışlı muhteşem yedi başlı yılanlar koruyordu; Rākṣasalar ve dişi Rākṣasalar, Piśāçalar ve Rudra'nın acımasız hayalet orduları ve bir çok kuş ve hayvan sürüleri vardı. Hızla dağın yüksek ovalarına, erişilmesi zor yerlerine çıktı ve tohumu aceleyle altın

bir tasa attı. Sonra tanrıça Yedi Bilgenin kalan karılarının biçimine girdi ve Arıticının arzusunu tatmin etti. Fakat güçlü inancı ve kocasına bağlılığı nedeniyle Arundhati'nin kutsal biçimine giremedi. Şehvet dolu Svāhā ay haftasının ilk gününde Agni'nin tohumunu altı kez altın tasa doldurdu.

Tohum, enerji yüklü, tasa atılınca bir oğul peyda oldu ve bilgiler ona Skanda diye saygı gösterdiler çünkü o akıtılmıştı [*skannam*]. Gencin altı başı vardı, bunun iki katı kulağı, on iki gözü, eli ve ayağı. Bir boynu vardı ve bir gövdesi. İkinci gün belirgin bir biçim aldı ve üçüncü gün çocuk oldu. Dördüncü gün kolu bacağı büyüyerek Guha oldu.²⁷ Yıldırımla parlayan koca kırmızı bir bulutla sarıldığından, koca kırmızı bir bulut içindeki yükselen güneş gibi ışık saçıyordu. Üç Katlı Kentin Yıkıcısı tarafından tanrıların düşmanlarını yok etmek için kullanılan koca yayı kaptı,²⁸ insanın tüylerini diken diken eden bir yaydı bu; koca yayı kapınca hareket eden ve etmeyen üç dünyayı sersemleten güçlü bir böğürtü koyuverdi. Koca bulut yığınlarının sesi gibi böğürtüyü duyan koca filler Çitra ve Airāvata yerlerinden fırladılar ve yeni doğmuş güneş gibi görkemli Skanda onların kendisine doğru koştuğunu görünce onları iki eliyle yakaladı ve bir eliyle mızrağını, dördüncüyle Agni'nin mirası koca gövdeli kırmızı ibikli horozu sıkı sıkıya tutuyordu. Sonra güçlü Skanda korkunç bir nara attı ve eliyle tuttuğu harika kabuk boruyu çalarak güçlü varlıklara bile korku saldı. İki koluyla havayı tekrar tekrar yarı ve ruhu ölçüsüz ulu general Şafak Tepesindeki güneş ışınları gibi dağın tepesinde boruyu çalarken ağızlarıyla üç katlı dünyayı içer gibiydi. Dağın doruğunda oturan büyük cesaret sahibi ve kavranmaz ruhlu Skanda başlarıyla her yönü taradı ve çeşitli nesneler görünce tekrar böğürdü ve insanlar böğürtüsünü duyunca akılları karışıp korkuyla yerlere yuvarlandılar. Sonra sığınmak için ona gittiler ve tanrıya sığınan çeşitli sınıflardan bütün bu insanlar brahminlerce onun güçlü izleyicileri olarak bilinirler.

Koca silahlı Skanda kalkıp insanlara güvence verdi, sonra yayını gerip beyaz dağa ok attı. Okları Himālaya'nın oğlu Krauñca ("Çulluk") Dağını parçaladı ve kazlarla akbabalar dağı terk edip Meru Dağına gitmek zorunda kaldılar. Parçalanan dağ acılı çığlıklar atarak devrildi.

o devrilinece öteki dağlar da büyük korkuyla böğürdüler. Güçlülerin en güçlüsü, ruhu sonsuz olan, yaralı dağların böğürtüsünü duyunca hiç rahatsız olmadı, mızrağını alıp kükredi. Sonra soylu Skanda enine boyuna mızrağını fırlattı ve mızrak hemen beyaz dağın berbat tepesini yardı. Kendisini yaralayan soylu Skanda'dan korkan sefil beyaz dağ dünyayı terk edip öteki dağlarla birlikte kaçtı. O zaman yeryüzü yaralandı, acı çekti ve her yandan çatladı ve Skanda'ya gidip tekrar güç kazandı. Dağlar onun önünde eğildiler ve yeryüzüne döndüler ve o zaman dünya Skanda'ya hayran oldu, bu parlak ayın beşinci günündeydi.

Yüce güç ve cesaret sahibi ulu general doğunca, çeşitli korkunç kehanetler oldu. Erkek ve kadın tersine döndü ve bütün zıt çiftlerin başına aynısı geldi. Gezegenler ve gökler ve gökyüzünün bucakları ışıkla parladı ve yeryüzünden ortalığı inleyen bir ses geldi. Bilgeler bu korkunç kehanetleri görünce tedirgin oldular ve rahatlarını arzularından insanlar arasında barışı kurdular. Çaitraratha Ormanında yaşayan insanlar: "Arıticı'nın Yedi Bilgenin altı karısıyla birleşmesi bize büyük talihsizlik getirdi" dediler ve ötekiler Garuḍī'ye "Bu talihsizliği sen getirdin" dediler çünkü tanrıçanın Garuḍī kuşu biçiminde uçtuğunu görmüşlerdi fakat Svāhā'nın yaptıklarını bilmiyorlardı. Ama dişi kuş onun kendi oğlu olduğunun söylendiğini duyunca sakince Skanda'ya gidip "Ben senin annenim" dedi. Yedi Bilge büyük ruhu olan bir oğulun doğduğunu duyunca tanrıça Arundhaṭī dışında altı karılarını terk ettiler çünkü ormanda yaşayanlar onun altısından doğduğunu söylemişlerdi. Ama Svāhā Yedi Bilge'ye tekrar tekrar "Bu benim oğlum; sizin sandığınız gibi olmadığını ben biliyorum" dedi.

Büyük bilge Viśvāmitra Yedi Bilge için kurban adamıştı ve görünmeden arzu ile yanan Arıticıyı izlemiş, her şeyi olduğu gibi görmüştü. Viśvāmitra önce Skanda'ya, Gence sığınmayı düşündü ve ulu generali kutsal dualarla övdü. Büyük bilge onun için bir gence yapılan on üç törenin hepsini doğum töreninden başlayarak yaptı. Altı başlıyı öven şarkılar söyledi ve horoz için bir tören, kutsal mızrağı²⁹ için bir tören ve izleyici topluluğu için de bir tören düzenledi. Viśvāmitra bu kuttöreni herkes için gerçekleştirmeye Viśvāmitra Genç için çok kıymetli oldu. Sonra büyük bilge bütün bilgelere Svāhā'nın biçim değiştirdiğini ve kendi karılarının suç işlemediğini açıkladı ama gerçeği

duymalarına karşın hepsi karılarını terk ettiler.

Tanrılar Skanda'nın öyküsünü duyunca Vāsava'ya "Śakra, hemen gücü sınırsız Skanda'yı öldürmelisin ve hiç gecikmemelisin. Çünkü onu bugün öldürmezsen o Indra olacak ve her şeyden güçlü olarak üç katlı dünyayı, bizi ve seni, Śakra, ele geçirecek" dediler. Śakra rahatsız oldu ve dedi ki: "Bu çocuğun büyük gücü var. Saldırıp Dünyaların Yaratıcısını bile yok edebilir. Çocuğu öldüremem." Śakra böyle deyince onlar da yanıtladılar: "Böyle konuştuğuna göre sende erkeklik kalmamış. Dünyanın bütün Anneleri bugün Skanda'ya yanaşıp onu öldürsün çünkü onlar istedikleri bütün kahramanlık güçlerine sahip olabilirler." "Öyle olsun" dedi Anneler ve ona gittiler. Ama onu görünce yüzleri bozıldı ve dediler ki: "O görünmüyor" ve ona sığındılar. Ona: "Sen bizim oğlumuzsun; evreni biz ayakta tutuyoruz. Bırak oğul olarak hepimiz seninle sevinelim, göğüslerimizden süt akıyor, ayrıca sevgiyle doluyoruz" dediler. Ulu general onlara saygı gösterdi ve isteklerini kabul etti çünkü efendi onların sözlerini duyunca göğüslerinden süt içmeyi arzulamıştı.

Sonra güçlülerin güçlüsü babası Agni'nin yaklaştığını gördü ve ona saygı gösterdi. Agni, ulu generali, güçlü olanı korumak için şaran Annelerle birlikte orada kaldı. Bütün Anneler arasında, Skanda'yı emziren, öfkeden doğandı; üç çatallı mızrağını elinde tutuyor ve onu kendi oğlu gibi koruyordu. Kan okyanusunun acımasız kızı, kan içici,³⁰ ulu generali kucakladı ve kendi oğlu gibi ona özen gösterdi. Agni kendisini bir çok çocuğu olan keçi başlı tüccara çevirdi ve dağlarda yaşayan oğlanla oynayıp onu oyuncaklarla eğlendirdi.

Uydularıyla gezegenler, bilgiler ve Anneler, toplanmış izeleyicilerin bütün parıltılı sürüsü, başlarında Adak Tüketici, üç cennetin bütün öteki ürkütücü sakinleri, evsahipliği eden Annelerle birlikte ulu generali sardılar. Tanrıların efendisi zafer peşindeydi fakat zaferin kuşkulu olduğunu görerek Airāvata'nın omzuna çıktı ve tanrılarla birlikte ilerledi. Indra ulu generali öldürme isteğiyle gittikçe hızlandı ve tanrılar ordusu korkunç ve hızlıydı, çok renkli bayraklar ve silahlar, çeşitli araçlar ve yaylarla parlıyordu. Genç, en iyi elbiselerini giymiş, süslenmiş ve Bolluk'la kendinden geçmiş Śakra'nın kendisini öldürmek için yaklaştığını görünce onunla karşılaşmak için ilerledi. Güç-

l  Şakra tanrıların ordusuna cesaret vermek için bağırdı ve Arıtcı'nın oğluna doğru, onu öldürme isteğiyle hızla at sürdü. Otuz    tanrının ve üstün bilgelerin  v d   V sava K rttikeya'nın önüne geldi. Sonra tanrıların efendisi, tanrılarla birlikte, aslan gibi kükredi ve  uha bu sesi duyunca okyanus gibi gürleyip karşılık verdi. Tanrıların ordusunun korkunç ba ırtısı,  alkanana okyanus gibi ortalığı    ırtıp aklını ba ından alarak her yöne da ıldı. Arıtcının oğlu tanrıların ordusunun kendisini öldürmek için yakla tı ını görünce kızdı, a zından korkunç ateş alevleri çıktı ve tanrıların ordusunu yeryüzünde u ra  içindeyken yaktı. Ba lar ve gövdeler tutu tu, silahları ve araçları yandı ve tanrılar aniden d   en yıldıztarın parlak bolluğu gibi ı ıdı. Yanan tanrılar Arıtcının oğluna sığınmak istediler; Yıldırım Ta ıyıcısını terk ettiler ve huzur buldular.

 akra tanrılar tarafından terk edilmişti, yıldırımını Skanda'ya fırlattı. Bu mızrak soylu Skanda'yı sa  yanından vurdu ve yandı. Yıldırımın vurdu u yerden, Skanda'nın içinden bir başka adam doğdu. Bu genç adam altın zırh içindeydi, mızrak taşıyordu, göksel küpeler takmı tı. Yıldırım girdiği için do du undan [vi ana] Vi  kha olarak bilindi.  ndra kıyamet ateşi gibi parıldayan bir başkasının do du unu görünce korktu, ellerinin ayalarını birleştirdi ve Skanda'ya sı ındı. Skanda onu ordusuyla birlikte koruması altına aldı ve o zaman otuz    tanrı ne elendi ve  algılarını yeniden  aldılar.

NOTLAR

1. Bkz. 26. mitos.
2. Bkz. 73. mitos.
3. Bkz. 43. mitos.
4. Agni gökte, havada ve yeryüzünde (güneş, şimşek, kuyruklu yıldız, kurban ateşi, ev ateşi ve bütün insanlardaki sindirim ateşi) çeşitli biçimler alır.
5. Hotṛ kurbanda *Ṛg Veda* okuyan rahiptir.
6. Veya “insan”.
7. Veya: “Temiz yağ sulara ait pay yapın ve kutsal kurban bitkilerin payı olsun.”
8. “Vaṣaṭ” bir tanrıya kurban verilirken atılan çığlıktır (bütün tanrılara birden yapılan kurban çığlığı “Svāhā”nın tersi). Bkz. 5. mitos ile 33. mitos.
9. Bu gövdelerini saklandığı yerlerden çıkardı demek olabilir.
10. Kokulu çam sakızı *guggulu* veya Mekke pelesenk ağacıdır, parfüm veya ilaç olarak kullanılır; *tecana* bir tür bambudur; *avakā* bataklıklarda büyüyen ottur. *Kāśa* (*Saccharum spontaneum*) hasır ve çatılarda kullanılır; *kuśa* otu (*Poa cynosuroides*) kurban törenlerinde kullanılan uzun, sivri ottur. *Kāśa* ile *Kuśa* Yama'nın hizmetçileri olarak kişileştirilirler.
11. Bkz. 43. mitos.
12. Agni suya veya ateş ögesine girmişti.
13. Rasa hem “dil”i hem “tat”ı anlatır.
14. *Asvattha* kutsal incir ağacıdır.
15. *Śamī* ağacı ateş çubuklarının yapıldığı ağaçtır; ağacın kendi içinde (sözlük anlamıyla rahminde [*garbha*] veya boşluğunda) ateş barındırdığı söylenir ve çubuklarla yakılan bu ateştir.
16. Bu noktadan sonra Skanda'nın doğumu benim çevirdiğim 33. mitostan farklı bir biçimde anlatılıyor.
17. Bkz. 68. mitos.
18. Bkz. yukarıda 25. mitos.
19. Bkz. 73. mitos.
20. Bkz. 35-6. mitoslar.
21. Keśin (“Uzun saçlı”) burada bir ifritin adıdır. *Ṛg Veda*'da Keśin,

- Rudra ile birlikte zehir içen uzun saçlı bilgenin adıdır; Purāṇalarda Keśin, Kṛṣṇa'nın öldürdüğü vahşi at biçiminde ifrittir.
22. Yani kimin karısı veya kızı.
 23. Güneşin, doğudaki Şafak Tepesinin ardından doğduğu ve batıdaki Tan Tepesinin ardında battığı söylenir; doğu okyanusundan doğup batı okyanusundan batmaktadır.
 24. *Parvanlar* her ayın yeniay ve dolunay zamanındaki günleridir.
 25. Hintliler ayda, Avrupalıların bir insan gördüğü yerde bir tavşan görmektedir.
 26. Buradaki fiil ateş yakmakla da ilişkilendirilebilir.
 27. Guha, "gizli yerde büyütülen" Skanda'nın adıdır.
 28. Bkz. 37. mitos.
 29. Veya tanrıça Śakti için.
 30. Öfkeden doğan, kan içici Anne Kālī'dir.

RUDRA VE ŚIVA

Rudra'nın Veda Mitosu

Śiva ancak destanın son zamanlarında Hinduların büyük mezhep tanrısı olmuştur. Bu dönem, tapınmaya bir çok Veda dışı uygulamaların, özellikle erkeklik organı (*liṅga*) ve sofuluk kültürünün dahil olduğu dönemdir. Gene de Śiva mitosu Vedaların öncesine kadar, yalnız tanrı Rudra'ya (adı Śiva'nın önde gelen lakaplarından) kadar değil Pracāpati ve Indra ile Agni'ye kadar izlenebilir. Rudra Śiva'nın en eski mitolojisi tam bir özümleme sürecini ortaya koymaktadır. Esmeyi yabancılığı çoktan Veda kuttörenine dahil olmuştur fakat hala kendisinden çekinilmektedir, daha sonra Śiva kültürünün belirleyici özelliği olacağı gibi ona bağlılıktan çok korkuyla tapılmaktadır.

RUDRA PRACĀPATĪ'Yİ CEZALANDIRIYOR VE TOHUMU DAĞITIYOR

Rudra, *Rg Veda*'da olduğu gibi¹ Pracāpati'yi cezalandırdığı zaman, tanrılar önce Rudra'yı yatıştırmak (Rudra Agni gibi bazan kurbandan bir payla yatıştırılabilir) ve tehlikeli ve şiddetli tohumu "yatıştırıp" denetim altına almak zorundadırlar. Brāhmaṇalarda tohum genellikle Pracāpati'nindir fakat daha orada Pracāpati'nin Rudra'nın oku tarafından yaralanan yeriyle karışır. Daha sonra Śiva'nın Bhaga ve Pūṣan'ı yaralayan gözü olur ve daha da sonra her biçime giren bu nesne. Śiva'nın kendi tohumu olur ve Pracāpati'nin tohumu gibi zamanından önce akıtılmıştır, sonunda doğumu sağlayana kadar yok edici nitelikler taşır.²

Śatapatha Brāhmaṇa'dan

Pracāpati kendi kızını arzuladı – gök veya şafak. Onunla çiftleşmek isteyerek onunla birleşti. Bu tanrıların gözünde günahı ve şöyle düşündüler: “Bunu kendi kızına, bizim kızkardeşimize yapan günah işler.” Tanrılar hayvanları yöneten tanrı Rudra'ya “Bunu kızına bizim kızkardeşimize yapan haddi aşmış olur. Onu parçala” dediler. Rudra nişan alıp onu parçaladı. Onun tamamlanmamış tohumu³ hemen, olgunlaşmadan döküldü. Dolayısıyla bilgiler “Baba tohumunu kendi kızına boşalttığı anda onunla birleşirken tohumu yere döküldü” dediler.⁴ Agni'nin Marutlara söylediği şarkı budur ve şarkıda tanrıların tohumun doğurmasını nasıl sağladıkları anlatılır.

Tanrıların öfkesi yatıştığında Pracāpati'yi sağalttılar ve Rudra'nın okunu kesip çıkardılar. Çünkü Pracāpati kurbandır. “Bunun [tohumun]⁵ ziyan olmaması ve kurbanın küçük bir parçası olması için bir yol bulun” dediler, “onu kurbanın güneyinde oturan Bhaga'ya götürün. Bhaga onu kurban öncesi olarak yer ve o da adak olarak sunulmuş olur.” Onu güneyde oturan Bhaga'ya götürdüler. Bhaga ona baktı ve o onun iki gözünü de hemen yaktı. Bu nedenle “Bhaga kördür” derler. “Bu iş olmadı. Pūṣan'a götürün” dediler. Onu Pūṣan'a götürdüler. Pūṣan onu kurban öncesi olarak yedi ama hemen dişleri döküldü. Bu nedenle “Pūṣan dişsizdir” derler ve Pūṣan için kurban hazırladıklarında onun dişi yoktur diye kurbanı yer pirincinden yaparlar.

“Bu iş olmadı” dediler, “onu Bṛhaspati'ye götürün.” Onu Bṛhaspati'ye götürdüler. Bṛhaspati o doğsun diye Savitr'iye koştı çünkü Savitr tanrılar arasında doğumu [prasaṁvitr] yaptırandır. “Bunu benim için doğur” dedi ona. Doğumu yapan Savitr onu doğurdu ve Savitr onun doğmasına sağlayınca o da ona zarar vermedi ve böylece iş sonuna kadar çözülmüş oldu.

ŚIVA DAKṢA'NIN KURBANINI MAHVEDİYOR VE ATEŞİ DAĞITIYOR

Brāhmaṇalarda Rudra'ya genellikle bir ad veya görev veya bir tür tanı-nacağı biçim verilmesine karşın genellikle Veda kurbanlarından pay

alamaz.⁶ Dakṣa'nın kurbanını anlatan *Mahābhārata*'daki mitos bu öncüle dayanmaktadır ve Śiva'nın ortodoks panteona alınması mitosu hiçiminde gelişir ve sonunda ona da pay verilir. Śiva'nın bu mitostaki davranışı ortodoks açıdan karmaşıktır: kurbanın başını keserek aynı anda, ifritlerin de ona sahip çıkmaya çalışmalarında anlatıldığı gibi, mahvetmiş olur (hatta saflığını bozmak için üstüne kan serper). Kurbanı kurban kasabının yapacağı gibi gerçekte tamamlar. Böylece başı sonuna kadar saklar ve Aśvinlerin Dadhyañç'ın başını takıp “kurbanın nasıl tamam olduğunu öğrenmeleri gibi” başı yeniden takar.

Bu anlatım Indra-Vṛtra mitosuna bağlamında⁷ yer alır ve Śiva'nın artık büyük tanrı olduğu açıksa da hala saygı duyulmaktan çok yatıştırılması gerekmektedir, oysa Viṣṇu sonunda daha da rahmetli bir tanrı olarak ortaya çıkar; Śiva onları yok edecekken o günahkarları affeder. Bu mitosun sonraki anlatımları bu mezhep rekabetini daha da genişletir ve Dakṣa'nın Viṣṇu tapıcısı olduğundan Śiva'yı kurbanı davet etmeyi reddettiğini söyler. Ama burada rekabet daha çok Vedacı ve Veda dışı kültler arasındadır.

35

Mahābhārata'dan

[Dinleyici Yudhiṣṭhira sordu] Bana Vṛtra'nın ateşten deli olduğunu ve yıldırımla Vāsava tarafından kesildiğini söylediniz. Bu ateş nasıl ve nereden ortaya çıktı? Ateşin kaynağını ayrıntısıyla öğrenmek isterim.

[Anlatan Bhīṣma yanıtladı] Ateşin doğuşunu dinle, bütün dünyada nam salan ateşin. Onu uzun uzun anlatacağım.

Bir zamanlar Meru Dağının bir zirvesi vardı. Bu zirve güneşten aşağı uzanıyordu ve adı da “Işıklı”ydı. Bütün cevherlerle süslüydü, sınırsızdı ve hiç kimse ona ulaşamazdı. Altın ve minerallerle süslü yamacında tanrı Śiva divanda oturur gibi oturuyordu ve dağların kralının kızı Pārvati⁸ daima onun yanındaydı. Soylu tanrılar, büyük ruhlu Vasular, doktorların en beceriklisi iki soylu Aśvin, Yakşaların üstün kralı Kral Kubera Vaiśravaṇa, Guhyakaların sardığı Kailāsa'dan beslenen zengin efendi, başlarında Angiras ile kutsal bilgiler, Gandharvalar, Viśvāvasu, Nārada ve Parvata ve göksel periler sürüsü hepsi bir

araya geldiler. Temiz ve hoş bir rüzgar esti, çeşitli kokular saçtı, koca ağaçlar bütün mevsimlerin çiçekleriyle çiçeklenmişti. Vidyādhara, Siddhalar ve sofular ulu tanrıya, sığırların efendisine hizmet etmek için toplandılar. Çeşitli biçimlerde hayaletler, iğrenç Rākṣasalar ve bir çok biçimde ve çeşitli silahlarıyla güçlü Pisāçalar – tanrının bütün hizmetçileri orada neşeli ateşler gibi durdular. Efendi Nandin tanrının rızasıyla orada duruyordu, kendi enerjisi gibi parlayan üç çatallı mızrağı elindeydi. Ganj, ırmakların en iyisi, bütün kutsal sulardan doğan, vücut bulmuş tanrıya hizmet ediyordu. Böylece efendi ulu tanrıya, kutsal bilgiler ve iyi talihli tanrılarca tapınılıyordu.

Sonra, bir zaman geçince, Dakṣa adlı bir Pracāpati eski Veda kut-törenlerine uygun olarak kurban hazırlıklarına başladı. Bütün tanrılar, başlarında Śakra, toplandılar ve onun kurbanına katılmaya karar verdiler. Ateş gibi parlayan soylu tanrılar parıltılı göksel arabalarıyla tanrının izniyle Ganj'ın kapısına gittiler; gelenek böyle diyor. Sonra dağlar kralının erdemli kızı tanrıların hazırlandığını gördü ve kocası tanrıya, sığırların efendisine “Efendim, bütün tanrılar başlarında Śakra nereye gidiyor? Bana doğruyu söyle çünkü sen doğrusunu biliyorsun. İçime kuruntu doldu” dedi. Ulu tanrı yanıtladı: “Kutsanmış hanım, Dakṣa adlı üstün Pracāpati at kurbanı veriyor ve bütün gök sakinleri oraya gidiyor.” “Parıltılı efendi, sen neden bu kurbanı gitmiyorsun?” diye sordu Umā, “Senin gitmeni ne engelleyebilir?” Ulu tanrı “Buna karar veren tanrıların kendileri; bütün kurbanlarda bana pay ayrılmamıştır. Görkemli ifadeli parıltılı hanım, daha önce yapılmış bir anlaşmaya bağlı olarak, *dharma*'ya uyularak, tanrılar bana kurbandan pay ayırmıyorlar” diye yanıtladı. Umā “Efendi, bütün varlıklar içinde niteliklerin nedeniyle güç olarak sen en üstünüsün. Sen enerjin, ünün ve görkemnin nedeniyle yenilmezsin, erişilmezsin. Parıltılı efendi, günahsız olan, sana pay verilmediği için çok üzüldüm ve beni titreme aldi” dedi.

Tanrıça, kocası tanrıya, sığırların efendisine bunları diyerek yüreği yanmış sustu ve kocası tanrıçanın içinden ne düşündüğünü ve ne özlediğini bildi. “Burada kal” dedi Nandin'e ve sonra bütün yoga efendilerinin efendisi yoga güçlerini topladı ve enerjisi yüce olan tanrıların tanrısı Pināka yayını aldı ve korkutucu hizmetçileriyle kurbanı

hücum etti. Bazıları kükrediler, bazıları güldüler; bazıları ateşe kan attılar. Bazıları yüzleri çarpılmış kurban odunlarını yerlerinden alıp çevreye attılar; bazıları koca ağızlarıyla kurbanı yürüten rahipleri yuttular. Sonra, her yandan hücumu uğrayan kurban geyik biçimine girdi ve göğe uçtu. Ama efendi, bu biçime girip kaçan kurbanı görerek yayını aldı ve peşinden ok attı.

Enerjisi sonsuz tanrıların efendisi kızınca alnından korkunç bir ter damlası düştü ve bu damla yeryüzüne düşer düşmez kıyamet ateşi gibi kocaman bir ateş ortaya çıktı. İçinden olağandışı kırmızı gözleri ve kahverengi sakalı olan kısa boylu bir adam belirdi. Çok çirkindi ve saçları dik dikti; gövdesi şahin veya baykuşmuş gibi tüylerle kaplıydı. Kocaman dişli, mağara gibi ağzı vardı; iğrenç, esmer yüzlüydü ve kırmızı elbiseler giyyordu.⁹ Ulu ruhlu bu yaratık kurbanı ateşin kuru odunu yakması gibi yaktı ve korkuya kapılan tanrılar her yana kaçıştılar. Adam dolaşırken toprak şiddetle sallanıyordu ve herkesi korkutan bir acılı inilti yükseliyordu. Büyükbaba ulu tanrının önüne çıktı ve dedi ki: "Bütün tanrılar sana da pay verecekler, ey Efendi. Bütün tanrıların efendisi, Düşmanları Yakan, ulu tanrı, bu yıkımdan vazgeç. Bütün tanrılar ve bilgeler senin öfkenden kurtuluş bulamıyorlar. Üstün tanrı, *Dharma* bilicisi, eğer Ateş adlı terinden doğan bu adam insanlar arasında dolaşırsa dünya onun enerjisini parçalanmadan taşıyamaz; onu parçalara ayır." Brahma tanrıya bunları söyleyince ve ona da pay verilince, ruhu sonsuz efendi Brahma'nın emrini kabul etti. Bhava, Pināka yayını tutarak, hoşnut oldu ve gülmeye başladı ve Brahma'nın sözünü ettiği payı kabul etti.

Sonra bütün *dharma*'yı bilen, bütün yaratıkların iyiliği için Ateşi bir çok parçalara ayırdı; bunu nasıl yaptığını dinle. Fillerin baş ağrısı, dağların kaynar akıntısı, suların yosunu, yılanların derisi, boğaların yarık toynağı, yeryüzünün bakir tuzlu kesekleri, sığırların körlüğü, atların pekliği, tavusların göğüslerinin kabarması, gugukların göz hastalığı – hepsine soylu Śiva tarafından Ateş denildi. Koyunların ciğerlerindeki rahatsızlık, bütün papağanların hiçkırığı, kaplanların yorgunluğu da Ateş olarak bilindi; biz öyle duyduk. Ama insanlar arasında Ateşin adı gerçekten ünlüdür; insana ölümden, doğumda ve yaşamının ortasında girer. Ulu tanrının bu korkunç enerjisine Ateş denir

ve soluk alan bütün yaratıklar efendinin önünde eğilmeli ve ona saygı göstermelidir.

Vṛtra, *dharmā* sahibi olanların en iyisi bu Ateşe tutulunca esnedi¹⁰ ve Śakra yıldırımını ona fırlattı. Yıldırım Vṛtra'ya girdi ve onu parçaladı ve ulu ifrit ve ulu yogi yıldırımla parçalanınca enerjisi sonsuz olan Viṣṇu'nun en yüksek yerine gitti. Viṣṇu'ya bağlılığı sayesinde daha önce bütün evreni kaplamıştı ve dolayısıyla savaşta kesilince Viṣṇu'nun yerine erişti.

ŚIVA DAKṢA'NIN KURBANINI MAHVEDİYOR VE ESKİ HALİNE GETİRİYOR

Dakṣa mitosunun bir başka eski anlatımı üç Veda motifini birleştirir: Pracāpati'nin tohumunun atılması, kurban geyiğinin (veya geyik biçimine girmiş fücür işleyen Pracāpati'nin) parçalanması ve Pracāpati'nin kurbanının mahvedilmesi. Rudra ok atarak Dakṣa'nın kurbanının (burada insanlaştırılmıştır) hayalarını parçalar; (bir yoruma göre) Rudra'nın küçük oku (veya Pracāpati'nin onunla yaralanan parçası) tehlikeli tohum olarak kabul edilir. Bu mitos İndra'nın hadım edilmesi (Kratu gibi "saklanmış") motifini de kaynaştırır ve daha sonraki Śiva'nın, burada da olduğu gibi, yaratıcı olarak kabul edildiğinde kendisini hadım etmesi mitoslarına da yol açar.¹¹

36

Varāha Purāṇa'dan

Rudra ağlayınca Brahmā ona "Ağlama [*mā ruda*]" dedi ve eski efendi Rudra olarak bilindi.¹² Brahmā ona "Yaratılışı gerçekleştir ve kendi biçiminde yayılmasını sağla, çünkü bunu yapacak gücün var, büyük nur sahibisin" dedi. Bu denir denmez Rudra suya daldı ve o suda kaybolurken Dakṣa kendi iyiliği için yaratılışı gerçekleştirdi. Bu sırada Rudra, tanrıların en iyisi suda kaldı ve Brahmā'nın onun zihninden yarattığı dölle yaratılışı gerçekleştirdi. Bu yaratılış tanrıların üstün efendisi tarafından yayılırken Dakṣa gayretle Büyükbaba için kurban hazırlamaya başladı.

O zaman daha önce suya dalmış olan Rudra evreni ve tanrıları yaratma isteğiyle dışarı çıktı. Tanrıların, Siddhaların ve Yakşaların kurbanı katıldıklarını görünce her yanını öfke kapladı: “Bu evreni hangi çılgın yarattı” diye bağırdı, “parlayan kıza¹³ böyle hakaret etti ve benden öne geçti.” Sonra esmer tanrı inledi ve ağzından parlayan ateşler fışkırdı ve bundan aşağı Pisâçalar, vampir ve hayaletler sürüsüyse yogi sürüsü doğdu. Gökler onlarla doldu, toprak ve gökyüzünün her bucağı ve bütün dünyalar onlarla doldu.

Sonra her şeyi bilme gücüyle yirmi dört el eninde bir yay yaptı ve üç katlı tel yapıp hırsla iki göksel titreşim yaptı ve oklarını yaya yerleştirdi. Sonra Pūṣan'ın dişlerini, Bhaga'nın gözlerini ve Kratu'nun iki hayasını¹⁴ döktü; Kratu'nun tohumu parçalanınca rüzgarın yoluna uyup kurban yerinden kaçtı. Hayvan derecesine indirilen bütün tanrılar Bhava'ya gittiler ve önünde eğildiler ve Büyükbaba oraya gelip Bhava'nın haklılığını onayladı ve ona bağlı olan bütün tanrıları kucakladı çünkü onları gözlemiş ve Rudra tarafından yanıtıldıklarını anlamıştı. Sonra tanrılar tanrı Rudra'ya bakarak “Baba, kurbanı öfkenle mahvetme” dedi. Rudra Brahmā'nın sözlerini duyunca kızgınlıkla “Beni bu tanrılardan önce yarattın oyleyse niçin bana kurbandan pay vermiyorlar?” dedi; “Bu nedenle onları bilgisiz bıraktım ve biçimlerini bozdum, ey tanrılar tanrısı”.

Brahmā “Hepiniz, tanrılar ve ifritler, bilginiz için Śambhu'ya kurban verip onu yüksek sesle övmelisiniz ki Rudra'nın gönlü olsun ve her şeyi bilen memnun olsun” dedi. Tanrılar onun talimatını duyunca soylu olanı övdüler... Śambhu, ezeli olan, korkunç yaylı tanrılar tanrısı, tanrılar tarafından böyle övülünce “Ben tanrılar tanrısıyım. Ne yapayım bana söyleyin” dedi. Tanrılar “Bize Veda ve kutsal kitapların bilgisini gecikmeden bağışla ve kurbanın gizli öğretisiyle saklanmasını sağla, eğer bizden hoşnutsan efendi Bhava” dediler. Ulu tanrı “Hepiniz birden hayvan [*paśava*] olun ve ben de sizin efendiniz [*pati*] olacağım, o zaman kurtuluşa kavuşacaksınız” dedi. Tanrılar bunu kabul ettiler, o da sığırların efendisi [*Paśupati*] oldu. O zaman Brahmā, sığırların efendisine sakın, içten bir yürekle: “Tanrıların efendisi, on dördüncü ay günü elbette senin olacak. Şu iki kez doğanlar, beslenmeyi, hızlı olmayı, inançla o gün sana inek, tutsu ve yiyecek kurban

etmeyi hak edenler seni hoşnut edecekler ve sen de onların yerini yükselteceksin” dedi. Rudra, doğumu kavranılamayan Brahmā böyle dile-yince Pūṣan'ın dişlerini, Bhaga'nın gözlerini ve Kratu'nun tohumunu¹⁵ geri verdi ve ölümsüzlere tam bir anlayış bağışladı. Brahmā'nın ilk yarattığı Rudra'nın doğumu böyle oldu ve bundan dolayı Rudra tanrı-ların efendisi olarak bilindi. Bunu bilen ve daima gün doğumunda kal-kan biri bütün günahlardan kurtulur ve Rudra'nın dünyasını kazanır.

İfritlelerin üç katlı kentinin yıkıldığı destan mitosu

Bu mitos farklı öğelerin yanyana getirilmesiyle oluşmuş kozmik yı-kım öyküsüdür, parçalanmayla oluşan kozmik yaratılış¹⁶ mitosunun yansıyan imgesidir. Bu bağlamda ayırmak ve düzene sokmak yarat-mak, zıt çiftleri birleştirmek ve böylece farklı kimliklerinin sınırlarını belirsizleştirmek, kaos ve yokluk üretmektir; aynı pozitif ve negatif atom parçacıklarının (veya madde ve anti-maddenin) reaksiyona so-kulmasının atomun patlaması sonucunu vermesi gibi. Tanrıların, Şi-va'nın üç katlı kenti (yani evrenin üç katını, cenneti, gökyüzünü ve yeryüzünü) yıkması için arabayı yaratmaları, canlı cansız, somut so-yut ilk yaratılış döneminde dikkatle dağıtılıp konumlandırılan bütün öğeler örnek alınarak olmuştur.¹⁷

Şiva'nın, mitosun sonunda, ateşi her şeyi küle çevirmesin diye açıkça korumasına karşın, bunun kaçınılmaz yangının ancak geçici ertelenmesi olduğu ortadadır çünkü Şiva'nın silahı Zamandır, Kıya-mettir. Bu yıkım, dönemsel çözülme-yi bütün varlıkların iyiliği için getirmesine karşın açıkça Rudra'nın öldürülmesini isteyen ifritlere yapılmış bir iyilik olarak görülmektedir. Ölümün zorunluluğu, ölü if-ritlerin canlanışının anlatıldığı ikincil sihirli göl oluntusunda açıkça ifade edilmektedir. Bu göl Hindu metafiziğinin kurallarına aykırıdır (Brahmā ifritlere: “Tam ölümsüzlük yoktur” demektedir) ve erdemli ifritlerin yozlaşmasına yol açmaktadır. Bu birbiriyle ilişkili üç tema – ölümsüzlüğün yozlaştırıcılığı, erdemli düşmanların öldürülebilmeleri için yozlaşmalarının gerekmesi ve tanrıların ifritlerden gizli canlandı-

rici sihiri çalmak zorunda olmaları – tanrılarla ifritler savaşı mitolojisinin merkezinde yer alır.¹⁸

Üç katlı kent mitosunda betimleme Vedacıdır: Üç ifrit Vṛtra'nın üç başlı oğlundan gelmektedirler, yay ve ok Rudra'nın Pracāpati'ye karşı kullandığı silahlardır ve metnin kötü adamı Maya'dır, ifritlerin mimarı ve tanrılar için arabayı yapan Tvaṣṭr'nin ifrit eşdeğeri. Arabacı Sūta'dır, savaşçıyla rahip arasında bir geçiş, kişisel-koruyucu, kaside yazarı ve danışman karışımı bir kimlik. Hindu mitolojisinde sık sık görünür; özellikle okçu Arcuna ve arabacısı Kṛṣṇa arasındaki konuşmalardan oluşan *Bhagavad Gītā*'da.

37

Mahābhārata'dan

Tanrılarla ifritler arasında büyük bir çatışma vardı: ilk savaşta ifrit Tāraka¹⁹ yok edilmişti ve duyduğumuza göre ifritler tanrılara yenilmişti. Ama ifritler yenilince Tāraka'nın üç oğlu, Tarākṣa, Kamalākṣa ve Vidyumālīn²⁰ sıkı ibadete giriştiler, en büyük yemini ettiler, gövdelerini ibadet yolunda çürüttüler. Nimetlerin vericisi Büyükbaba onların kendilerini sakınmalarından, ibadetlerinden ve yeminlerinden hoşnut oldu ve onlara lütuflar bağışladı. Herkesin Büyükbabasından hiçbir zaman hiç bir yaratık tarafından öldürülmemeyi dilediler. Efendi tanrı, dünyaların efendisi, onlara: “Tam ölümsüzlük yoktur. Dolaşısıyla ifritler, bu istekten vazgeçin ve hoşunuza gidecek başka bir iyilik seçin” dedi. Uzun süre kafa kafaya verip, tekrar tekrar düşünerek herkesin efendisinin önünde eğildiler ve şu konuşmayı yaptılar: “Büyükbaba, eksiksiz tanrı, dünyada üç kent kurabilmemiz ve bu dünyada gezebilmemiz için bize izin ver. Sonra, bin yıl geçince, bir araya geleceğiz ve üç kent birleşecek ve kutsal tanrı, tanrıların en iyisi birleşmiş bu kentleri tek okla yıkacak ve bu da bizim ölümümüz olacak.” Tanrı bunu kabul etti ve cennete çekildi.

İstekleri kabul görünce neşeye görüştüler ve kentlerini kurması için büyük ifrit Maya'yı seçtiler çünkü Maya ifritlerin taptığı yaşlanmaz, zeki Viśvakarman'dı. Kendi inanç gücüyle üç kent yarattı, biri altından, biri gümüşten ve üçüncüsü kara demirdendi. Altın kent cen-

netleydi, gümüş havada ve demir kent yeryüzü diski üstünde. Her biri yüz fersah genişliğinde ve yüz fersah uzunluğundaydı, evleri, terasları ve asma bahçeleri, duvarları ve süslü bahçeleriyle yüksek konakları vardı. Her tür evle dolu, çeşitli saray ve konakla süslü olmalarına karşın kentler ferah ve havadardı. Her kentte ayrı bir kral vardı; parıldayan altın kent soylu Tārakākṣa'ya, gümüş kent Kamalākṣa'ya ve demir kent Vidyumnālin'e aitti. Üç ifrit kral çok geçmeden üç dünyayı enerjileriyle doldurdular ve Pracāpati'nin rahmetiyle yıllarca egemenlik ettiler. Sonra milyonlarca, on milyonlarca ve yüz milyonlarca yenilmez kahramanlıklarıyla ifrit başları egemenlik isteğine kapıldı ve her yandan gelerek berkitilmiş üç kente sığınmak istedi. Maya onların gereksindikleri her şeyi sağladı ve ona dayanarak hepsi orada hiçbir şeyden korkmadan yaşadılar. Üç kentte yaşayan biri bir şey dilediğinde Maya sihirli gücüyle bu isteği hemen gerçekleştiriyordu.

Tārakākṣa'nın Hari adlı güçlü bir oğlu vardı, yoğun ibadetiyle Büyükbaba'yı hoşnut etmişti ve ulu tanrıdan bir lütuf istedi: "Kentimizde bir göl olsun, silahlarla yaralananlar ona girdiklerinde, girmeden öncekinden daha da güçlü olsunlar." Kahraman Hari, Tārakākṣa'nın oğlu bu iyiliği elde edince ölüleri diriltten bir göl yarattı. Ne biçim veya giyimli olursa olsun bir ifrit öldüğünde bu göle atıldığında aynı biçim ve giyimle canlanıyordu. Üç katlı kent büyük inançlarıyla doğaüstü güçlere sahip bu göle kavuşunca bütün dünyaları baskı altına aldılar ve tanrılara korku saldılar çünkü savaşta hiç kayba uğramıyorlardı. O zaman hırs ve yozlaşmaya uğradılar ve akıllarını yitirdiler; utanmadan kurulu uygarlığı yağmaladılar. Tanrıları ve onlara bağlı olanları her yerde, her an talan edip elde ettikleri nimetle gurura kapıldılar; cennetin sakinlerinin yaşadığı tanrıların ormanlarına daldılar. Bilgelerin kutsal inzivalarını, kurbanlık yerlerini ve kırları yıktılar, kötü ifritler bütün ahlak sınırlarını aştılar.

Bütün dünyalar böyle baskıya uğrayınca Śakra, çevresinde Marutlarla yıldırımlar atarak kentlere her yandan saldırdı. Fakat Kentler Yıkıcısı bu kentleri dağıtmadı, Yaratıcının lütfuyla girilmez kılınmışlardı. O zaman tanrıların efendisi korktu, bu kentleri terk etti ve bütün tanrılar birlikte, tanrıların düşmanlarının verdiği zararları anlatmak için Büyükbabaya gittiler. Ona her şeyin doğrusunu anlattılar

ve önünde eğildiler ve kutsal tanrıdan, Büyükbabadan onları öldürmenin yolunu sordular. Tanrı bunları duyunca tanrılara dedi ki: “Tanrılardan nefret eden bu kötü ifritler sizi sürekli rahatsız ediyor ve baskı altında tutuyor. Ben elbette bütün yaratıklar karşısında tarafsızım ama size *dharma*’ya karşı gelenlerin öldürülmesi gerektiğini söyleyeceğim. Bu kaleler tek bir okla yıkılabilir, başka türlü değil ve başkası değil yalnızca Sthāpu bu kaleleri tek okla parçalayabilir. Tanrılar, savaşçı-nız olarak efendi Galip Sthāpu’yu seçin, o hiç bir görevden yorulmaz ve tanrıların düşmanlarını o öldürecek.”

Başlarında Śakra, tanrılar bu sözleri duyunca, Brahmā’yla birlikte simgesi boğa olan tanrı Śiva’ya sığınmaya gittiler. *Dharma*’yı bilen tanrılar yoğun ibadet yaptılar ve ezeli Vedaları okudular ve bilgelerle birlikte tüm ruhlarıyla Bhava’ya gittiler. İyi seçilmiş sözlerle bütün tehlikelerden kurtaran, herşeyin ruhuna, kendinde her şeyi yaşatan soylu tanrıya övgüler söylediler. Bir çok ibadet yöntemiyle kendi kendine yoga öğrenen, kendi Sāṅkhya’sını bilen, özü kendi gücünde tutan efendiyi, enerji kütesini, Uma’nın kocasını, dünyada kimseye benzemeyen saf yeminliyi gördüler. Birçok efendinin bir çok biçimi olacağını düşünmüşlerdi ama soylu efendiyi kendileriyle aynı biçim ve görüntüyle gördüler ve şaşırdılar. Doğınmış efendiyi, evrenin efendisini, bütün yaratıkların özünü görünce, tanrılar ve rahip bilgeler başlarını yere koydular.

Efendi Śāṅkara onlara hoşgeldiniz dedi, kalktı, güldü ve “Söyleyin, söyleyin” dedi. Üç gözlü tanrıdan böyle cesareti bulunca, zihinlerinin huzursuz olmasına karşın Bhava’ya “Sana saygı; senin önünde eğiliyoruz ey efendi...” dediler. Efendi hoşnut oldu ve onları selamlayıp hoş tuttu ve dedi ki: “Korkmayın. Sizin için ne yapabilirim bana söyleyin.” Soylu efendi atalar, tanrılar ve bilgeler kalabalığına bu lütfu gösterince Brahmā Śāṅkara’yı ululadı ve dünyanın iyiliği için şu sözleri söyledi: “İzninle, tanrıların efendisi, Pracāpati orununa ben atanmışım ve böyle atanınca ifritlere büyük bir iyilikte bulundum. Olanların ve olacakların hepsinin efendisi senden başka hiç kimse artık bütün ahlak sınırlarını aşmış olan onları durduramaz; sen onların kıyımına karşı çıkabilirsin. Ey tanrı, tanrıların efendisi, sana yalvarmaya gelen cennet sakinlerine rahmetini göster, ifritleri öldür ey üç

çatallı mızrağın sahibi.” Kutsanmış tanrı yanıtladı: “Sizin bütün düşmanlarınızın kesilmesi gerekir, benim düşüncem bu. Ama ben tek başıma tanrılardan nefret eden bu ifritleri kesemem. Hepiniz birlikte savaşarak düşmanlarınızı kesmelisiniz; silahınız enerjiniz olacak çünkü birlik büyük bir güçtür.” Tanrılar: “Onların gücü ve enerjisi bizim iki katımız” dediler, “biz böyle düşünüyoruz ve onların gücünü ve enerjisini gördük.” Efendi: “Sizi rahatsız eden bu kötü ifritlerin hepsinin kesilmesi gerekir. Bu düşmanları benim gücümün ve enerjimin yarısıyla öldürün” dedi. Tanrılar yanıtladılar: “Ulu efendi, senin enerjinin yarısını taşıyamayız. Fakat bizim bütün gücümüzün yarısıyla düşmanı sen kesmelisin.”

Tanrıların efendisi isteklerini kabul etti ve hepsinden enerjilerinin yarısını alarak daha da güçlü oldu. Bu güçle tanrı hepsinden daha da güçlü oldu ve bundan böyle Şaṅkara Ulu Tanrı olarak bilindi. Sonra Ulu Tanrı dedi: “Okumu, yayımı ve arabamı alacağım ve savaşım cennetin sakinlerinin düşmanlarını öldüreceğim. Arabamı, yayımı ve okumu hazırlayın çünkü bugün düşmanı yeryüzüne sereceğim.” “Üç katlı dünyanın her yanından her biçimde toplanıp arabana daha da güç katacağız ey tanrının efendisi” dedi tanrılar, “uğurlu arabayı kurnazlığıyla Viśvakarman yapacak.” Sonra tanrılar içinde kaplan gibi olanlar arabayı tasarladılar ve Viṣṇu ve Soma ve Adak Yiyici'den okunu yaptılar: Agni bu üstün okun gövdesi, Soma başı ve Viṣṇu ucu oldu.

Arabanın gövdesini, engin kentlerle süslü, dağları, ormanları ve adalarıyla bütün yaratıkların desteği olan tanrıça Topraktan yaptılar. Mandara Dağı dingili, büyük ırmaklar ortası, gökyüzünün bucakları ve ara yönler kaplamasıydı. Burçlar hanedanı gövdesi, Kıta Çağı boyunduruğu.²¹ Üstün yılan Vāsuki boyunduruğun bağlandığı direk oldu. Himālaya ve Vindhya dağları tekerleklerin çubukları oldu; tanrılar Doğan ve Batan Güneş Tepelerinden tekerlekleri yaptılar. Okyanustan, ifritlerin üstün yaşam yerinden öteki dingili ve Yedi Bigeler dairelerinden arabanın tekerleklerinin düzenlemesini yaptılar. Ganj, Srasvalī, Sindhu ve gökyüzü dingil çivileri oldu. Bütün dağ ırmakları arabanın süsleriydi. Gece ve gündüz, dakika ve saniyeler ve mevsimler onu süsledi. Parlayan gezegenler onun tabanı, yıldızlar mahmu-

zuydu. Dharma, Artha ve Kāma²² kıvrımlı üçlü direği olarak ona eklendi. Çeşitli otlar ve her çeşit çiçek, meyva ve filiz zilleri oldu. Güneşle ayı onun iki görkemli tekeri, gece ve gündüzü önde ve arkadaki muhteşem kanatları yaptılar. Başlarında Dhṛtarāṣṭra yılanlarının on efendisini güçlü tabanı yaptılar; gökyüzü boyunduruğu ve kıyametin iki bulutu²³ boyunduruğun deri dizginleri oldu. Boyunduruğun çivileri Metanet, Bellek, Sebat ve Alçakgönüllülüktü. Hayvan derisi²⁴ gezegenler, buçlar ve yıldızlarla parıldayan liflerdendi.

Dünya-koruyucular,²⁵ tanrıların, suların, ölülerin ve zenginliğin yöneticileri at, Kālapiṣṭha, Nahuṣa, Karkotaka, Dhanañcaya ve öteki yılanlar at yelelerini bağlayan bağlar oldular. Yeniaydan önceki gün, dolunaydan sonraki gün, yeniay günü ve dolunay günü, bu uğurlu günler atların, sürücülerin ve deri boyun şeritlerinin koşumları oldu. Eylem, doğruluk, ibadet ve kar dizgin yapıldı; zihin taban, konuşma arabanın yoluydu. Çeşitli renk ve biçimde bayraklar rüzgarda dalgalanıyor ve araba yıldırımlar ve gökkuşaklarıyla süslenmiş ısıldıyordu.

Arabanın aldığı biçimi gören tanrılar hayran kaldılar, bütün dünyanın enerjisinin birleştiğini görüyorlardı ve soylu tanrıya arabanın hazır olduğunu bildirdiler. Üstün araba tanrılar tarafından onlardan nefret edenleri süpürmek için böyle biçimlenince Śaṅkara kendi üstün silahlarını arabaya yerleştirdi. Gökyüzünü sürücüsü yaptı ve bayrağına kendi boğasını koydu. Brahma'nın asası, ölüm asası, Rudra'nın asası ve Ateş arabanın dışındaki sürücüler oldular, her yanı kollayacaklardı. Atharvan²⁶ ve Aṅgiras soylu arabanın tekerleklerini koruyorlardı ve *Ṛg Veda*, *Sāma Veda* ve *Purāṇa* önde giderken *Itihāsa*²⁷ ve *Yacur Veda* arkayı kolluyorlardı. Kutsal sözler ve bilimler her yanda dikilen hizmetçiler olmuştu. *Vaṣaṭ* sesi kırbaç olmuştu ve *Om* sesi arabanın önünde olağanüstü biçimde parlıyordu. Altı mevsimiyle yıl yayı sarmıştı ve dolayısıyla insanların Kıyametinin Gecesi bu yayın gevşemez ipiydi. Viṣṇu, parıltılı Agni ve Soma oktular, çünkü bütün evren Agni ve Soma'dan yapılmıştır ve evrenin Viṣṇu'dan yapıldığı söylenir ve Viṣṇu sonsuz enerjili efendi Bhava'nın ruhudur. Dolayısıyla Hara bu yayın ipine dokunduğunda ona dayanılmaz. Efendi bu oka dayanılmaz, keskin öfkesini yükledi, öfkenin ateşini, dayanılması olanaksız Bhṛgu ve Aṅgiras'ın öfkeden doğmuş ateşini.

Kırmızı ve mavi olan, dumanlı olan, Deri Taşıyıcı, Korkutucu efendi on bin güneş gibi alevlerden enerji saçıyordu. Devrilmesi zor olanları başaşağı deviren, dinden nefret edenleri alt edip kesen Hara, *dharma*'yı izleyenlerin ezeli kurtarıcısı ve *adharma*'yı izleyenlerin ezeli kesicisi, efendi Sthānu iğrenç, korkutucu, öfkeli ve yıkıcı hizmetçiler sürüsüyle sarılmıştı ve hepsi sanki onun kendi nitelikleri gibiydiler. Hareketli hareketsiz bütün evren onun kolu bacağı oldu ve muhteşem bir görüntü oluştu. İlahi arabayı görünce zırhını giydi ve yayını ve Soma, Vişnu ve Agni'den doğan göksel okunu aldı ve tanrılar okun tüylerini hoş, yumuşak rüzgarlardan yaptılar. Ulu tanrı arabaya bindi ve tanrılara bile korku salarak, gökleri ve yerleri titreterek hazırlandı.

Parıltılı Nimetler Verici tanrı, kılıcını, yayı ve okunu kuşandı ve gülerек dedi ki: “Benim arabacım kim olacak?” “Kimi atarsan elbette ki o olacak ey tanrıların efendisi” diye tanrılar sürüsü yanıtladı. O zaman tanrı gene onlarla konuşup dedi ki: “Kısaca düşünün ve benden daha iyi olanı arabacım yapın.” Tanrılar soylu efendinin bu sözlerini duyunca Büyükbabaya gittiler ve ondan yardım istediler: “Tanrı, otuz üç tanrının düşmanının yok olması için bizden istediklerini aynen yaptık. Bayrağı boğa olanı razı ettik ve arabayı yapıp çeşitli silahlarla donattık. Fakat bu üstün arabanın arabacısı kim olabilir bilmiyoruz. Dolayısıyla ey tanrı, birini arabacı olarak ata; bize ‘sizin iyiliğinize olanı yapacağım’ dediğinde söylediklerinin gerçek olması için gerekeni yap. Üstün araba bizim için hazır ey tanrı, düşmanlar için çok zorlu bir yağmacı ve Pināka yayını elinde tutan tanrı onun savaşçısı oldu ve hırs ve ateşle dolu, ifritlere korku salıyor. Dört Veda onun iyi atları oldu; toprak dağlarıyla soylu araba oldu, burçlar kümesi savaşçıyı koruyacak arabacının ahşap paravanası oldu. Bütün bunları kullanacak bir arabacı seçmek gerekiyor çünkü araba, atlar, zırh, silahlar, yay ve hatta savaşçı bile ona dayanıyor. Ey efendi tanrı, Büyükbaba, senden başka arabacı göremiyoruz çünkü bütün bu niteliklere sen sahipsin ve sen tanrıların en üstünüsün. Hemen arabaya bin ve üstün atları sür.” Sonra tanrılar üç katlı dünyanın efendisi Büyükbabaya başlarını eğdiler, arabacı olması için ona yalvardılar; biz böyle duyduk. Brahmā “Bütün bu dediklerinizde yanlış bir şey yok”

diye yanıtladı, “ey cennetin sakinleri; savaşırken saçlarını ören Śiva için atları ben süreceğim.” Sonra efendi tanrı, Dünyaların Yaratıcısı, Büyükbaba, tanrılar tarafından soylu tanrı Śiva’nın arabacısı olarak atandı.

Brahmā bütün dünyanın kutsadığı arabaya binince rüzgar hızıyla atlar hemen başlarını eğdiler ve ulu efendi Śiva binince diz çöktüler. O zaman ulu Büyükbaba, üç katlı dünyanın efendisi, dizginleri aldı ve düşünce veya rüzgar gibi hızlı olan atları sürdü. Brahmā, nimetlerin vericisi, binip ifritlere doğru sürünce Śiva, herkesin efendisi, gülüp dedi ki: “Çok iyi! Çok iyi!” Sür ey tanrı; atları yorulmadan ifritlerin yaşadığı yere sür. Bugün savaşta düşmanlarımızı öldürürken iki kolumun ne kadar güçlü bulunduğuna tanık ol.” Sonra atları rüzgar gibi ifritler tarafından korunan üç katlı kente sürdü. Efendi üç katlı gökte yaşayan herkes için zafer kazanmak amacıyla hızla gitti; bütün dünyanın kutsadığı atları sürdü; atlar sanki gökleri içiyorlardı.

Bhava arabayı üç katlı kente doğru sürünce boğa gökyüzünün bütün bucaklarını dolduran bir kükreme koyverdi. Boğanın bu korku verici ve yüce kükremesini duyan Tāraka’nın soyundan bazıları, tanrıların düşmanları o anda yok oldu, kalanlar savaş için beklediler. Sonra Sthānu, üç çatallı mızrak taşıyıcısı öfkeden çıldırdı; bütün yaratıkları korkuya kapıldı ve üç katlı dünya titredi. Okunu yayına yerleştirirken korkunç kehanetler oldu çünkü otkaki Soma, Agni ve Vişnu’nun heyecanından ve Brahmā ve Rudra’nın heyecanından ve yayın titreşiminden, araba kötü biçimde yere saplandı. O zaman oktan Nārāyana²⁸ çıktı ve boğa biçimine girip koca arabayı kaldırdı. Fakat araba batarken ve düşmanlar kükreerken, bütün o kargaşada, güçlü tanrı boğanın başında ve bir atın sırtında dikildi ve kükredti. Efendi Rudra ifritlerin kentine baktı ve atların göğsünü kesip çıkardı ve boğanın toynağını ikiye yarıdı. O zamandan beri boğaların toynakları yarıktır ve o zamandan beri atların göğsü yoktur çünkü muhteşem işler yapan Rudra onları yaralamıştır.

Sonra Śarva yayını gerdi ve okunu yaya yerleştirdi ve onu sığırların efendisinin sihirli silahıyla gerdi ve üç katlı kenti düşündü. Orada öfkeyle yayını tutmuş dururken o anda üç katlı kent bir oldu ve soylu tanrılar sevinçle kucaklaştılar. Sonra bütün tanrı ve Siddha sü-

rüleri ve üstün bilgiler bağırdılar: “Zafer!” Övgüler dizerek neşelendiler. Üç katlı kent sonra ifritlerin kesicisine, biçimi tanımlanamayacak kadar hırçın ve enerjisi dayanılmaz tanrıya göründü. Bütün dünyanın efendisi tekrar yayını gerdi ve üç katlı kente üç katlı dünyanın özü olan okunu attı. Ok ifritler sürüsünü yakıtı ve onları batı okyanusuna fırlattı.²⁹ Üç katlı kent böyle yandı ve hepsi birden bütün ifritler Büyük Efendi tarafından böyle yakıldı çünkü üç katlı dünyanın iyiliğini isteyen efendi öfkeyle böyle istemişti.

Üç gözlü tanrı öfkesinden tutuşan ateşi durdurarak “Hayır! Dünyaları küle çevirme” dedi. O zaman bütün tanrılar ve insanlar ve bilgiler doğal hallerine döndüler ve ruhu benzersiz Sthānu’yu muhteşem sözlerle övdüler. Sonra, razı ettikleri efendi tarafından gitmeleri için izin verilince, başlarında Pracāpati, bütün tanrılar geldikleri gibi geri döndüler çünkü arzuları yerine gelmişti.

Purāṇalarda *linga* tapımı mitosları

Śiva’nın en önemli kült biçimlerinden biri Śiva *linga* veya erkeklik organı tapımıdır, herhalde İndus Vadisi uygarlığının Veda öncesi toplumlarına, İ.Ö. y. 2000 yıllarına kadar giden bir geçmişi vardır. Fakat Hindu ikonografyasında ilk kez İ.Ö. ikinci yüzyılda ortaya çıkar. *Linga* tapımının kaynağını açıklayan mitoslar destanların son tabakasında yer alırlar ve bundan sonra, herhalde ortodoks Hinduizm tarafından daha yeni özümlenmiş olan bu tanrının Veda dışı özelliğine de saygı gösterme gereksinimi nedeniyle yayılmışlardır.

ŚİVA KENDİSİNİ HADİM EDİYOR

Dakṣa’nın kurbanı öyküsünde olduğu gibi bu mitos da Śiva’nın öteki tanrılara kendisine tapınılması konusunda korku salmasıyla tanrılar arasında oluşan çekişme ve rekabetle ilgili. İlk mitosta Śiva kurbandan pay istiyordu, burada ise *linga*’ya bağlılık istemektedir. Dakṣa mitosunda Śiva ve Dakṣa yaratıcılar olarak rekabet ederler, burada ise Śiva Brahmā’ya, Brahmā’nın Rudra’ya verdiği emri veriyor³⁰ (“soyu-

nu üret çünkü bunu yapabilirsin”) fakat Rudra’nın tersine Brahmā bu emre uyuyor ve aynı oğlu Dakṣa gibi Śiva’yı geride bırakıyor. Bu çekişme bundan sonra yaratıcı Brahmā ile bu mitosun başından beri bu özelliği vurgulanan yok edici Śiva arasında rekabete dönüşüyor. Viṣṇu’nun Śiva ve Brahmā arasında aracılık yapması gibi, simgesel düzeyde rüzgar, hem yıkım hem yaratılış sırasında ateşle su arasında aracılık ediyor.

38

Śiva Purāṇa Dharmasamhitā’dan

Bir zamanlar geçmişte, hareketli ve hareketsiz bütün evren yok edildiğinde ve tek bir okyanus haline geldiğinde, Brahmā, Viṣṇu ve Rudra sudan çıktılar. Çıkışlarının tanığı yoktu ve bulge kişiler bile bunu bilmiyorlardı. Daha önceki varlıkların ülkesi olan toprak hareketli hareketsiz yaratıklarıyla yok edilmişti ve parçalayıcı bir rüzgar çıkıp yedi okyanusu kurutmasıyla her yerdeki suları kurduğundan hareketli hareketsiz bütün yaratıklar hubiri ardından kuruyup yok olmuştu. Tek bir güneş görünüyordu, doğudan yükselen ve sonra bir ikinci, aynı birinci gibi, güneyden, her yerdeki suları ısımlarıyla kurutuyor ve hareketli hareketsiz bütün yaratıkları yakıyorlardı. Sonra batıda bir güneş daha doğdu ve kuzeyde bir dördüncü, hareketli hareketsiz her şeyi yaktilar ve daha sonra sekiz güneş daha doğdu ve sonra hepsi on iki oldu.

Burada Rudra olarak bilinen, Kıyamet gününün ateşi, yeraltındaki cehennemden çıktı ve gökyüzünün her bucağını doldurdu. Her yerde yüceltilmiş olan dışarıda bir yer bırakmadan altı, üstü ve yanları yaktı ve daha önce yapmış olduğu kendi yurduna çekildi.³¹ Sonra bulutlar görüldü ve her yere yağmur yağdı, yeryüzü sellere boğuldu ve gökyüzünün her bucağı suyla doldu. Sonra evrenin dönüştüğü tek okyanusa daldılar. Toprak yoktu, gökyüzünün bucağı kalmamıştı, ne yer ne cennet, her yer ağzına kadar dolmuş dev gibi fıçıya dönüşmüştü.

Sonra suların ortasından üç ezeli tanrı çıktı, Brahmā, Viṣṇu ve Rudra; çıkışlarını gören olmadı. İkisi, Ka³² ve Viṣṇu eğilip keskin

enerjiyle parlayan ve Rudra'nın *śakti*'sini³³ kucaklayan Śarva'ya dediler ki: "Sen her şeyin efendisisin, bizim efendimiz. Yaratılışı istediğin gibi yürüt." Onlara "Ben yapacağım" dedi ve sonra sulara dalarak bin göksel yıl sulara gömülü kaldı. O zaman birbirlerine "Onsuz ne yapacağız? Yaratılış nasıl gerçekleşecek?" dediler. Hari Yaratıcıya "Dediğimi yap Büyükbaba, daha zaman yitmesin, soy üretmek için çaba göster. Dünyalarda çeşitli yaratıklar yaratacak gücün var. Sana kendi *śakti*'ni vereceğim ve sen yaratıcı olacaksın" dedi. Vişṇu'nun sözleriyle cesaret bulunca yaratılışı düşündü ve mutluluğa erişebilir her şeyi yarattı – tanrılar, ifritler, Gandharvalar, Yakşalar, yılanlar, Rākṣasalar. Bu yaratılış gerçekleşince Śambhu sudan çıktı, yaratma isteğiyle doluydu ve zihninde onu düşünüyordu. Fakat tanrılar, ifritler, Gandharvalar, Yakşalar, yılanlar, Rākṣasalar ve insanlarla, yukarıda ve aşağıda bütün evrenin uzandığını görünce ulu tanrının yüreği öfkeyle doldu ve "Ne yapacağım? Brahmā yaratılışı gerçekleştirdiğine göre kendi tohumumu kesip³⁴ ben de onu yok edeceğim" diye düşündü. Bunu deyince ağzından her şeyi yakan bir ateş çıktı.

Brahmā her şeyin tutuştuğunu görünce ulu tanrının önünde bağlılıkla eğildi ve efendiyi yüceltti... Śaṅkara Brahmā'nın övgülerinden hoşnut oldu ve ona "Ben Śaṅkara'yım. Bana bağlanıp sığınan herkes için her zaman her şeyi yaparım. Senden hoşnut oldum; bana yüreğinde ne istediğini söyle" dedi. Brahmā bunu duyunca dedi ki: "Çok geniş bir soy yarattım; ey efendi eğer benden hoşnutsan bırak böyle kalsınlar." Rudra bunları duyunca Ka'ya: "Senin yarattıklarını yok etmek için topladığım bu büyük enerjiyle senin için ne yapabilirim bana söyle" dedi. Brahmā dünyanın iyiliği için dikkatle düşündü ve sonra Śaṅkara'ya dedi ki: "Enerjin güneşe girsin çünkü sen güneşin üstünde efendisiz, sen yaratıcı, koruyucu ve yok edicisin. Biz ölümsüzler birlikte güneşin enerjisinde yaşayalım ve insanoğluna verilmiş olan üç zamanın³⁵ kutsal imgesine bağlılık göstereyim. Sonra ulu tanrı, *kalpa*'nın sonunda sen güneşin biçimine gir ve o anda hareketli hareketsiz bu evreni yak."

Bunu kabul etti ve güldü çünkü gizli gizli bundan memnun olmuştu ve Brahmā'ya dedi ki: "Şu *liṅga* soy üretmek dışında hiç işe yaramaz." Bunu der demez onu koparıp yeryüzüne attı. *Liṅga* yeryüzü-

nü delip geçti³⁶ ve gökyüzüne çıktı. Vişnu aşağıda onun dibini ararken Brahmā yukarı uçtu³⁷ ama bütün çabalarına karşın ucunu bulamadılar. İkisi orada otururken gökyüzünden bir ses geldi ve dedi ki: “Eğer örgülü saçlı tanrının *liṅga*'sına tapılırsa elbette yürekte özlenen bütün istekleri yerine getirecek.” Brahmā ve Vişnu bunu duyunca onlar ve bütün ilahlar yüreklerinde Rudra, bağlılıkla *liṅga*'ya tapılar.

ÇAM ORMANI BİLGELERİ ŞİVA'YI HADİM EDİYOR

Çam Ormanı bilgeleri Brahmā'nın oğullarıdır ve Şiva'nın hadım edilmesinden Brahmā dolaylı olarak sorumluyken onlar doğrudan sorumludurlar. Bazan kındilerinden karılarını Agni-Şiva'nın baştan çıkardığı³⁸ Yedi Bilgeler diye söz edilir. Mitosun üçüncü, daha sonraki tabakasına ait bir metinde bilgelerin Şiva'nın aydınlattığı dinsel sapkınlar olduğu belirtilmektedir. Agni ve bilgelerin karılarıyla ilgili mitosla yakın bağları bulunan bu metinde bile bilgelerin “*dharma* hakkındaki düşünceleri” tereddütler taşımaktadır ve bilgelere katı ibadetle “dünya işleri” arasında denge kurma yolunu Şiva öğretmektedir. Bu ders yaşamın dört sınıfı ve aşamasıyla ilgili sistemin dengesidir. Son olarak, bu mitos vahiy ve tecelli mitosudur, bilgeler Şiva'yı tanıyamamakta ve onu yanlışlıkla suçlamaktadırlar (karıları Kṛttikālari da yanlış olarak suçlamaları gibi) ancak Şiva onlara kendisini gerçek kimliğiyle görmeyi ve *liṅga*'ya tapınmayı öğretecektir.

39

Brahmāṇḍa Purāṇa'dan

Bilgeler dediler ki: “Yüce zihnin ozanı, bize soylu yüce tanrıyı daha fazla anlat; onun büyüklüğünü dinlemeyi istiyoruz. Kutsal bilgiler sürüsünün yaşadığı Çam Ormanına nasıl girdi, kılık değiştirerek yüce tanrıyı tanıyan büyük bilgeleri nasıl yanılttı ve akıllarını nasıl köreltti? Onun gönlünü kazanmak için, Bhava onlardan hoşnut değilken onu nasıl razı ettiler? Bunları tanrılar tanrısı gerçekte nasıl yaptıysa bize anlat; sen bilicilerin en önde gelenisin.” Ozan yanıtladı: “Dikkatle dinleyin size tanrılar tanrısının kendisine bağlı olanlara acıdığı

için *dharma*'yı nasıl oluşturduğunu anlatacağım.”

Eskiden, Kṛta Çağında, rahipler Himālaya'nın uğurlu bir tepesinde, çeşitli ağaç ve bağlarla dolu tatlı bir çam ormanında yaşıyorlardı. Orada bir çok bilge kendini ibadete vermişti, bilgelerin yeminini etmişti: bazıları yosundan başka bir şey yemiyordu, bazıları suda yatıyordu, bazılarının bulutlardan başka yorganı yoktu; ayak baş parmağının üstünde duranlar, havan diye dişlerini, çekiç diye taş kullananlar vardı. Bazıları yoga duruşuyla çöküp oturmuştu, bazıları vahşi hayvan gibi yaşamaktan zevk almaktaydı. Böylece bu akıllı insanlar yoğun ibadetle bir zaman yaşadılar.

Sonra tanrı onlara rahmetini göstermek için bu ormana geldi. Gövdesi sürdüğü külle solgundu, çıplaktı ve kimliğini gösteren bütün belirtiler örtülmüştü; saçları dağınık ve düzensizdi, olağandışı büyük dişleri vardı, elleri ökselerle doluydu, gözleri kırmızı ve koyu sarıydı. Kamışı ve hayaları kırmızı tebeşir gibiydi, tepesi kırmızı ve beyaz tebeşirle boyanmıştı. Bazan korkunç kahkahalar atıyor, bazan şarkı söylüyor, gülüyor, bazan erotik danslar yapıyor, bazan üstü üstüne çiğlikler atıyordu. Dans ederken karıları hemen büyülendiler ve inzivaya gelirken yoluna çıktılar ve sadaka isteyip durdular. Karısı otlardan yapılmış süslerle bezenip aynı biçime girdi. O da boğa gibi kükreyip katır gibi böğürdü. Orada vücut bulmuş bütün yaratıkları böyle aldatırken ve onlarla alay ederken, bilgiler kızdılar ve öfkeye kapılarak iç temizliklerini yitirdiler.

Onun delirtici sihir gücüyle büyülenmiş, hepsi ona lanet okumaya çalıştı: “Katır gibi şarkı söylediğine göre katır ol” veya “Rākṣasa”, “Piśāça” veya “ifrit” ol dediler. Bütün kızgın bilgiler çeşitli beddualarla hep birlikte ona lanet ettiler ve bütün inanç güçlerini Śaṅkara, evrenin efendisi olan tanrı üstünde kullandılar. Fakat güneş parlarken gökkubbede yıldızların adı geçmemesi gibi enerjilerinin Śaṅkara üstünde bir etkisi olmadı. Duyulduğuna göre soylu Brahman'nın, bütün iyi şeylerin kaynağının zengin kurbanı bilgelerin lanetiyle mahvoldu ve üstün kahramanlık gücü olan Viṣṇu Bhṛgu'nun laneti yüzünden her seferinde daha kötü duruma düşerek on kez dirildi ve daha önce kızgın bilge Gautama Indra'nın kamışının ve hayalarının yere düşmesine neden oldu.³⁹ Vasular lanet nedeniyle oğulcuk

olarak rahimde kalmak zorunda bırakıldılar ve Nahuşa bir bilgenin laneti nedeniyle yılan oldu. Brahminler süt okyanusunu içilmez yaptılar ve Dharma'nın kendisine soylu Māṇḍavya lanet okudu.⁴⁰ İntikamcı lanetlerden buna benzer bir çok zararlar verildi ancak üç gözlü tanrılar tanrısı yüce efendiye bir şey olmadı.

Śaṅkara tarafından akılları başlarından alınıp onu tanıyamadıkları için, bütün bilgiler birbirlerine "Bu bizim gibi evsahiplerine yakışır, temiz yaşama bağlananlara, ormanda yaşayanlara uygun bir davranış değil, ne de sofuların *dharma*'sına uyuyor."⁴¹ Böyle bir şey görülmemiştir. Bu adamı en büyük kötülük çıldırtmış" dediler. Sonra ona: "*Liṅga*'nı düşür. Sofuların ibadeti böyle olmaz. Balı sözlerle konuş ve tek bir elbise giy."⁴² *Liṅga*'nı terk edince o zaman tapınılırsın" dediler. O zaman efendi Śaṅkara, Bhaga'nın gözlerini yok eden, bilgilerle yumuşak sözlerle konuştu, güler gibi görünerek dedi ki: "İnanç güçleri zengin olanlar bir yana, Brahmā ve bütün öteki tanrılar bizim *liṅga*'mızı zorla düşüremez fakat bu *liṅga*'yı düşüreceğim, ey iki kez doğanların en iyileri."⁴³ "İnzivada kal veya çek git" dediler ona ve yüce tanrı kendisine böyle seslenilince bütün duyu ve duygularıyla zevk aldı ve onlar seyrederken gözden yitti.

Efendi yok olunca ve *liṅga*'sı kesilince üç katlı dünyadaki bütün varlıklar arasında onun bir belirtisi kalmadı ve her yerde kargaşa oldu. Herşeyin parıltısı kesildi, güneş ışık vermedi, arıtıcı ateşin gücü kalmadı ve burçlar ve gezegenler altüst oldular. Güçlü ruhlu bilgeler kendilerini soyları için dünya işlerine verdiklerinden ve verimli mevsimlerinde karlılarına gittiklerinden⁴⁴ mevsimler kesildi. Bencilikten, mülkiyetten uzak *dharma*'ya uymaya devam ettiler fakat iktidarları yok olmuştu ve bütün enerjileri yok olmuştu. O zaman *dharma* hakkında tereddüte düştüler ve hep birlikte dünyanın Brahmā'sına gittiler; Brahmā'nın evine gidip nilüferden doğma tanrıyı gördüler ve ayaklarına kapanıp ona Śiva'nın yaptıklarını anlattılar:

"İğrenç biri, koca sivri dişli, saçı dik dik, elleri ökseyle meşgul, gözleri kırmızı ve koyu sarı, kamışı ve hayaları kırmızı tebeşirle süslü, 'ters duruş'⁴⁵ şehvetiyle baldızlarımız ve kızlarımız, özellikle genç kızlarımız arasında dolaştı. 'Bu deli' diye düşündük ve onu hor gördük. Ona hakaret ettik, vurduk ve *liṅga*'sını kopardık. Şimdi sana

sığınmaya geldik, onu öfkesini yatıştır çünkü biz bunu nasıl yapacağımızı bilmiyoruz, bunu bize söyle Büyükbaba.”

Brahmā bilgelerin konuşmasını duyunca tefekkür sayesinde onun Efendi olduğunu anladı. Sonra sakin sakin onları yanıtladı: “O tanrının ulu efendi yüce tanrı Śiva olduğunu anlamanız gerekirdi. Onun yerinin yüceliğini tanrılar, bilgiler ve atalar bile kavrayamaz çünkü efendi odur. Bin *kalpa*’nın sonundaki dağılma sırasında kutsanmış yüce tanrı bütün vücut bulmuş yaratıkları yok eder ve Kıyamet Günü böyle gelir. O bütün yaratıkları tek başına kendi enerjisiyle yaratır. Göğsünde Śrīvatsa işareti bulunan ve diski taşıyan odur.⁴⁶ Krta Çağında yogi odur; Tretā Çağında Kratu olarak bilinen odur; Dvāpara Çağında Kıyamet Ateşi odur ve Kali Çağında Dharmaketu odur.⁴⁷ Rudra’nın üç biçimini bilginler bilirler; o Agni’den esmerdir, Brahmā’ dan duygusaldır ve iyilik biçimi Vişṇu olarak bilinir.⁴⁸ Biçimlerinden biri Digvāsas⁴⁹ Śiva’nın adı olarak bilinir ve bu biçim Brahmā’nın yogasıyla doludur. Dolayısıyla tanrının, tanrılar tanrısı ölümsüz efendinin gönlünü almalısınız ve öfkenize ve duygularınıza hakim olmalısınız, ey rahiplerin en iyileri. Soylu efendinin *liṅga*’sına benzer bir biçim yapın ve üç çatallı mızrağı tutan tanrıya gidin. O zaman kendine hakim olamayanların göremediği tanrıların efendisini görebilirsiniz ve onu görünce bütün cahilliğiniz ve *adharma*’nız yok olacak.” Saygıyla, ruhu ölçsüz Brahmā’nın çevresinde döndüler⁵⁰ ve üzüntülerini geçtiğinden Çam Ormanında kaldılar. Yerden yüksek sunaklarda, dalgalı tepelerde, mağaralarda ve kıvılcımlı, parıltılı ırmak kenarlarında tam bir yıl, bahar tekrar gelene kadar Brahmā’nın öğrettiği gibi Śiva’nın gönlünü almaya başladılar.

Sonra tanrı aynı biçime girdi ve ormana geldi. Yüce tanrı bir çok çiçekle, ağaçla ve sarmaşıkla dolu, arı sürülerinin tatlı bitki özlerinde dolaştığı, guguk kuşlarının sevimli sesleriyle dolu bu inziva ormanına girdi. Bütün bilgiler onu sakince övdüler, su ve bir çok çiçekten yapılmış çelenkler ve tütsü ve kokular sundular; parıltılı bilgiler karı-ları ve hizmetçileriyle ona tapındılar. Sonra yumuşak sözlerle dağın efendisine dediler ki: “Cahilliğimiz nedeniyle yaptıklarımızı, düşündüklerimizi ve söylediklerimizi affet tanrıların tanrısı...” O zaman tanrı dedi: “Küllerimden memnun olanların günahları kül gibi yanıp

gidecek; onlar kendilerine hakim olabilen tefekkürü amaçlamış rahiplerdir ve konuştukları gibi hareket ederler. Akıllı biri onları susturamaz veya sözlerine karşı gelmez veya burada yaşamak istiyorsa onlar için kötü sözler söylemez. Hangi aptal onlara suç yüklerse yüce tanrıya yüklemiş olur ve kim onlara tapınırsa daima Şaṅkara'ya tapınır. İsterseniz böyle davranın, o zaman isteğinize erersiniz”.

Śiva'dan büyük karanlığı yok eden dünyada eşi olmayan bu büyük kuttöreni öğrenince hepsi yere çöktüler, başlarını sürdüler çünkü korkuları, hırsları ve çılgınlıkları yok olmuştu. Sonra rahipler neşelendiler ve ulu efendinin imgesini⁵¹ *kuśa* otu ve çiçekler karıştırılmış kokulu sularla yıkadılar ve yüce efendi, tanrıyı koca su kovalarıyla yıkadılar ve gizli afsunlu sözlerle tatlı şarkılar söylediler... *Liṅga* dünyaların iyiliği için yerine konunca bu mükemmel bilgiler sınıfların *dharma*'sıyla doldular.⁵²

Sonra ulu efendi hoşnut oldu ve bilgelere dedi ki: “Sizin ibadetinizden hoşnutum. Yeminlerinizi iyi tuttunuz. Bir lütuf isteyin.” İnanç güçleri fazla bütün bilgiler, Bhṛgu, Aṅgiras, Vasiṣṭha, Viśvāmitra, Gautama, Atri, Sukeśa, Pulastya, Pulaha, Kratu, Marīci, Kaśyapa ve Saṃvarta kendilerini ulu efendinin önüne atılar. Hepsi yüce tanrının önünde eğilerek dediler ki: “Küllerle yıkanan çıplaklık ve ekinlerin tersine giden ‘sol ellilik’,⁵³ ve kullanılacak ve kullanılmayacak olanı bilmek isteriz efendi.” Tanrı yanıtladı: “Bütün bunları hemen bu gün size açıklayacağım. Ben Soma ile birleşmiş Agni'yim ve Agni ile karışmış Soma'yım. Agni'nin ‘yapılmış ama işi bitmemiş’⁵⁴ olduğu söylenir ve gene de insanlar Agni'ye sığınmaya çalışırlar; hareketli ve hareketsiz evren tekrar tekrar Agni tarafından yakılır. Bütün evrenin üstün arıtılışı kül tarafından yapılır; tohumlarımı küllere yerleştiriyorum ve yaratıkları onunla püskürtüyorum. Ateşle yapılması gerekeni yapan biri üç zamanın efendisi olur. Küllerle, benim tohumumla bütün günahlardan kurtulur. Küller birşeyi aydınlatıp parlattığında ve onu güzel kokulu kıldığında, ona ‘kül’ dediği andan itibaren kül bütün kötülüklerden uzak kalır. Atalar duman içicisi⁵⁵ olarak bilinir ve tanrılar Soma'dan doğmuşlardır; çünkü hareketli ve hareketsiz bütün evrenin ruhu Agni ve Soma'dır. Ben büyük enerjili Agni'yim ve bu kadın, karım Ambikā Soma'dır ve ben hem Agni hem Soma'yım çün-

kü ben Doğayla birlik olan Erkeğim.⁵⁶ Dolayısıyla parıltılı bilgiler, kül benim tohumum olarak bilinir ve ben tohumumu adetim üzere gövdemde taşıyım. Bundan sonra kül uğursuz kimselere karşı onlardan korunmak için ve kadınların doğum yaptığı evlerde taşınacak. Gövdesini külde yıkayıp arıtan, öfkesine hakim olan, duygularını bastıran benim huzuruma çıkıp bir daha doğmayacak. Sığırların efendisinin ve kafatasının yogasının⁵⁷ yemini – bu yoga tarafından yapılan bu yemin çok büyüktür çünkü iltir ve bütün öteki emirler kendisini yarataninkinden sonra yaratılmıştır. Bu yaratılışı gerçekleştiren benim ve onun ruhu utanç, çalgınlık, korku doludur çünkü tanrılar ve bilgiler çıplak doğmuştur ve dünyadaki bütün herkes çıplak doğmuştur. Duygularına egemen olmayanlar ipek giyinseler bile çıplaktırlar çünkü biri hakim olamadığı duygularla doluysa hiç bir elbise onu saklayamaz. Sabır, tahammül, meraksızlık, duygusuzluk, onur veya onursuzluk karşısında tarafsızlık – en iyi elbise budur. İnsan gövdesi soluk renk alana kadar onu küle bulasın ve yüreğinde Bha-va'yı tefekkür etsin ve o zaman bile yapılmaması gereken binlerce şeyi yapıyorsa, külde yıkanması sayesinde, ateşin ormanı enerjisiyle yakması gibi, hepsi yakıp kül olacaktır. Dolayısıyla bir kimse üç zaman boyunca, daima çaba gösterir, küle yıkanırsa, benim evsahiplerimin önderi olur, bütün kurbanları alır ve üstün nektarı elde eder.”

VAİŞNAVA ANLATIMI: BHRGU *liṅga* OLARAK TAPINILSIN DİYE ŚİVA'YA LANET EDİYOR

Çam Ormanı mitosunun Śiva öncesi biçimlerinde, Śiva'nın *liṅga*'sının bilgelerin laneti veya Śiva'nın planının bir parçası olarak düşüp düşmediğinin açıkça anlaşılmadığı yerde bile, kendisi bilgelerin iyiliği ve kendisini yüceltmek için *liṅga* tapımını kurar. Mitosun Vaiṣṇava anlatımında ise *liṅga* tapımı, Çam Ormanı bilgelerinin önderi Bhr̥gu'nun Śiva'ya verdiği cezayla ortaya çıkan bir lanettir. Bu mitos Dakṣa mitosunun yanısırdır: İkisi de büyük bir kurban toplantısıyla başlar, Śiva'ya kurbandan pay verilmez bir kez daha ortodokside heterodoksi çizgisine taşınmıştır. Śiva ve Brahmā Anasūyā'nın bir başka yerde onlara okuduğu lanete⁵⁸ kapılırlar fakat Viṣṇu artık yüce tanrıdır ve

burada tek başına yara almadan kurtulur çünkü Çam Ormanı brahminlerinin kendisine Şiva'ya davranmaya çalıştıkları gibi kibirle davranmalarına izin verir.

40

Padma Purāṇa'dan

Bir zamanlar Kendini yaratan tanrı Pracāpati'nin oğlu Manu⁵⁹ en yüksek dağ Mandara'da özel, uzun bir kurban düzenledi; acılı yeminler etmiş bütün önde gelen bilgeleri, kutsal kitapları bilen, şafaktaki güneşin ateş parlıtısına sahip bütün bilgeleri, bütün Vedaları bilen ve bütün *dharma*'ya bağlı brahminleri, günahları yok olup gitmişleri topladı. Büyük kurban verilirken yoğun ibadetli bilgiler, tanrıların gerçek niteliklerini anlamak için birbirlerine sordular "İlahların en iyisi, Vedaları bilen brahminlerin tapmasını hak eden kim? Brahmā, Vişnu ve Yüce Efendi arasında insanlığa kurtuluş sağladığı için övgüyü kim hak ediyor? Onun ayağını yıkayan sudan artan aranmalı; onun yemeğinden artan arıticıdır; onun iyiliği uzak ataların ruhları için ışıktır çünkü o ölmez, en yüksek yerde yaşar, ezeldir, üstün özdür."

Bir arada otururken aralarında büyük bir tartışma çıktı. Büyük bilgilerden bazıları "O Rudra'dır", öteki önde gelen bilgiler "Brahmā'ya tapılmalı", öteki tapıcılar "Herkes güneşe tapmalı" dediler. İki kez doğanlardan bazıları "Śrī'nin kutsanmış kocası, en yüksek İnsan, her şey olan, ölmeyen, doğmayan ve ölmeyen, her şeyin ötesinde olan Vişnu en büyük efendidir, ilahların en iyisidir, tapılması gerektir" dediler. Onlar tartışırken kendisini yaratanın oğlu Manu "Saf iyilikten yapılmış olan,⁶⁰ uğurlu nitelikler taşıyan, solgun nilüfer gözlü efendi, Śrī'nin kutsanmış kocası, en yüksek İnsan, Vedaları bilen brahminlerin tapacağı tek efendidir. Brahminler ötekilere tapmamalı çünkü onlar duygu ve karanlıkla lekelidir" dedi.

Bütün büyük bilgiler onun konuşmasını duyunca ellerini kavuşturdular ve ibadet gücü yüksek brahmin Bhṛgu'ya "Sen kuşkumuzu dağıtabilirsin çünkü yeminini çok iyi tuttun. Brahmā'ya, Vişnu'ya ve ulu efendi Şiva'ya git ve onların biçimlerini gözleyip hangisinin iyilik niteliğinin kusursuz olduğunu gör. Brahminlerin tapması gereken odur

ötekiler değil; onun yemek artıkları tanrılar ve atalar için çok arındırıcıdır. Dolayısıyla bilgelerin en iyisi, tanrıların yaşadıkları yere git; herkesin iyiliği için acele et ey Efendi” dediler.

Üstün brahmin bunları duyunca rüzgarın yolundan hemen Kailāsa'ya gitti, bayrağında boğa olan tanrıya. İki kez doğan soylu Śaṅkara'nın evinin kapısına gitti ve elinde üç çatallı mızrak tutan öfkeli Nandin'e “Ben brahmin Bhṛgu'yum ve üstün tanrı Hara'yı görmeye geldim. Hemen soylu Śaṅkara'ya haber ver” dedi. Śiva'nın bütün ev halkının efendisi Nandin onun konuşmasını duyunca ruhu ölçüsüz büyük bilgiyi kabaca yanıtladı: “Şu an kimse efendinin yanına çıkamaz çünkü tanrıçayla sevişiyor. Cieri dön bilge eğer yaşamak istiyorsan geri dön.” Nandin onu böyle geri çevirince ulu sofı bir çok gün Śaṅkara'nın evinin kapısında kaldı. Sonra Bhṛgu öfkeleni ve bilge lanet okudu: “Śaṅkara, aptal, karanlıklara karışmış ve beni tanımıyor. Bir kadınla birleşmenin zehrine böyle kapıldığı için bana saygısızlık ediyor; öyleyse *yoni*⁶¹ ve *liṅga*'nın biçimine girsin. Beni, bir brahmini küçük görüyor çünkü karanlığa yenilmiş. Bir brahmine uygunsuz davrandığına göre iki kez doğanlar ona tapamaz. Dolayısıyla orta verilen yiyecek, su, çiçekler ve adaklar öteki tanrılardan artanlar olacak.”

Büyük enerjili bilge herkesin taptığı Śaṅkara'ya böyle lanet edince, çok acımasız olan ve elinde üç çatallı mızrak tutan hizmetçi Nandin'e “Dünyada Rudra'ya bağlı olanlar ve *liṅga* taşıyanlar ve kül ve kemikle giyinenler Vedaların sınırının ötesine geçen sapkınlar olacaklar” dedi. Rudra, Üç Katlı Kentin Yok Edicisi onun konuşmasını duydu, üç çatallı mızrağını eline alıp Bhṛgu'yu kesmek için dışarı çıktı; tanmamiyle karanlığa bulanmıştı. Fakat edep duygusu olan Pārvati, ellerini kavuşturup kendisini tanrının önüne atarak ulu tanrıyı durdurdu. Śiva, Gaurī tarafından durdurulmuş orada dikilirken, büyük enerjili Bhṛgu, alınıdaki gözün on milyon güneş gibi parladığını gördü. Fakat bilge Śiva'nın gözünün kendi ayaklarına baktığını fark edince güldü ve “Lanetim boşa gitmedi. Gerçekten de iğrenç biçime girdin” diyerek oradan uzaklaştı. Ondan sonra Hayaletler Efendisinin ayaklarını yıkadığı suya rahipler dokunmadılar ve *liṅga* biçimindeki Śiva'ya yalnızca sapkınlar taptı.

Bilge, Üç Katlı Kentin Yok Edicisi Rudra'ya böyle lanet ettikten sonra, herkesin saygı duyduğu Brahmā dünyasına gitti. Büyük bilge orada üstün efendi Brahmā'yı gördü; tanrılarla oturuyordu ve büyük sofı ellerini kavuşturup tanrının önünde eğildi ve sessizce bekledi. Yaratıcı büyük bilgenin, bilgiler kaplanının geldiğini görünce ona hoş geldin demedi çünkü duygulara kapılmıştı; yaratıcı kalkmadı ve ona hoş sözler söylemedi, nilüfer tahtında kral gibi oturmaya devam etti. Büyük enerjili büyük bilge onun duygulara kapılmış nilüferinde oturduğunu görünce dünyanın Büyükbabasıyla şöyle konuştu: “Duygulara kapılmış bana saygısızlık ettiğine göre, kimse de sana tapmayacak.”

Herkesin taptığı soylu Brahmā'ya böyle lanet edince brahmin Bhrgu hemen efendi Vişnu'nun sarayına gitti. O zamandan sonra tanrılar, insanlar, Rākşasalar veya üstün bilgiler Brahmā'ya tapmadılar. Bhrgu, sūt okyanusunun kuzey kıyısındaki Vişnu'nun dünyasına girdiğinde orada yaşayan iyilikseverler ona hak ettiği gibi tapındılar. İki kez doğan engelle karşılaşmadan güneş gibi parlayan lekesiz sarayın iç haremine girdi. Orada nilüfer tanrıçası Lakşmī'nin efendisi Vişnu'yu gördü; yılan divanında yatıyor,⁶² nilüfer elli Lakşmī ayaklarını ovuyordu. Bilgelerin kaplanı Bhrgu onun öfkeyle dolu olduğunu gördü ve sol ayağıyla Vişnu'nun görkemli göğsüne bastı. Efendi hemen kalktı ve “Sana şükran doluyum” dedi ve neşeyle iki elini bilgenin ayağına bastırıp ayağını yumuşakça okşayarak şu ballı sözleri söyledi: “Ey brahmin bilge, bugün çok talihliyim; her bakımdan tatmin olacağım çünkü ayağının gövdeme değmesi beni kutsuyor. Bir brahminin toz parçaları beni arıtsın; bu parçalar iyi talih getirir, gelebilecek bütün talihsizlikleri yakan ateş olurlar, kıyası olmayan yeniden doğum okyanusuna köprü olurlar. Bir brahminin ayağının tozu birinin gövdesine dokundu mu, Ganj'in ve öteki ırmakların bütün kutsallıkları elbette sonsuza kadar onunla olur.”

İnsanları heyecanlandıran Vişnu bunları deyip tanrıçayla birlikte hemen kalktı ve göksel çelenklerle, sandal ağacı macunu ve benzerleriyle, bağlılıkla onu ağırladı. Bilgelerin kaplanı onu görünce gözleri sevinç yaşlarıyla doldu; hoş divanından kalktı ve Duygu Hazinesinin önünde eğildi. Ellerini kavuşturan büyük sofı onunla neşeyle konu-

tu... Bhṛgu sonra tekrar tekrar tanrının önünde eğildi. Büyük ve soylu göksel bilgiler Bhṛgu'ya saygı göstererek ruhunu memnun ettiler. O da bilgelerin kurban için toplandıkları yere döndü. Büyük bilgiler kalkıp soylu Bhṛgu'nun önünde eğildiler ve ona çeşitli biçimlerde tap- tular. Sonra bilgelerin boğası onlara herşeyi anlattı:

“Yaratıcı ve efendi Brahmā ve Śiva, iki üstün tanrı, duygu ve karanlık içinde yaşıyorlar. Onlara lanet okudum ve artık rahipler on- lara tapmayacak cy bilgelerin en iyileri. Kailāsa tepesinde karanlığa batmış olan Śaṅkara beni brahminlere yakışmayan bir biçimde karşı- ladı ve küçümsenen bir biçime girdi. Ama Viṣṇu saf iyilikten yapılmış, uğurlu niteliklerin okyanusu, baş mabut Nārāyaṇa, brahminlerin ilahı Hari, Śrī'nin kocası, Vasudeva'nın oğlu, İnsanları Heyecanlandı- ran solgun nilüfer gözlü Govinda, lekesiz Hari Viṣṇu brahminlere yakışır biçimde davranıyor. Rahipler insanlar arasında başka hiçbir boğaya değil yalnızca ona tapacaklar. Başkasına tapma çılgınlığını gösteren sapkın olacak, ancak günahkarlar Kṛṣṇa'yı yalnızca düşün- mekle kurtuluşa kavuşacak.”

Śiva ile Pārvatī'nin Purāṇa Mitosları

ŚIVA KĀMA'YI YOK EDİYOR VE DİRİLTİYOR

Śiva, büyük bir sofı olarak arzu tanrısı Kāma'nın karşısına koyulur fakat *liṅga* tanrısı olarak Kāma'yla karşılaştırılır ve Kāma'ya baskın çıkar. Karmaşık Śiva-Kāma mitos dizisi, bir çok mitos gibi Brahmā tarafından güçlü bir ifrite verilen aptalca bir lütufla başlar.

41

Saura Purāṇa'dan

İfrit Tāraka ifrit ailesinde doğmuştu, dünyada bir dikendi, cennette yaşayanlar için ölüm biçiminde bir kahramandı. Brahmā'yı sofulu- guyla kandırarak ondan bir lütufla elde etti. O zaman Tāraka tanrılarla savaşa girişti çünkü onlardan daha güçlüydü ve zorla tanrılarını karı-

larını kaçırdı. Śakra ve ruhlarıyla ünlü öteki tanrılar, sefilliğin ateşiy-
le yanmışlardı, otuz üç tanrının efendisi Brahmā'ya sığındılar. Nilü-
ferden doğma tanrı tanrıların geldiğini görünce “Neden korkunuz da
buraya bana geldiniz tanrılar? Bana anlatın da size bir kurtuluş yolu
bulayım” dedi. Tanrılar “Tāraka'dan ölüm gibi korkuyoruz, onun için
sana sığınmaya geldik; dolayısıyla bizi korumalısın çünkü bir an bile
rahatımız kalmadı ey tanrıların tanrısı. Otuz bin yıldır, gece gündüz,
bir an huzur bulamadan Hari ile Tāraka arasında savaş oluyor fakat
tanrıların tanrısı diskine karşın Tāraka'yı yenemedi. Öldürülemeyece-
ğini bildiğinden yay sahibi Vişnu döğüşü terk etti ve hemen kafası
karışmış ve endişeli koca okyanusa çekildi. Biz de korktuk ve sana
sığınmaya geldik efendi; bizi koru, bize huzur ver nilüfer doğumlu”
diye yanıtladılar.

Brahmā “Size büyük huzur verecek sözlerimi dinleyin, ölümsüz-
ler. Bu gururlu Tāraka çok ibadet etti ve hareketli hareketsiz bütün ev-
renin bu ifritin ibadet ateşiyle yandığını görünce Tāraka'ya gidip ona
bir lütufta bulundum. ‘Çocuğum’ dedim ona, ‘bir lütuf seç’ ve büyük
ifrit, ifritlerin kralı, ellerini kavuşturup önümde eğildi ve ‘Nilüfer do-
ğumlu, lütfet tanrılar, ne Vişnu ne de başkası beni öldüremesin’ dedi.
Ona bu lütufta bulundum fakat sonra sizin iyiliğiniz için, üstün tanrı-
lar, ‘Bana kim tarafından kesilebileceğini söyle’ dedim. Tāraka ‘Be-
nim ölümüm Vişnu dahil tanrılar doğduğunda bütün tanrıların üstün-
deki tohumu içerek hamile kalandan gelecek, örgülü saçlı, mavi ve
kırmızı olandan, başkasından değil’ dedi. Ben de bunu kabul ettim ve
Meru'nun tepesine gittim. Dolayısıyla bütün vücut bulmuş yaratıkla-
rın sığındığı tanrıya, her şeyin efendisi, Umā'nın sevgilisi, herkese
huzur veren Śaṅkara'ya sığınm. Hareketli hareketsiz üç katlı dünyada,
Hara dışında, Tāraka'yı öldürebilecek bir tanrı göremiyorum, ey tan-
rılar” dedi.

Brahmā'nın sözlerini duyunca, Śaṅi'nin bin gözlü efendisi bunun
nasıl olacağını merak etti ve tanrıların kralı, ilahlar ve gurularıyla
birlikte, Hara'nın nasıl oğul sahibi yapılabileceğini düşünmeye başla-
dı. Sonra tanrılar Śakra ve Brahmā'yla birlikte Meru'nun tepesinde
Mādhava'nın⁶³ saklandığı bir sırta gittiler. Ruhunun ölçülemez olma-
sına karşın o da Tāraka korkusundan rahatsızdı. Mādhava tanrıları ve

Brahmā'yı görünce memnun oldu ve dedi ki: "Tāraka'nın kesilmesi için ne yol bulundu? Bir yol varsa bana söyleyin tanrılar, sığınak ve rahat bulalım." Viṣṇu'nun konuşmasını duyunca Brahmā ve öteki üstün tanrılar Viṣṇu'ya Brahmā'nın söylediklerini anlattılar. Sonra tanrıların kralı ne yapılması gerektiğini düşündü ve tanrıların veya ifritelerin yenemeyeceği Kāma'yı anımsadı. Rati'nin kocası Kāma Śakra'nın kendisini düşündüğünü anlayınca çiçek yayını aldı ve Śaṭṭin kocasına gidip "Yapmam gereken ne iş var ey otuz üç tanrının en iyisi? Derin ibadetiyle senin konumunu kim tehdit ediyor? Veya hangi kadın senin isteklerine uymuyor? Hemen bugün o kadını istekle dolduracağım, düşüncesi senle dolacak. Benim baş edemeyeceğim kahraman, gururlu kadın veya bilgili insan yoktur. Hareketli hareketsiz Yaratıcı Brahmā'dan başlayarak ben bütün evreni kaplarım. Ama daha konuşmaya ne gerek var? Büyük bilge Durvāsa⁶⁴ bile benim oklarımla karşılaştı mı yere yuvarlanır ey Marutların efendisi" dedi.

İndra "Rati'nin efendisi" dedi, "çiçek yayımla güçlü olduğumu biliyorum. Yapılması gereken herşey senin tarafından becerilmiştir, başkası değil. Tanrıların iyiliği için gerekeni yapmak istiyorsan büyük efendi Śiva'ya git; Hara'nın aklını başına getir ve Pārvati'yle birleşmesini sağla. Benim için yapılması gereken bu; isteğim bu. Bu nedenle çiçek yay taşıyan seni düşündüm." Śakra'nın dediklerini duyunca yürekte doğmuş olan, bayrağında timsah taşıyan beş oklu güçlü tanrı Rati, arkadaşı Baharla birlikte yüce efendi, efendi Śambhu'nun aşkın bakışlarıyla yoğunlaştığı, hareketsiz kendi içindeki özü tefekkür ettiği yere gitti.

Śambhu'nun yerine yaklaşıncı, bayrağında timsah taşıyan tanrı kapıda Śailādi'yi⁶⁵ gördü, Meru tepesi gibi dikiliyordu. Bir çok süsle süslü, bin güneş parlıyor, elinde üç çatalı mızrak tutuyordu. Üç göz-lüydü, ayın gümüşü ile süslenmişti, elinde yıldırım vardı, dört kollu ikinci bir Śaṅkara gibiydi. Madana⁶⁶ kendisini görünce endişelendi: "Otuz üç tanrının saygı gösterdiği Śambhu'nun içine nasıl girip nasıl büyüyeceğim? Tanrıların hoşnutluğunu artırmak için yapılması gerekeni nasıl yapacağım?" Nandin'i aldatmak için bir yol bulmaya çalışırken görkemli, yumuşak ve serin bir rüzgar biçimine girdi. O zaman Kāma güneyden geldi; ve bu nedenle bugün bile Yama yöresin-

den, güneyden gelen rüzgar hoş, görkemli, yumuşak ve serindir.

Madana orada, on milyon güneş gibi, bin gözlü ve bin gövdeli, mavi boyunlu, uzun boylu, nektar gibi parlayan, parlak, hilalle süslü, saf kristal gibi parlayan, dumansız ateş gibi, evrenin doğumunun, yok oluşunun ve sürmesinin nedeni efendiyi gördü... Bayrağında timsah taşıyan tanrı ulu tanrıyı görünce neşelendi, yayını gerdi ve hazır bekledi; bütün varlığın kaynağı olan tanrıyı gözlüyordu; böylece akılda doğan Kāma almış milyon yıl bekledi. Sonra efendi tanrı Śaṅkara, Śiva, çiçek yaylı tanrının sonunu getiren herşeyin efendisi iki gözünü açtı ve tanrıçayı, tanrının önünde utangaçça ibadete dalan dağın kızını gördü. Onu görünce içinde bir kuşku uyandı ve “Burada neler oluyor?” diye merak etti. Sonra Śarva “Kāma burada” diye karar verdi ve bunu anlayınca onu yayını germiş gördü ve Madana onun gözünün ateşiyle böyle yandı.

Rati'nin kocası yanınca Śambhu dağın kızına “Senin için ne yapabilirim tanrıların kraliçesi?” dedi, “Yüreğinde ne var? Bana istediğin lütfu söyle, ulu tanrıça, tanrıların kraliçesi, onu bugün yapacağım. Tanrıların kadını, ben hoşnutken elde edemeyeceğin ne var?” “Mavi boyunlu tanrı” diye yanıtladı Pārvaṭī, “şimdi Kāma öldüğüne göre bugün senden alacağım lütuf neye yarar? Çünkü Kāma'sız kadınla erkek arasında on milyon güneş gibi duygusal bir ilişki olamaz. Duygu yok olduğunda mutluluk nasıl elde edilebilir? Tanrıların efendisinin onurlandırdığı, söyle bana.”

O zaman Madana'nın işini bitiren yanıtladı: “Güzel gözlü hanım, Madana'yı ben yakmadım, özünde ateş olan gözümün kendi biçimi onu kendisi yaktı. Şimdi bana söyle, senin için ne yapabilirim?” “Bhava, hayaletlerin efendisi” dedi tanrıça, “suçlanan veya dışlanan sen değilsin, ‘İşte bir kız!’ diye düşününce niçin utanıyorsun. Kimse'nin egemenliğinde olmadığına göre senin önündeyken beni de yak. Sen tanrı Hara, bütün tanrıların, Brahmā'nın ve ötekilerin yöneticisi Śiva'sın. Eğer bir hileye karar verdiysen seni kim durdurabilir? Ama beni aldatma tanrı, ey efendi tanrı, çünkü ben sana sığınmaya geldim ve sığınmak için gidecek başka kimsem yok; beni sen korumalısın. Evrenin gözü sensin, dünyaların efendisi sensin. Evreni sen yarattın ve düzene koydun, her yöne bakan sensin...”

O zaman Hara, Üç Katlı Kentin Yıkıcısı, yatıştı ve tanrıça Kālī'ye:⁶⁷ “Bir lütuf seç, onu yerine getireceğim tanrıça, çünkü sen yemini ni iyi tuttun” dedi. “Ulu tanrı” diye yanıtladı tanrıça, “bırak Kāma yaşasın ve dünyayı ısıtsın. Efendim, Kāma'sız hiç bir şey istemiyorum.” Efendi “Madana seni hoşnut etmek için, gövdesiz olsun, güzel gözlü hanım. Bu biçimiyle dünyayı titretebilir” dedi. Umā ona ısrar ettiğinde Hara'nın dediklerinden dolayı, bayrağı timsahlı tanrı gövdesiz biçimde kalktı; sınırı olmadığı için ok ve yayındaki rüzgar gibi, yanında Rati oraya buraya gitti. Böylece ulu tanrı Hara mutlulukla beş okun tanrısı Smara'ya⁶⁸ lütufta bulundu ve kendisi ortadan kayboldu. Bu bölümü bağlanarak okuyan kimse, bütün günahlardan arınır ve Brahmā dünyasında, efendinin huzurunda yücelir.

ŚİVA DENİZALTI KISRAĞINI DOĞURTUYOR

Śiva, Kāma, Pārvatī ve Skanda mitosunda, deniz altı kısırağı oluntusu bir öykünün düğümü anlamında gereksiz ve konu dışı görünür. Skanda mitosunun çoğu anlatımları bunu tamamiyle atlar, bir çok başka masalda ise deniz altı kısırağının doğumunu açıklamak için anlatılır. Fakat kısırağın simgeselliği Skanda mitosuyla yakın bağları olduğunu ortaya koymaktadır çünkü öfkeli kısırak okyanusun dibinde nazik bir dengeye yerleşmiştir, alevleri zarar vermeden suları yutar ve onların taşkınlarını ve kendi yıkıcılığını kıyamet gününe kadar denetler, sonra serbest bırakır. Śiva'nın Gaṇj'daki tohumu gibi kısırak da ölüm-süz ateştir – bildik alevlere benzemez – suyla sönmez, tersine onları yakar.

42

Śiva Purāṇa'dan

Śambhu'nun üçüncü gözünün ateşi Kāma'yı kül edip yakınca, her şeyi meyvasız bıraktı. Hareketli hareketsiz üç katlı dünyada büyük bir inilti yükseldi ve bütün göksel bilgiler hemen Brahmā'ya sığınmaya koşular. Derinden sarsılmış, hepsi Brahmā'ya içine düştükleri durumu anlattılar ve ellerini kavuşturup başlarını kırıp onun önünde

eğilerek ona övgüler söylediler. Brahmā bunları duyunca sorun üstüne düşündü ve Śiva'yı anımsıyarak üç katlı dünyayı koruyabilmek için alçakgönüllülükle ona gitti. Kāma'yı yakmış olan ateş alev halleriyle parlıyordu fakat Śambhu'nun rahmetiyle büyük enerji sahibi olan Brahmā onu alt etti. Sonra Brahmā üç katlı dünyayı yakma emelinde olan bu öfke ateşini alıp onu ağzında nektar alevleri⁶⁹ taşıyan kısrak-
ğın içine yerleştirdi. Sonra, Śiva'nın dileği ve dünyanın iyiliği için evrenlerin efendisi Brahmā kısrak-
ğın gövdesindeki ateşi okyanusa götürdü. Okyanus herkesin Büyükbabasının önünde yerlere kadar eğildi, onu gerektiği gibi övdü ve memnuniyetle şöyle dedi: "Buraya niçin geldin Brahmā, herkesin efendisi? Bana istediğin gibi emret, bil ki senin hizmetçinim."

Brahmā okyanusun memnuniyetle söylediği sözleri duyunca Śaṅkara'yı anımsadı ve dünyanın iyiliği için konuşarak dedi ki: "Bütün dünyanın iyiliğine çalışan zeki okyanus, dinle ve sana memnuniyetle Śiva'nın isteğinin yüreğimi nasıl zorladığını anlatacağım. Kısrak biçimine giren bu büyük güç büyük efendinin öfkesidir, Kāma'yı yaktıktan sonra hırsla her şeyi yakmak isteğine tutuldu. Śaṅkara'nın isteği ve hemen bana koşan acı çeken tanrıların usandırıcı ısrarlarıyla ateşi felç ettim, onu kısrak biçimine soktum ve sana göstermek için buraya getirdim; yalvarırım acı, ey suların taşıyıcısı, ırmakların efendisi. Büyük efendinin bu ağzında alevler olan kısrak biçimindeki öfkesini son tufana kadar, benim gelip buraya yerleşene ve senin Śaṅkara'dan doğma bu muhteşem öfkeyi serbest bırakana kadar tutman gerekiyor. Suyun onun besini olacak ve sen onu senin içine girmesin diye büyük özenle denetlemelisin."⁷⁰

Okyanus Brahmā'ya başkasının tutamayacağı kısrak ateşi tutmaya kesin söz verdi. Ateş kısrak gövdesiyle okyanusa girdi, haleli alevleriyle parlıyor, suyun taşkınına yakıyordu. Brahmā eve döndü, içi rahattı ve okyanus, göksel biçimiyle Brahmā'nın önünde eğilip gözden kayboldu. Bütün evren güvenliğe kavuştu, Bhava tarafından tehli-
keden kurtarıldı ve tanrılar ve bilgeler rahat ettiler.

ŚIVA SKANDA'YI DOĞURTUYOR

Kısarak mitosunun bazı anlatımlarında Brahmā, ateşi okyanusa taşıyacak ırmak ararken bir çok ırmaktan boşuna yardım ister. Śiva'nın yanan tohumu da aynı biçimde elden ele değişir (hepsi Skanda'nın "anābaba"sı kabul edilmektedir) ve sonunda Ganj'a yerleşir ve o zaman bile bir kez daha bebek Skanda olarak dışarı çıkıp Tanrıçanın göğsünden içeceği sütteki son iksiri arar.

Skanda'nın doğum mitosunda tanrılar ve Agni, Śiva ile Pārva-ti'nin aşk oyunlarını, Bhṛgu'nun ve Çan Ormanı bilgelerinin mitosun bir çok anlatımında yapmak istedikleri gibi bozmaya çalışırlar. Bu müdahale zorunludur çünkü tanrıların Śiva'yı evlendirmek için büyük zorluklara katlanmalarına karşın – Kāma'nın yardımını sağlamaya çalışmak, Śiva'ya Kāma'yı canlandırması için yalvarmak, Yedi Bilge'yi⁷¹ Pārva-ti'yi Śiva'ya istemek için Himālaya'ya göndermek – gene de Śiva evlendiğinde, şiddetli erotik etkinliği tanrılara dert olmaya devam eder.

43

Śiva Purāṇa'dan

Yeryüzü yılan ve kaplumbağasıyla⁷² titredi, iki güçlü ilahın, tanrıyla *śakti*'sinin sevda oyununun ağırlığıyla bunaldı. Kaplumbağanın yükü nedeniyle herşeye destek veren hava sıkışıp katılaştı ve üç dünya korkuya kapıldı. O zaman bütün tanrılar Hari'ye sığınmak için Brahmā'ya gittiler ve yüreklerindeki kederle olan biteni anlattılar: "Tanrıların tanrısı, Lakṣmī'nin kocası, herkesin kurtarıcısı efendi, bizi koru; sana sığınmaya geldik çünkü korkudan aklımız şaştı. Üç katlı dünyanın soluğu sıkışıp katılaştı ve nedenini bilmiyoruz. Hareketli hareketsiz üç katlı dünya, bütün bilgi ve tanrılarıyla heyecan içinde." Brahmā ile bütün tanrılar yüreklerinde üzüntü, sessiz, umarsız, orada Viṣṇu'nun karşısında dizildiler. Hari bunları duyunca bütün tanrıları hemen Kailāsa Dağına, Śiva'nın değerli yerine götürdü.

Tanrıların sevgilisi Hari tanrılarla birlikte Śiva'nın en sevdiği yere geldi çünkü Śaṅkara'yı görmek istiyordu. Ama Viṣṇu orada Śiva'

yı göremeyince tanrılarla birlikte şaşırdı. Orada dikilen Śiva'nın ev halkına "Herşeyin efendisi Śaṅkara'nın hizmetçileri, Śiva nereye gitti? Bize acıyın ve lütfen söyleyin, çünkü hepimiz çok mutsuzuz" dedi. O zaman Śaṅkara'nın hizmetçileri Lakṣmī'nin kocasına iyilikseverlikle "Hari, eğer sen ve Brahmā ve ezeli olanlar Śiva'yı sevgiyle dinlerseniz size olanları eksiksiz anlatırız. Ulu tanrı efendi Śiva, her şeyin efendisi, bizi burada bırakıp dağın kızı Pārvatī'nin yaşadığı yere gitti. O çeşitli aşk oyunlarında uzmandır. Ulu tanrı Śambhu'nun onun evinin içlerinde neler yaptığını bilmiyoruz ama yıllar oldu, ey Lakṣmī'nin kocası" dediler.

Viṣṇu ve Brahmā ve ölümsüzler onların konuşmalarını duyunca şaşırdılar ve Śiva'nın kapısına gittiler. Tanrıların sevgilisi Hari tanrılar ve Brahmā'yla oraya gitti ve ince, acılı, çıldırmuş bir sesle konuştu; Hari, Brahmā ve tanrılarla orada durup Śiva'ya, herkesin efendisi Hara'ya övgüler söyledi: "Ulu tanrı, yüce tanrı, içerde ne yapıyorsun? Hepimiz, bütün tanrılar sana sığınmaya geldik çünkü Tāraka bize eziyet ediyor, bizi koru." Böylece Tāraka'nın eziyet ettiği Hari ve Brahmā ve bütün tanrılar çeşitli biçimlerde Śambhu'yu övdüler ve Hari seller gibi ağladı. Cennetin ifrit tarafından eziyet edilen sakinleri arasında kasvetli bir bağırta yükseldi, Śiva'yı öven sesleriyle karışan bir inilti koptu.

Ulu tanrı, yoga bilgisinin uzmanı bunu duyunca isteği söndü ama hala erotik oyununu durdurmamıştı çünkü Pārvatī'den korkuyordu. Sonunda, bir zaman geçince, Śiva, ifritin eziyet ettiği tanrıların beklediği evinin kapısının yanına geldi çünkü Śaṅkara kendisine bağlı olanlara tam bir sevgi duyuyordu. Zamana bağlı olmayan tanrılar efendi Śiva'yı görünce çok sevindiler, önünde eğildiler, omuzlarını kırıp Śaṅkara'yı duygulu biçimde övdüler, "Tanrıların tanrısı, ulu tanrı, merhamet okyanusu efendi, bütün yaratıklarda hareket eden sensin, Śaṅkara sen herşeyi bilirsin. Tanrılar için yapılması gerekeni yap ey efendi, tanrıların koruyucusu yüce efendi. ifritleri, Tāraka'yı ve ötekileri öldür ve bize acı."

Efendi Bhava sözlerini duyunca üzüldü ve üzgün bir yürekle yanıtladı: "Viṣṇu, Brahmā, tanrılar, yüreğim hepimizin sığınağıdır. Olacak olan olur ve bunu kimse engelleyemez. Şimdi ölümsüzler, sorunu

dinleyin: Benim tohumumu, Śiva'nın dökülmüş ersuyunu kim alacaksa alsın.” Bunları deyince tohumunu yere döktü. O zaman Agni, bütün zaman dışı olanların dürtüklemesiyle, güvercin oldu ve gagasıyla Śambhu'nun bütün tohumunu yedi.

O anda dağın kızı, Śivā geri dönmekte geciktiğinden oraya geldi ve tanrıların arasında boğa gibi olanları gördü ve olan biteni anladı. O zaman Śivā⁷³ büyük öfkeye kapıldı ve Hari'yle öteki otuz üç tanrıya: “Siz tanrılar sürüstü kötüsünüz, yalnız kendi isteklerinizi gerçekleştirmek istersiniz ve başkalarına kötülük yaparsınız. Kendi istekleriniz için en büyük efendiyi, yüce tanrıyı kandırdınız ve benim erotik zevkimi mahvettiniz ve ben hamile kalamadım. Ama hiç kimse, zaman dışı olanlar bile, beni kızdırdıktan sonra mutlu olamaz dolayısıyla siz üç katlı cennette yaşayan kötüler sefil olacaksınız” dedi.

Vişṇu ve bütün tanrılara böyle lanet okuyarak herşeyin ecesi öfkeyle Śiva'nın tohumunu yiyen Arıtcıya döndü: “Ateş, her şeyi ye ve ruhun sürekli eziyet çeksin” dedi, “Sen Śiva'nın yapısını bilmiyorsun, aptalsın, tanrıların yapılmasını istediğini yapıyorsun. Seni bedbaht sefil, kötülerin aptal kararına uyuyorsun, Śiva'nın tohumunu yememeliydin, bu uygun değil, yararı da yok.” Dağların kralının kızı Śivā Ateşe böyle lanet ederek, içi içine sığmayarak hızla kendi yerine gitti. Śivā Śiva'ya giderek ona olanları aynen anlattı ve Gaṇeśa adlı başka bir oğul doğurdu. (Hiçbirşeyi atlamadan⁷⁴ bu öyküyü de anlatacağım fakat önce mutlulukla Guha'nın doğuşunu anlatayım da dinle.)

Zaman dışı tanrılar Vedacı geleneklere göre hazırlanan yiyecekleri ve kurbanları Arıtcıya yerleştirildiğinde yerler. Böylece bütün tanrılar hamile kaldılar. Tanrılar bu taşınmaz tohumla acılar içinde kaldılar ve dahası Vişṇu ve bütün ötekiler Śivā'nın emriyle çıldırdılar. O zaman bütün tanrılar, Vişṇu dahil, utandılar ve yandılar ve hemen Pārvatī'nin kocasına sığındılar. Hepsi Śiva'nın evinin kapısına gittiler ve ellerini kavuşturup eğilerek Śambhu ve Śivā'yı hararetle överek dediler ki: “Tanrıların tanrısı efendi, yüce tanrı, dağların kızının efendisi, büyük yönetici şimdi ne oldu? Senin sihirli hayal gücünü tasarlamak olanaksız. Biz hamile kaldık ve tohumun bizi yakıyor. Bize acı Śambhu, bu durumdan kurtar.”

En yüce efendi. Śivā'nın kocası ölümsüzlerin bu övgülerini duyunca hemen tanrıların beklediği kapıya gitti. O zaman bütün tanrılar, sarsılmaz Vişnu dahil, kapıya gelen Śaṅkara'nın önünde eğildiler; yerlere eğilerek kendisine bağlı olanlara sevgi gösteren tanrıyı hararetle övdüler: "Śambhu, Śiva, yüce efendi, özellikle senin önünde eğiliyoruz. Sana sığınmaya gelen ve senin tohumunla yanan bizleri koru. Hara, bu acıyı kaldır [*hara*] yoksa öleceğiz. Tanrıları bu acıdan kurtaracak başka kim var?" Tanrıların kralı efendi bu sefil konuşmayı duyunca güldü fakat kendisine bağlı olanlara sevgi duyduğu için tanrıları şöyle yanıtladı: "Hari, Brahmā ve siz tanrılar, konuşmamı dinleyin. Bugün kurtulacaksınız fakat dikkatle dinleyin. Bütün tanrılar hemen tohumumu kusun ve o zaman, benim emrimle, bu sorun halledilecek."

Vişnu ve bütün öteki tanrılar bu emrı başlarını eğerek kabul ettiler ve değişmez Śiva'yı düşünerek hemen kustular. Śambhu'nun parlayan altın tohumu göğe değen görkemli bir dağ biçiminde yere düştü. O zaman bütün tanrılar, sarsılmaz Vişnu dahil, rahatladı ve en yüce efendi, kendisine bağlı olanları seven Śaṅkara'ya övgüler düzdüler.

Fakat Arıtcı rahat değildi çünkü Śaṅkara ona emir vermiş ve onu incitmişti. Dolayısıyla Agni ruhu huzursuz olduğundan ellerini kavuşturup eğilerek Śiva'yı övdü ve dedi ki: "Tanrıların tanrısı, yüce efendi, ben senin aptal hizmetçinim. Efendim, saygısızlığımı bağışla ve bu acı yanmayı aşağılıklara duyduğün sevginle def et." O zaman Śambhu, yüce efendi, aşağılıklara sevgiyle davranan, ikna oldu ve Arıtcıya yanıt verdi: "Tohumumu yediğin zaman uygunsuz bir iş yaptın ve benim acı ateşim günah işlediğin için içine düştü. Ama şimdi sığınmak için bana geldiğin için kurtulacaksın Agni. Memnun oldum ve senin bütün acını yok edeceğim. Tohumu dikkatle iyi bir kadının rahmine bırak ve rahatla çünkü özellikle senin ruhun bu acı ateşten kurtulacak."

Ateş Śambhu'nun sözlerini duyunca ellerini kavuşturdu, eğildi ve kendisine bağlı olanlara huzur [*śaṅkara*] veren Śaṅkara'ya mutlulukla ve güzellikle "Senin tohumunu"⁷⁵ taşımak güç, büyük efendi ve yönetici. Üç evrendeki hiç bir kadın onu rahminde tutamaz yalnızca Śakti bunu yapabilir" dedi. Ateş böyle konuşunca Śaṅkara Nārada'yı

Agni'ye yardım için harekete geçirdi ve dedi ki: "Agni acı ateşini dindirecek, seni memnun edecek, sana yüce kutsama sağlayacak ve bütün günahlarını silecek uğurlu sözlerimi dinle. Bu uygun yolu uygulayınca ateşin dinecek ve acılı bir yanma vermeyecek. Bunu sana Şiva'nın isteği olarak kesinlikle ve dikkatle söylüyorum. Ateş, Şiva'nın yüce tohumunu yaz ayında şafakta yıkanan kadınların gövdesine yerleştirebilir."

Şimdi, o sırada, Yedi Bilgenin karıları, törenlerine uygun olarak, yaz ayında şafakta yıkanma isteğiyle oraya geldiler. Yıkanınca, kadınlardan altısı katı soğuktan acı duydular ve ateşin alevlerinin yanına gitmek istediler. Onların böyle aptalca davrandığını gören Arundhatī dağın efendisinin emriyle onlara engel olmaya çalıştı çünkü o iyi bir önder ve danışmandı. Ama bilgelerin altı karısı Şiva'nın sihirli hayal gücüyle akıllarını yitirmişlerdi ve onu dinlemeyerek titremelerini dindirmek için oraya gittiler. Tohumun bütün küçük parçaları hemen saç hücrelerinden gövdelerine girdi ve Agni acılı ateşten kurtuldu. O zaman Ateş alev biçimine girip hemen ortadan kayboldu ve mutlulukla, yüreği Şaṅkara ve Brahmā'yla dolu kendi dünyasına döndü. Arundhatī dışında bütün kadınlar hamile kaldılar ve acılı ateşin eziyeti altında ve Agni yüzünden acı çekerek eve döndüler. Kocalar karılarının durumunu görünce hemen öfkelerine yenildiler ve birbirlerine danışarak karılarını terk ettiler. Altı kadın günahlarını anlayınca sefil oldular ve yürekleri büyük derde düştü. Bilgelerin karıları Şiva'nın tohumunu oğlucuk biçiminde Himālaya'nın bir doruğuna bıraktılar ve acılı ateşten kurtuldular.

Fakat Himālaya Dağı Şiva'nın tohumunu taşıyamadı, acılı ateşten yanıp titreyerek taşınmaz tohumu Gaṅj'a attı. Gaṅj bile en yüksek ruhun tohumunu taşıyamadı ve dalgalarıyla tohumu kamışların üstüne fırlattı. Tohum oraya düşünce hemen bir oğlan oldu; yakışıklı boylu poslu, kutsal ve enerji doluydu, artan bir zevkin kaynağıydı. Altıncı ay gününde, ayın parlak yarısında, ay Geyik Başı burcunda⁷⁶ iken, Şiva'nın oğlu yeryüzünde göründü. O anda Himālaya Dağının kızı Pārvatī ve dağın efendisi Şiva görünür bir neden olmamasına karşın kendi dağlarında mutlu oldular. Sonra Śivā'nın göğüslerinden mutluluktan süt geldi ve herkes oraya gidip mutlu oldu. Üç dünyada

iyilere mutluluk ve kötülere özellikle ifritlere engeller çıkaran uğurlu işler oldu. Görünür bir neden olmadan göklerde davul sesleri duyuldu ve küçük oğlanın üstüne çiçek yağmuru yağdı. Vişnu ve bütün tanrı-lara mucize gibi büyük bir neşe geldi ve büyük coşku yaşandı.

ŚIVA PĀRVATĪ İÇİN ANDHAKA'YLA DÖĞÜŞÜYOR

Skanda ve Gaṇeśa⁷⁷ Śiva'nın, doğumları bazı tanrılarca istenen ve ba-zılarınca (özellikle İndra) korkulan oğullarıdır. Bu karışık duygular özellikle Śiva'nın ifrit, tanrıların düşmanı olan oğullarıyla ilgili ola-rak çok daha belirgindir. Bütün bu oğullar içinde yalnız Gaṇeśa (on-dan “doğal” yolla doğmuş olmasa da) fiziksel olarak Pārvatī ile ilişki-lidir; Calandhara ve Andhaka, Śiva'nın üçüncü gözünün ateşi ile (kı-srak gibi) doğmuş ifritlerdir ve böylece Pārvatī tarafından (Skanda gi-bi) yalnızca evlat edinilmişlerdir. İki ifrit de başarısız biçimde Pār-vatī'yi Śiva'dan ayırmaya çalışırlar, Gaṇeśa da bazan Pārvatī için Śi-va'yla rekabete girer. Calandhara mitosunda Pārvatī ile “oğul”un tuhaf ilişkisinin üstünden geçilir fakat Andhaka mitosunda bu durum açıkça belirtilir. Śiva'nın ana oğul arasındaki flücura kendi oğluna zarar vere-rek karşı çıktığı bu mitoslarda Rudra ile Praçāpati mitosunun tersine çevrilmesi de görülebilir; Rudra baba ile kızın flücuruna karşı çıkmak-ta ve kendi babasına zarar vermektedir.⁷⁸

Śiva Andhaka'yı doğurtuyor

44

Śiva Purāṇa, Dharmasaṃhitā'dan

Geçmişte bir zamanlar, Mandara Dağında Pārvatī, örgülü saçlı, şid-detli saldıran tanrısının gözlerini kapattı ve bunu oyun olarak, yeni fiş-kırmış ve altın nilüfer gibi parlayan iki nilüfer eliyle yaptı. Hara'nın üç gözü kapanınca bir anda zifiri karanlık çöktü.⁷⁹ Fakat onun elinin dokunmasıyla ulu tanrı duygu siviları saldı. Bu bol sıvının bir damla-sı gelip Śambhu'nun alnına düştü ve orada ısındı.⁸⁰ Damla, fil başlı, acımasız ve öfke dolu, garip biçimli, çirkin, esmer, hasır örgü saçlı ve sakallı, kıllı tanrı Gaṇeśa'ya bile korku salan bir bebek oldu. Bebek

şarkı söyledi, güldü, ağladı ve dans etti; dili titredi ve şiddetli ve derin bir bağırtı koyverdi. Bu görkemli görüntülü yaratık doğunca Bhava güldü ve Gaurī'ye⁸¹ "Şaka olsun diye benim gözümü kapadın, ben-den nasıl korkarsın sevgilim?" dedi. Gaurī Hara'nın sözlerini duyunca güldü ve onun üç gözünü açtı, bir ışık çıktı fakat uğursuz yaratık karanlıkta doğduğu için gözü yoktu.

Kadın "Efendim, bu çirkin yaratık kim? Bak ona ne biçim ve bana gerçeği söyle, ne amaçla ve kim tarafından yaratıldı ve kimin oğlu?" diye sordu. Hara sevgilisinin bu sözlerini duyunca şöyle yanıtladı: "Kahramanlık gücü muhteşem ve şiddetli olan bu yaratık sen benim gözlerimi kapatınca doğdu; terden doğdu ve adı Andhaka'dır ("Kör"). Yaraticısı ben olduğum için sen ve kız arkadaşların yarım yıl onu Şiva'nın öteki birliklerinden şefkatle korumalısınız ve bunu nasıl yapacağınızı özenle ve akıllıca düşünmelisiniz iyi hanımım." O zaman Gaurī acımayla doldu ve oğlunu arkadaşlarıyla çeşitli yöntemler ve araçlarla korudu.

Andhaka'nın yeryüzünde görüldüğü aynı anda Kaśyapa'nın oğlu Hiranyanetra ("Altın-gözlü") bir oğul arzuladı ve ormana gidip oğul için ibadet etti. Büyük efendi Şiva ona görünsün diye öfke kusuruna egemen oldu ve tahta parçası gibi hareketsiz kaldı. Sonra Pināka yayını taşıyan tanrı onun ibadetinden tatmin oldu ve ona lütufta bulunmaya gitti ve duyuları etkilenmeyen Hiranyanetra'ya "Bu yemini ne amaçla verdin? İsteğini bana söyle, ben Bhava'yım, lütufların vericisi ve sana istediğini vereceğim" dedi. İfrit "Alnında ay olan tanrı" diye yanıtladı, "İfrit hanedanına yakışır kahraman bir oğlum olmadığı için bu yemini verdim. Tanrıların efendisi bana kahraman bir oğul ver. Kardeşimin⁸² sonsuz kahramanlıklara sahip beş oğlu var, Prahlāda ve öbürleri, ama benim yok yani benim bir varisim, krallığımı süsleyecek bir oğlum, krallığı babasından alacak veya kendi gücüyle başkasından ele geçirecek bir oğlum yok. Benim oğlum olmalı ve ben de bu dünyada oğul sahibi baba olmalıyım. *Dharma*'yı bilenler arasında üstün olan zeki kişiler oğlu olanların yukarılara yerleştiğini, bu nedenle bütün yaratıkların verimli mevsimde kendi yapıları nedeniyle bunun için çalıştıklarını söylüyorlar. Ama soyu olmayan bir insan için dünya olmadığından onlar oğul sahibi olmayı isterler. Satın alınsın veya

doğurulsun⁸³ sekiz tür oğul vardır ve ben tek bir oğul istiyorum.”

Bhava bu konuşmayı duyunca acımayla doldu ve ifritlerin kralından hoşnut olup ona dedi ki: “İfritlerin üstün efendisi, senin kaderinde senin tohumundan doğacak bir oğul yok ama ben sana kendimden doğan bir oğul vereceğim. Adı Andhaka, kahramanlık gücü seninkine eşit; onu yenecek düşman yok. Bu oğulu seç ve bütün derdini unut; onu kabul et, o senin mutluluğun olacak.” Hara, hayaletlerin soylu efendisi, uğurlu olan, üç katlı kentin düşmanı, Hiranyanetra'ya bir oğul verdi çünkü o ve Gaurī onun isteğini kabul etmekten hoşlanmışlardı. Soylu ifrit, Hara'dan bu oğulu alınca, saygıyla Rudra'nın çevresini döndü, çeşitli övgü ilahileriyle ona tapındı ve sevinçle kendi krallığına döndü.

Śiva Andhaka'yı öldürüyor ve biçimini değiştiriyor

Göz motifi Andhaka mitosunun temelidir. Andhaka Śiva'nın gözünden kör olarak doğduğu ve oğul olarak Altın-gözlü adlı ifrite verildiği gibi gene Śiva'nın gözü tarafından yok edilmiş ve sonuçta da onunla arıtılmış ve yeniden doğmuştur.

45

Kūrma Purāṇa'dan

Çam Ormanına gidince Śiva tanrıça Pārvatī'yi Nārāyana'nın gözetimine bıraktı ve koruyucu olarak ailenin neşesi Nandin'i ve Indra'nın önderleri olduğu bütün evsahipleri ve tanrıları koydu. Yüce tanrı dışarı çıkınca, herşeyin biçiminde olan Viṣṇu kadın biçimine girdi ve yüce eceye hizmet etti. Adak yiyici Brahmā, Śakra, Yama ve tanrılar arasında boğalar gibi olan ötekiler de hoş kadın biçimlerine girip ulu tanrıçaya hizmet ettiler. Evsahiplerinin efendisi, Śambhu'nun özellikle kıymet verdiği kutlu efendi Nandin gene kapıda durdu.

O sırada kötü fikirli Andhaka adlı ifrit şehvetin eline düşüp kör olmuş, Mandara Dağına tanrıçayı götürmeye geldi... O zaman efendi, kıyamet gününün ateşi Rudra, iyilerin sığınağı, Andhaka'yı alıp üç çatallı mızrağının üstüne koydu ve dans eymeye başladı... Andhaka üç çatallı mızrağın üstüne yerleştirilince bütün günahları yanıp gitti

ve mükemmel bilgiyi elde edip en büyük efendiyi övdü... En büyük efendi bu övgüden hoşlandı ve Andhaka'yı üç çatallı mızrağının tepesinden indirdi, onu iki eliyle tutup "Övgün beni çok memnun etti, ifrit. Benim ev halkımın önderi olacaksın ve efendi Nandin'in izleyicisi olarak benimle kalacaksın, tanrılar bile sana saygı gösterecek, hastalık ve sıkıntı bilmeyeceksin ve bütün kuşkların giderilecek" dedi. Tanrılar tanrısı bunu der demez tanrılar büyük ifrit Andhaka'nın tanrının önünde ev halkının önderi olduğunu, bin güneş gibi parladığını, üç gözlü, mavi boyunlu, hasırörgülü olduğunu, koca gövdesiyle ay ve üç çatallı mızrak taşıdığını gördüler...

Hara, Hiranyaḷocana'nın⁸⁴ oğlunu elinden tuttu ve dağın kızının yerine gitti; efendinin sevgilisi bekliyordu. Kadın kocasının yürek derdini yok etmek üzere geldiğini gördü ve Andhaka'yı memnuniyetle ve sevgiyle karşıladı. Andhaka büyük eceyi tanrının yanında görünce kendisini yere attı ve onun nilüfer ayaklarına kadar eğilip ona övgüler söyledi... Kutlu tanrıça ifritlerin efendisinin bağlılıkla eğilmesinden, övgüsünden memnun oldu ve Andhaka'yı kendi oğlu olarak kabul etti.

Bilge Mañkaṇaka Śiva için dans ediyor

Śiva, dans (Natarāca) efendisidir; Andhaka'yı kazığa geçirirken ölüm dansını (Tāṇḍava) oynar ve Çam Ormanında erotik danslar eder. Mañkaṇaka mitosunda iki dans birbiriyle karşılaştırılır; ahlak sofusu büyü gücünü kanı bitki özüne geçirmek için kullanır ve erotik bir neşeyle dans eder, dünyayı Śiva'nın Pārvatī ile "dans" ederken yaptığı gibi huzursuz eder. Fakat Śiva kendi daha büyük inanç gücünü kullanarak kanı küle çevirir⁸⁵ – ölüme yerleşen yaşam tohumunun simgesi.

46

Vāmana Purāṇa'dan

İki kez doğan bilge Mañkaṇaka, Kaśyapa'nın aklından doğan oğlu, kabuk elbisesiyle yıkanmaya çıktı ve seyretmesi zevk veren, parıltılı, sevimli ve kusursuz göksel periler, Rambhā ve ötekiler onunla birlikte

yıkandılar. Sonra inanç gücü büyük bilge heyecanlandı ve tohumunu suya akıttı. Bu tohumu bir kaptı topladı; tohum burada yediye bölündü ve Marutlar olarak bilinen yedi bilge grubuna dönüştü: Kahramanlıkları büyük Rüzgar-hızı, Rüzgar-gücü, Rüzgar-yıkıcı, Rüzgar-çemberi, Rüzgar-alevi, Rüzgar-tohumu ve Rüzgar-diski. Kahinin bu yedi oğlu hareketli hareketsiz evreni ayakta tutarlar.

Bir zamanlar, çok eskiden, Siddha Mañkaṇaka *kuśa* otunun ucuy-la elini yaraladı ve bitkinin özü bu yaradan aktı – öyle duydum. Bitki özünü görünce, neşeyle doldu ve dans etmeye başladı. Hareketli hareketsiz her şey dans etmeye başladı, evren dans etmeye başladı, çünkü onun enerjisiyle büyülenmişti. Brahmā ve inanç güçleri fazla öteki tanrılar ve bilgeler bunu görünce bilgeyi büyük efendi Śiva'ya haber verdiler: “Ey tanrı, bir şey yap da dans etmesin” dediler. Ulu Tanrı bilgenin büyük neşeyle dolu olduğunu görünce, tanrıların iyiliği için onunla konuştu: “İki kez doğan bilgelerin en iyisi, *dharma* yolunda bulunan senin gibi sofunun neşelenmesine neden olan nedir?” diye sordu. “Elimden akan bitki özünü görmüyor musun brahmin? Onu görünce neşemden dans etmeye başladım.”

Tanrı neşeden çıldırmış bilgeye guldu ve ona dedi ki: “Şaşırmadım, rahip. Şuna bak.” Bhava, tanrıların tanrısı, ulu ışık bunu ünlü bilgeye deyince parmağıyla kendi baş parmağına vurdu ve bu yaradan kar gibi parlayan kül çıktı. Rahip bunu görünce utandı, Śiva'nın ayağına düştü ve dedi ki: “Senin elinde üç çatallı mızrak tutan, hareketli hareketsiz bütün evrenin en iyisi soylu bir tanrı olduğunu düşünüyorum. Brahmā ve öteki tanrılar sana dayanıyor kusursuz tanrı. Sen tanrıların en iyisisin, yapan ve başkalarına yaptıran sensin. Senin merhametle tanrılar eğleniyor ve bir şeyden korkmüyorlar.” Bilge ulu efendiyi böyle övünce, eğildi ve dedi ki: “Ey efendi, inayet et, benim inanç gücümü yok etme.” Tanrı memnun oldu ve bilgeyi yanıtladı: “İnanç gücün benim inayetimle bin kat artacak ey rahip ve bu inzivada sonsuza kadar seninle kalacağım. Saptasāravasta'da yıkanan ve bana inanan kimsenin bu dünyada ve öteki dünyada olanaksız bulunduğu bir şey olmayacak ama muhakkak Sāravasta dünyasına gidecek ve Śiva'nın rahmetiyle en yüksek yeri elde edecek.”

NOTLAR

1. Pracāpati mitosu için bkz. yukarıda 1., 3., 4. mitos; Rudra'nın rolü için aşağıda 36. mitos ve Agni'nin yatıştırılması için yukarıda 5. mitos.
2. Bhaga ve Pūṣan için bkz. 36. mitos ve Śiva'nın tohumu için 43. mitos.
3. Veya: Tohumun yarısı döküldü. (Skanda mitosunun bazı anlatımlarında Agni tohumunun yarısını karısına, yarısını başka yere boşaltır).
4. *Ṛg Veda* 10.61.7'ye gönderme. Bkz. 1. mitos ve genişletilmiş metin 3. mitos.
5. "Bu" belki de Pracāpati'nin okla yaralanan kısmını veya okun kendisini anlatıyordur, fakat mitosun öteki anlatımlarına göre tohumu belirtmesi olasıdır.
6. Bkz. yukarıda 3. mitos.
7. Bkz. yukarıda 25-6. mitoslar. Hem İndra hem Rudra/Śiva baş keser ve anababa katili olurlar ve ikisi de Brahmin-katliyle cezalandırılır.
8. Mitosun anlatımlarının çoğunda Dakṣa'nın kızı Satī, Śiva'nın karısı, Śiva'yı babasının kurbanını mahvetmesi için kışkırtır (bkz. 67. mitos). Buradaki kadın Śiva'nın ikinci karısı Pārvatī'dir, Himālaya Dağının kızı (bkz. 41. mitos).
9. Ölüme mahkum edilen insanlar, Budistler ve öteki dinsel sapkınlar kırmızı giyerlerdi.
10. Bkz. 25. mitos.
11. Bkz. 28. mitos. Kratu 39. mitosta hadım Śiva'yla özdeşleştirilmiştir. Ayrıca bkz. 38. mitos.
12. Marutların adının türeyişiyle karşılaştırın, 27. mitos.
13. Satī, Dakṣa tarafından henüz yaratılmış olan kızı.
14. Kratu kurban olduğu için burada Pracāpati'nin yerini alıyor; Pracāpati'nin fücür suçuna karşılık eski Hint hukukuna uygun olarak Kratu'nun hadım edilmesi söz konusudur.
15. Sözlük anlamıyla meyvasını.
16. Bkz. 2. mitos.
17. Bkz. 9. mitos.

18. Bkz. 73-5. mitoslar.
19. Tāraka'yı yok etmek için tanrılar Kāma'ya Śiva'yı öldürttüler (bkz. 41. mitos) ve böylece Tāraka'yı öldürmek için Skanda doğdu (43. mitos).
20. Adların anlamları “Yıldız gözlü”, “Nilüfer gözlü” ve “Şimşekle süslü”dür.
21. Hanedan sözcüğünün Sanskritçesinin (*vaṃśa*) ilk anlamı bambu kamışdır, eğer gövde bambudan yapılmışsa sözcük oyunu var demektir. *Yuga*'nın ilk anlamı da boyunduruk olduğuna göre, burada da oyun olabilir.
22. *Dharma* (toplumsal yasa), *artha* (başarı veya refah) ve *kāma* (duyusal zevk) eski Hindistan'da üç ana amacı oluşturur, dördüncüsü kurtuluş *mokṣa* da daha sonra bunlara eklenmiştir.
23. İki bulutun adı Saṃvartaka (“Dağılma”, aynı zamanda kıyametin deniz altındaki kısırağı) ve Balāhaka’dır (“Karga”). Başka yerde kıyametin beş başka bulutu daha sayılır; bkz. 51. mitos.
24. Arabanın çatısı deriyle kaplanmış olmalı.
25. Lokapālalar: Tanrıların yöneticisi Indra, suların yöneticisi Varuṇa, ölülerin kralı Yama ve zenginliğin efendisi Kubera.
26. Atharvan ateş ve Soma'yı yöneten rahiptir. Dadhyañç Artharvan rahibinin oğludur; bkz. 13. mitos ve 14. mitos.
27. *Itihāsa* (sözlük anlamıyla “böyle konuştu”) kutsal gelenek karşısında tarihsel gelenek, hanedan tarihleri ve efsanelerini ifade etmektedir.
28. Viṣṇu'nun adlarından biri. Bkz. 54. mitos ve 72. mitos.
29. Güneş batı okyanusundan battığı için ifrit kentlerini (veya evrenin kendisini) kıyamet günü geldiğinde yok etmek için uygun yer de orası.
30. Bkz. 36. mitos.
31. Yorumcuya göre burası toprak altındaki su dolu cehennemdir ve aynı zamanda ifritlerin de yurdudur.
32. Brahmā'nın adlarında olan Ka “Kim” demektir. Agnostik bir Veda şiirinde “Kim [*ka*] bilir yaratılış ne zaman başladı?” dizesi daha sonra “Kim [Tanrı Kim, Pracāpati] bilir yaratılış ne zaman başladı” anlamında yorumlanmıştır.

33. Çoğunlukla tanrıça olarak kişileştirilen tanrının yaratıcı gücü.
34. Bir başka okuyuş (*uçchidya* yerine *uçchādya*) "kendi tohumumu açıp" olabilir.
35. Üç zaman geçmiş, hal ve gelecektir ve imgeleri *liṅga*'dır.
36. Toprak altındaki cehenneme.
37. Vişṇu domuz biçimine, Brahmā kaz biçimine giriyorlar.
38. Bkz. 33. mitos.
39. Bhṛṅgu'nun laneti 75. mitosta anlatılmaktadır, Gautama'nın laneti yukarıda 28. mitostadır.
40. Nahuşa, Vasular ve Māṇḍavya'nın mitosları için sözlüğe bkz.
41. Yaşamın dört aşamasına (*āśrama*) gönderme; temiz inanç yolcusu, evsahibi, orman sakini ve sofu. Bilgelerin kendilerinden evsahibi diye söz etmelerine karşın yoğun ibadet içindedirler.
42. Bir sofunun peştemalı.
43. Üç üst sınıf (rahipler, soylular ve avam) kutsandıklarında "yeniden doğmuş" oldukları için, teknik olarak iki kez doğarlar fakat "iki kez doğmak" genel olarak brahmin sınıfını anlatır.
44. Bilgeler böyle yapmakla sofuların ve orman sakinlerinin rollerini birleştirerek bir başka yaşam aşamasının gereğini izliyorlar.
45. Bu terim kadının erkeğin üstünde olduğu cinsel birleşmeyi anlatır fakat burada genel iffetsizlik ve sapkınlığı anlatıyor olabilir. Bilgelerin sözleri anlayışsızlık ve kendilerine egemenliği yitirdiklerini gösteren çelişkiler ve belirsizliklerle doludur: Śiva'nın kızlarını baştan çıkardığını söylemektedirler, oysa ona uyanlar karılarıdır; onu hadım ettiklerini söylemektedirler, oysa bunu onların buna kendi lanetlerinin yol açtığını sanmaları için kendisi yapmıştır.
46. Śrīvatsa Vişṇu'nun göğsündeki kıl tutamı ve disk de Vişṇu'nun silahıdır. Böylece burada Śiva, Vişṇu'yla özdeşleşmektedir.
47. Dharmaketu ("yasayı bayrak eden") Buddha'nın lakabıdır. Śiva gene Vişṇu rolündedir ve Kali Çağında Buddha olur; bkz. 62 mitos.
48. Gunaların üç özelliğine gönderme; bkz. 9. mitos.
49. "Bulut giyinmiş" yani çıplak; Śaiva veya Cain fakirleri için kullanılan bir terim.
50. Birinin çevresinde saat yönünde dönmek saygı belirtisiydi.

51. *Liṅga*.
52. Dört sınıfın yasası ve yaşamın dört aşaması.
53. Sözlük anlamı saçın tersine. Ortodoks olmayan, belki de Tantracı törenlere gönderme.
54. Yani ateşlenmiş fakat tamamlanmamış (tüketilmemiş); genellikle altın için söylenir.
55. Yani tanrılar Soma içerken onlar ateştir ve ateş içerler.
56. Sāṅkhya felsefesine göre Erkek, üç özelliği içeren Doğayla (*prakṛti*) olan etkin dişi ögeyle birleşene kadar hareketsiz ruhtur.
57. Kāpālika veya kafatası taşıyıcılara gönderme. Bunlar ellerinde insan kafatasıyla dolaşarak Śiva'nın Brahmā'nın kafasını kesip Benares'e götürmesini anmış olurlar.
58. Bkz. 12. mitos.
59. İlk Manu, Manu Svāyabhūva, Kṛta Çağında insanlığın atası olmuştur.
60. Burada, Brahmā ve Śiva duygu ve karanlıktan yapılmışken, Viṣṇu'nun bütün üçüncü niteliklere vücut verdiği söyleniyor. Śiva üç özelliğe vücut verirken ondan önce gelen Aṅgī'nin karanlık niteliğini taşıdığı, Brahmā ve Viṣṇu'nun ("Rudra'nın biçimleri") hala duygu ve iyilikle nitelendirildiği Śaiva yaklaşımıyla karşılaştırın; 39. ve 10. mitos.
61. Kadın üreme organının özellikle *liṅga*'yla birleşmesinde tapınılan Tanrıçanın simgesi.
62. Viṣṇu ezelliğin yılanı Ananta'nın üstünde uyur.
63. Viṣṇu'nun adlarından biri; "Madhu'dan doğma" veya "bahara ait."
64. Bu övünmede ironi var çünkü huysuz Durvāsas, Kāma'nın boşuna saldırmaya hazırlandığı Śiva'nın dirilmiş biçimidir.
65. Śiva'nın kapı bekçisi Nandin'in adlarından biri; bkz. 68. mitos.
66. "Çıldırıcı". Kāma'nın adlarından biri.
67. Kara Tanrıça veya Kıyamet Gününün Tanrıçası; bkz. 68. mitos.
68. Kāma'nın lakaplarından "Bellek." Beş oku güneş nilüferi, *aśoka* çiçeği, mango, yasemin ve mavi nilüferden yapılmıştır ve delicesine tutulmaya, heyecana, kavrulmaya veya solmaya, ısınmaya ve felce (veya sertleşmeye) neden olurlar.
69. *Saumya* burada "yumuşak" veya nektardan olma anlamlarına gelebilir.

70. Yani bütün suyu içip gene serbest kalmasın.
71. Skanda'nın doğumuyla ilgili öteki anlatımlardaki rolleriyle karşılaştıran; 33. mitos.
72. Yeryüzünün kaplumbağanın üstünde durduğu söylenmektedir; Śiva'nın avatarlarından [tanrının insan veya hayvan biçiminde yeryüzüne inmesi] biri budur.
73. Śivā, Śiva'nın karısı Pārvatī'nin lakabıdır.
74. Bkz. 69. mitos.
75. Veya enerjin (*tejas*).
76. Bkz. yukarıda 3. mitos.
77. Bkz. 33. ve 69. mitos.
78. Bkz. 3-6. mitoslar ve 34. mitos.
79. Yorumcu karanlığın, Śiva'nın gözlerinin ay, güneş ve ateş olduğu için çöktüğünü belirtiyor.
80. Yorumcu bu damlanın ter damlası olduğunu ve Śiva'nın alnındaki üçüncü gözün ateşiyle ısındığını belirtiyor.
81. Pārvatī'nin lakabı, "altından"; bkz. 68. mitos.
82. Hiraṇyākṣa'nın ikiz kardeşi Hiraṇyakaśipu ("Altın-elbise"); oğlu Prahlāda'yı Viṣṇu'ya taptığı için sorgulamış ve Viṣṇu İnsan-aslan biçiminde dirilerek Hiraṇyakaśipu'yu öldürmüştür.
83. Manu (9.158-160) yalnızca ilk altısı akraba ve meşru varis olmak üzere on iki tür oğul sayar: Gövdenin meşru mirasçısı, karıdan elde edilen, evlat edinilen, yapılan, gizlice doğan ve atılan oğullar; evlenmemiş kızın oğlu, yeniden evlenilen karıdan edinilen oğul, hizmetçi kadının oğlu, karıyla birlikte edinilen oğul (yani evliliğinde hamile olan kadının oğlu), satın alınan oğul ve kendisi gelen oğul. Bu mitosun yorumcusu son üç oğulla evlat edinileni tek başlık altında topluyor ve "doğurulandan" çok "verilen" oğullar olarak sayıyor.
84. Hiraṇyākṣa'nın bir başka adı, "Altın-gözlü."
85. Dans için 43. mitosa ve kül simgesi için 39. mitosa bkz.

VIŞNU

Vişnu mitolojisinin yalnızca küçük bir bölümünün *Rg Veda*'ya kadar izlenebilmesine karşın – Şiva'ninkinden pek de fazla değil – Vişnu, çok daha ortodoks bir tanrıdır; bu kültte özümlemiş Hint-öncesi inancın öğeleri genel olarak Şiva'ninkinden daha iyiliksever, insancıl ve görenekseldir. Bir çok avatar – yeniden dünyaya geliş biçiminden¹ yalnızca üçü, Kṛṣṇa, Buda ve Kalkin insan soyuna ahlaki ve fiziksel yıkım getirir ve bunlar bile sonunda insanların iyiliği için tasarlanmıştır.

Vişnu'nun Veda Avatari: Cüce

VIŞNU ÜÇ ADIM ATIYOR

Şimdiye kadar bilinen en önemli Veda Vişnu mitosu, üç adım öyküsü, yaratılış için evrenin öğelerini düzenlemek, yaymak ve yerleştirmek biçimindeki Veda anlayışından temellenen yaratılış mitosudur. Bütün Hindu kozmolojisine sinmiş olan büyüsel üç sayısı burada Vişnu'nun üç *pada*'sı olarak görünür. Öteki Hint-Avrupa sözcükleriyle ortak (İngilizce *foot*, Latince *pes, pedis*) sözcük bu mitosta ikincil anlamlar ve titreşimler kazanır. Adım yanında *pada* öncelikle ayağı anlatır ve Vişnu'nun ayağının tapınma nesnesi oluşu belirgindir. *Pada* ayrıca ayak izi olarak da çevrilebilir ve Vişnu'nun ayak izi (gene tapınma konusudur),² Saramā'nın ayakzının İndra'yı Pañilerin sığırlarına götürüşü gibi, inananları sığıra götürür. Son olarak *pada* yaşam yerini anlatır; üç *pada*'nın en yükseği Vişnu'nun cennetidir.

Rg Veda'dan

Vişnu'nun kahramanlık işlerini anlatacağım; 'o koca adımlarıyla üç adım atarak yeryüzü diyarlarını sınırlamış, yukarıdaki yerleşim yerini desteklemiştir. Vişnu kahraman işleri için övülmüştür; vahşi yabani gibi acımasızca dağda dolanan odur. Bütün yaratıklar onun üç geniş adımında yaşar. Çınlayan duaların dağda yaşayan Vişnu'ya ulaşması gibi, koca adımlı boğa, tek başına üç adımda uzanıp giden yaşam yerini aşarak sınırlamıştır. Onun üç adımı tükenmeyen balla doludur, kendi gücüyle insanı sarhoş eder. Tek başına üç katlı dünyaya, gökyüzüne ve bütün yaratıklara destek veren odur. Onun tanrıları seven insanların kendinden geçtiği kıymetli yaşam yerine ulaştım; insan orada koca adımıyla, bal çeşmesi Vişnu'yla en yüksek yerinde kaynaşır. Sizin ikinizin yerinize ulaşmak istiyoruz, Vişnu ve İndra; yorulmak bilmeyen çok boynuzlu sığırlar oradadır. Koca adımlı boğa en yüksek yerinde parıldayıp ışıklar salar.

VIŞNU CÜCE OLUYOR

Brāhmaṇalar Vişnu'nun adımlarını tanrı ve ifritlerle ilgili mitoslarla kaynaştırırlar. Başka Veda döngülerinden motifler mitos süslemek için kullanılmışlardır; tanrılardan gizlenmek (İndra ve Agni'nin saklandığı gibi bitki köklerine saklanmak)³ ve kurbandan pay elde etmek gibi.⁴ Genişleyip her yeri kaplayan Vedacı Vişnu kavramı bu mitosun temelidir; burada Vişnu gerçekten cüceyken dev olur fakat daha felsefi metinlerde aynı anda makrokozmos mabut (*brahman*) olan mikrokozmos ruh (*ātman*) olarak görülmektedir.⁵

Śatapatha Brāhmaṇa'dan

Tanrılar ve ifritler, Pracāpati'den doğanlar, birbirleriyle savaşıyorlardı. Sonra tanrılar geride kalır gibi oldu ve ifritler "Bütün bu dünya bizim oldu" diye düşündüler. "Yeryüzünü bölelim ve üstünde biz ya-

şayalım” dediler. Sonra öküz derisiyle batıdan doğuya yeryüzünü bölmeye koyuldular. Tanrılar bunu duydular ve “İfritler bu dünyayı bölüyor. İfritlerin dünyayı böldüğü yere gidelim, eğer biz de pay almazsak ne oluruz?” dediler. Kurban Vişnu’yu başlarına yerleştirdiler ve oraya gidip “Biz de payımızı alalım; bir bölümü bizim olsun” dediler. İfritler biraz kıskanarak, “Vişnu nereye kadar uzanırsa o kadar veririz” dediler.

Vişnu o zaman cüceydi, fakat tanrılar bu öneriye karşı çıkmadılar çünkü “Bize büyük bir bölüm verdiler çünkü kurban kadar yer verdiler” diye düşündüler. Vişnu’yu doğuya yerleştirdiler ve Veda ölçüleriyle her yeri sardılar. Güneyde “Gāyatrī ölçüsüyle seni sarıyorum”, batıda “Trīṣṭubh ölçüsüyle seni sarıyorum”, kuzeyde “Cāgaṭī ölçüsüyle seni sarıyorum” dediler. Her yeri onunla sarak doğuya Agni’yi yerleştirdiler⁶ ve onı tapınmaya devam ederek yorgun düştüler ve onunla bütün yeryüzünü elde ettiler. Onunla bütün dünyayı elde ettiklerinden [*samavindanta*, *vid*’den] ona sunak [*vedi*] denildi. Bu nedenle “sunak dünya kadardır” denir. Çünkü sunakla bütün dünyayı kazandılar. Bunu bilen bütün dünyayı düşmanlarından kazanır ve düşmanlarına pay bırakmaz.

Vişnu tükenmişti fakat Veda ölçüleriyle bütün dünyayı sardıklarından ve doğuda Agni’yi yerleştirdiklerinden dışarı çıkamıyordu ve bitkilerin köklerine girdi. Tanrılar “Vişnu nereye gitti? Kurban nereye gitti? Ölçülerle bütün çevreyi sarıyor ve doğuda Agni var, bir yere gidemez; onu buralarda arayalım” dediler. Biraz kazarak onu aradılar ve üç parmak derinlikte buldular. Bunun için sunağı üç parmak yükseklikte yapın.

VIŞNU İFRİT BALI’YI ALDATMAK İÇİN CÜCE OLUYOR

Brāhmaṇa mitosunda sinmiş olan kozmoloji Purāṇa biçiminde açıktan anlatılır: Bütün evren Vişnu’nun gövdesidir. Bir başka Vedacı yapı, Vişnu’nun üç “adım”ına doğan, öğledeki ve batan güneş olarak güneş tanrı rolü verilen anlayış da bu anlatımda açıkça dile getirilir. Brāhmaṇa ifritlerinin yerini burda tek bir ifrit almıştır: Bali (adı özellikle günlük yemekten adanan bir bölümü gösterir) çünkü bir çok *Rg Veda*

malzemesinde (üç adım dahil) İndra'yla yakından ilişkilendirilen Vişnu daha sonraki mitolojide *par excellence** ifrit-kesici olarak İndra'nın yerini alır.

49

Vāyu Purāṇa'dan

Yedinci Tretā Çağında bütün dünyalar Bali'nin egemenliğinde iken ve üç katlı dünyayı ifritler ele geçirmişken, cüce, Vişnu'nun üçüncü avatarı ortaya çıktı. Kolunu bacağına hüzüp önde Bṛhaspati ifritlerin efendisinin kurban yerine gitti. Bu uğurlu anda, efendi, Aditi ailesinin neşesi, brahmin oldu ve Virocana'nın oğlu Bali'ye dedi ki: “Üç katlı dünyanın kralı sensin. Her şey sende yerleşmiştir. Ey kral, üç adımda alınan yeri bana vermelisin.” “Bunu kabul ediyorum” diye yanıtladı kral Bali, Virocana'nın oğlu ve onun yalnızca bir cüce olduğunu sandığından bundan memnun oldu. Ama cüce, efendi, cenneti, gökyüzünü, yeryüzünü, bütün bu evreni üç adımda aştı; o ünlü, tek ruh, kendi enerjisiyle güneşi bastırdı, gökyüzünün bütün bucaklarını ve pergelin aradaki noktalarını ısıttı. İnsanlara heyecan veren koca kollu Vişnu bütün dünyaları ısıtarak parladı ve ifritlerin mülkünü üç dünyayı çaldığı gibi çaldı. İfritleri bütün oğulları ve torunlarıyla cehenneme yolladı; Namuçi, Šambara, Prahlāda – bu acımasız ifritler Vişnu tarafından yok edildi ve her yöne dağıtıldı. Mādhava, tek ruh, bütün büyük öğelerin özüdür ve zaman içinde hepsinden ayrışır ve Vişnu bu gizi oradaki brahminlere açıkladı. Bütün evrenin kendi gövdesi olduğunu, bütün dünyada kendi soylu gövdesinin kaplamadığı bir şey olmadığını anlattı. Tanrılar, ifritler ve insanlar üstün yöneticinin bu biçimini görünce hepsi tekrar tekrar Vişnu'nun enerjisinden büyülendiler. Bali, arkadaşları ve akrabalarıyla koca şeritlerle bağlanmıştı ve Virocana'nın bütün ailesi cehenneme gönderilmişti. Sonra Vişnu soylu İndra'ya bütün ölümsüzlerin krallığını verdi.

* Belli başlı, olağanüstü, mükemmel (ç.).

Vişnu'nun Brāhmaṇalardaki Avatarları

BALIK

Balık Manu'yu tufandan kurtarıyor

Bir başka eski diriliş de balık biçimindedir. Balık ve tufan mitosu özgün biçimiyle Vişnu'yla ilgili değildir; gerçekten bu mitos Vişnu tapımından çok daha eski olması yanında Hint-Avrupalıların ve uygarlığın Verimli Hilal'den yayılışından bile eski olmalıdır çünkü Sami tufan efsaneleriyle koşutlukları çok çarpıcıdır.

50

Śatapatha Brāhmaṇa'dan

Sabahleyin el yıkamak için getirdikleri gibi uluk olarak Manu'ya su getirdiler. Yıkılırken eline bir balık geldi ve "Bana bak ben de seni kurtarayım" dedi. "Beni neden kurtaracaksın?" "Bir tufan bütün yaratıkları süpürüp götürecektir, seni bundan kurtaracağım." "Sana nasıl bakacağım?" Balık: "Biz küçük olduğca, yıkımınız da büyük olur, çünkü balık balığı yutar.⁷ Önce bana tencerede bak, sonra boyum onu aşınca, bir hendek kaz ve bana onun içinde bak. Boyum hendeği de aşınca o zaman beni okyanusa götür, o zaman ben yıkıma uğramayacak kadar büyümüş olacağım."

Balık sürekli büyüyerek boyu *chaya*'ya⁸ ulaştı; en büyük balık odur. "Belirli bir yılda tufan gelecek" dedi, "O zaman bir gemi yap ve bana gel; tufan yükselince gemiye bin ve ben seni sulardan kurtaracağım." Manu böylece balığa baktı ve onu okyanusa götürdü. Balığın dediği yılda gemi yapıp ona geldi ve sular yükselince gemiye bindi. Balık yüzüp ona geldi, o da geminin ipini balığın boynuzuna bağladı ve böylece kuzey dağını yüzüp aştı. "Seni kurtardım" dedi balık, "gemiye bir ağaca bağla ve sen dağdayken suyun ipi kesmemesine dikkat et. Sular alçalırken ipi indirmeyi unutma." O da ipi böylece indirmeye başladı ve kuzey dağının bu yamacı Manu'nun İnişi olarak bilindi. Tufan bütün öteki yaratıkları silip süpürdü ve orada yalnızca Manu kaldı.

Vişnu Manu'yu evrensel dağılımdan kurtarmak için balık oluyor
Tufan mitosunun eski Hint anlatımında ana motif yayılma olduğundan (küçük balıktan büyüyüp dev balık olma) balık daha sonra başka bir Hint tanrısıyla değil Yayılan Vişnu'yla özdeşleştirildi. Balık tanrı olunca, büyümesi Manu'yu korkuttu, aynı Vişnu'nun kozmik biçiminin *Bhagavad Gītā*'da Arcuna'yı korkutması ve *Bhāgavata Purāṇa*'da Kṛṣṇa'nın kozmik biçiminin annesini korkutması gibi.⁹ Balık büyüyüp yıkıcı korkunç bir güç oldu, aynı Śiva'nın tohumundan deniz dibi kısrakı biçimiyle kurtulmak gerektiği gibi, bir boydan ötekine büyüyerek sonunda okyanusa sığar duruma geldi. Gerçekte ilk öykü balığın Manu'yu kurtarmasını gerektirirken sonra Hindu hayali metni etkiler ve balık kıyamette rol oynamaya başlar: kısrak balık gırdikten sonra sudan çıkar ve kıyamet yangınının ayrıntılı betimlemesiyle özgün kıyamet tufanı dengelenmeye çalışılır. Bu eklemelere uygun olarak Manu yalnız kendisini kurtarmakla kalmaz (eski mitosun ana fikri budur) bütün yaratıkları da kurtarır; yalnız kendi ölümsüzlüğünü değil (olağan lütuf) bütün insan soyunun ölümsüzlüğünü ister.

51

Matsya Purāṇa'dan

Geçmiş zamanlarda, Manu adlı bir kral, güneşin oğlu, yoğun ibadet yaptı ve sabırla krallığını oğluna devretti. Ruhun bütün nitelikleriyle yüklü olarak, acı ve neşe karşısında aynı kayıtsızlığı göstererek, kahrâman Malaya dağ sırasında bir inziva yerinde en yüksek yogaya ulaştı. Bir milyon yıl geçince, nilüfer üstünde oturan Brahmā ondan hoşnut oldu ve ona lütufta bulunmaya geldi, "Bir lütuf seç" dedi. Kral Büyükbabanın önünde eğildi ve dedi ki: "Senden istediğim tek bir eşsiz lütuf var: bana, son yıkım gerçekleştiğinde hareketli hareketsiz bütün yaratıkları koruma gücü ver." Herşeyin ruhu bunu kabul etti ve ortadan kayboldu. Sonra gökten, tanrıların gönderdiği sel gibi yağmur boşandı.

Bir gün, inzivasında ataları hoşnut eden saçı dökerken sulardan ellerine bir *śapharī*¹⁰ balığı çıktı. Sevecenlikle dolu kral balığı görünce onu bir kap su içinde gece gündüz korumaya aldı ve on altı parmak

uzunluğuna ulaşana kadar orada baktı. Sonra balık “Beni kurtar! Beni kurtar!” diye bağırdı, o da su yaratığını bir kavanoza attı ve kavanozda da balık bir gece içinde üç el boyu büyüdü. Balık bin ışınlı tanrının oğluna gene huzursuz bir inlemeyle “Beni kurtar! Beni kurtar!” diye bağırdı, “sana sığınmaya geldim.” O zaman güneşin oğlu balığı kuyuya attı ve balık artık kuyuya sığmaz olunca onu büyük bir göle fırlattı. Ama balık bir fersah enine gelene kadar büyümesini sürdürdü ve gene huzursuz sesiyle “Beni kurtar! Beni kurtar, kralların en iyisi!” diye bağırdı.

O zaman Manu balığı Ganj’a attı ve büyümeye devam edince yeryüzünün efendisi onu okyanusa fırlattı. Ama balık bütün okyanusu kaplayınca Manu korktu ve “Kimsin sen? İfritleerin efendisi mi? Yoksa Vāsudeva mı? Başka kim böyle olabilir? Kimin gövdesi yirmi bin fersaha çıkabilir? Senin balık biçimini tanıdım Keśava ama sen beni yoruyorsun. Selam sana Hṛṣīkeśa, evrenin efendisi, evrenin yaşam yeri” dedi.

O zaman insanları heyecanlandıran, balık biçimine girmiş olan efendi Viṣṇu “Aferin, aferin!” dedi, “beni doğru bildin ve yeminini kusursuzca tuttum. Kısa sürede yeryüzü bütün dağları, ağaçları ve evleriyle sulara batacak. Bu gemi bütün tanrıların toplanmasıyla, bütün yaşayan büyük ruhları korumak için tasarlandı ey yeryüzünün efendisi. Terden doğanlar, yumurtadan veya sudan doğanlar ve derilerini değiştiren yaratıklar, onların hepsini bu gemiye yerleştir ve onları kurtar, çünkü başka kurtarıcıları yok. Gemine bu çağın sonunda escek rüzgarlar vurduğunda gemiyi benim boynuzuma bağla, ey kral, kralların efendisi, yeryüzünün efendisi. Yıkımın sonunda hareketli hareketsiz bütün evrenin Pracāpati’si sen olacaksın. Böylece Kṛta Çağının başında mutlak egemen, güçlü kral, Manu döneminin üstün efendisi, tanrıların bile taptığı sen olacaksın.”

O zaman Manu Madhu İzleyicisine “Ey efendi, yıkım arası kaç yıl sürecek?” diye sordu, “Ben yaratıkları nasıl koruyacağım ey efendi, Madhu İzleyicisi? Seninle tekrar nasıl birleşeceğim?” Balık yanıtladı: “Bugünden itibaren yeryüzünde yüz yıl süren bir kuraklık olacak, yiyecek azalacak ve her yeri uğursuzluk kaplayacak. Sonra yedi acımasız ışın kalan bir kaç yaratığı da yok edecek ve yedi kez yedi

ışın kızgın kömür gibi yağacak. Denizaltı kırsığının ateşi Çağın sonunda dönüşecek ve zehirli ateş onun sıkışmış¹¹ ağzından cehennemden boşalacak; Bhava'nın alnındaki üçüncü gözden bir ateş çıkacak. üç katlı evreni yakıp alt üst edecek, ulu bilge. Bütün dünya böyle kül oldu mu gökyüzü dumandan ısınacak. O zaman evren, tanrıları ve burçlarıyla tamamiyle yok olacak. Agni'nin terinden doğma kıyamet gününün yedi bulutu Girdap, Korkutucu Domuz, Kova, Şiddet, Turna, Yıldırım Bayrağı ve Kankırmızısı yeryüzünü sele boğacak; okyanuslar çalkanacak ve bir araya gelecek ve üç evren tek bir okyanus olacak.”

“O zaman Vedaların bu teknesini al ve bütün yaratıkların öz ve tohumlarını içine yerleştir; ipi sana öğrettiğim gibi düğümleyerek gemiyi boynuzuma bağla; böylece benim yüceliğimle korunmuş olacaksın. Tanrılar bile yandığında yalnız sen kalacaksın. Ay ve güneş, Brahmā ve ben, dört Dünya Koruyucusuyla birlikte, kutsal Narmadā ırmağı, ulu bilge Mārkaṇḍeya, Bhava, Vedalar ve Purāṇalar ve ikincil bilimler, bütün bunlar Manu Cākṣuṣa çağının yıkımı arasındaki sürede, her şey bir okyanus olmuşken seninle birlikte olacak. Sana yaratılışın başında Vedaları açıklayacağım ey yeryüzünün efendisi, düşmanların kızdırıcısı.” Sonra efendi gözden kayboldu ve Manu anlatıldığı gibi son tufan olana kadar onu övmeyi sürdürdü. Vāsudeva'nın ağzından anlatıldığı gibi zaman gelince Viṣṇu, İnsanların Heyecanlandırıcısı, boynuzlu balık biçiminde göründü ve ip biçiminde bir yılan Manu'nun yanına geldi. O zaman *dharma*'yı bilen bilge bütün yaratıkları bir araya toplayıp gemiye yerleştirdi ve birleştirme tekniğiyle gemiyi yılan iple balığın boynuzuna bağladı; Heyecanlandırıcı Viṣṇu'ya yaklaştı ve kendisini onun önüne attı.

DOMUZ

Balık avatari gibi domuz avatari da özgün biçiminde Brāhmaṇa mitolojisinin Viṣṇu ile ilişkili olmayan bir bölümüydü fakat domuz simgeliğini belirleyen kavram Viṣṇu'yla kolayca özdeşleştirildi. Viṣṇu Indra'ya ifritlerden domuz kurbanını geri alması için Brāhmaṇalarda bile yardım eder. Yeryüzünü kurtaran domuz ise özgün biçimiyle Pra-

cāpati'dir; tipik Veda yaratış cylemiyle şişirip genişleterek yeryüzü-
nün yüzmesini sağlar.

Pracāpati yeryüzünü yaratmak için domuz oluyor

52

Taittirīya Samhitā'dan

Bu evren başlangıçta suydu, okyanustu. Pracāpati rüzgar oldu ve ok-
yanusu hareket ettirdi. Yeryüzünü gördü ve domuz olup onu yakaladı;
Viśvakarman olup ona vurdu, onu genişletip yaydı. O da yeryüzü ol-
du ve ona Pṛthivī (“Genişletilmiş”) dendi. Pracāpati kendisini onun
içinde tüketti ve tanrılar, Vasular, Rudralar ve Ādityaları üretti.

Pracāpati yeryüzünü kurtarmak için domuz oluyor

Yeryüzünü “genişletmek” düşüncesi Vişnu'nun genişleme özelliğiyle
kolayca uyusmaktadır; aynı biçimde yeryüzünü “kurtarma” düşüncesi
de belki balığın yeryüzü halkını batmaktan kurtarması ile ilişkilendirilerek,
domuzun yeryüzünün kendisini kurtarmasına karşın, daha
sonra Vişnu'ya bağlanmışır.

53

Śatapatha Brāhmaṇa'dan

Başlangıçta yeryüzü ancak avuç içi kadardı. Bir domuz onu genişletti
ve ona Emūṣa dendi; o Pracāpati'ydi, kocası ve yeryüzü onun eşiydi,
onun sevgili yurdu.

Vişnu yeryüzünü kurtarmak için domuz olarak diriliyor

Bu iki kısa mitostan, domuzun iki önemli simgesel niteliği ortaya
çıkıyor: Domuz kurban hayvanıdır ve hem suda hem karada yaşadığı
için yapıcı karmaşıktır. Daha sonraki mitolojide domuz evrenle evren
dışının sınırında yaşamıştır, “Dünya-Dünya-dışı”, görünen dünyay-
la karanlıklar bölgesinin sınırında dağ sırasıdır. Vişnu'nun Purāṇalar-
da bu avatari Brahmā'dan alışı gibi, açıkça Brahmā ile özdeşleştiril-
miştir: Yeryüzünü Pracāpati gibi suda bularak “yaratan” odur. Su
böylece yeryüzünün hem doğum yeri hem saklanma yeridir çünkü es-

ki Hintliler maddenin asla artmadığı kapalı bir evren düşlediler; yaratılış görüntüsü ancak zaten mevcut öğelerin yeniden düzenlenmesi – bulunması – iledir; kozmik tufanla bunlar tekrar tekrar dirilitilir.

54

Vişnu Purāṇa'dan

Kalpa'lar arasındaki kesinti geçince, iyilik nitelikleriyle dolu efendi Brahmā gece uykusundan kalktı ve dünyanın boş olduğunu gördü. Üstün, kavranılamaz Nārāyaṇa, bütün herşeyin efendisi, başlangıcı olmayan efendi, her şeyin kaynağı, Brahmā biçimine sahip olana Nārāyaṇa denir, bunun nedeni Brahmā biçimine sahip ve evrenin başı ve sonu olan tanrı hakkındaki şiirde açıklanmıştır: “Sulara Nārā denir çünkü sular İnsanın [*nara*] çocuğudur ve daha önce onun yurdu [*ayana*] olduğu için ona da Nārāyaṇa denmiştir.”¹² Evren tek okyanusa dönüştüğünde, yeryüzünün sulara olduğunu anlayınca Pracāpati onu ortaya çıkarmak istedi. Önceki *kalpa*'ların başında balığı, kaplumbağayı ve ötekileri yaptığı gibi bir başka gövde yaptı ve ezeli, daimi, üstün ruh, evrenin ruhu Pracāpati, domuz biçimine girdi. Bu biçim bütün evreni koruması için Veda kurbanında oluşturulmuştu.

O zaman yeryüzünün destekleyicisi, ruhun desteği, insan dünyasına gitmiş olan Sanaka ve öteki Siddhalar tarafından övüldü ve o da suya girdi. Tanrıça yeryüzü onun yeraltındaki cehennem bölgesine girdiğini görünce, alçakgönüllü bağlılıkla onun önünde eğildi ve onu övdü... Yeryüzünün kutlu destekçisi böyle yeryüzü tarafından övülünce, *Sāma Veda*'yı söyler gibi alçak sesle mırıldanarak sesler çıkardı. O zaman gözleri tam açmış nilüferler gibi ve gövdesi mavi nilüfer yaprakları gibi koyu ve yumuşak olan ulu domuz yüce Koyu Mavi Dağ'a benzeyerek yeryüzünü kendi dişine takıp cehennemden yukarı çıkardı. Yukarı çıkarken ona dokunan su ağzından çıkan rüzgarla sürülmüş ve insan dünyasına sığınmış Sananda ve öteki parıltılı bilgeleri süpürmüştü. Böylece günahlarından arındılar. Gürültülü sular onun tırnak uçlarıyla yırtılıp açılmış olan cehenneme boşaldı ve soluğunun rüzgarı insan dünyasında yaşayan bütün Siddhaları çevreye dağıttı.

Yüce domuz yeryüzünü tutmuş kalkarken, göbeğinden sular damlıyor. Vedalardan yapılmış ulu gövdesini sallıyor, kılları arasındaki bilgiler ona övgüler diziordu... Üstün ruh, yeryüzünün destekçisi böyle övülürken, yeryüzünü hızla yukarı çıkarttı ve büyük okyanusun üstüne yerleştirdi. Yeryüzü su akıntısı üstündeki koca gemi gibi kaldı ve batmadı çünkü gövdesi öyle genişlemişti. O zaman, yeryüzünü su düzeyine çıkarınca, başlangıcı olmayan efendi, en yüksek efendi dünyayı bölmek için dağlar yığdı. Asla boşuna olmayan gücüyle, asla boşuna olmayan arzusuyla, yeryüzünün üstünde daha önceki yaratılıştan yanmış olan dağları yarattı. Yeryüzünü önceki gibi yedi kıtaya böldü ve önceki gibi dört dünyayı, yeryüzünü ve ötekileri yarattı.¹³

Śaiva anlatımı: Śiva domuzu cezalandırıyor

Domuz avatarının Vaiṣṇava öyküsünde bile, domuzun yol açtığı yıkımların bazı ipuçları vardır; mitosun Śaiva anlatımında bu ipuçları merkez alınmış ve erotik öge abartılarak (taslak biçiminde de olsa *Śatapatha Brāhmaṇa*'da da bunlar vardır) domuzun toplumsal, törensel ve kozmik bakımdan ölümcül hataları açıklanmıştır: Ailesine çok fazla bağlanır, kirli kadınla sevişir (Agni'nin bazı anlatımlara göre aybaşı halinde Kṛttikālarla sevişmesi gibi) ve bir kez gevşeyince yıkıcı ateş gücünü denetlemeyi beceremez. İlk düzeyde yeryüzünün kendisi onun tuhaflığını paylaşır: İkisi de ne yapılması gerektiğini bilirler fakat Śiva'nın yardımı olmadan bunu yapamazlar. Kuttören düzeyinde kirli "kan"ın kefareti domuzun kan kurbanı ile ödenir.¹⁴ Kozmik düzeyde, kıyamet gününün ertelenmesinin üç biçimi vardır: Önce oyunsever domuzlar okyanusa dalar, sonra savaş sırasında hepsi okyanusa düşer ve son olarak öldürülüp okyanusa atılırlar. Kıyamet yakındır; Viṣṇu balık biçimine girer ve son tufanda yaptığı gibi Vedaları kurtarır.

55

Kālikā Purāṇa'dan

Viṣṇu ilk yaratılıştan domuz olarak dirilince, Śaṅkara, her şeyin efendisi, bütün evrenlerin efendisi domuzla "Ey efendi, şimdi domuz biçimi

mine girmekle istediğin amaca eriştin ve yeryüzünü eskisi gibi oluşturdun, okyanusları ve ırmakları yerlerine yerleştirdin. Brahmā senin rahmetinle yaratılışı gerçekleştirdi, çünkü sen herşeyin özüsün, kurbanın özüsün ve enerjinin özüsün. Bütün guruların gurusu sensin, ötelelerin ötesisin. Toprak sana dayanamaz ey evrenin efendisi ve daha önce üstüne dağları yerleştirirerek onu sıkıca bağladıysan da neredeyse çatlayacak. Onun için evrenlerin efendisi, evrenin özü, evrenin biçimi, evrenin var olma nedeni olan bu domuz biçimini terk etmelisin. Senden başka domuz biçimine kim dayanabilir, ey efendi? Yeryüzü, su da, istekle dolu ve kadın gibi davranıyor; ona tecavüz edilmiş ve senin güçlü tohumundan acımasız bir oğluluğa hamile kalmış. Fakat aybaşı senin ektiğin tohum için uygun değil, ey evrenlerin efendisi. Dolayısıyla doğacak olan oğul da sınır bilmeyen kadınları alacak ve ifrit niteliği taşıyarak tanrılara ve Gandharvalara zarar verecek.”¹⁵

Dünyanın efendisi, aybaşılı kadından zevk için uğursuz ve hoş olmayan işler yapacak oğul sahibi olacağından utangaç bakışlı Vişṇu'yla böyle konuştu: “Bu şehvet dolu domuz çocuğu terk et, dünyanın efendisi; yaratılışın, korumanın ve yıkımın tek başına efendisi sensin; dünyanın nedeni sensin. Uygun zamanda korumayı, yaratışı ve yıkımı getireceksin. Dolayısıyla, dünyanın iyiliği için, bu gövdeyi terk et, güçlü olan. Uygun zamanda başka domuz gövdesini gene yaparsın.” Domuz gövdesine girmiş olan efendi soylu Śaṅkara'nın bu sözlerini duyunca yüce tanrıya “Tam senin dediğin gibi yapacağım, ulu efendi. Bu kurban domuzu gövdesini terk edeceğim ve uygun zamanda tekrar muhteşem, karşı konulması olanaksız bir domuz gövdesi yaparak dünyaları yaratacağım” dedi. Koca gövdeli, evrenin gurusu, evrenin yaratıcısı, evrenin destekçisi, evrenin efendisi bunu deyince ortadan kayboldu. Tanrı ortadan kaybolunca ulu efendi tanrı Śiva, tanrılar sürüsü ve kendi evhalkıyla kendi yerine gitti.

Fakat domuz Dünya-Dünya-dışı adlı kendi dağına gitti ve sevimli dişi domuz biçimindeki yeryüzüyle sevişti ve onunla üstün dağda uzun süre sevişmesine karşın dünyanın efendisi hala tatmin olmamıştı çünkü dişi domuza duyduğu şehvet çok güçlüydü. Yeryüzü dişi domuz biçimiyle sevişince üç mükemmel brahmin oğul doğurdu; adları Suvṛtta, Kanaka ve Ghora'ydı¹⁶ ve üçü de çok güçlüydü. Bu

çocuklar altın Meru dağlarının yaylalarındaki mağara ve göllerde sevgiyle oynadılar. Bu oğullarca sarılmış domuz karısıyla sevişti ve gövdesinden vazgeçmeyi düşünmedi. Güçlü domuz bazan çocuklarını kucakladı ve karısıyla çamurda oyunlar oynadı. Bal gibi sarı domuz çamura bulanınca gün batımındaki güneş gibi parlıyordu ve ailesine bulut gibi sular sıçrattı. Oğullarının ve karısı yeryüzünün yanında öyle mutluydu ki yeryüzünü ortasından çökertene kadar oynadı. Baskıdan yılan Ananta da rahatsız olmuştu çünkü Hari'yi taşıyordu. Kafası kırılmıştı ve kaplumbağanın üstünden yeryüzüne çıktı. Suvrıtta, Ghora ve Kanaka domuz vuruşlarıyla altın yaylaları çatlattılar ve altın kırılınca yaylalar düzleşti ve tanrıların özenle Meru'nun yayla haline soktuğu bütün al'ın şeyler domuzun oğullarınca kırıldı. Sonra domuzun oğullarının domuz darbeleri Mānasa'yı ve tanrıların öteki göllerini her yerde alt üst etti.

Kadın biçimindeki yeryüzü domuzla oynadı fakat ölümsüz biçimiyle çok mutsuzdu. Suvrıtta ve ötekiler her yandan okyanusa daldılar ve bütün okyanuslar mücevherleri domuzlar tarafından saçılmış gibi tahrik olmuştu. Genç domuzlar çevrede oynarken evrenler ırmakları ve dilek ağaçlarıyla¹⁷ çatlamıştı. Evrenin destekçisi olan domuzun kendisi evrenin böyle rahatsız olduğunu bilmesine karşın, oğullarına duyduğu sevgi onları durdurmasını engelliyordu. Suvrıtta, Kanaka ve Ghora cennete gidince, tanrılar sürüsü korktu ve her yönde kaçıştılar. Kurbanlık domuz oğulları ve karısıyla böyle oynamaktan asla doymadı, arzusu artukça arttı ve yapması söylenildiği gibi gövdesini terk etmeyi hiç istemedi.

O zaman bütün tanrı sürüleri evrenin iyiliği için tanrı soyuyla ve Śakra'yla kafa kafaya verdiler. Hepsi Śakra ve bilgilerle karar alıp herkesin sığınağı Nārāyaṇa'ya, doğmamış efendiye sığınmaya gittiler. Otuz üç tanrı, Vāsudeva'nın oğlu, evrenin efendisi Govinda'ya varınca önünde eğildiler ve bayrağında Garuḍa bulunan tanrıyı övdüler: "...Korku ve bağlılıkla sana sığınmaya geldik, bizi koru Vişṇu." Tanrılar tanrısı, bütün varlıkların iyiliğinin nedeni böyle övülünce tanrılar sürüsüne ve İndra'ya gökgürültüsü gibi derin bir sesle "Bana hemen niçin geldiğinizi veya neden korktuğunuzu ve ne yapabileceğimi söyleyin" dedi. "Yeryüzü kurbanlık domuzun sürekli oyunundan çatladı"

dedi tanrılar. "Bütün dünyalar sallanıyor ve rahat kalmadı. Kuru bir su kabağının darbeden patlaması gibi yeryüzü de domuz tırnaklarından yarıldı. Domuzun üç oğlu, Suvṛtta, Kanaka ve Ghora, onlar da evrene saldırıyor, ey evrenlerin efendisi, enerjileri kıyamet gününün ateşi gibi. Mānasa ve öteki göller öyle çamur doldu ki ve onların çamur oyunları ile alt üst oldu ki doğal durumlarına dönemiyorlar. Güçlü domuzlar tanrıların ağaçlarını, Indra'nın cennetteki mercan ağaçlarını ve ötekileri kırdılar ve tanrıların ırmaklarını meyva ve çiçek parçalarıyla tıkadılar. Suvṛtta ve öteki ikisi Üçlü Zirveye çıkınca tuz okyanusuna düşmüş gibi öyle çılgınlıklar yaptılar ki bütün dünyayı basan seller kadar su taşırdılar. Herkes su altında kaldı ve dört yana kaçtı. Ey kocakollu, canlarını kurtarmak için dört yana kaçtılar. Kurbanlık boğanın küçük oğulları Indra'nın cennetine gidince tanrıları her yandan eşeleyip rahatsız ettiler ve huzur bırakmadılar. Domuzun oğullarının oynadığı bütün dağların zirveleri dümdüz oldu ve yıkıldı. Ey evrenin efendisi, efendi Vaikuṇṭha, bütün evren onların oyunlarından yıkılıyor, evreni korumalısın."

İnsanların zenginliğinin nedeni tanrı tanrıların yakınmalarını duyunca Śaṅkara ve Brahmā'ya "Domuzun gövdesi nedeniyle bütün tanrılar ve bütün yaratıklar büyük acı çekiyor ve bütün evren çatladı. Śaṅkara, kefaret olarak domuz gövdesini terk etmek istiyorum ama kendi irademle bunu yapamıyorum. Sen Śaṅkara bu gövdeyi terk etmem için çaba göstermelisin. Brahmā, Smara yıkıcısını tekrar tekrar enerjinle doldurmalı ve bütün tanrılara da doldurtmalısın ve Śaṅkara'ya domuzu kestirmelisin. Aybaşı kadınla ilişki kurduğu için ve brahminleri öldürdüğü için gövde kötülüklerin kaynağı oldu ve şimdi onu terk etmek uygun olacak. Büyük bir kefaret ödeyeceğim ve çocuklarım da kefaretlerini verecekler. Bunun için gövdeme hemen baş eğdirin. Daima yaratıkları korumalıyım ama şimdi benim yüzümden sürekli felakete batıyorlar, dolayısıyla bütün yaratıkların iyiliği için bu gövdeyi terk edeceğim" dedi.

Brahmā ve Śaṅkara Vāsudeva'nın oğlu Govinda'ya "Dediğin gibi yapacağız" dediler. Vāsudeva'nın oğlu sonra otuz üç tanrının hepsini uzaklaştırdı ve domuzun enerjisinden kendi başına kurtulmak için tefekküre başladı. Mādhava enerjiden yavaş yavaş kurtulurken domu-

zun gövdesi yaşamı özünü yitirmeye başladı. Ölümsüzler gövdenin enerjisiz kaldığını anlayınca tanrı Śiva görkemli kurbanlık domuza yaklaştı. Otuz üç tanrının hepsi, Brahmā önderliğinde enerjilerini Smara Cezacısına vermek için ulu tanrı Umā'nın kocasını izledi: Tanrılar sürüsü enerjilerini bayrağında boğa taşıyan Śiva'ya verdiler ve böylece Śiva çok güç kazandı. O anda dağın efendisi Śiva *śarabha* yabanılının biçimine girdi; bazıları tepede bazıları altta sekiz bacaklı korkunç bir canlıydı. Boyu iki yüz bin fersah, eni yüz elli bin fersah; domuzun boyu yüz bin fersah uzunluğunda, eni elli bin fersah genişliğindeydi. Sonra kurbanlık domuz ulu tanrı Umā'nın kocasını korkunç *śarabha* biçiminde gördü; kömür karasıydı, başı aya değiyordu, uzun burnu ve pençeleri vardı, koca ağızlı ve dev gövdeliydi, sekiz dişi, yeleşi ve kuyruğu, uzun kulakları vardı. Sırtında dört bacağı, karnında dört bacağı vardı; kükreyerek sığıyordu.

Suvıttā, Kanaka ve Ghora onun kızgınlıkla hızla koşup geldiğini görünce öfkelenildiler ve üç güçlü kardeş koca gövdeli *śarabha*'ya saldırdılar, dişleriyle vurdular. *Śarabha*'nın ölçüleri öyle büyüktü ki üç domuz ona vururken büyü güçleriyle kendilerini onun kadar büyüttüler. *Śarabha* domuzların vuruşlarıyla dünyanın en uzak köşesine, okyanus suyunun derinliklerine düştü ve köpekbalkları ve deniz canavarlarıyla dolu okyanusa düşünce üçü uçtular ve koca okyanusa daldılar. Suvıttā, Kanaka ve Ghora okyanusun sularına dalınca domuz da aniden öfkeyle uçtu ve oğullarını sevdiği için kendisini okyanusun sularına attı.

Bütün domuzlar ve *śarabha* böyle atlayınca cennetteki tanrıları, burçları ve gezegenleri salladılar. Tanrılardan bazıları yaralandı, bazıları yeryüzüne düştü; bazı kurnaz tanrılar Mahar dünyasına¹⁸ sığındı. Burçlar göksel arabalarından¹⁹ yeryüzüne düştüler ve orda alevlerle süslenmiş olarak göründüler. Düştüklerinde oluşan şiddetli sarsıntı şiddetli bir rüzgara neden oldu ve dağları birbiri ardından yeryüzünden kopardı. Bazı zirveler dağların arasında devrildiler ve üst üste düşerek ağaçları, canlıları ezdiler. Bazı dağlar da yeryüzünün üstünde dans ettiler ve her darbeye dağlar birçok yarattığı ezdi ve dağlar rüzgarın esintisiyle birbirlerine sürtündüğünde yeryüzünün üstünde yürüyor gibi göründüler.

Domuzlar ve *śarabha* ve koca zirveleriyle dağlar okyanusa düşünce çok fazla su taşı. Vuruşun etkisiyle taşan su bir anda okyanusları susuz bıraktı ve bütün bu sular yeryüzüne yayılınca bir anda bütün yaratıklar su altında kaldı ve yok oldu. Her yerde yaratıklar boğulurken acınacak halde, korkuyla ve acıyla, ölüm anında inlediler: “İmdat baba!”, “İmdat küçüğüm!”, “İmdat anne!”, “İmdat çocuğum!” Yeryüzü *śarabha* ve domuzların düştüğü yerde çöktü, ayaklarının darbesiyle yarıldı ve yeryüzünün öteki tarafında dağlar fışkırdı... Bütün evren böyle okyanus suları altında kalıp batınca Büyükbaba, tanrıların en yaşlısı tasalandı ve Hari'ye: “Efendim, tanrıları, ifritleri ve insanlarıyla bütün bu evren batıyor; yeryüzü yarıldı ve hareketli hareketsiz her şey mahvoldu. Tanrılar, ifritler, Gandharvalar, bilgeler, sofular ve hattâ sürüngenler – her şey yok oldu, ey evrenin efendisi. Sen her şeyin koruyucusun, evrenin efendisisin, hepimizi ve yeryüzünü koru. Sen kendin domuzun gövdesinden çıkmalı ve onu yok edip hareketli hareketsiz her şeyiyle yeryüzünü yeniden kurmalısın, koca kollu” dedi.

İnsanlara refah getiren tanrı, düşmez Brahmā'nın bu sözlerini duyunca yeryüzünü yeniden kurmak için bütün çabasını gösterdi. Hari kırmızı balık biçimine girdi.²⁰ Vedaları ve yedi bilgiyi, bütün Vedaları ezbere bilen mükemmel bilgeleri ortaya çıkardı çünkü Vedaların yok olmamasında kararlıydı ve evrenin iyiliğini istiyordu. Hepsini aldı: Vasiṣṭha, Atri, Kaśyapa, Viśvāmitra, Gautama, Camadagni ve Bharadvāca, inançları güçlü bilgiler ve onları suyun ortasında dikilirken sırtına yerleştirdi. Koca bir gemi yaptı ki üstün bilgelerin soyu korunabilsin.

İnsanlara refah getiren tanrı sonra, Śiva'nın bağışlamasını kazanmaya gitti. Domuzlarla boğuşan Śiva tükenmiş, domuzların darbelelerinden yaralanmış, soluk soluğaydı. Domuz Hari'nin geldiğini görünce eski İnsan-aslan biçimini anımsadı²¹ ve o İnsan-aslanı anımsar anımsamaz o da arkadaşı domuz için oraya geldi. Domuz İnsan-aslanın geldiğini görünce, onun gövdesinden enerji aldı ve domuzlarla *śarabha* Viṣṇu'ya giren güneşe eşit bu enerjiyi gördüler. Domuz İnsan-aslanın enerji boşalttığını görünce iç çekti ve iç çekmeleri keskin dişli bir çok iri domuza dönüştü... Kutsal Hari, domuz, *śarabha*'ya yak-

laştı ve “Bu gövdeyi evrenin iyiliği için kesinlikle terk etmeliyim. Daha önce buna söz verdim ve bu söz nedeniyle Hari, Śambhu ve Brahmā bu işe giriştiler” dedi. Üstün efendi, domuz, bunun üstünde düşünmeye devam etti ve sonra ulu tanrı güçlü *śarabha*’ya “Beni öldür ulu tanrı, ben bu gövdeyi bütün evrenlerin, tanrıların ve hatta onların düşmanlarının iyiliği için elbetteki terk edeceğim. Benim kolumu bacağıma toplayarak hayvan kesip kurban etmelisin ve her biriniz hayvandan büyük bir pay alarak tören kepçesiyle öteki gereklerini yerine getirmelisiniz. Bu kurbanı benim üç oğlum Kanaka, Suvṛtta ve Ghora’yla üç evrenin iyiliği için gerçekleştir. Tanrılar ve yaratıklar bu kurbanla doğacaklar çünkü kurban onların yiyeceği olacak. Herşey kurbandan çıkacak; bu evren kurbandan yapılmıştır. Yeryüzünün aybaşı haliyle aldığı oğulcuğa tanrıça yeryüzünün kendisi doğumdan sonra uzun süre gizlice bakacak ve uygun zaman geldiğinde bu ağır yük altında acı çeken tanrıça, sana onu kesme zamanını bildirecek ve o zaman onu öldüreceksin. Bu yükten acı çeken yeryüzü yüz fersah battığında ben dişli bir domuz olacağım ve onu yukarı kaldıracağım. Ama senin Rudra’dan doğma fakat altı anneli olduğu söylenen²² oğlun tanrılar ordusunun kumandanı olacak ve bana amacına eriştiğinde bu gövdeyi terk ettirecek” dedi.

Güçlü kurbanlık domuz bunları deyince, domuzun gövdesinden büyük bir enerji çıktı, on milyon güneş ışığı gibi alev çelenkleriyle parlıyordu ve bu mucizevi enerji efendi Hari’nin gövdesine girdi. Domuzun bu enerjisi Viṣṇu’ya girince, Hari de Suvṛtta, Kanaka ve Ghora’nın enerjilerini aldı. Her birinin gövdesinden alev çelenkleriyle parlayan enerji çıktı ve babalarının yaptığı gibi Hari’nin gövdesine girdi. O zaman Hari ve Brahmā ve ulu tanrı domuzun konuşmasına yanıt verdiler: “Om.”²³ Tekrar ve tekrar bunu deyip domuzların gövdelerini terk etmesi için ellerinden geleni yapıp uğraştılar. *Śarabha* sırtını domuzların boynunun ortasına vurdu ve kırarak bu biçimi suya fırlattı. Önce onu düşürdükten sonra Suvṛtta’nın boynunu kırıp onu öldürdü, sonra Kanaka’nın ve Ghora’nın boynunu kırdı ve hepsi yaşam soluklarını verip büyük okyanusun sularına düştüler; sularda düşüşleri yankılandı ve domuzlar düşünce kıyamet gününün ateşi gibi gürültü ve ısıltı koptu.

Vişnu'nun Destan avatarları

RĀMA: RĀMA SĪTĀ'YI REDDEDİYOR
VE TANRILARCA AYDINLATILIYOR

Ölümlü kral Rāma'nın öyküsü, Rāma Vişnu'nun avatarı konumuna yükselmeden yüzyıllar önce de Hindistan'da biliniyordu. Rāma mitosunun *locus classicus*'u *Rāmāyana*'da (şu ana kadar bilinen en eski, en geniş metin) yalnızca son iki kitap (daha önceki altı kitaba ekleme olan birinci ve yedincisi) ondan sürekli olarak tanrı diye söz eder. Bu karşıklık Sītā'nın yargılanması oluntusunda da vardır. Bu öykü, daha eski gelenegın onu yedinci kitaba yerleştirmesine karşın altıncı kitabın eleştirel yayımında yer alır. Gerçekten de oluntunun bir başka anlatımı yedinci kitapta bulunmaktadır ve burada Sītā ateş yerine annesi yeryüzünün içine girer ve Rāma tarafından eski konumuna getirilmez.

Bu vahiy ve tezahür mitosudur; kutsallığın ölümlü tanrının kendisine açıklanmasıyla olağandışıdır. Rāma'nın çılgınlığı Sītā'ya acımasız, bencil, gururlu davranışından bellidir (Destanın başka bir yerinde de özellikle Sūrpanakhā'yla alay etmesi ve onu sakat bırakmasıyla daha da büyük şövalyelik yoksunluğu gösterir): Sītā'nın kendisine karşı çıktığını iddia ederek, “hasta gözlünün karşısındaki kuzu” olduğunu söyleyip ona “sarılık gözle” baktığını söylemesi bilmeden “körlüğüne” bir başka kanıt daha verir. Sītā'nın böyle gururla reddedilmesinin temeli – onun, ölümlü birinin, şanlı (ölümlü) ailesi için savaşta mucizeler göstermesi ve kendisinin ve karısının mutluluğundan çok görüntü ve halkın fikrine önem vermesi – kendisinin hiç de ölümlü olmadığının bildirilmesiyle tamamen ortadan kalkmış ve gölgede bırakılmıştır.

Bu oluntu, ifrit Rāvaṇa'nın Sītā'yı kaçıırıp Rāma'nın onu uzun savaşlardan sonra kurtarıp sarayına çağırmasıyla başlar.

Rāmāyaṇa'dan

Rāma Maithilī'yi²⁴ alçakgönüllülükle yanında dikilir görünce yüreğinde derin öfkeyle konuştu: "Seni düşmanımı savaşta yenerek elde ettim hoş hanım; erkeklikte yapılması gerekeni yaptım. Şimdi kıskançlığım dindi ve hakaret silindi; aynı anda hem şerefsizliği hem düşmanımı alt ettim. Bugün erkekliğim görüldü; bugün emeklerim meyvasını verdi. Bugün, sözümü tutarak kendimin efendisi oldum. Senin benden alınmanla kaderime sürülen leke, kötü fikirli ifritin benim gibi ölümlü biri tarafından yenilmesiyle yok oldu. Onurunu yitiren ve bu hakareti kendi enerjisiyle temizlemeyen biri için böyle küçük enerjinin onun erkekliğine ne yararı var? Hanūmal'ın büyük işleri -- okyanusu atlayıp geçmesi, Laṅkā'yi yıkması oynadığı oyun -- şimdi hepsi meyvasını verdi. Sugrīva ve ordusunun büyük çabaları -- saldırıdaki cesareti, bana öğüt verirkenki zekası -- bugün meyvasını verdi. Bağlı Vibhīṣaṇa'nın büyük yardımı, inançsız kardeşini terk ederek kendiliğinden bana geldi -- bugün meyvasını verdi."

Sītā Rāma'nın bu konuşmasını duyunca dişi geyik gibi iri gözleri yaşla doldu. Ama Rāma ona bakınca öfkesi gene kabardı ve bol bol yağ atılmış kızgın ateş gibi parladı. Hiddetle yan yan bakarak maymunların ve Rākṣasaların arasında Sītā'yla çok sert konuştu: "Bir erkeğin düşmanının elinden bağışlanmaz onursuzluğa düştüğünde yapılması gerekenlerin hepsini yaptım. Yüce ruhlu bilge Agastya'nın²⁵ canlılar için ulaşılmaz güney diyarlarını inanç gücüyle kazanması gibi seni kazandım Sītā. Ama istersen arkadaşlarımdan kahramanlığıyla becerilen bu büyük savaş çabasının benim tarafımdan senin için yürütülmediğini herkes bilsin. Ben kendi ünümü korudum ve kendi ünlü aile adıma düşen lekeyi ve küçük düşürülmeyi tamammıyla silip temizledim.

"Ama şimdi önümde dikilirken senin davranışından kuşkulanmaya başladım çünkü sen gözleri hastalıklı birine dikilen kuzu gibi bana karşı çıkıyorsun. Öyleyse nereye istiyorsan oraya git, serbestsin. Canaka'nın kızı, ne yöne istersen. Seninle işim yok hoş hanım. İyi bir aileye sahip enerji sahibi bir erkek başka birinin evinde yaşamış bir

kadını. yalnızca onu özlemeye dayanamadığı için geri alabilir mi? Sarıklıklı bir gözle Rāvaṇa'nın kucığında küçük düşmüş olan sana bakarken böyle yüce bir aileden olmakla öğünürken seni nasıl geri alabilirim? Seni tekrar kazanmamın amacı ünümü korumaktı çünkü artık seninle bir bağım yok ve istediğin gibi buradan gidebilirsin. Benim kararım bu ve şimdi bu konuda kafamı çalıştırıyorum hoş hanım. Kafana Lakṣmaṇa veya Bharata'yı koy veya nerede mutlu olacaksan orayı; yüreğini maymunların kralı Sugrīva veya Rākṣasaların kralı Vibhīṣaṇa'ya aç veya nerede mutlu olacaksan oraya, Sītā. Çünkü Rāvaṇa senin esir edici, kutsal gövdeni görünce, sen onun evindeyken, uzun süre senden uzak durmuş olamaz."

Hoş sözler duymayı hak eden Maithilī böyle uzun bir zamandan sonra sevgilisinden bu hoş olmayan sözleri duyunca göz yaşlarına boğuldu ve koca bir filin hortumu tarafından sökülün asma dalı gibi titredi. Rāghava onunla öfkeyle ve acımasızca, tüyleri ürpertecek biçimde konuşurken kral Videha'nın kızı çok heyecanlandı. Maithilī kocasının, daha önce hiç duymadığı, büyük bir kalabalık önünde söylediği kaba sözlerini duyunca çok utandı ve ar etti. Canaka'nın kızı kolunu kanadını çeken çok fazla göz yaşı döktü, ok gibi sözlerle öyle yaralanmıştı. Sonra göz yaşlarından ıslanmış yüzünü sildi ve kocasına yumuşak bir sesle ve kekeleyerek "Niçin böyle kaba, kulağa hoş gelmeyen ve bana uymayan sözler söylüyorsun ey kahraman, sanki avamdan biri avamdan bir kadınla konuşuyor? Ben senin sandığın gibi hiri değilim koca kollu. Bana güven; sana uygun davrandığıma yemin ederim. Başka kadınların cinsel davranışları nedeniyle bütün cinse hakaret ediyorsun ama bu kuşkuları uzaklaştır çünkü beni sına-dın. Eğer benim koluma bacağıma dokunulduysa bu zorla yapıldı, efendim; bunu ben arzulamadım ama bu saldırıyı kader getirdi. Benim denetimimde olan yüreğim hep sana bağlıdır; durumun efendisi ben olmadığım için başkasının denetimindeki kolum bacağım için ne yapabilirdim? Eğer bana onur verirken bir yandan da yakın ilişkimizin daima büyüyen bağlarını bilmiyorsan o zaman ben yok olurum. Ey kahraman, ben Lanākā'dayken beni araması için kahraman Hanūmat'ı gönderdiğinde niçin beni gözden çıkarmadın? Maymun bana senin beni boşadığın haberini getirir getirmez yaşamı terk ederdim. Sen

de bu kadar gayreti boşuna harcamak zorunda kalmazdın. yaşamını tehlikeye atmazdın, arkadaşların da böyle boşuna kendilerini harap etmezlerdi. İnsanlar içinde kaplan olan, uyduruk bir erkek gibi öfkene kapılarak kadın cinsini yeğlenir hale getirdin. Adımı Canaka'dan alıyorum ama doğumum yeryüzünün üstünde oldu; insan halini bilen sen benim yüce davranışımı onurlandıramadın. Genç biriyken, ben genç kızken aldığın elimin²⁶ temizliğinden emin olamadın; ve benim bağlılığım ve yapımdan – bunların hepsini fırlatıp attın.”

Śītā konuşup ağlarken, göz yaşları içinde kekelerken, orada derin üzüntü içinde dikilen Lakṣmaṇa'ya “Benim için bir ateş yaktır, benim felaketimin ilacı bu” dedi, “Yanlış suçlamayla mahvolmuş yaşayamam; insanların ortasında artık erdemlerinden hoşnut olmayan kocam tarafından terk edilmiş; artık benim için tek yol Adak yiyicisine girmektir.” Can düşmanlarının kesicisi Lakṣmaṇa Videha'nın kızının bu sözlerini duyunca öfkeyle doldu ve Rāghava'nın yüzüne baktı. Ama Rāma'nın yüreğindeki isteği davranışlarından anlayınca kahraman Lakṣmaṇa Rāma'nın istediği gibi ateşi yaktırdı. O zaman Videha'nın kızı sessizce ve saygıyla başı öne eğik Rāma'nın çevresinde dolaştı ve Adak yiyiciye yaklaştı. Maithilī tanrıların ve brahminlerin önünde eğildi, ellerini kavuşturdu, ateşin önünde dikilip “Yüreğim Rāghava'dan hiç ayrılmadığı gibi herkesin tanıdığı ateş de beni korusun” dedi. Videha'nın kızı bunu derken Adak yiyicinin çevresinde döndü ve parlak ateşe girdi, içte ruhu tamamiyle ayrılmıştı. Oradaki büyük kalabalık, çocuklar ve yaşlılar Maithilī'nin Adak yiyiciye girdiğini gördüler ve ateşe girerken Rākṣasa ve maymunlardan yüksek sesli, korkunç bir inleme yükseldi.

O zaman ünü büyük kral Kubera ve düşmanları dağıtan Yama ile bin gözlü İndra ve düşmanlarını yakan Varuṇa, bayrağında boğa bulunan üç gözlü kutsal yüce tanrı Śiva ve Vedaları bilenlerin en iyisi, bütün insanların ve bütün bunların, en iyi otuz üç tanrının yaratıcısı Brahmā güneş gibi parlayan göksel arabalarında bir araya geldiler ve Laṅkā kentine gelerek Rāghava'ya yaklaştılar ve halkalarla süslü koca kollarını uzatıp, önlerinde ellerini kavuşturmuş duran Rāma'ya dediler ki: “Bütün insanların yaratıcısı, akıllıların en iyisi, Adak yiyicisine düşerken Śītā'yı nasıl görmedin? Tanrılar sürüsünün en iyisi ola-

rak kendini nasıl tanımadın? Daha önce sen Vasuların atası Vasu R̥tadhāman'dın; sen kendisini yaratan, üç dünyanın ilk nedenisin, Rudraların sekizinci Rudra'sısın, Sādhya'nın beşincisisin. Senin iki arabın Aśvinler, senin iki gözün ay ve güneş. Düşmanlarını yakan, başlangıçta ve sonda herkesin gördüğü sensin gene de sıradan biri gibi Videha'nın kızını görmüyorsun.”

Rāghava, *dharmā*"ya uyanların en iyisi Rāma, dünyanın efendisi, otuz üç tanrının en iyileri Dünya Koruyucuları kendisine böyle seslenince onlara “Ben kendimi Daśaratha'nın oğlu Rāma olarak kabul ediyorum. Ey efendi, bana kim olduğumu söyle, kimin oğluyum, nereden geliyorum.” O zaman Brahmā, Vedaları bilenlerin en iyisi, Kākutstha'ya “Doğruyu benden dinle kahramanlığı gerçeklik olan Rāma. Sen, dört silah taşıyan²⁷ kutsal efendi Nārāyaṇa'sın. Tek dişli domuzsun, geçmiş ve gelecekteki bütün güçleri yenensin. Sītā Lakṣmī'dir, sen tanrı Viṣṇu, Kṛṣṇa. Pracāpati'sin. Rāvaṇa'yı kesmek için ölümlü insan biçimine girdin ve bu görevi bizim için yerine getirdin. Ey *dharmā*"ya bağlı olanların en iyisi, Rāvaṇa kesildi artık Rāma, sevin ve cennete gir...” Parlayan ateş Büyükbaba'nın bu uğurlu sözlerini duyunca kucığında Videha'nın kızıyla kalktı ve Videha'nın genç, akıllı, genç bir güneş gibi parlayan²⁸ kızını Rāma'nın kucığına koydu. Esmer, dalgalı saçları ateşte arınmış altınla parlıyor, kırmızı elbiseler giyiyor ve solmayan çelenkler takıyordu.²⁹

O zaman arıtıcı ateş, dünyaların tanığı Rāma'ya “İşte Sītā'n, Videha'nın kızı ve onun içinde hiç bir kötülük yok. Ne konuşmasında ne aklında, ne düşüncesinde, ne bakışında bu iyi ve yüce kadının sana karşı bir davranışı yok. Onu ıssız ormanda tek başına terk ettiğinde ve o sefil ve güçsüz durumda kaldığında, erkekliğiyle gururlanan Rākṣasa Rāvaṇa onu götürdü. Kadınlığın iç odalarında saklanmış ve hapis olmasına karşın, düşüncelerini sana açtı ve seni arzuladı. Çirkin, uğursuz Rākṣasa kadınları tarafından beklenen Maithilī çeşitli biçimlerde baştan çıkartılmaya çalışıldı ve tehdit edildi ama akıllı Rākṣasa'ya hiç kaymadı çünkü ruhu seninleydi. Onu kabul et Rāghava çünkü o bütün özleriyle temiz ve kötülükten uzak. Hiç de vurulacak biri değil; sana emrim bu.”

Büyük enerjili, tahammüllü ve yiğit Rāma, *dharmā*'ya inananla-

rin en iyisi bunu duyunca otuz üç tanrının en iyisine “Sītā'nın bütün insanların önünde üç katlı dünyada arıtıcı ateşe girmesi zorunluydu çünkü uzun süre Rāvaṇa'nın odalarında yaşadı. Canaka'nın kızını arındırmasam iyi insanlar bana 'Şu Rāma, Daśaratha'nın oğlu, şehvet dolu ve çok çocuksu' derlerdi. Canaka'nın kızı Maithilī'nin yüreğini kimseye vermediğini, bana bağlı olduğunu ve yalnız beni düşündüğünü çok iyi biliyorum fakat üç katlı dünyanın insanlarını doğruyu söylediğime ikna etmem için Videha'nın kızını Adak yiyicisine girince reddettim. Koca okyanusun deniz kıyısına zarar verememesi gibi Rāvaṇa da bu iri gözlü hanıma zarar veremez çünkü onu kendi enerjisi korur. Kötü fikirli Maithilī'ye aklında bile tecavüz edemez çünkü o parlak ateş gibi ele geçirilemez. Bu sevgili kadına Rāvaṇa'nın en iç odalarında bile tahakküm edilemez çünkü o yalnızca bana aittir, aynı ışınların güneşe ait oluşu gibi. Canaka'nın kızı Maithilī üç dünyanın bütün insanları önünde arındı. Kendisinin efendisi olan birinin ününü terk edemeyeceği gibi ben de onu terk edemem. Elbette sizin hepinizin, bütün insanların saygı duyduğu sevgi dolu olanların benim iyiliğim için söylediklerini yapacağım” dedi.

Bu konuşmayı yapınca ve kendi yaptığı işler nedeniyle bütün gücü olanlarca övüldükten sonra güçlü Rāma, Raghu'nun soyu, sevgi-lisiyle birleşti ve hak ettiği mutluluğu yaşadı.

KRŞNA

Rāma gibi, Kṛṣṇa da sözcüğün iki anlamıyla da “destansı” bir kişiliktir: İki büyük Sanskrit destanından birinde (*Mahābhārata*) görünür ve destan türünde bir kahramandır, savaşçı ve kraldır. Fakat Rāma'nın aksine, Kṛṣṇa destanın merkezinde yer almaz. Rāma gibi ölümlü bir savaşçıdır ama hepsinin içinde birincidir ve Viṣṇu ile özdeşleştirilmesi ancak destanın sonlarında yer alır. Çocuk Kṛṣṇa mitosu Veda ve destan metinlerinde ancak belli belirsiz duyulur, oysa Sanskritçe dışındaki çok eski halk masalları geleneğinde (henüz tanrı Viṣṇu ile bağlantısız olarak) yer almaktadır ve Kṛṣṇa söylencesinin bu bölümü ilk kez tam biçimiyle *Harivaṁśa*'da, *Mahābhārata*'nın Purāṇa ekinde görülür.

*Devakī, Kṛṣṇa ve Balarāma'ya hamile kalıyor
ve onları başka annelere veriyor*

Kṛṣṇa'nın doğumuyla ilgili mitostaki iki motifin Hristiyan, Yunan ve öteki yaygın mitoslarla benzerliği uzun zamandan beri vurgulanmıştır: Masumların kesilmesi ve kraliyete mensup veya ilahi çocuğun onun gerçek kimliğini bilmeyen üvey anababa tarafından büyütülmesi. Gene de bu mitosun özellikle *Hintli* öğeleri evrensel yönlerinden daha ağırlıklıdır ve Kṛṣṇa öyküsü Hindu mitolojisinin dokusu içinde önemli yerini alır.

Tehdit edici ve bölünmesi gereken oğulcuk konusu İndra ile Marutlar ve Skanda ile Kṛttikālar³⁰ öykülerinin kalıntısıdır. Dahası, birbirine geçen rahim ve anne çokluğunda Skanda mitosunun güçlü yankıları bulunur: Hem Kṛṣṇa hem Balarāma, Kālī'nin rahmi olan cehennem sularından çıkarlar; sonra Devakī'nin rahmine yerleştirilirler ve Balarāma doğumdan önce Rohiṇī'nin rahmine ve ikisi de doğumdan sonra Yaśodā'nın evine nakledilirler. (Bu rahim ve çocuk bolluğu Sanskritçe bir sözcüğün – *garbha* – bağlamına göre rahim, anne, oğulcuk veya çocuk anlamlarına gelebilmesiyle daha da karmaşıklıklaştırmaktadır). Böylece Kṛṣṇa sıradan insan kılığına girmiş kral, ölümlü taklidi yapan tanrıdır.

Śiva ile bir başka bağlantı üçüncü çocuk Uyku'da görülebilir. Uyku, Skanda mitosunda Gece olarak görünen Kālī'nin bir başka niteliğidir; Pārvatī'nin oğulcuğunu karaya boyar ve böylece yıllar sonra Pārvatī Śiva'yla tartışır ve altın deri bulmaya gider.³¹ Kṛṣṇa mitosunda Kālī önce Uyku olarak (Viṣṇu'nun büyümlü hayal gücünün sonucu)³² sonra Gece, sonra rüya ve en son Ölümün kendisi olarak görünür.

Son olarak, Skanda'nın doğum mitosundaki yıldız simgeciligi de üstü örtük biçimde Kṛṣṇa öyküsünde görülmektedir çünkü Rohiṇī³³ ayın sevgili karısı olan bir burçtur ve Kṛṣṇa'nın altında doğduğu “Muzaffer” burç, Kumeru (“Kötü Meru”) Dağının gösterdiği göğün boyalam dairesini belirler. Kumeru, tanrıların Sumeru'sunun (“İyi Meru”) ifrit karşılığıdır. Güneş bu noktada, gece gündüz eşitliğinde olduğunda ifritler “muzaffer” olur. Ayrıca Altı Oğulcuğun kışın altı ayının simgesi olduğu da ileri sürülmüştür; Kṛṣṇa ve Balarāma baharın ilk iki ayını temsil ederler ve bu özdeşleşme akla, altı başlı Skanda ile altı

mevsimin ve onun doğumuyla yılın doğumu arasındaki bağıntıyı getirmektedir.

57

Harivaṃśa'dan

[Bhoca ve Sātvataların kralı Kötü Kaṃsa, kuzeni Devakī'den doğan sekizinci çocuğun kendisini öldüreceği yolunda bir kehanet duydu. İlk tepkisi Devakī'yi öldürmek oldu fakat Devakī'nin kocası Vasudeva Kaṃsa'ya; onun rahminden doğan bütün çocukları Kaṃsa'ya getireceğine söz vererek onu öldürmemesi için yalvardı, Kaṃsa bu isteği kabul etti.]

Kaṃsa'nın huzuru kaçtı; daima onun iyiliği için çalışan vezirlerine “Devakī'nin doğurduklarının kesilmelerine çok dikkat etmelisiniz. Bütün çocukları hemen kesilmeli, çünkü zararlı niyetleri olan biri, herhangi bir kuşku varsa, daha baştan kesilmeli. Devakī evde saklanmalı, gizlice gözlenmeli. Bırakın dolaşsın, kendisini serbest sansın ama askerlerim çevresine özenle yerleşsin. Kadınlarım hamilelik ayının başından itibaren ayları sayacaklar, oğulcuğun tam gelişmesine ne kadar zaman kaldığını bileceğiz. Vasudeva ile karısı gece gündüz her yerde gözlensin, bekçiler hiç dikkatsizlik etmesinler, kadınlarla harem-
mağaları düzenimizi ele vermesinler. Bu konu basit insanları ilgilendiren bir iştir; biz de insan olarak bu işi becerebiliriz. Benim gibi insanların kaderi yenebileceği bilinir,³⁴ kader bile doğru büyü, iyi hazırlanmış otlar ve sürekli çabayla insanın lehine çevrilebilir.” Böylece Kaṃsa Devakī'nin çocuklarını kesmek için önlemler aldı, çünkü Nārada onu uyarmış ve korkutmuştu; böylece o da önlemlere başvurdu.

Kahraman Viṣṇu yatak odasında yapılacaklar hakkında Kaṃsa'nın planlarını duyunca ortadan kaybolup düşünmeye başladı: “Bir Bhoca'nın oğlu Devakī'nin yedi çocuğunu öldürecek ama sekizinci oğulcuğun yerine ben geçeceğim.” Böyle düşünürken düşünceleri yerin altındaki cehenneme gitti; orada Altı Oğulcuk denen altı ifrit oğulcuk biçiminde yatmaktaydı. Güçlü gövdeleri nektar yiyen ateş gibi parlıyordu; savaştaki ölümsüzler gibiydiler çünkü onlar Kālanemi'nin oğullarıydı.³⁵

Bir zamanlar, çok eskiden, bu ifritler yoğun ibadet yaparak, saçlarını hasırla örerek Büyükbaba'ya hizmet ediyorlardı. Brahmā Altı Oğulcuk'tan hoşnut olup “Bana dileğinizi söyleyin. Size ne lütuf bağışlayabilirim?” diyerek onlara lütufta bulundu. Aralarında hedeflerini belirleyerek Brahmā'ya “Eğer bizden memnunsan seçtiğimiz lütfu dinle. Bizi tanrılara veya büyük yılanlara, lanetlerle silahlanmış üstün bilgelere veya Yakşa ve efendi Gandharvalara, ne de Siddha, Çāraṇa ve insanlara kestirtme. Bize lütufta bulunmak istiyorsan bizi kestirtme, ey efendi” dediler. O zaman Brahmā duyduklarından memnun oldu ve onlara dedi ki: “Herşey sizin dediğimiz gibi olacak.” Altı Oğulcuğa bu lütufta bulunarak kendisini yaratan tanrı üç katlı cennete gitti. O zaman Hiraṇyakaśipu³⁶ kızdı ve “Nilüfer doğumlu tanrıdan lütf dilerken beni reddettiğinize göre size sevgimi vermeyip sizi terk ediyorum, çünkü artık benim düşmanım oldunuz. Size Altı Oğulcuk diyen ve sizi büyüten babanız da³⁷ oğulcuk olduğunuzda sizi öldürecek. Altı Oğulcuk adlı büyük ifritler olmanıza karşın Devakī'nin altı oğulcuğu olacaksınız ve rahme düştüğünüzde Kaṁsa sizi öldürecek” dedi. Böylece Vişṇu, ifritlerin altı oğulcuk biçiminde bir arada yaşadığı, evleri suyun rahminde yattıkları yeraltındaki su dolu cehenneme gitti. Orada Altı Oğulcuğun suda uyuduklarını gördü, sanki kararmış Uyku'nun rahminde saklanmışlardı. O zaman silahı gerçek olan Vişṇu rüya biçiminde onların gövdelerine girdi ve onların can soluğunu alıp onları Uyku'ya verdi; “Uyku tanrıçası, emrime uyup Devakī'nin evine git, can soluğumu üflediğim bu Altı Oğulcuğu birlikte götür ve onları peşpeşe Devakī'nin gövdesindeki altı oğulcuğa yerleştir” dedi, “Sonra, bu oğulcuklar doğduğunda ve Yama'nın evine³⁸ getirildiklerinde ve Devakī'nin hamileliği meyvasını verip Kaṁsa'nın çabası meyvassız kaldığında, o zaman tanrıça, senin izzetinin de dünyada benimkine eşit olması için sana iyilikte bulunacağım: Bütün dünyanın tanrıçası olacaksın. Devakī'nin yedinci çocuğu, benim iyiliksever ağabeyim, bunu yedinci ayda Rohiṇī'ye aktaracaksın ve oğulcuk dışarı alındığı için [*saṁkarṣaṇāt*] bu genç adamın, soğuk ışıklı ay yüzü ağabeyimin adı da Saṁkarṣaṇa³⁹ olacak.

“Onun rahmindeki sekizinci oğulcuk olduğumda Kaṁsa ‘Devakī'nin yedinci oğulcuğu korkudan düştü’⁴⁰ diye düşünerek çok dikkatli

olacak. O zaman sen ailemizdeki, Kaṁsa'nın inek çobanı Nanda'nın sevgili karısı Yaśodā'dan doğan dokuzuncu oğulcuğu olacaksın ve ayın karanlık yarısındaki dokuzuncu gün doğacaksın. Ben gecenin gençliği gittiğinde, "Muzaffer" burç anında gece yarısı geleceğim ve acısız biçimde rahimden çıkacağım. O zaman ikimiz sekizinci ayda doğacağız ve Kaṁsa'nın emri nedeniyle değiş tokuş edileceğiz. Ben Yaśodā'ya gideceğim ve sen, tanrıça, Devakī'ye gideceksin. Biz iki çocuk değiş tokuş edildik mi, Kaṁsa kanacak. Seni ayağından tutup taşa çalacak ve yere fırlatıldığında gökte ezeli bir biçim alacaksın. Benim derim gibi kara olacaksın ve yüzün Saṁkarṣaṇa'nınki gibi olacak. Benim kollarım gibi dört güçlü kolun olacak, üç çatallı mızrağı, altın saplı kılıcı ve bal dolu kapla kusursuz nilüferi taşıyacaksın. Narin, kara bir gömlek giyeceksin, altın korsesi olacak ve göğsünde ay ışığı gibi bir inci dizisi parlayacak. Kulakların göksel kúpelerle süslenecek ve parıltılı yüzün aya rakip olacak. Parlak saçlarını üçlü taç saracak ve demir sopa gibi kolların yılan ve ejderlere benzeyecek. Yüksek bayrağın tavus kuyruğundan ve parlayan bilezik ve halhalların tavus tüyünden olacak. Acayip hayaletlerin toplanmalarına gireceksin ve benim emrimle ezeli bekaret kazanıp üç katlı cennette yaşayacaksın. Orada yüz gözlü Śakra ve tanrılar seni yağlayacaklar ve senin için belirlediğim kutsama töreniyle seni yerine yerleştirecekler ve Vāsava seni kızkardeş bilecek. Kauśikī'nin ailesine doğacağından, Kauśikī⁴¹ diye çağrılacaksın ve Indra sana Vindhya Dağı'nın en üst tepesinde ezeli bir yer verecek, orada dünyayı binlerce evinle süsleyeceksin.⁴²

"Sonra beni yüreğine yerleştireceksin ve Sumbha ile Nisumbha adlı ifritleri dağlarda izleyicileriyle dolanırken yok edeceksin. Üç katlı dünyanın üstünde dolanıp, gerçeğe donanıp, istediğinde istediğin biçime gireceksin ve istediğin gibi lütuf dağıtacaksın. Hayalet maiyetinle, her ayın dokuzuncu günü kurbanlık eti sevdiğin için sana kurbanlık hayvanlar sunulacak. Benim yüceliğimi anımsadığında senin önünde eğilen ölümlüler, çocuk veya zenginlik, bütün isteklerine kavuşacaklar. Kara ormanlarda kaybolanlar veya koca okyanusta batanlar veya eşkiyayla karşılaşanlar seni anımsamak zorunda kalacak. Mükemmellik, Zenginlik, Kuvvet, Ün, Açık gönlülük, Bilgi, Sakın-

ma, Zeka, Şafak, Gece, Işık, Uyku ve Kıyamet Gecesi olacaksın. İnsanlar sana tapındılar mı onları esirlikten, acılı ölümden, oğulların ölümünden, zenginliğin kaybindan veya hastalık ve ölüm tehlikesinden koruyacaksın. Yalnız sen Kaṁsa'yı büyüleyeceksin ve evreni yutacaksın ve benim kendi genişlemem için ben Kaṁsa'yı öldüreceğim." Efendi bu yolda talimat verip ortadan kayboldu; kadın onun önünde eğildi ve yukarı çekilip uzaklaştı.

Ulu bir ilaha benzeyen Devakī hamile kalınca, altı oğlucuk anlatıldığı gibi içine girdi. Kaṁsa altı oğulcuğu doğar doğmaz öldürdü, onları taşa çaldı fakat Uyku Devakī'nin içindeki yedinci oğulcuğu Rohiṇī'ye getirdi. Gece yarısı hamile Rohiṇī oğulcuğu rahminden düşürdü sonra Uyku'ya yenildi ve yere düştü. Rüyadaymış gibi oğulcuğun kendisinden çıktığını gördü ve içinde oğulcuğu göremeyince bir an için rahatsız olup huzursuzlandı. Sonra Uyku, gecenin karanlığında korku içindeki Rohiṇī burcunun ay için değerli olduğu gibi Vāsudeva için değerli olan Rohiṇī'yle⁴³ konuştu ve dedi ki: "Bu oğlucuk çekilip senin rahmine yerleştirildiğinden, hoş hanım, o senin oğlun ve adı da Samkarṣaṇa olacak." Rohiṇī oğul sahibi olmaktan sevindi ve yüzünü eğip Rohiṇī burcu gibi parlayarak eve girdi. Sonra Devakī, aynı biçimde başka oğulcuğa hamile kaldı ve bu, Kaṁsa'nın öteki yedi oğulcuğu yok etmesine neden olandı. Kaṁsa'nın bekçileri bu oğulcuğu çok dikkatle izlediler ama Hari'nin kendisi, kendi isteğiyle, rahme girmişti. Yaśodā tam o gün hamile kalmıştı ve bu oğlucuk Viṣṇu'nun hizmetçisi, Viṣṇu'nun gövdesinden doğan Uyku'ydu.

Daha hamilelik süresi bitmeden, sekiz ay sonra, iki kadın, Devakī ve Yaśodā, dört çocuk doğurdular. Vāsudeva'nın karısı Devakī'nin, Vṛṣṇis ailesinde efendi Kṛṣṇa'yı doğurduğu geceyle aynı gece inek çobanı Nanda'nın karısı Yaśodā bir kız doğurdu. Yaśodā ve Devakī aynı anda hamile kaldılar ve Devakī Viṣṇu'yu doğurduğunda Yaśodā da bir kız doğurdu. O anda, gece yarısında, ay "Muzaffer" noktasındayken, okyanuslar sallandı, dağlar titredi ve ateşler huzur içinde parladı, Heyecanlandırıcı doğmuştu. Heyecanlandırıcı doğduğunda hoş rüzgarlar esti, tozlar kımıldamadan kaldı ve yıldızlar parladı. Çalınmayan davullar tanrıların cennetinde yankılandı. üç katlı cennetin efendisi gökten yere çiçek yağmuru gönderdi. Büyük bilgiler ve

Gandharvalar ve göksel periler Madhu İzleyicisine yaklaştılar ve onu uğurlu ve kutsal sözlerle övdüler.

O zaman Vasudeva, korktuğu ve oğlunu çok sevdiği için, hemen küçük oğlanı aldı ve Yaśodā'nın evine getirdi. Tanınmayan küçük oğlunu Yaśodā'ya verip küçük kızı aldı ve Devakī'nin yatağına yerleştirdi. İki çocuk değıştokuş edilirken Vasudeva korkmuştu ama yapması gerekeni yaptı. Sonra evden çıkıp, Ugrasena'nın oğlu Kaṁsa'ya güzel yüzlü bir kızın doğduğunu haber vermeye gitti. Güçlü Kaṁsa bunu duyunca hemen bekçileriyle koştu ve Vasudeva'nın evinin kapısına geldi. Kapıda sert ve korkutucu sözlerle "Ne doğdu? Hemen onu bana yerin!" dedi. O zaman Devakī'nin çevresindeki kadınlar korkuyla bağırdılar ve göz yaşları içindeki Devakī Kaṁsa'ya "Küçük bir kız doğdu. Efendim, benim çok güzel yedi erkek hebeğimi öldürdün, bu bebek şimdiden ölü kadar iyi. Bana inanmıyorsan kendin bak" dedi. Kaṁsa kızı görünce sevindi ve sesini kötü bir niyetle değıştirerek "Bir kız gerçekten de doğduğunda ölüdür" dedi. Bebek doğum yatağında yorgun yatıyordu, saçları hala rahim suyuyla ıslaktı. Kaṁsa onu yere koydu ve ayağından tutup hızla çevirdi ve kuvvetle taşa çaldı.

Hızla taş zemine vurulunca kız, yaralanmadan, bebek gövdesini ardında bırakarak cennete uçtu. Göksel çelenkler takmış, merhemler sürünmüş, saçları uçarak göğ e çıktı. Tanrıların övdüğü, dört kollu, ezeli ve ilahi bir kız oldu. Koyu mavi ve altın giysiler giyiyordu, göğüsleri kubbeli fil tapınakları gibiydi, beli araba gibi genişti, ay yüzlüydü. Beti yıldırım gibi parlıyordu, gözleri genç güneş gibiydi. Büyük göğüsleri ve gürültülü bulutlar gibi sesiyle bulutlu günbatımına benziyordu.⁴⁴ Gece karanlık tarafından yutulup hayaletler sürüsünün hücumuna uğrayınca, kız dans etti, güldü ve karanlığın içinde parladı. Gökteki bu korkutucu dişi, koca bir kaptan içti ve koca bir kahkaha koyverdi ve öfkeli Kaṁsa'yla konuştu: "Kaṁsa, Kaṁsa, beni yok etmek için bana saldırdın, beni taşa çaldın, bunun için ölümünde, düşmanına yenildiğinde, senin gövdeni kendi ellerimle ezeceğim ve sıcak kanını içeceğim" dedi. Bu dehşetli sözler ağzından çıkınca tanrıça izleyicileriyle gökyüzünde, tanrıların yurdunda, istediğı gibi dolandı.

Kız gidince Kaṁsa onun kendi ölümü olduğunu anladı.

Bhāgavata Purāṇa'dan dört oluntu

Bhāgavata Purāṇa'daki Kṛṣṇa inek çobanıdır (*gopa*) ve Veda inek imgesine bu metinde yeni bir boyut katılmıştır. İndra ve Saramā'nın inekleri zenginlik ve savaş ganimetinin simgesiyken, Brāhmaṇa inekleri kurbanlık hayvanlarken. *Bhāgavata Purāṇa'daki* ineklerin öldürülmemesi gerekir – onlar anne sevgisinin (*vātsalya* sözlük anlamıyla “buzağı sevgisi”) simgesidirler, inananın Kṛṣṇa'ya duyacağı sevgi bağının ruhudur. İnek çobanı kadınların (*gopīler*) Kṛṣṇa'ya duydukları erotik sevgi bu bağın bir başka görüntüsüdür.

Bebeklik: Kṛṣṇa cadı Pūtānā'yı öldürüyor

Bebek Kṛṣṇa mitolojisi, cüce Viṣṇu mitosu gibi, sürekli görüntü ile gerçeklik arasındaki zıtlıkla oynar. Görünürdeki küçük ölümlü (cüce, bebek, bireysel ruh) zaman zaman gerçek ezeli ölümsüz niteliğini (dev, tanrı, evrensel mabut) ortaya koyar. Gizlilik imgeleri tanrının tanımlarında kendini gösterir: kınındaki kılıç, küldeki kıvılcım. Kötülük güçleriyle ilgili olarak da koşut bir palyaçoluk vardır; çirkin, kokmuş cadı çekici kadın biçimine girmiştir, besleyici süt gibi görünen gerçekte zehirdir. Süt – zehir karışıklığı Hindu mitolojisinde çok işlenen bir motiftir; Pañilerin tatlı sütü Saramā'yı zehirler, Skanda'nın süt annesi ölüm tanrıçasıdır, nektar elde etmek için süt okyanusunu çalkalayan tanrılar zehir de üretirler.⁴⁵ Şimdiki mitosta bu tersine dönme (Pūtānā'nın göğüslerinden süt yerine zehir gelmesi) tekrar tersine döner, kadın bebeği öldürmek isterken bebek de emme eylemini onu öldürmek için yapmaktadır. Son olarak, tersine dönüş de tersine döner çünkü bebek sütünü emerken onu öldürerek arındırır ve ona tatlı kokular kazandırır, yani onun sahte erdemini gerçeğe çevirir. Oluntu başlarken Nanda, Vasudeva'yı görmeye gitmiş ve Kṛṣṇa'nın tehlikede olduğu konusunda uyarılmıştır.

58

Bhāgavata Purāṇa'dan

Nanda Vasudeva'nın sözlerini duyunca, eve dönerken bunun yanlış olamayacağını düşündü ve Hari'ye sığınmaya karar verdi, çünkü felaketten korkuyordu.

Korkunç Pūtanā (“İğrenç Kokulu”), çocuk yiyicisi, Kamşa tarafından gönderilmişti. Kentleri, köyleri, kırları dolanıp bebekleri öldürürdü. İnsanlar nerede Sātvalaların efendisi Kṛṣṇa'nın işlerini anmasalar, Rākṣasaları yok eden sözleri söylemeseler, kötü ifrit orada kötülüklerini yapardı. Bir gün Pūtanā Nanda'nın köyüne geldi, istediği gibi dolaşarak gökte uçuyordu⁴⁶ ve büyü gücüyle güzel bir kadın biçimine girdi. Saçına yasemin takılıydı, kalçaları ve göğüsleri dolgun, beli inceydi. Hoş elbiseler giyyordu, yüzü titreyen, sallanan küpelerin ısıltısıyla parlayan saçlarla çevrilmişti. Çevreye bakıp tatlı tatlı gülüyor, elinde nilüfer taşıyordu. İnek çobanının karıları yüreklerini çalan bu kadını görünce onun dirilip kocasını görmeye gelen Śrī⁴⁷ olması gerektiğini düşündüler. Bebek yutucu çocukları arayarak Nanda'nın evine geldi ve orada yataktaki, gerçek enerjisi külle örtülü ateş gibi saklanmış olan bebek Kṛṣṇa'yı gördü. Gözlerinin kapalı olmasına karşın, hareketli kareketsiz her şeyin özü olan Kṛṣṇa onun bebekleri öldüren ifrit olduğunu anladı ve cadı, uykudaki öldürücü yılanın ip sınılıp tutulması gibi ezeli olanı kucığına aldı. Kötü yüreği keskin kılıcın kında durması gibi sevimli hareketlerle gizlenmiş cadıyı gören anne onun görkemine kapıldı ve onun iyi bir kadın olduğunu sanarak seyretmeye devam etti.

O zaman korkunç cadı, bebeği kucığına alıp, öldürücü zehirle dolu memesini ona verdi. Ama efendi, elleriyle memeyi sıkarak sütle birlikte onun can soluğunu da çıkardı. Kadın tüm canı çekilirken bağırdı: “Bırak! Bırak! Yeter!” Gözleri döndü, kolunu bacağına çırptı ve tekrar tekrar çılgılık attı ve her yeri ter içinde kaldı. Derinden gelen böğürmesinden dağlarıyla dünya ve gezegenleriyle gökyüzü sallandı; yeraltı suları ve göğün bucakları yankılandı ve insanlar yıldırım düşecek korkusuyla kendilerini yere attılar. Geceleri dolaşan cadı, göğüslerindeki acıyla ağzını açtı, kolunu bacağına gerdi, saçını yoldu ve İndra'nın yıldırımıyla vurulmuş yılan Vṛtra gibi cansız inek ağılına devrildi. O zaman gerçek biçimini aldı ve devrilirken on iki mil çevredeki bütün ağaçları devirdi; bu görülmedik bir olaydı. Ağzı, saban okları gibi korkunç dişlerle doluydu; burun delikleri dağ mağarası gibiydi, göğüsleri kaya parçası gibi ve biçimsiz kızıl saç yere yayıldı. Gözleri derin, kara kuyular gibiydi; kumsal kadar geniş kalçaları kor-

kunçtu, midesi suyu boşalmış kocaman kuru bir göle, kolları bentlere benziyordu. İnek çobanları ve karıları cesedi görünce korktular, yürekleri, kulakları ve kafatasları korkunç böğürmesinden yarılmıştı.

Küçük oğlanın cadının göğüslerinin üstünde korkusuz oynadığını görünce, inek çobanlarının karıları telaşlandılar ve hemen onu uzaklaştırdılar ve Yaşodā ile Rohiṇī ve ötekiler inek kuyruğu sallayarak ve benzer törenlerle onu korudular. Bebeği inek sidiği ve toprağında yıkadılar ve onu korumak için on iki koluna inek gübresiyle Viṣṇu'nun adlarını yazdılar...⁴⁸, böylece inek çobanlarının sevgili karıları onu korudu ve sonra annesi emzirip yatağına koydu.

Bu arada Nanda ve öteki çobanlar Mathurā'dan köye döndüler ve Pūtanā'nın cesedini görünce taş kesildiler. "Gerçekten de Anakadundubhi⁴⁹ kahin veya yoga ustası olmuş" dediler, "bütün bu felaketi önceden görüp söylemişti." Sonra köylüler cesedi baltalarla kestiler ve kolunu bacağını uzaklara atıp odunla sarıp yaktilar. Pūtanā'nın gövdesinden tüten duman ödağacı gibi güzel kokuyordu çünkü Kṛṣṇa'yı emzirirken günahlarından arınmıştı. İnsan ve bebeklerin katili Pūtanā, dışı Rākṣasa, kan içici, iyi insanların cennetine ulaştı çünkü memesini Kṛṣṇa'ya vermişti – onu öldürmek niyetiyle de olsa. Öyleyse, yüce ruh Kṛṣṇa'ya inanç ve bağlılıkla, onun benekli anneleri gibi değerli sunaklarda bulunanların ödülü ne kadar büyük olacaktır? O emmesi için memesini Kṛṣṇa'ya verdi ve o da inananların yüreklerinde kalan ve dünya süsüyle süslü olanların süslediği iki ayağıyla onun gövdesine dokundu ve böylece kötü büyü aracılığıyla annelerin ödülü olan cenneti kazandı. Öyleyse göğüslerinden Kṛṣṇa'nın süt içtiği ineklerin ve annelerin ödülü ne olmalı? Devakī'nin oğlu efendi, güzelliğin ve her şeyin vericisi, oğullarının sevgisiyle göğüsleri kabanların sütünü içti. Kṛṣṇa'yı daima oğulları olarak gördüklerinden bir daha cahillikten kaynaklanan yeniden doğum hükmüyle karşılaşmayacaklar.

Köy sakinleri ateşten gelen güzel kokuyu koklayınca "Bu ne? Buna neden olan ne?" diye sordular ve köye döndüler. Orada Pūtanā'nın gelişini ve sonraki olayları anlatan inek çobanını dinlediler ve Pūtanā'nın ölümünü ve bebeğin güven içinde olduğunu öğrenince şaşırdılar. Soylu Nanda oğlunu ölümünden dönen biri gibi sevgiyle kucağına aldı ve başını öpüp sevindi. Bebek Kṛṣṇa'nın muhteşem işini ve

Pūtanā'nın kurtuluşunu anlatan bu masalı duyan her inançlı ölümlü Govinda'da sevinç bulur.

Çocukluk: Kṛṣṇa'nın annesi ağzına bakıyor

Büyük olanın küçük içinde gizlenmesi motifi, kutsal soyluluğun saklanması sıradan ayrıntısı, Kṛṣṇa'nın açık ağzı oluntusunda metafizik boyutunu genişletir. Bu motif *Mahābhārata*'dan daha eski bir mitosa dayanmaktadır: Bilge Mārkaṇḍeya evrenin yok olmasından sonra kozmik okyanusta yüzmektedir, hint inciri altında uyuyan bir oğlana rast gelir. Gerçekte Viṣṇu olan oğlanın ağzına girer ve onun içinde bütün evreni görür ve sonra çıkar.⁵⁰ Bu bağlantıyla Kṛṣṇa ile Yaśodā öyküsü yutulma yoluyla yeniden doğum mitoslarının parçası olarak değerlendirilebilir.⁵¹ *Bhāgavata Purāṇa*'daki bir başka tipik oyun Kṛṣṇa'nın yaramazlığıdır. İyi çocuk gibi görünür ama yaramazlıklar yapar; fakat yaramazlıkları annesine eğlence olur, aynı görünürdeki kötülüklerin iyiliğin kaynağı olması gibi – ölüm, sapkınlık ve bütün zıt çiftler⁵² – sonuçta hepsi bizim iyiliğimiz içindir.

59

Bhāgavata Purāṇa'dan

Bir süre sonra Rāma⁵³ ve Keśava, elleri ve dizleri üstünde sürünerek köyde oynamaya başladılar. Çamurlarda ayaklarını sürüyerek, neşeyle çingiraklı sesler çıkararak⁵⁴ seğirtip durdular. Birinin peşine düşer, sonra aniden şaşkınlık ve korkuyla annelerine koşarlardı. Annelerinin göğüsleri oğullarına duydukları sevgiyle sütle doluydu; çamurla güzelce sıvanmış gövdeleriyle onları kucaklar ve emzirirlerdi ve masum gülüşleriyle annelerine bakan bebeklerin ufak dişlerinde güller açardı. Sonra çocuklar köyde, kadınların görmekten hoşlandığı oğlan oyunlarını oynamaya başladılar. Buzağuların kuyruklarını yakalar ve çayırdaki sürüklenirler, kadınlar onları seyredip ev işlerini unuttur ve mutlulukla gülerler. Fakat çok hareketli ve oyun dolu oğlanları boy-nuzlu hayvanlardan, ateşten, keskin dişli hayvanlardan, bıçaklardan, sudan, kuşlardan ve dikenlerden uzak tutmaya çalışan anneler ev işlerini yapamaz ve biraz da huzursuzlanırlardı.

Kısa bir süre sonra, Rāma ve Kṛṣṇa el ve dizleri üstünde sürünmeyi bıraktılar ve çayırlarda ayakları üstünde hızla dolaşmaya başladılar. Sonra efendi Kṛṣṇa, Rāma ve yaşıtı köy çocuklarıyla oynamaya başlayarak köy kadınlığına büyük eğlence oldu. İnek çobanlarının karıları Kṛṣṇa'nın çekici kaba şakalarını görünce toplanıp annesine gider ve “Kṛṣṇa zamanı gelmeden buzağıları çözüyor ve kızınca da gü-lüyor. Ağız ve sütü çalınanın bir yolunu buluyor ve ancak çalarsa o yemeği tatlı buluyor. Maymunların yemeklerini karıştırıyor, eğer yemezse kapları kırıyor. Bir şey bulamazsa evdekilere kızıyor ve kaçmadan önce çocukları ağlatıyor. Ulaşamadığı bir şey olursa yastıkları, dibekleri, eline geçenleri üstüste yığıyor; ağız ve sütün cibinlikle asıldığını görürse kaplara delik açıyor. İnek çobanlarının karıları ev işleriyle meşgulken karanlık odadakileri çalışıyor, mücevherlerle dolu gövdesini lamba gibi kullanıyor. Böyle arsız işler peşinde; temiz evlere işiyor. Böyle hırsızlıklar peşindeyken yanına gittiğinizde tam zıttı davranıp iyi çocuk oluyor” derlerdi. Annesi, Kṛṣṇa'nın korkulu gözlerine ve güzel yüzüne bakan kadınlardan bu haberleri alınca güler ve onu azarlamak istemezdi.

Bir gün Rāma ve inek çobanlarının öteki küçük oğulları oynarlarken annelerine “Kṛṣṇa pislik yedi” haberini verdiler. Yaśodā Kṛṣṇa'yı elinden tutup kendi iyiliği için azarladı ve gözlerinin korkuyla açıldığını görünce ona “Yaramaz çocuk, neden gizli gizli pislik yiyorsun? Bu çocuklar, senin arkadaşların ve ağabeyin öyle diyor” dedi. Kṛṣṇa, “Anne, yemedim. Yalan söylüyorlar. Doğru söylediklerini düşünüyorsan ağzıma kendin bak” dedi. “Öyleyse ağzını aç” dedi kadın, rakipsiz egemen tanrı, şaka olsun diye çocuk kılığına giren efendi Hari'ye ve o da ağzını açtı.

O zaman kadın ağzın içinde bütün ezeli evreni, cenneti, göğün bucaklarını, dağları, adaları ve okyanuslarıyla dünya küresini gördü; rüzgar ve şimşegi, ay ve yıldızları ve zodyağı gördü; su ve ateşi ve hava ve uzayı gördü; tereddüt eden duyuları, aklı, maddenin öğelerini ve üç unsurunu gördü. Oğlunun gövdesinde, derin ağzında, tüm çeşitliliği ile evreni, bütün biçimleriyle yaşamı, zamanı, doğayı ve eylem ve umutları, kendi köyünü ve kendisini gördü. O zaman korktu ve kafası karıştı, “Bu bir rüya mı yoksa tanrının gösterdiği bir hayal mi?

Benim küçük oğlumun doğal güçlerinin bir harikası mı? Yapısı kavranmaz veya akılla, yürekle, eylemle veya sözle elde edilmez tanrının ayakları dibinde eğiliyorum; bütün evren onun kalıtımıdır, onu hayal etmek olanaksızdır. Tanrı benim sığınağımdır, onun hayal gücüyle bende ‘ben’, ‘benim kocam’, ‘benim oğlum’, ‘ben köy şefinin karısıyım ve onun bütün zenginliği, bu inek çobanları ve karıları ve sığır sürüleri dahil benim’ diye yanlış inançlar doğuyor” diye düşündü.

İnek çobanının karısı böyle doğrunun özünü anlamaya başlayınca efendi büyüklü hayal gücünü anne sevgisi biçiminde saçtı. Hemen o anda inek çobanının karısı olanları aşımsama yeteneğini kaybetti ve oğlunu kucakladı. Daha önceki gibiydi ve oğlunu daha da çok seviyordu. Büyüklüğü üç Veda’da ve Upanişadlarda ve Sāṅkhya ve yoga felsefelerinde ve bütün Sātvata metinlerinde övülen Hari’yi oğlu sanmaya devam etti

Ergenlik: Kṛṣṇa yılan Kālīya’yı yeniyor

Kṛṣṇa ile Kālīya öyküsü zehirle nektar arasındaki zıtlığı daha da geliştiriyor: Yılan gölü zehirliyor, Kṛṣṇa suyu ayaklarıyla çalkalayarak “nektar gibi” yapıyor, aynı tanrıların okyanusu çalkalayarak nektar ve zehir elde etmeleri gibi (okyanus, bütün öteki yok edici güçler gibi Kālīya’nın da son dinlenme yeridir). Yılanın bakışında zehir varken Kṛṣṇa’nınkinden nektar vardır. Kālīya Garuḍa kuşunun düşmanıdır çünkü yılanlar ölümün, zehirin ve yeralı dünyasının simgesiyken kuşlar doğumun (yumurta, dünya yumurtasının, kozmik sulardaki altın yumurtanın gözle görünür simgesidir), nektarın (çünkü kuş gagasında tohum veya Soma taşır)⁵⁵ ve cennetin simgesidir. Viṣṇu bu simgeleri kendisinde birleştirir çünkü sonsuzluk yılanının (Ananta veya Śeṣa - kötü Kālīya’nın iyi *alter ego*’su) üstünde uyur ve Garuḍa kuşuna binmek üzere uyanır. Fakat bu mitosta Viṣṇu ejderha öldürücüsüdür, İndra’nın Vṛtra’yı öldürmesi gibi Kālīya’yı öldürür, İndra’nın kapatılmış suları kurtarması gibi gölü arındırır.

Bhāgavata Purāṇa'dan

Her ayın başında bütün yılanlar bir ağacın altında sunular kabul eder ve kötülükler engellenmeye çalışılırdı. Yılanlar ülkesinde bu çok uzun süreden beri kabul edilen bir uygulamaydı. Yılanların her biri, kendisini korumak için, bu sunağın bir bölümünü her ay yarısının başında soylu Suparṇa'ya⁵⁶ verirdi. Fakat Kālīya, Kadrū'nun oğlu,⁵⁷ zehirinin ölümcüllüğünden gurur duyuyordu ve Garuḍa'yı küçük görüp sunağın hepsini kendisi yiyordu. Efendi Viṣṇu'nun sevdiği efendi Garuḍa bunu öğrenince kızdı ve Kālīya'yı öldürmek için hızla peşinden uçu. Silahları zehir ve diş olan yılan onun hızla yaklaştığını görünce, iğrenç dişli başlarını kaldırdı ve tıslayıp korkunç gözlerle Suparṇa'yı dişlemeye başladı. Fakat Tārṅṣya'nın oğlu Garuḍa, Madhu Cezacısının dağı, hızla onun üstüne çöktü ve büyük bir hızla, altın gibi parlayan sol kanadıyla Kadrū'nun oğluna vurdu. Kālīya Suparṇa'nın kanadını yiyince kötü duruma düştü ve Kālindī ırmağında, Garuḍa'nın erişip giremeyeceği bir göle girdi.

Tam orada Garuḍa bir zamanlar, bilge Saubhari'nin ona yemeyi yasaklamasına karşın, isteğine engel olamayıp bir balığı yemişti; Garuḍa çok açtı ve buna mecbur kalmıştı. Saubhari efendileri öldürmüş balıkların düştüğü zavallı durumu görünce onlara acıdı ve oradaki yaratıkları korumaya karar verdi. "Eğer Garuḍa burdaki balıkları yemeye gelirse" dedi, "o anda yaşam soluğundan ayrılacak; buna yemin ederim." Başka hiçbir yılan bilmezdi ama Kālīya bütün bunları biliyordu ve Garuḍa'dan korkunca oraya girdi; Kṛṣṇa onu kovana kadar...

Bir gün efendi Kṛṣṇa, yanında Rāma olmadan Vṛṇḍāvana civarında dolaşırken arkadaşlarıyla Kālindī ırmağına gitti. İnekler ve inek çobanları yaz sıcağından bunalmışlardı ve susuzluktan acı çekiyorlardı; kirletilip zehirlenmiş ırmağın suyunu içtiler. Kader akıllarını başlarından almıştı ve o zehirli suya dokunup hepsi cansız kıyısına devrildiler. Kṛṣṇa, yoga efendilerinin efendisi, onları bu durumda görece, izleyicilerini nektar yağdıran bakışıyla diriltti. Kalktılar, olanları anımsadılar ve birbirlerine şaşkınlıkla bakıp zehirli suyu içtikten son-

ra ölümden Govinda'nın bir bakışıyla döndüklerini anladılar...

Kālindī'de suları Kālīya'nın zehiriyle kaynayan belli bir göl vardı; üstünden geçen kuşlar oraya düşer, havanın kaldırdığı zehirli su damlalarıyla vurulurlardı. Nefes alan yaratıklar, hareketli, hareketsiz, kıyıya geldiler mi ölürlerd. Kötüleri sınırlamak için yeniden dirilen Kṛṣṇa bu ırmağın, zehiri çok ölümcül ve hemen etkili yılan tarafından kirlendiğini görünce, çok yüksek bir Kadamba ağacına çıktı, ellerini çırpı, kendisini hazırladı ve zehirli suya atladı. Yılan gölündeki sular, İnsan'ın atlamasının sarsıntısıyla sallanan yılanların saçtığı zehirden kabarmıştı ve koyu sarı zehirli koca dalgaları her yandan yüz yay boyunu aştı ama gücü sonsuz olan için bu bir şey değildi.

Kālīya, suda kırmızı fil gibi oynayan Kṛṣṇa'nın sopa gibi kollarının çalkantısını duyunca ve kendi evinden suların aştığını görünce, sese ve görüntüye dayanamadı ve dışarıya aktı. Bulut gibi parlak, bakmaya kıyılmayacak gençlikteki, Śrīvatsa'yla süslenmiş, sarı elbiseler giymiş, yüzünde güzel bir gülücük, korkusuzca oynayan oğlanı kızgınlıkla sardı ve ayakları nilüferin içi gibi olan oğlanı ölümcül yerlerinden soktu. Kṛṣṇa'nın sevgili arkadaşları sığır bakıcıları onu yılan dolanmış neredeyse hareketsiz görünce çok korktular; kendilerini, arkadaşlarını, zenginliklerini, ailelerini ve bütün arzularını Kṛṣṇa'ya bağlamışlardı, akılları acı, keder ve korkuyla durdu ve yere düştüler. İnekler, boğalar ve buzağılar yere çöktüler, korkuyla Kṛṣṇa'ya baktılar ve orada kalıp ağlamaya başladılar.

O anda köyde üç tür şiddetli, garip, uğursuz tehlike belirdi; yerde, gökte ve gövdede felaket vardı. Nanda ve öteki inek çobanları bunları farkedince korkuya kapıldılar, Kṛṣṇa'nın ineklere bakmaya Rāma'sız gittiğini biliyorlardı. Onun gerçekte kim olduğunu bilmeden kötü kehanetler nedeniyle ölümünün geldiğini düşündüler ve o onların yaşam soluğu ve yürekleri ona bağlı olduğundan acı, keder ve korkuya kapıldılar. Bütün inek çobanları, genç, yaşlı, kadın berbat durumda, Kṛṣṇa'yı görme umuduyla köyden çıktılar. Efendi Bala onları böyle umutsuz görünce güldü ama tek söz etmedi, çünkü o genç kardeşinin gücünü biliyordu.

Efendinin ayak izlerini izleyerek Sevgili Kṛṣṇa'larını ararken Yamunā'nın kıyısına geldiler. Yol boyu koşturarak ineklerin izleri

arasında efendinin izlerini tanıdılar, onunkiler nilüfer, arpa sürgünü, fil üvendiresi, yıldırım ve bayrak işareti taşıyordu. Uzaktan Kṛṣṇa'yı gölde, suyun içinde yılan tarafından sarılmış ve inek çobanlarını aptallaşmış, sığırları dağılmış ve çökmüş görünce, çok telaşlandılar ve üzüldüler. İnek çobanlarının karılarının yürekleri ezeli efendiye tutkuyla bağlıydı ve onun dostluğunu anımsadılar, gülüşünü, bakışını ve sözlerini; ve sevgilileri yılan tarafından yutulunca büyük acıyla yandılar, üç katlı dünya boşaldı çünkü o onların sevgilisiyle vardı. Çocuğu için deli olan Kṛṣṇa'nın annesine guttiler, acısını paylaşıp ağlaştılar çünkü onlar da acı içindeydi ve en sevdikleri köy öykülerini anlattılar ve bakışlarını Kṛṣṇa'nın yüzüne dikip, öldü mü diye baktılar. Kṛṣṇa'nın gerçek kimliğini bilen efendi Rama, yaşamı solukları Kṛṣṇa olan Nandā ve ötekilerin göle girmek üzere olduklarını görünce, onları durdurdu.

Kendi köyünün, kadınları, çocuklarıyla kendisi için ne duruma düştüğünü gören ve kendisinden başka sığınakları olmadığını bilen Kṛṣṇa ölümlülerin kurallarına uydu ve bir an durarak yılanın kısılcından çıktı. Yılanın halkaları Kṛṣṇa'nın genişleyen gövdesiyle çatladı ve onu serbest bıraktı; kızgınlıkla halkasını çözdü ve tıslayan burun deliklerinden zehir saçarak kalktı. Kırılmayan, kızgın tava gibi gözlerle Hari'ye baktı, çatallı diliyle ağzının iki yanını yaladı; bakışı öldürücü zehirle doluydu. Neşe içindeki Kṛṣṇa onun çevresinde kuşların efendisi Garuḍa gibi döndü ve Kālīya da fırsat kollayarak onun çevresini dolandı. Yılanın gücü böyle dönmekten tükenince İlk olan yılanın dikilmiş omuzuna çöktü ve geniş başlarının üstüne çıktı. O zaman bütün müzik sanatlarının ustası dans etti, nilüfer ayakları yılanın başında mücevher çokluğuyla parlak kırmızı izler bıraktı.⁵⁸ Gandharvaların karıları, Siddhalar, kutsal Çarapalar ve tanrılar onun dans etmeye hazırlandığını görünce neşeyle, Mṛdaṅga, Paṇava sunakları ve Anaka davulları ve müzik aletleriyle, şarkılar, çiçekler ve övgülerle ona geldiler.

Acımasız ceza sopasını taşıyan, ayaklarıyla yılanın yüz başının üstünde tepindi ve ömrü tükenmiş ama hala sürünen yılan pıhtılaşmış kan kusup acılar içinde devrildi. Eski İnsan gözlerinden hala zehir kusup nefretle tıslayan yılanın üstünde dans etti ve yılan hangi ba-

şını kaldırırsa onu ezdi, çiçeklere tapınıyormuş gibi dümdüz olup kıpırtısız kalana kadar devam etti. Ölüm dansıyla şemsiye gibi başları parçalanana Kālīya'nın, kemikleri kırılmış ağzından kan boşandı, hareketli hareketsiz herşeyin gurusu Eski İnsan Nārāyaṇa'yı anımsadı ve ona yüreğiyle teslim oldu.

Kālīya'nın karıları, yılanın, evrenin rahmi Kṛṣṇa'nın yükü altında ezildiğini ve şemsiye başlarının Kṛṣṇa'nın topukları altında kırıldığını görünce dertlendiler, giysileri, süsleri, saç bağları dağıldı ve Önde Gelen'e sığınmak istediler. Yürelerinde acıyla iyi kadınlar çocuklarını önlerine kattılar, gövdelerini yere attılar, ellerini kavuşturdular, yaratıkların efendisinin önünde eğildiler ve sığınma sağlayan efendiye sığınmak istediler çünkü kocalarını kurtarmak ve gūnahtan arındırmak istiyorlardı.

Yılanın karıları "Günahı işleyen bu adama verdiğin ceza uygundur çünkü sen kötüləri durdurmak için yeniden dirildin" dediler, "düşmanına ve kendi oğullarına aynı gözle bakarak, yalnızca eylemlerin meyvasını dikkate alarak, cezalarını veriyorsun. Bize iyilik ettin çünkü kötülere verdiğin ceza onların kirini arındırıyor. Senin öfken bile rahmet sayılır çünkü kocamız zehirli bir yılan olarak vücut buldu...⁵⁹ Kocamızın, senin kendi yaratığının işlediği suça dayanmalısın. Barışçıl ruhunla seni tanımayan aptalı bağışlamalısın. Efendi, merhamet et; yılan can soluğunu veriyor. Kocamıza can soluğunu bağışla çünkü bizler iyi insanların üzüleceği kadınlarız. Bize, hizmetçilerine emret çünkü inançla senin emirlerine uyanlar bütün tehlikelerden kurtulur" dediler.

Efendi yılanın karıları tarafından böyle övülünce, başı ayaklarının ağırlığı altında ezilmiş, bilincini yitirmiş Kālīya'yı bıraktı. Harap olmuş Kālīya yavaş yavaş kendine geldi ve can soluğunu kazandı, zorlukla nefes alarak ellerini kavuşturdu ve Hari Kṛṣṇa'ya "Biz doğuştan kötüyüz, öfkeyi hakeden kara yaratıklarız. Ey efendi, kişinin yapısını terk etmesi zordur, kötü ifrit gibi insanlara sahip olur. Yaratıcı, bütün bu evren senin üç niteliğin tarafından çeşitli yapılarla, güçlerle, kaynaklarla, tohumlarla, umutlarla ve biçimlerle yaratıldı. Biz yılanlar onun içinde, ey efendi, doğuştan öfke çekenleriz. Biz aklı çelinmiş yaratıklar, kendi kendimize, senin terk edilmesi zor hayalini

nasil terk ederiz? Bunun nedeni sensin, mutlak güç, evrenin efendisi; bize rahmetini veya cezanı ver, hangisini uygun görürsen" dedi.

O zaman insan biçimine girmiş olan efendi yanıtladı: "Burada kalmamalısın yılan; hemen kalabalık soyun, çocukların ve karılarınla okyanusa git. Bu ırmaktan inekler ve insanlar yararlansın. Sana verdiğim cezayı anımsayan ve onu her şafakta ve günbatımında anan her ölümlü senden korkmayacak. Benim oynadığım bu gölde yıkanan ve tanrılara ve başkalarına su sunan, oruç tutup beni anımsayıp ibadet eden herkes bütün günahlarından arınacak. Bu gölü terk et ve Ramanaka adasına git. Korktuğun Suparna seni yemeyecek çünkü artık benim ayak izimi taşıyorsun." Kālīya efendi Kṛṣṇa'nın bu sözlerini duyunca ona karılarıyla birlikte, törenle ve neşeyle dua etti. Bayrağında Garuda bulunan evrenin efendisine taptı ve ona mükenmel göksel elbiseler, çelenkler ve mücevherler, zengin süsler ve göksel kokular ve merhemler ve nilüferden kocaman bir çelenk sundu; saygıyla çevresinde döndü ve önünde eğilip mutlulukla gitme iznini aldı. O zaman, karıları, arkadaşları ve oğullarıyla okyanustaki adaya gitti ve o anda Yamunā zehirden arındı, suyu, şaka olsun diye insan biçimine giren efendinin rahmetiyle nektar gibi oldu.

Erkeklik: Kṛṣṇa köyün kızlarının elbiselerini çalıyor

Kālīya'yla savaş öyküsünde tanrıyı arayan mümin kavramı koruyucudan yoksun üç grup kadın imgesiyle ifade ediliyor. Efendileri öldürülen balık-kadınlar, Kālīya'nın karıları ve çocuk Kṛṣṇa'yı arayan inek çobanlarının kadınları. Bu imge daha sonra, Kṛṣṇa'nın ay ışığında inek çobanlarının kadınlarıyla (Kālīya'nın üstünde ölüm dansı yaptığı gibi) erotik danslar yapıp sonra aralarından çekilip ortadan kaybolduğu sahnede daha da geliştiriliyor.

Bu dizinin bir başka oluntusunda, kızların elbiselerini çalması, küçük Kṛṣṇa'nın kaba çocuksu oyunu, iyi tanınan erotik stratejinin yerini alır fakat bu yaramazlığın metafizik yönü fazladır; kızları çıplaklığa zorlamakla onları tanrılarıyla dolaysız karşı karşıya kalmaya mecbur eder. Ölümlü Kṛṣṇa'nın ellerini başlarının üstüne koydurarak gövdelerini tam görmek için onları kandırmasına karşın, ölümsüz Kṛṣṇa onları önünde saygıyla bağlılık konumuna getirir.

Kışın ilk ayında Nanda'nın köyünün kızları tanrıça Kātyāyanī'ye belirli bir yemin veriyorlardı. Temiz yağla kızarmış pirinç yiyerek güm batımında Kālindī ırmağının suyunda yıkanıyor, kumdan tanrı-
 çanın heykelini yapıp, tatlı kokular ve çelenklerle, tütsü ve kuzu adak-
 larıyla ona tapınıyorlardı. Ona çiçek demetleri, taze bahar yaprakları,
 meyva ve pirinç sunuyorlardı. "Tanrıça Kātyāyanī, yoganın yüce usta-
 sı, büyük hayal büyüünün ecesi, inek çobanı Nanda'nın oğlu benim
 kocam olsun, senin önünde eğiliyorum" diye dua ediyorlardı. Bu dua-
 yı eden kızlar ona tapınır, yüreklerini Kṛṣṇa'ya bağlayıp, bir ay süre-
 yle bu yemini verirler, Nanda'nın oğlu kocaları olsun diye Bhadra-
 kālī'ye tapınırlardı. Şafakta kalkıp, birbirlerine seslenip, el ele verir ve
 her gün Kālindī'ye yıkanınaya gider, yolda yüksek sesle Kṛṣṇa şar-
 kıları söylerlerdi.

Bir gün, ırmağa gitmiş, her zamanki gibi kıyısında elbiselerini
 çıkarmış, suda neşeyle oynuyor ve Kṛṣṇa şarkıları söylüyorlardı.
 Efendi Kṛṣṇa, bütün yoga ustalarının efendisi, törenlerinin öznesini
 onlara sunmak için yaşlılarıyla oraya geldi. Kızların elbiselerini alıp
 hemen bir Nīpa ağacına çıktı ve yaramaz oğlanların gülmesine katıla-
 rak şakayı anlattı: "Kızlar, her biriniz buraya gelsin ve elbisesini iste-
 sin. Size söz veriyorum, şaka değil, yemin vermekten haliniz kalmadı.
 Daha önce hiç yalan söylemedim ve bu çocuklar da bunu bilir. İnce
 belliler, teker teker veya hep birlikte gelin ve elbiselerinizi alın." İnek
 çobanlarının kızları oyunu görünce, sevgilerine yenildiler fakat utanç-
 la birbirlerine baktılar ve güldüler ve hiçbiri dışarı çıkmadı. Govin-
 da'nın sözleri ve hareketleriyle heyecanlanıp utanan kızlar boyunları-
 na kadar buz gibi suya daldılar ve titreyerek ona " Böyle kötü şaka
 yapmamalısın. Seni inek çobanı Nanda'nın oğlu, köyün övüncü, sev-
 gili olarak biliyoruz. Elbiselerimizi ver, üşüyoruz. Ey yakışıklı es-
 mer, biz senin köleniziz, emrini yaparız ama *dharma*'yı biliyorsun. El-
 biselerimizi ver yoksa babana, köyün şefine söyleriz" dediler.

Efendi onlara: "Eğer benim kölenimseniz ve ne emredersem yapar-
 sanız öyleyse buraya gelin ve elbiselerinizi alın ey parlak gülüşlüler"
 dedi. O zaman bütün kızlar titreyerek ve soğuktan canları yanarak.

elleriyle kasıklarını tutarak sudan çıktılar. Efendi iffetli davranışlarından memnun oldu ve onlara bakıp elbiselerini omzunun üstüne koydu ve gülererek dedi ki: “Yeminliyken suda elbisesiz yüzmeniz ilahiyata bir hakarettir.⁶⁰ Ellerinizi kavuşturup başınızın üstüne koymalısınız ve günahınızın kefareti olarak yerlere eğilmelisiniz, o zaman elbiselerinizi alabilirsiniz.” Kızlar yanılmaz olanın dediklerini duyunca, çıplak yıkanmanın yeminlerini bozmak olduğunu düşündüler ve bütün törenlerinin vücut bulmuş hali Kṛṣṇa'nın önünde eğildiler ve böylece isteklerini gerçekleştirerek ayıp ve günahlarını sıldılar. O zaman efendi, Devakī'nin oğlu, elbiselerini onlara verdi çünkü onları böyle eğilmiş görünce acıdı ve onlardan hoşnut kaldı.

Kandırılmış olmalarına ve iffetlerinin soyulmasına karşın, alay edilmiş ve oyuncak gibi oynanmış olmalarına ve elbiselerinden yoksun bırakılmış olmalarına karşın, gene de ona kinlenmediler çünkü sevgilileriyle birlikte olmaktan mutluydular. Sevgiliye yakın olmaktan neşelenerek, elbiselerini giydiler; yüreklerinin tutkusuyla, utangaç bakışlarla ondan uzaklaşmadılar. Kızların ayaklarına dokunmak arzusuyla yemin verdiğini bilen beline ip sarmış efendi onlara dedi ki: “İyi hanımlar, bana tapınmak arzusunda olduğunuzu biliyorum. Gerçekleşmeyi hakeden bu yeminden mutluyum. Yüreklerini bana verenlerin arzuları, başka arzulara yer bırakmaz, aynı haşlanan veya kızartılan darının tohum vermemesi gibi. Amacınıza eriştiniz. Şimdi kızlar, köye dönün ve gecenizi benimle geçirin çünkü siz iyi hanımların yemini ve tapınmasının amacı buydu.” Kızlar Kṛṣṇa'nın bu sözlerini duyunca arzularına kavuştular, onun nilüfer ayaklarını düşünerek kendilerini ondan uzaklaşıp köye dönmeye zorladılar.

Viṣṇu'nun Purāṇa avatarları

VIṢṆU İFRİTLERİ ALDATMAK İÇİN BUDDHA OLUYOR

Buddha avatarı, ilk bakışta sanılacağı gibi, Buddha öğretilerini Hinduizm içine alıp özümleme girişimi değildir (başka bir çok yolla bu elbette yapılmıştır). Tersine, Hinduların Budistler, Cainler, Maddeciler ve öteki sapkınlara yükledikleri (çoğu ikna edici) Veda karşıtı duyguları ifade eden Viṣṇu'nun Buddha biçimine girmesinin nedeni, ifrit-

leri kötü bir öğreti, Budizmle yok etmek içindir çünkü erdemli biri önce yozlaştırılmadan yok edilemez. Hindu görüşüne göre insan soyu da Vişnu'nun talihsiz bir eylemiyle Budizm (ve Cainizm) sapkınlığına uğramıştır ve öğretinin ifritlere yönelik olması, bu mitosun yazarının, Budizm karşıtı duygularla hareket edişindeki fanatiklik derecesini ortaya koyar.

62

Vişnu Purāṇa'dan

Bir zamanlar tanrılarla ifritler arasında yüz göksel yıl süren bir savaş oldu. Tanrılar, Hrāda yönetimindeki ifritlere yenildiler. Süt okyanusunun kuzey kıyısına çekilen tanrılar orada Vişnu'yu ikna etmek için kendilerini ibadete verdiler ve onu öven bir ilahi okudular... Onu övmeyi bitirince tanrılar üstün efendi Hari'nin elinde borusu, diski ve asası Garuḍa kuşuna binmiş olduğunu gördüler. Bütün tanrılar kendilerini onun önüne attılar ve "Merhamet et efendi; bizi ifritlerden korusana sığınmaya geldik. İfritler Hrāda'nın başkanlığında bizim üç katlı dünyadaki kurban payımızı çaldılar ama Brahmā'nın emrini çiğnediler, ey üstün efendi. Onların ve bizim, bütün yaratıkların özü olan senden doğmuş olmamıza karşın, biz evrenin cahillik nedeniyle bölündüğünü görüyoruz. Onlar kendi sınıflarının görevlerinden zevk alıyorlar ve Veda yolunu izliyorlar, inanç gücüyle dolular. Dolayısıyla düşmanlarımız olmalarına karşın onları öldüremeyiz; ifritleri öldürebilmemiz için sen bir yol bul, ey efendi, istisnasız herşeyin ruhu" dediler.

Efendi Vişnu tanrıların isteğini duyunca, gövdesinden hayal büyüsü gücüyle kandırıcı bir biçim çıkardı⁶¹ ve onu üstün tanrılara vererek dedi ki: "Bu büyülü kandırıcı bütün ifritleri sapıtacak ve Veda yolundan ayrılacaklar, böylece öldürülmeleri uygun olacak. Tanrı, ifrit veya kim olursa olsun, Brahmā'nın yolunu engelleyeni düzeni korumak için öldüreceğim. Şimdi gidin ve korkmayın; bu büyülü kandırıcı bugün sizden önce gidecek ve siz tanrılara yardım edecek." Tanrılar bunu duyunca kendilerini onun önüne attılar ve geldikleri gibi gittiler ve büyülü kandırıcı büyük tanrılarla ifritlerin bulunduğu yere gitti.

Çıplak, kel, bir demet tavus tüyü taşıyan büyülü kandırıcı⁶² bü-

yük ifritlerin Narmadā ırmağının kıyısına gitmiş, ibadet ettiklerini görünce, onlarla yumuşak sözlerle konuştu: “İfritlerin efendisi! Neden ibadet ettiğinizi bana anlatın – ibadetin meyvalarını bu dünya için mi öteki dünya için mi istiyorsunuz?” İfritler yanıtladılar: “Soylu kişi, biz ibadeti öteki dünyanın meyvaları için yapıyoruz. Bunda senin karşı çıkacağın ne var?” Kandirici: “Eğer kurtuluş istiyorsanız⁶³ dediğiniz gibi yapın. Çünkü siz kapısı kurtuluşa açılan bu *dharm*a’ya değersiniz. Kurtuluş getirecek olan *dharm*a budur ve bundan iyisi yoktur; onu izleyerek cennete veya kurtuluşa kavuşacaksınız. Siz hepiniz, güçlü ifritler, bu *dharm*a’ya değersiniz.” Bu türden bir çok çıkarsama, örnek ve düşünceyle büyülmüş kandirici ifritleri Veda yolundan çeldi: “*Dharma* bu olabilir ama olmayabilir de; budur veya değildir. Kurtuluş getirebilir, getirmeyebilir de. Üstün özne budur ama olmayabilir de; sonuç budur ama olmayabilir de. Burası çok açık değil. Çıplak olanların *dharm*a’sı budur; bir çok elbise giyenlerin *dharm*a’sı da bu.” Böylece büyülmüş kandirici ifritlere birden çok sonuca varan çeşitli öğretilerde bulundu ve ifritler kendi *dharm*a’larını terk ettiler. Bu *dharm*a’ya sığınmış olanlar Ārhata⁶⁴ oldular çünkü büyülmüş kandirici onlara “Siz bu büyük *dharm*a’ya değersiniz [*arhata*]” demişti.

Büyülmüş kandirici ifritlerin üç katlı Vedaları terk etmelerini sağlarken, onlar da onun öğrencileri oldular ve başkalarını da ikna ettiler. Başkaları da başkalarını ikna etti ve böyle gitti. Birkaç gün içinde ifritlerin çoğu üç Veda’yı terk etti. Duyularına egemen olan büyülmüş kandirici o zaman kırmızı elbise giydi ve gidip ifritlerle yumuşak, kısa ve ballı sözlerle konuştu: “Eğer siz ifritler cenneti veya Nirvāṇa’yı istiyorsanız hayvan öldürmek gibi kötü töreleri de bırakmalısınız. Bütün bu evrenin yalnızca bilgiyle kavrandığını anlayın; konuşmalarımı doğru anlayın; bu sözler akıllı insanlarca söylenmiştir. Bütün bu evrenin desteği yoktur ve yanlış olarak bilgi olduğuna inanılanı elde etmek niyetinden ibarettir. Varoluş boşazlarında gezinir, tutku ve öteki duygularla yozlaşmıştır.” Onlara sürekli “anlayın, anlayın” [*budhyata*] dediğinden, büyülmüş kandirici ifritlerin kendi *dharm*a’larını terk etmelerine neden oldu ve mantık içeren çeşitli konuşmalarla yavaş yavaş onlara üç katlı Vedaları terk ettirdi. Onlar da başkalarıyla böyle konuştu ve onlar da başkalarıyla, böylece Vedalarda ve töre kitaplarında öğretilen en yüksek *dharm*a terk edildi.

O zaman tamamiyle saptırma etkisi yaratabilen büyülu kandırıcı bir çok sapkınlıkla başka ifritleri de yoldan çıkardı ve kısa sürede ifritler büyülu kandırıcı tarafından saptırıldı ve üç katlı Vedaların bütün öğretisini terk ettiler. Bazıları Vedalara sövdüler, başkaları kutsal töre toplamalarına ve iki kez doğana. “Bu konuşma mantıklı değil çünkü ‘zarar verme *dharma*’ya uymaz’.⁶⁵ Ateşte adak olarak yanan yağın ödül getireceğine inanmak, bu bir çocuğun gevelemesidir.” “Eğer *śami* ateş çubukları ve öteki odunlar, bir çok kurbanla tanrı olan İndra tarafından tüketiliyorsa, o zaman yaprak yiyen hayvanlar da İndra’dan daha büyük olurlardı.” “Eğer kurban olarak kesilen bir hayvan cennete girmenin yoluysa, kurban veren niçin kendi babasını kesmiyor?” “Eğer atalara verilen sunakları bir kişi yerken herkesi doyuruyorsa, yolculuğa çıkan niçin yanında yemek taşısın?”⁶⁶ “Aşagılık insanların neye inanacağını anlayınca, size söylediğim sözler hoşunuza gidecek. Yetkenin sözleri gökten düşmez, büyük ifritler; ancak mantığa dayanan sözler insanlar ve sizin gibiler tarafından kabul edilebilir.”

Büyülu kandırıcı bunun gibi konuşmalarla ifritleri serbest düşünceli yapınca, içlerinde üç katlı Vedalardan hoşlanan kalmadı. İfritler böyle yanlış yola girince, ölümsüzler büyük çaba harcadılar ve savaş için hazırlandılar. O zaman tanrılarla ifritler arasında savaş yapıldı ve tanrılar artık doğru yolun tersine giden ifritleri kesti. Önce kendilerinin koruyucusu olan kendi *dharma*’larının zırhı yok olunca, kendileri de yok oldular.

VIŞNU KALİ ÇAĞINA SON VERMEK İÇİN KALKİN OLARAK DİRİLİYOR

Vişnu’nun Kalkin olarak avatarı, gelecekte, şimdiki çağın, Kalı Çağının sonunda mesih olarak geleceği tek biçimdir. Bu düşüncenin Hindistan’a Parthı işgalleriyle, Avrupa’da binlerce görüşün şaha kalktığı Hristiyanlığın ilk döneminde girmiş olması olasıdır. Kalkin’in kendisi de işgalci biçimindedir; İskit ve Parthı işgalciler gibi beyaz bir at üstünde gelir. Ama amaer işgalcileri yok etmek, yabancı krallarca – ve aynı atlılarca – kirletilen ovalardaki kötü kentleri kazımdır, son-

dan bir önceki dirilişinde kendisinin yarattığı Budistler dahil bütün sapkınları temizlemektir.

Böyle Kali Çağına son vermekle Vişnu zaman gücünün kendisine rakip olur, çünkü Kali Çağının kendisi kötülük demektir. Fakat kaderin ağırları örülüp bitmemiştir, kötü uygarlığın yükselişi Vişnu ortaya çıkmadan önce dönmeye başlar. İnsanların kötü kentleri vardır, ölümcül bilgiler gibi kök yerler ve kabuktan elbiseler giyerler; yeni Kṛta Çağı'nın, Altın Çağın tohumları daha Kali Çağında atılır ve Vişnu yalnızca bir hızlandırıcı, zaman tekerleğindeki bir dişli olarak işlev görür.

63

Vişnu Purāṇa'dan

Tamahkar krallarını besleyemeyen Kali Çağının insanları dağlar arasındaki boğazlara sığınacak; bal, sebze, kök, meyva, yaprak ve çiçek yiyecekler. Yaprak ve kabuklardan yapılmış paçavra gibi elbiseler giyecekler ve çok fazla çocukları olacak ve soğuğa, rüzgara, güneşe ve yağmura dayanmak zorunda kalacaklar. Hiç kimsenin ömrü yirmi yılı aşmayacak ve böylece bütün ırk Kali Çağında yok olacak.

Vedacı din ve töre kitaplarının *dharma'sı* bütünüyle karıştırıldığı ve Kali Çağının tersine dönüşü sonuna geldiğinde o zaman bütün evrenin yaratıcısının bir bölümü, hareketli hareketsiz her şeyin gurusu, başı, ortası, sonu olmayan, Brahmā'dan olma ve ruh biçimine sahip kutsal efendi Vāsudeva, burada, evrende Kalkin biçimiyle, sekiz doğaüstü güçle, Śambala köyünün brahminlerinin başı Vişnuyaśas'ın evinde⁶⁷ dirilecek. Gücü ve görkemi sınırsız olacak, bütün barbarları ve Dasyuları,⁶⁸ kötü düşünceli ve işli insanları yok edecek, her şeyi baştan, kendi *dharma'sı*yla kuracak. Sonu gelen Kali Çağının hemen bitiminde, insanların zihinleri kusursuz kristal gibi saf olacak ve gecenin sonunda uyanmış gibi olacaklar. Bu insanlar, insan soyunun kalıntıları, böyle dönüştürülecek ve yaratıkların tohumu onlar olacak ve o zaman döllenen soyu doğuracaklar. Bu soy Kṛta Çağının yolunu tutacak.⁶⁹

NOTLAR

1. Genel olarak Vişnu'nun on avatari olduğu söylenir: Balık (51. mitos), kaplumbağa (72. mitos), domuz (54. mitos), İnsan-aslan (55. mitos), cüce (48. mitos), Rāma (56. mitos), Kṛṣṇa (57. mitos), Buddha (62. mitos) ve Kalkin (63. mitos), bir de Paraśurāma ("baltalı Rāma), Camadagni'nin iffetsiz annesinin başını kesen ve bütün Kṣatriyaları öldüren oğlu.
2. Vişnu'nun ayağına tapılması hakkında yukarıda 12. mitosa, ayak izleri için 60. mitosa bkz.
3. Indra için 26. mitosa, Agni için 29-32. mitoslara bkz. Göç halinde ruhun geçici olarak bitkilerde ve sularda "saklandığı" söylenir.
4. Bkz. yukarıda 36. mitos.
6. Yani Agni'yi doğan güneş yaptılar.
7. "Balık balığı yutar" Hint anarşi kavramını anlatan temel terimdir.
8. Chaṣa türü belirsiz büyük balıktır; Balık Burcudur.
9. Bkz. 59. mitos.
10. Önce sığ sularda bulunan küçük bir balık, sonra başka balıklardan beslenen iri bir sazan; mitos ışığında ilginç bir dönüşüm.
11. Kısrağın ağzı ateşi tutmak için bağlanmıştı.
12. "Yurdu sulardı", Manu 1.8'den alıntı.
13. Toprak, eter, cennet ve yeraltı dünyası.
14. Yabansığırının kan kurbanıyla karşılaştırın, 66. mitos.
15. Bu mitosun daha eski anlatımlarında Vişnu yeryüzünden bir oğul sahibi olur. Naraka ("Küçük Adam") veya Bhaumya ("Topraktan Doğma"), dertler açan bir ifrittir. Burada Naraka oğulcuk olarak kalıyor fakat kötü nitelikleri öngörülüyor.
16. "Yusuvarlak", "Altın" ve "Korkunç."
17. Dilek ağaçları isteneni dallarında bitirirler; dilek ineklerinin insanlar isteyince sağılması gibi.
18. Yeryüzünün üstündeki yedi dünyanın dördüncüsü.
19. Burçlar arabalarla çekilen yüzen saraylardır.
20. *Cyprinus rohataka*. Vişnu'nun balık olarak dirildiği öteki anlatımlarla karşılaştırın, 50-51. mitoslar.
21. Gerçek tarihsel gelişimde, mitosta yansıtıldığı gibi Vişnu'nun İnsan-aslan dirilişi, Siva'nın *śarabha* biçiminden öncedir ve belki de

- onu esinlemiştir. İnsan-aslanın kendisine bağlı olanları öldürücü bir ifritten kurtarmak için taş sütun içinden çıkması ayrıca Śiva'nın ünlü imgesi, kendisine bağlı olanları ölüm tanrısından kurtarmak için taş *linga*'dan çıkmasını da esinlemiş olabilir.
22. Bkz. 33. mitos.
23. "Amin" gibi rıza ve teslimiyet ifade eden bir hece.
24. Sītā'nın ("Saban izi") Videha kralı Canaka tarafından sürülen bir tarlada bir evlekte doğduğu söylenir. Videha'nın başkenti Mithilā olduğundan Sītā'ya Maithilī de denilir.
25. Agastya Vindhya dağlarının güneyinde inzivada yaşıyordu ve güney bilgelerinin başıydı; inanç gücünü kullanarak güneyi istila eden Rākṣasaları durdurdu ve egemenliği altına aldı.
26. "Bir kadının elini almak" (evlilik töreni olarak) "evlenmek" demektir.
27. Dört elinde kabuk boru, disk, asa ve nilüfer taşır.
28. Şafak güneşi.
29. Tanrıları ölümlülerden ayıran, onlarsız özdeş olacakları belirli işaretler olduğu söylenir; tanrılar göz kırpmaz, çelenkleri solmaz, terlemezler, üstlerinde toz olmaz ve ayakları pek yere değmez.
30. Bkz. 27. mitos ve 33. mitos.
31. Bkz. 68. mitos.
32. Bkz. 62. mitos.
33. Bkz. 3. mitos.
34. Kaṃsa, Devakī'nin oğlu tarafından öldürüleceği kehanetine değinmiyor.
35. Kālanemi, Hiranyaśipu'nun torunu, Virocana'nın oğlu olan büyük bir ifrittir. Viṣṇu tarafından öldürülmüş fakat Kaṃsa ve Kālīya biçiminde tekrar dirilmiştir. Kaṃsa'nın böyle Balarāma ve Kṛṣṇa olacak olan oğulcukların babasıyla özdeşleştirilmesi kendisini bir bakıma Kṛṣṇa'nın babası yapıyor.
36. Hiranyaśipu Altı Oğulcuğun büyük-büyükbabasıdır.
37. Yani onları Kālanemi böldü ve Kālanemi'nin dirilmiş biçimi Kaṃsa onları öldürecek.
38. Yani öldüklerinde.
39. Kṛṣṇa'nın kardeşi Balarāma'nın lakabı; "çelen veya tarla süren."

40. Oğulcuk Devakī'nin gövdesinden alınıp Rohiṇī'ne yerleştirildi mi Devakī'nin düşük yaptığı sanılacak.
41. Bu adın başka bir açıklaması için bkz. 68. mitos.
42. Evleri Kālī'ye adanmış tapınaklardır.
43. Dakṣa'nın yirmi yedi kızı ay Soma'yla evlendirilmiştir ve yirmi yedi ay yıldızı olarak kabul edilirler. Dördüncüsü, Rohiṇī, Soma için, Dakṣa ona lanet edip onun çocuksuz kalması ve acı içinde tükenmesi (ayın koğuşumu) için lanet edene kadar, hepsinin içinde en değerli olandı. Soma'nın karısı araya girince Dakṣa lanetini değiştirdi ve koğuşumu dönemsel hale getirdi.
44. Burada söz oyunu var. *Payodhara* "su dolu" hem (yağmur taşıyan) bulutları hem de (süt taşıyan) göğüsleri anlatır.
45. Saramā için bkz. 22. mitos; Skanda için 33. mitos, çalkama için 72. mitos.
46. *Harivaṃśa*'da Pūtanā kuştur; Kṛṣṇa'ya emmesi için zehirli memesini vererek kuşlarla memeli hayvanlar arasındaki ayırım yok sayılır.
47. Śrī (Refah) Viṣṇu'nun böylece Kṛṣṇa'nın da karısı olan Lakṣmī'dir. Buradaki Pūtanā gibi o da nilüfer taşıır.
48. Çeşitli cadı ve hastalıklardan korunmak için burada bir dizi büyü-lü şarkı söylüyorlar.
49. Vasudeva, doğumunda tanrılar Kṛṣṇa'nın doğumunu bilerek cennette davul çaldırdıklarından (*anaka* ve *dundubhi*) Anakadundubhi olarak da anılır.
50. Bkz. *Mahābhārata*, 3.183-190 ve *Matsya* 167.
51. Bkz. 25. mitos ile 73-4. mitoslar.
52. Ölüm için bkz. 8. mitos; sapkınlık için 62. mitos; çiftler için 9. mitos.
53. *Bhāgavata Purāṇa*'daki Kṛṣṇa öykülerinde Rāma daima Balarāma, Saṃkarṣaṇa, Kṛṣṇa'nın kardeşidir ve *Rāmāyaṇa*'daki Rāma ile ilgisi yoktur.
54. Yorumcuya göre bu sesler halhal ve halkalarından çıkmaktadır.
55. Bkz. 33. mitos ve 73. mitos.
56. Garuḍa'nın lakabı; "Güzel Tüylü." Garuḍa ayrıca Tārṅśya diye de anılır, bu lakap gerçekte atı tanımlar.

57. Kadrū Dakṣa'nın kızı, Kaśyapa'nın karısıdır ve *nāga* yani yılan soyunun atasıdır. Bir zamanlar Garuḍa'nın ve kuşların annesi Vinatā ile at Uççaiḥśravas'ın kara kuyruklu olduğu konusunda bahse girmişti. Hileyle bu bahsi kazanarak Vinatā'yı kendine köle etti ve ona ancak Garuḍa yılanlara nektarı getirirse özgürlüğünü vereceğine söz verdi. Garuḍa nektarı yılanlara getirdi. Garuḍa nektarı tanrılardan çalmıştı ve onu yılanlara keskin *kuśa* otundan yatak içinde sundu. Yılanlar Vinatā'yı bıraktılar ve otu yaladılar, dilleri kesilip çatal oldu, sonra da Indra nektarı tekrar çaldı.
58. Büyük kobra ların başları üstünde yakut olduğu söylenir.
59. Yani o, senin öfkenin onu çok geçmeden kurtaracağı bir biçimde veya onun biçimi senin öfkeni hak ediyor.
60. Çıplak gövdelerini su tanrısı Varuṇa'ya gösterdikleri için. Kṛttikā ların çıplak yıkanarak Agni'ye karşı günaha girmeleriyle karşılaşırın, 43. mitos.
61. *Māyāmoha*, sözlük anlamıyla, hayal büyüsunün (*māyā*) yarattığı çılgınlık (*moha*).
62. Cainler çıplak dolaşır ve bilmeden böceklerle veya başka küçük yaratıklara basmamak için yollarını süpürdükleri tavus tüyünden yapılmış süpürge taşırlardı.
63. Dördüncü amaç, *mokṣa*. Bir Budistin *nirvāṇa*'dan söz etmesi beklenirdi.
64. Ārhata'nın burada, henüz ortaya çıkmak üzere olan Budistlerin tersine Cainleri anlattığı açıktır, fakat Budist rahibi de anlatıyor olabilir.
65. Veya: Bu konuşma uygun değil, çünkü zarar verme (kutsal tören) *dharma*'ya uymaz.
66. Oğullar ve ötekiler onlar için köydeki evlerinde yemek yiyebilirler, aynı yaşayan oğulların ölümleri ve göçmüş akrabaları beslediği gibi – yorumcunun açıklaması.
67. “Viṣṇu'nun Ünü.” *Mahābhārata*'da Kalkin'in Viṣṇu'nun avatari olduğunu gösteren tek işaret Kalkin'in “Viṣṇuyaśas” olmasıdır.
68. Sözlük anlamıyla köleler; *Rg Veda*'da Aryan olmayan yerliler için kullanılır fakat burada herhalde Hindu olmayanları belirtmektedir.
69. “Çağın kendi özelliği nedeniyle” diye yorumcu açıklıyor.

TANRIÇA DEVĪ

Hindistan'da Tanrıçaya tarihöncesi çağlardan beri tapılmıştır, İndus Vadisi'ndeki Veda öncesi uygarlıkta (İ. Ö. y. 2000) Anatanrıça kültü bulunduğu dair güçlü kanıtlar günışığına çıkarılmıştır. Ancak Hindu panteonunca özümlemesi Śiva ve Vişnu kabul edildikten çok sonra, iki ayrı aşamada olmuştur: Önce Hint-Aryan erkek tanrılara karı olmuş ve daha sonra, ortodoks Hinduizm dışında yüzyıllarca güç kazanmaya devam eden Tantracı ve Śāktici akımların etkisiyle bu gölge gibi dışı kişilikler kendi adlarına üstün güçler olarak ortaya çıkmış ve ulu Tanrıça kimliğine katılmışlardır. Dilbilgisi bakımından dışı olan soyut adlar kişileştirilmiş ve ulu tanrılarla “evlendirilmişlerdir.” Böylece Śrī (“Refah”) Vişnu'ya ait olmuş, Śiva, Śakti veya Güçle evlenmiş fakat bu kişileştirmeler ancak birlikte oldukları tanrıların niteliklerini ifade etmişlerdir. Aynı biçimde, dışı ilahlar en eski zamanlardan beri ilahi savaşımarda nesne veya araç olarak yer almışlardır. Böylece Saramā sığırları Pañilerden almak için kullanılmış, Pārvaṭī önce Śiva'nın bir oğlunun olması, sonra Andhaka'yı baştan çıkarıp yoketmek için kullanılmıştır. Ama orta zamanlarda Tanrıça kendini bulduğunda, bu eski mitoslar yeni anlayışla yeniden düzenlenmiştir; Tanrıça kendi daha yüksek amaçları için tanrıları kullanır olmuştur.

Devī buffalo ifriti öldürüyor

Buffalo ifritin (Mahiṣa) öldürülmesi mitosu, Dakṣa'nın (keçi) başının kesilmesi ve kozmik domuzun yok edilmesi de dahil kurban mitosları dönemine aittir. Tanrıçanın en ünlü mitosu bu olduğundan, onun doğumunu da anlatmak için bir fırsat yaratır. Tanrıçanın doğumu Rudra ve Śiva'nın arabasının yaratılmasına¹ benzer biçimde gerçekleşir. Bütün tanrıların parçaları hepsinden daha güçlü bir ilah yaratmak için

birleştirilir; yaratılan bütün onu oluşturan parçaların toplamından daha büyüktür.

DEVĠ VE BUFFALO İFRİT DOĞUYOR

64

Skanda Purāṇa'dan

Geçmiş zamanlarda, tanrılarla ifritler arasındaki savaşta, Diti'nin oğulları tanrılar tarafından yok edilmişti. O zaman Diti acıyla çılgına döndü ve kızına “Git, kızım, bir ibadet korusunda bir oğul için ibadet et ve bu oğul nedeniyle İndra ve duyularına ve nefslerine sahip öteki tanrılar artık kalmasın, ey ince belli” dedi. Kız annesinin sözlerini duyunca, önünde eğildi ve buffalo biçimine girdi. Ormana gitti ve beş ateş arasına oturdu.² Öyle sıkı ibadet etti ki, dünyalar titredi ve üç katlı dünya onun ibadetinin korkusuyla harekete geçti. İndra ile öteki tanrılar sürüsü ve üstün iki kez doğanlar şaşkına döndüler. Bilge Supārśva onun ibadetinden sallandı ve ona dedi ki: “İnce belli, ben tatmin oldum. Oğul sahibi olacaksın ve başı buffalo başı gövdesi insan olacak ve oğlunun adı Mahiṣa [“Buffalo”] olacak. Çok fazla kahramanlık enerjisi olacak ve cennet ve İndra ile ordusunu alt edecek.” Supārśva ibadetten vazgeçirmek için onunla böyle konuşunca ibadet eden kadınla birlikte kendi dünyasına döndü. Sonra buffalo Brahmā'nın önceden bildiği gibi doğdu ve büyüdü ve ay yarısında kahramanlık gücü koca okyanus gibi arttı.

Sonra Vidyumnālin, ifritlerin baş kumandanı, Vipracitti'nin oğlu, ve yeryüzünde yaşayan öteki ifrit kumandanları buffaloya verilen lütfu duydular ve kıskançlıkla toplanıp buffalo ifrite “Eskiden cennetin efendisi bizdik, ey Akıllı olan, fakat tanrılar Viṣṇu'ya sığınarak krallığımızı zorla çaldı.³ Krallığı zorla bize geri al; kahramanlık gücünü ve soyluluğunu bugün göster, buffalo ifrit. Senin gücünün ve kahramanlığının eşi yoktur ve sen Brahmā'nın verdiği lütufla benzersiz oldun. Śacī'nin kocasını ve tanrıların ev sahiplerini savaşta ez” dediler. Büyükh kahramanlık gücü olan buffalo ifritlerin dediklerini duyunca, ölümsüzlerle savaşma isteği duydu ve tanrıların kenti Amarāvati'ye doğru yola çıktı.

Tanrılarla ifritler arasında yüz yıl süreyle, tüyler ürperten bir savaş oldu ve önce kalabalık tanrılar her yönde kaçmak zorunda kaldılar; Kentlerin Yıkıcısı'nı önlerine katıp korkuyla Brahmā'ya gittiler. O zaman Brahmā bütün ölümsüzleri geri Nārāyaṇa ve Śiva'ya, her şeyin koruyucularına götürdü ve varıp önlerinde eğildi ve onları ilahilerle övdü. İki tanrıya, Śambhu ve Kṛṣṇa'ya buffalo ifritin yaptıklarını ve ifritlerin tanrıları nasıl ezdiğini anlattı: "İndra'yı, Agni, Yama, güneş, ay, Kubera, Varuṇa ve ötekileri yerlerinden sürdü ve onların yerine geçti. Bir çok tanrının daha yetkilerini ellerinden aldı. Tanrılar cennetteki yerlerinden yeryüzüne atıldılar ve buffalo ifritin eziyeti altında insanlar gibi dolaşıyorlar. Tanrılar sürüsüyle buraya, olanları siz iki tanrıya anlatmaya geldim; buraya gelenleri koruyun."

Lakṣmī'nin kocası Viṣṇu ve ulu tanrı Śiva Brahmā'nın konuşmasını duyunca, kızgın yüzleri öyle korkunç bir hal aldı ki yüzlerine bakılmaz oldu. Öfkeyle yanan Viṣṇu'nun ağzından büyük enerjisi çıktı ve Śambhu da aynı oldu. Yaratıcı'nın ve İndra'nın gövdelerinden ve bütün öteki tanrıların da gövdelerinden acımasız enerji çıktı ve hepsi birleşti. Birleşmiş enerjilerinin büyük kütlesi bütün tanrılara gökyüzünün her bucağını alevlere veren yanan bir dağ gibi göründü. Sonra bu enerjilerin birleşiminden bir kadın görüldü: Başı Śiva'nın enerjisinden çıktı, iki kolu Viṣṇu'nun enerjisinden; iki ayağı Brahmā'nın enerjisinden çıktı, beli İndra'nın enerjisinden. Saçı Yama'nın enerjisinden oluşmuştu, iki göğsü ayın enerjisinden; baldırları Varuṇa'nın, kalçaları yeryüzünün enerjisinden, ayak parmakları güneşin, el parmakları Vasuların enerjisinden, burnu Kubera'nın, dizi dizi dişleri dokuz Pracāpati'nin, iki gözü Adak-taşıyıcının enerjisinden çıkmıştı; iki alaca karanlık onun kaşları oldu ve kulakları rüzgarın enerjisinden yapıldı; öteki tanrıların inanılmaz güçteki enerjilerinden de, ışınlar saçan üstün kadın Durgā'nın gövdesinin öteki parçaları yapıldı ve kadın bütün tanrılardan ve ifritlerden daha tehlikeli oldu.

DEVİ BUFFALO İFRİTİ AYARTIYOR

Bu mitosun bir başka anlatımında Tanrıça buffalo ifriti öldürmek için yaratılmaz, zaten mevcuttur; tanrılar ona enerjilerini değil silahlarını

verirler. Tanrılar ona göksel perilerin biçimine girerek ifriti ayartması ve zayıf düşürmesi için yalvarırlar ama geleneksel perinin tersine, tanrıça onu kendisi öldürecektir. Bu *Liebestod** motifi Tanrıçanın baş-ka mitoslarında da görünür; gerçekte en ünlü göksel peri olan Tilotamā tarafından baştan çıkarılmış olan Śumbha ve Niśumbha adlı ifritler, Tanrıçaya duydukları arzuya yenilince, ifrit Andhaka gibi,⁴ ölürler ve daha sonra, Pantra etkisi ile, kocası Siva'nın kendisi de Devī tarafından kesilir.

Motiflerin bir çoğu Siva ve Parvatī mitosundan alınmış fakat roller tersine çevrilerek Devī ile buffalo verilmiştir; Devī, altın deriyi kazanmaya gittiğinde Vīraka'ya uğrayınca Siva'nın Kāma, Bhṛgu ve Agni'nin müdahalesini önlemek için bekçiler koyması gibi⁵ kapısına dört bekçi koyar ve buffalonun hizmetçileri bu bekçilerin gözünden, Agni'nin kuş biçimine girdiği gibi, aynı yöntemle kurtulurlar. O zaman buffalo ibadet eden kıza kılık değiştirerek, Śiva'nın Gaurī'ye yaptığı gibi yavaşır ve Calandhara ile Andhaka'nın yaptığı gibi onu Śiva'dan koparmaya çalışır. Bu anlatımda ifrite lütufta bulunan Brahmā değil, Śiva'nın kendisidir; ölümü Tanrıçanın eliyle olacaktır ve bu ölüm lütuf olarak görülmektedir. Śiva'nın Andhaka'yı ve domuzu kurtarması ve Kṛṣṇa'nın Pūtānā'yı kurtarması gibi⁶ günahlarından (ve ruhunun hapsoldüğü buffalo biçiminden) arınmaktadır.

65

Skanda Purāṇa'dan

Tanrılar ifrit buffalodan o kadar bunalmışlardı ki yeryüzünü terk ettiler ve huzursuzluk içinde ibadet etmekte olan Gaurī'ye sığınmaya gittiler. Önünde eğildiler ve ona dediler ki: “Bize güvenlik ihsan et, ey Tanrıça” ve Tanrıça ölümsüzlerin ne kadar korkmuş ve telaşlanmış olduklarını görünce “Ne yapmak gerekiyor?” diye sordu. O zaman Indra ve öteki tanrılar ellerini kavuşturdular ve Tanrıçaya ifrit kralının yarattığı tehlikeyi anlattılar. “Nandana bahçesinde göksel perilerle sarılmış, neşeyle oynuyor” dedi tanrılar, “Eğlence olsun diye Airā-

* Ölüm sevgisi (ç.).

vata ve göklerin bucaklarının bütün öteki fillerini⁷ getirdi, dışı fillerle birlikte kendi sarayına aldı. Yüz bin kere on milyon at kullanıyor, başlarında Uccaiḥśrava var, onları seçkin tavlalarda besliyor. Oğulları Adak-yiyicinin geyiğine biniyor ve Yama'nın buflalosunu bir arabaya bağladı. Mükemmel tanrıçaların hepsini sürükleyip götürdü ve onlara ev işleri öğretti ve göksel perilerin hepsini hizmetine aldı. Üç katlı evrende ne kadar değerli şey veya mücevher varsa onları alıp götürüyor ve götürmekte tereddüt etmiyor. Biz onun hizmetçileri olduk ve daima korku içindeyiz; bütün emirlerini yerine getiriyoruz çünkü başka bir çare göremiyoruz.

“Sığınmaya gelenlerin korunmasının, ibadetin meyvası olduğu söylenir; bu üstün ifrit bütün güçlü tanrıların ve ifritlerin alt edemeyeceği kadar güçlü çünkü Śiva'dan aldığı bir lütufla yuceltilmiş. Okyanusa boynuzuyla vurdu ve onu tamamiyle yoksul bıraktı çünkü yatıştırılmak için daima mücevher sunulu⁸ verilmesini istiyor ve okyanus onu memnun etmek zorunda. Kibirli şey boynuzunun ucuyla dağları altüst etti ve bütün mineralen toz edip elde ettiği pudrayla kendisini neşe içinde pudralıyor. Benzersiz kuvvetinin karşısına senden başka kimse çıkamaz; enerjin aracılığıyla bunu sen de biliyorsun. Śambhu'nun *sakti*'si çok önce kadın biçiminde ortaya çıktı⁹ ve ifrit Śiva'dan ancak bir kadın tarafından öldürülmek üzere lütfetme elde etti. Bu kadın sensin. Śambhu'nun aptalca işleri hakkında bir şey bilmiyoruz ama bizi yalnızca evrenin annesi olan sen koruyabilirsin.”

Tanrıça korkuya kapılanların bu güzel sözlerini duyunca ruhu rahatsız oldu ve onlara güvence vererek konuştu: “Ben ibadet halindeyken benden sığınma istemeye gelen ölümsüzleri koruyacağım. Düşmanınız kısa sürede yok olacak. Bir hileyle onu çekecek ve koca ifriti öldüreceğim. Fakat henüz suç işlememiş birini öldürmek bana yakışmaz: *cy dharmu* izleyicileri, *dharm*'ı çiğneyenler güve gibi olurlar.” Tanrılar bu konuşmayı duyunca, dağın kızının önünde eğildiler ve geldikleri gibi döndüler, korkuları geçmiş, yüreklerine neşe dolmuştu. Tanrılar gidince, nilüfer gözlü Gaurī büyüleyici, sevgiyle dolu, yuvanlık belli çekici biri oldu. Tanrıça Esmer Dağın dört zirvesine dört genç oğlan yerleştirdi.¹⁰ Bunlar dağın kuzey, güney, doğu ve batıdan koruyacaklardı. Dağın kızı Kailāsa zirvesinden uzaklaştı, dört anne

ve dört hizmetçi, Kös, Doğrucu, Yüce ve Güzel de¹¹ hizmet etmek için onu izliyorlardı. Dört oğlana “Açlık ve susuzluk çeken, yorgun düşmüş yolcudan başka hiç kimse Esmer Dağı görmemeli” dedi.

Kahraman ve hoş dört oğlana böyle emir verdikten sonra onları sınır zirvelere yerleştiren dağın kızı Gautama'nın inzivasının yakınında ibadete başladı. Narin kadın ibadet ederken hiç bir felaket yoktu: Bulutlar uygun zamanda yağmur gönderdiler, ağaçlar meyva verdi, bütün karşı çıkan yaratıklar eski yanlışlıklarından döndüler. İnziva bütün yaratıklar için onları bütün tehlikelerden koruyan sığınma yerine döndü ve Esmer Dağ her yönden iki fersah uzaklığa kadar, sınır zirvelere yerleştirilen dört genç tarafından korunuyordu. Telaş, korku kalmamıştı; kimse hastalığa yakalanmış değildi, kadınların neden olduğu heyecan da yoktu. Bütün bilgiler amaçlarına ulaştılar ve dağın kızını övdüler; bazıları inzivayı Şiva dünyasının yeri olarak övdü. Gauri korkutucu ibadetini gece gündüz sürdürdü ama tatmin olmadı çünkü kız Şiva'yı memnun etmek istiyordu.

Kahraman buffalo ava çıkmaya karar verdi ve yanında ifrit ordusu, Kan-kırmızı Dağın uzaklarındaki bütün ormanı dolaştı. Bir çok vahşi hayvan sürüsünü öldürdü ve hızla dolanırken bunları yedi. Bazı yabani hayvanlar korkuyla kaçtılar ve peşlerine düşen güçlü okçudan kaçarken inzivaya girdiler. Onları öldürmeye kararlı olan ifritler yabani hayvanları izlediler fakat “Buraya girmeyin!” diyen kahraman gençler tarafından durduruldular. Kötü ifritler gençlere sordular: “Nedir bu?” ve gençler hemen yanıtladı “Mükemmel kalçalı kız burada ibadet ediyor. Hiçbir güçlü kişi¹² bilgelerin kullandığı Tanrıça'nın ibadet yerine, sığınmaya gelenleri koruduğu yere giremez.” Güçlü ve kötü ifritler bunu duyunca kabul ettiler ve hemen geri döndüler, ne yapacakları konusunda tartışmaya başladılar. Büyülü hayal güçleriyle kuş biçimine girdiler ve dikkatle inzivaya girdiler, yiyecek aramak için korunun ağaçlarına kondular.

O zaman büyücü ifritin kumandanları her mevsimin çiçekleriyle dolu muhteşem ormanda ibadet eden Tanrıçayı gördü ve ibadet için kıpırtısız duran kızın ne kadar güzel olduğunu görünce şaşırdılar ve dönüp gördüklerini ona haber verdiler. Arzuyla tutuşan ifrit yaşlı adam biçimine girdi ve inzivaya girdi; Tanrıçanın kız arkadaşlarıncı

saygıyla karşılandı. Yaşlı adam orada dururken, yorgunluğu gitti ve kızlara sordu: “Niçin ibadet ediyor?” “Kız uzun süredir sevgilisini kandırmak için ibadet ediyor” dediler, “fakat güçlü sevgilisi, öncesi olmayan efendi, henüz onun isteğini, geleneksel dokuz katlı evlilik törenini yerine getirmeye razı olmadı. Onu memnun etmek için yeni doğmuş, yabani horoz, yeni toplanmış olgun meyvalar, taze pişmiş pirinç, bunun gibi değerli nesneler ve daha önce görülmemiş zenginlikler sunacak ve sunakları başarıya erer ermez hemen kocasını seçecek.”

Buffalo bu sözleri duyunca güldü ve yanıtladı: “Geldim ve burada durdum, onun ibadetinin gerçek meyvası benim. Sofu kız,¹³ benim görkemimi gör. Ben kahraman buffaloyum, tanrıların saygı gösterdiği ifritlerin kralı; üç katlı evreni kendi kollarımın gücüyle elimde tutuyorum ve başka kahraman yok. Genç kız, ben istediğimi biçime girebilirim, her türlü duygusal zevki sağlayabilirim. Koca olarak beni seç, soluk alan yaratıkların ibadetinin meyvası benim. Çaldığım büyümlü istek ağaçlarıyla ben her şeyi yapabilirim ve ibadet gücümle ilk Vişvakarmın'ı yaratacağım, bir anda bin tane dilek ineği yaratacağım. Dokuz hazinemın kaynakları ve ardı gelmeyen izleyicilerimle, istediğim her nesnenin hemen mutlak sahibi olurum.”

Kız bu konuşmayı duyunca tanrıları anımsadı ve yavaşça sessizliğini bırakıp yumuşakça güldü ve ona dedi ki: “Güçlü birinin karısı olmak için uzun süre ibadet ettim. Eğer sen güçlüysen bana gücünü göster. Kendi gerçek kadınsı yapını ortaya koy.” Bu konuşmayı duyunca buffalo ifrit öfkeyle kükredi: “Ne! Bu kim?” ve Durgā buffalo-nun kendisini öldürmek için geldiğini görünce ele geçmeyen ateş biçimine girdi. Ama buffalo biçimindeki ifrit, onun önünde, hayal büyü-sünün gücüyle parladığını görünce, kendisi de koca Meru Dağının biçimine girdi. İki boynuzuyla bütün dağ zirvelerini tekrar tekrar süstü ve göğün bütün bucaklarını dolduran kendi ordusunu topladı.

O zaman Brahmā ve tanrılar oraya gelip, kıyamet gününün ateşi biçimine girmiş olan Durgā'nın önünde eğildiler ve kendilerinin çeşitli silahlarını ona vererek ona tapındılar. Hari ona beş silah ve ezeli Śiva on silah verdi. Brahmā ona hayal büyüünün gücüyle görünmez olan dört silah verdi. Göğün Dininin Koruyucuları ve öteki tanrılar ve

dağlar ve bulutlar kendi donanım ve silahlarını ona verdiler. Büyücü Tanrıça Durgā, ellerini parıltılı silahlarla doldurdu ve zırhını giyip hemen aslanına bindi.¹⁴ Durgā'nın korkunç enerjisi gökleri sardı ve buffalo bunu görünce kaçtı, çünkü dayanması olanaksızdı. Buffalo'nun şiddetli enerjisine dayanamayıp kaçtığını görünce, Durgā "Bu kötü buffalo ifriti hileyle öldürmeli" dedi, "yabani hayvanları avcılar ormanda alıştıkları yerde yakalarlar. Adamlarımı onu ikna edici konuşmalarla ele geçirmeleri için göndereceğim; ona benim can alıcı zayıf noktalarımı anlatacaklar ve öfkelerini kabartacaklar ve böylece onu hemen kendime saldırtacağım. ."

DEVİ BUFFALO İFRİTİ KESİYOR

Buffalo mitosunun özgün yapısında doruk noktası kanlı kesilme sahnesidir; doğum ve baştan çıkarma oluntuları daha sonra gerilimi artırmak için öyküye eklenmiştir. Savaşın en eski anlatımında, *Mārkaṇḍeya Purāṇa*'da olduğu gibi, Devī'nin baştan çıkarıcı yönünden söz edilmez ama onun sefahat içinde şarap ve kan içmesi bir başka, erotik yapısının daha karanlık yönünü ortaya koyar.

66

Mārkaṇḍeya Purāṇa'dan

Ordusu tamamiyle yok olunca, buffalo ifrit kendi buffalo biçimine girdi ve Tanrıçanın birliklerine korku saldı. Bazılarına burnuyla vurdu, bazılarını çifteledi. Bazılarına kuyruğuyla kırbaçladı, ötekileri iki boynuzuyla parçaladı. Bazılarına saldırıp kükremesiyle dağıttı ve bazıları da soluğunun rüzgarıyla savrulup yeryüzüne düştüler. Tanrıçanın ordularının öncülerini böyle dağıttınca, koca ifrit öldürmek için aslanına saldırdı ve o zaman Anne kızdı. Ulu kahraman da öfkeliydi ve tırnaklarıyla toprağı kazıyor, iki boynuzuyla dağları süsüyor ve kükrüyordu. Hızlı dönüşlerinden yeryüzü çatırdadı; kuyruğuyla kırbaçlanan okyanus her yana taşıtı; sallanan boynuzlarıyla bulutlar parçalanıp bölündü ve dağlar, soluğunun rüzgarıyla yüzlerce parça olup gökyüzünden döküldü.

Öfkeli Tanrıça koca ifritin öfkeye kapılmış saldırdığını görünce, onu kesme isteğiyle çıldırdı. Ağını üstüne atıp ifriti bağladı. Ama ifrit büyük mücadelede böyle bağlanınca buffalo biçimini terk etti ve aslan biçimine girdi. Anne başını kesince elinde kılıçla ve deriden yapılmış kalkanla insan oldu. Tanrıça oklarını alıp hemen adama attı. O zaman aslanı hortumuyla sarıp boru sesi çıkaran koca bir fil oldu. Ama Tanrıça kılıcını aldı ve o asılırken hortumunu kesti. O zaman koca ifrit bir daha buffalo biçimine girdi ve hareketli hareketsiz üç katlı dünyayı sarstı. Buna öfekelenen evrenin çılgın Annesi üstün şarabı¹⁵ üstüste içti, gözleri kızardı ve güldü. İfrit kükredti, şişindi ve kendi güç ve cesaretiyle sarhoş olarak iki boynuzuyla dağları öfkeli Tanrıçaya fırlattı. Ama Tanrıça ok sağanağıyla onun atıklarını un ufak etti.

Sonra Tanrıça ifritle konuştu, sözleri sarhoşlukla gevşemiş ağzından karnakarıştık çıkıyordu. Tanrıça "Kükre, bu an için kükre, seni aptal, ben bu ballı şarabı içerken. Bırak sonra ben seni kesince tanrılar kükreyecek" dedi. Sonra sırtadı, koca ifritin üstüne çıktı, ensesine avacağıyla vurdu ve üç çatallı mızrağıyla onu parçaladı. Ayakla indirilen darbeyi yiyince ifritin yarısı ağzından dışarı geldi¹⁶ çünkü Tanrıçanın kahramanlık gücünün eline düşmüştü. İfritin yarısı dışarı gelirken Tanrıça onun başını onun koca kılıcıyla kesti ve başı düştü. Böylece Buffalo adlı ifrit Tanrıça tarafından, ordusu ve arkadaşlarıyla birlikte, üç katlı dünyayı büyülemişken yok edildi. Buffalo düşünce üç katlı dünyadaki bütün yaratıklar, bütün tanrılar, ifritler ve insanlar içlerinde: "Zafer!" diye bağıldılar. Yok olurken bütün ifrit ordusundan korkunç bir acı çığlığı koptu ve tanrılar sürüsü neşelendi. O zaman tanrılar ve göksel ulu bilgiler Tanrıçayı övdüler, Gandharva önderleri şarkılar söyledi, göksel periler sürüsü dans etti.

Satî'nin cesedi parçalanıyor

Tanrıçanın kendisi İsis ve Osiris masalını fazlasıyla andıran bir mitosta *Liebestod* konusu olur. Dakşa mitosunun bu geç zamanlara ait anlatımında Satî'nin gövdesi başlangıçta olduğu öğelere ayrılır: aynı

kıyamet günü evrenin ögelerine ayrılması gibi. İki parçalanma da yeni yaratılış ve kurtuluş biçimlerine yol açar. Burada, Śiva, cesetle erotik danslar yapar ve (Tantra mitoslarındaki gibi) Tanrıça da Śiva'nın cesediyle sevişir. Bu mitos aynı zamanda Śiva'nın hadım edilmesi mitoslarının bir parçasıdır, çünkü kız (erkek gibi) kesildiğinde bazan Śiva'nın onun gövdesinin her parçasıyla birlikte olabilmek için, özellikle dişilik organı (*yoni*) Assam'a düştüğünde lînga biçimine girdiği söylenir.

67

Devībhāgavata Purāṇa'dan

Bir gün bilge Durvāsas altının ecesi Tanrıçayı gördü ve büyümlü hayalin duasını söyledi. O zaman tanrıların ecesi Tanrıça ondan hoşnut oldu ve kendi boynundan çevresinde arıların dolandığı tatlı özsuyla dolu çelengi çıkardı. Lütuf olarak çelengi ona verdi ve sofu bilge bunun hemen başına geçirip gökyüzünde kayboldu. Satī'nin babası Dakṣa'nın yaşadığı yere geldi ve Satī'nin ayaklarına kapanıp Anneyi görmeyi diledi. O zaman Dakṣa bilgeye “Bu dünyaya ait olmayan bu çelenk kimin?” diye sordu, “Dünyada insanların ele geçirmesi zor bu çelengi nasıl elde ettin?” Durvāsas gözlerinde yaşlarla, yüreğindeki sevgiden kekeleyerek yanıtladı: “Bu Tanrıçanın benzersiz lütfudur.” Satī'nin babası bilgeden çelengi istedi ve bilge “Śakti'ye bağlı olan için bu üç katlı dünya küresinde reddedilecek bir şey yoktur” diye düşündü. Böylece çelengi Dakṣa'ya verdi. Dakṣa da çelengi başının üstünde kabul edip sarayındaki seçkin evlilik yatağına yerleştirdi. Gece, çelenginin kokusundan o kadar hoşnut oldu ki yabancı hayvan gibi sevişti. Bu kötülük nedeniyle kral, Śiva, Śaṅkara ve hatta Tanrıça Satī'ye karşı nefret duymaya başladı. Bu günah nedeniyle Satī onun gövdesini yoga ateşinde yaktı; “satī” *dharma*'sını böylece göstermiş oldu...¹⁷

O zaman üç katlı dünya Śiva'nın öfkesiyle tamamıyla yok oldu ve Śiva, Vīrabhadra ve Bhadrakālī ordusunu yarattı. Vīrabhadra üç katlı dünyayı yok etmeye koyulunca Brahmā ve öteki tanrılar Śaṅkara'ya sığındılar. Herşey yokolduğunda bile acımanın okyanusu olan soylu efendi onları korudu ve Dakṣa'ya keçi kafası vererek onu

dirilti. O zaman yüce efendi yoruldu ve kurban yerine giderek büyük acıyla ağladı. Satī'nin ateşte yandığını görünce onu omuzuna aldı ve tekrar tekrar "Heyhat Satī!" diye bağırdı. O zaman Śaṅkara çeşitli yerlerde kafası karışmış dolaştı ve Brahmā ile öteki tanrılar çok endişelendiler ve Viṣṇu hemen yay ve oklarını alarak Satī'nin kol bacağına kesti ve bunlar çeşitli yerlere düştüler. Hara her yerde başka bir biçim aldı ve tanrılara "Buralarda Śiva'ya büyük bağlılıkla tapınan birinin elde edemeyeceği bir şey olmayacak çünkü ulu Anne buralarda kendi parçalarıyla mevcuttur. Ölümlüler arasında kim buralarda tören düzenlerse dualarının karşılığını bulacak, özellikle de büyülu hayal duasının karşılığını" dedi. Śaṅkara bunları deyince, tefekkür ve dualarla, parçalanmış olmanın acısıyla, sonsuza kadar bu yerlerde kaldı.

Kālī altın post buluyor ve Śiva Ādi'yi onun biçimine girerek kesiyor

Liebestod'da sevginin çatışmalı yönü Kālī ve Ādi mitosunda iki düzeyde ortaya çıkar. Önce Śiva ve Parvatī insan gibi münakaşa ederler, hır güre çıkarıp surat asarlar (tartışmanın ve ayrılıkların odağını her zamanki gibi oğulları oluşturur) fakat tartışmaları ilahi niteliklerini etkiler, nihai birliklerinin, ilk çift-cinslinin yeniden kavuşmasının yükseklik ve kuvvetine karşı koymayı ortaya çıkarır. O zaman Ādi gerçekte cinsel yolla Śiva'yı öldürmenin peşindeyken gerçek sevgiden-ölümü bulur. Sevgi ve ölümün bu tuhaflıkları Tanrıçanın kendisinde de mevcuttur; o da kendisini iki zıt parçaya ayırır – altın, erotik Gaurī ve esmer ölüm tanrıçası Kālī. Ādi'nin adı bir su kuşunu anlatmaktadır, bu helki de onun özgün biçimidir ve kapı bekçilerini baştan çıkarmak isteyen tanrılar da bu biçime girerler.¹⁸ Dolayısıyla yılan biçimine girmesi simgesel zıtlığın bir başka göstergesidir.¹⁹

68

***Skanda Purāṇa*'dan**

Bir gün, yüce tanrı Śiva kolunu dağın kızı Tanrıçanın boynuna doladı ve onunla özel bir ibadet biçimi üstüne konuştu. O zaman Śarva'nın

solgun bir gövdesi vardı, üstündeki hilal ayla özellikle solgundu.²⁰ Tanrıça ise mavi nilüferin gece parlaması gibi parlıyordu. Šarva “Senin narin gövden benim beyaz gövdemın yanında esmer esmer parlıyor, beyaz sandal ağacına dolanmış kara diři yılan gibi görünüyor” dedi. “Ay ışığı değmiş karanlık gece gibi görünüyorsun, ayın karanlık yarısındaki gece gibi. Gerçekten de benim görüntümü bozuyorsun.” Dağın kızı ondan bu sözleri duyunca boynunu Šarva’nın koltundan kurtardı, gözleri kızgınlıkla büyüdü, yüzü öfkeyle çarpıldı ve dedi ki “Herkes kendi işlerinden dolayı başkasını suçlar ve bir şey aradı mı kaçınılmaz olarak başarısız olur. Ben seni kazanmayı amaçladım; sen ibadet eyleminin parlaklığını taşıyan ayı takıyorsun ve benim özenli yeminimin ödülü de böyle her adımda onuru kırılmak. Ben çarpık,²¹ hasır örgülü Šarva veya başıbozuk değilim. Sen kendi hataların konusunda çok sabırlısın ve hata madenin de oldukça zengin. Göz çıkaran ben değilim Bhava, gözleri yok eden sensin ve Bhaga ve üç katlı dünyanın tamamı da seni çok iyi tanıyor. Benim başıma üç çatallı mızrak koyabilirsin, kendi hatalarını bana yıkabilirsin. Bana ‘esmer’ dedin ama yüce esmer olarak ün salan sensin.²² İbadet ederek gövdemden çıkmak için dağa gideceğim, azgın birinin hakaretlerini dinleyerek yaşamam için bir neden yok.”

Bhava her hecesi öfkeyle keskinleşen bu sözleri duyunca bozuldu ve yaptıklarını kavraması zor olan Hara “Dağın kızı, sen işin aslını bilmiyorsun. Seni suçlamak istemedim, böyle konuşmamın nedeni seni övmekti. ‘Sevgilim, dağın kızı, kaya kristali gibi çok açık bir zihne sahip’ diye düşünüyordum. Ama bizim gibi, esmer gövdeleri beyaz küle sıvanmış kişilerin yüreklerinde bir tek düşünce vardır, sözleri ise tersi düşünceyi ifade eder. Eğer huna kızdıysan, seninle bir daha şaka yollu konuşmayacağım korkutucu hanım, parlak gülüşüm. Öfkene hakim ol. Başımla önünde eğiliyorum ve saygıyla ellerimi kavuşturuyorum...”

Böyle hoş giden sözler sözler ve övgü dolu ilahilerle tanrı onun fikrini değiştirmeye çalıştı ama erdemli kadın öfkeyi bırakmadı çünkü yaralı yerine dokunulmuştu. Šaňkara’nın ellerine dayanmış ayaklarını kurtararak dağın kızı, saçları dağılmış, hemen gitmeye hazırlandı. O yola çıkınca, kentlerin yıkıcısı öfkeyle “Gerçekten kızı her

yönüyle babasına benziyor. Himälaya'nın, bulutları çelenk etmiş zirvelerinden düşmüş keskin taşlarla dolu mağarası gibi yüreğini kavramak zor. Senin acımasızlığın bu taştan geliyor; uyuşmazlığın onun çeşitli ağaçlarından; tersliğin rüzgarlı ırmaklarından ve kar gibi, seninle cinsel bakımdan mutlu olmak olanaksız. Bütün bunlar, Tanrıça, karlı Himälaya dağlarından sana aktarılmış."

Dağın kızı kendisine böyle hitap edilince, koyu kırmızı ağzı kızgınlıkla oynadı, dudakları titredi ve dağın efendisine "Şarva, erdemli kişileri kendinle karşılaştırarak suçlama çünkü bütün bu hatalar aynı biçimde kötülerle işbirliği yaptığın için sana aktarılmıştır. Yılanların nedeniyle çok dilli konuşuyorsun; küllerin nedeniyle sevgiden yoksunsun.²³ Yüreğin tavşan lekesi taşıyan ay nedeniyle hastalıklı. Aptallığını da boğandan alıyorsun. Ama bütün bu konuşmaların beni yormaktan başka ne yararı var? Yakıcı yerde yaşadığın için korkutucusun ve çıplak olduğun için alçakgönüllülük bilmiyorsun. İğrençsin çünkü kafatası taşıyorsun, bu halinle sana kim dayanabilir?" dedi.

Himälaya'nın kızı bunları söyleyince, saraydan çıktı ve o çıkınca Śiva'nın ev halkı bu gürültü kopardı. "Anne, nereye gidiyorsun?" diye bağırarak peşine düştüler. Viraka²⁴ Tanrıçanın ayaklarını yakaladı ve gözyaşları içinde kekeleydi: "Anne, ne oldu? Böyle kızgın nereye koşturuyorsun? Ben de seninle geleceğim ve çocuklarına sevgi besleyen annemin peşinden gideceğim. Eğer beni terk edersen, dağın efendisinin acımasızlığına dayanmam; bir çocuk annesinin yokluğunda babasının acımasızlığının aracı olur." Viraka'nın annesi sağ eliyle yüzünü kaldırdı ve ona dedi ki: "Üzülme oğlum. Benimle gitmen uygun değil. Bir dağın ucundan düşebilirsin. Ama sana yapman gereken doğruyu söyleyeceğim. Hara bana bir ot parçasıymışım gibi davrandı ve hakaret etti. Bana 'esmer' dediği için ben de altın [*gaurī*] olmak için ibadet edeceğim. Ama solgun altın gövdeli Hara benim yokluğumda kadın avcısı olur. Sen daima onun kapısında olacaksın ve anahtar deliğinden gözleyeceksin ki yanına kadın girmesin. Eğer burada başka kadın görürsen hemen bana haber ver küçüğüm, ben de hemen gerekeni yaparım." "Öyle olsun" dedi Viraka Tanrıçaya; annesinden emir alınca bütün gövdesi neşeye doldu ve artık üzülmedi. Kendisini annesinin önüne attı ve üç gözlüyü gözlemeye gitti.

O zaman fil başlı Gaṇeśa, Annenin önünde eğildi ve boğazı yaşlarla dolu ona yalvardı: “Beni Pārvatī'ye götür”. O da “Fil başlı olduğun için seninle alay eder oğlum, aynı benimle ettiği gibi” dedi, “benimle gel, gittiğim yere git, çünkü ölüm serserilerin aşağılamalarından iyidir, küçüğüm.” Anne onu yanına katıp Himālaya'ya yollandı.

Dağın kızı yolda annesinin bir arkadaşını gördü, dağın görkemli bir ilahı, adı Kusumāmodinī idi. Bu hanım dağın kızını görünce yüreği sevgiyle doldu ve onu kucaklayıp nereye gittiğini sordu. Dağın kızı annesinin yakın arkadaşına Śaṅkara'ya kızmasına neden olan her şeyi anlattı ve sonra “Kusursuz hanım, dağların üstün kralının ezeli ilahısın ve bana hep kendi çocuğun gibi sevgiyle davrandın. Şimdi sana yapman gerekeni söyleyeceğim. Eğer Pinaka yayını taşıyan tanrının yanına bir başka kadın girse bana söyle ve ben de o zaman uygun olanı yapacağım hoş hanım” dedi. Dağın tanrıçası bunu kabul etti ve Tanrıça Pārvatī dağa gitti ve süslerini çıkarıp ağaç kabuklarından elbiseler giydi. Orada, harika parıltılar içindeki hoş zirvede dağın kızı ibadet etti; oğlu onu bekledi. Yazın kendisini beş ateşle ısıttı ve muson zamanı suda yaşadı; kışın çıplak yerde yattı ve yemek yemedi.

O sırada Āḍi, ifrit Andhaka'nın gücü oğlu, Baka'nın kardeşi, dağın kızının uzağa gittiğini öğrendi ve babasıyla Śiva arasındaki düşmanlığı anımsayıp gizli bir giriş yeri aradı. Çünkü ifrit Andhaka, tanrılardan nefret eden, dağın efendisi Śiva'ya yenilmişti ve Āḍi Hara'yı alt etmek istediğinden yoğun ibadet içindeydi. Brahmā onun ibadetine hoşnut olmuş, ona gelerek “Bu ibadetinle ne elde etmek istiyorsan bana söyle, ey ifritlerin en iyisi” demişti. İfrit Brahmā'ya “Ölüm-süzlüğü seçiyorum” deyince Brahmā “Hiç bir canlı yaratık ölümsüz olmaz. Vücut bulan bir yaratık bir yerden ölüme kavuşur ey ifrit, ifritlerin efendisi” diye yanıtladı. Bunu duyunca ifritlerin aslanı nilüfer doğumlu tanrıya “Biçiminimi değiştirince ölüm bana gelsin, öbür türlü ölümsüz olayım, ey nilüfer doğumlu tanrı” dedi. Nilüfer doğumlu tanrı bunu kabul etti çünkü tatmin olmuştu. İfrit bu sözün alınca kendisini ölümsüz kabul etti ve ifritlerin krallığını kurdu.

O zaman üç katlı kentin yıkıcısının yerine gitti ve oraya varınca Vīraka'nın kapıda beklediğini gördü. Āḍi yılan biçimine girdi ve Vīraka'yı atlatarak Hara'nın yanına girdi. Koca ifrit sonra yılan biçimini

bıraktı ve Umā'nın biçimine girdi, aptal gibi böylece dağın efendisini aldatabileceğini düşündü. İfrit, her şeyden daha çarpıcı, her yeri mükemmel, kişiliğinin bütün işaretleri tamam Umā biçimine girdi ve rahmine yıldırım kadar keskin dişler yerleştirdi. Aklı o kadar başından gitmişti ki dağın efendisini öldürme arzusuna kapılmıştı. İfrit Umā biçimiyle Hara'nın önüne çıktı ve dağın efendisi onu görünce memnun oldu, koca ifriti, gövdesinin mükemmel yapısıyla dağın kızı sanarak kucakladı.

Sonra sordu: “Gerçekten sen misin yoksa dağın kızının taklidi misin? Benim umutlarımı bildiğin için mi buraya geldin, ey enfes yüzlü hanım? Senden ayrı olunca bu üç katlı evren bana boş geliyor ve pişman olup böyle bana dönmek çok hoş.” Uma biçimindeki ifrit gerçek duygularını gizleyerek dedi ki “Bana ‘esmer’ dediğin için benzersiz ibadetler yapmaya gittim ama orada cinsel zevk yoktu ve sana geldim.” Şankara bunu duyunca kuşkulu bir şeyer olduğunu hissetti, “Narin kadın bana öfkelenmişti ve o yeminini tutan biridir. Arzusuna kavuşmadan nasıl geri döner? Gizli kuşku bu” diye düşündü. Böyle düşünceye dalmışken kılık işaretlerini aradı ve solunda bir kıl kıvrımının yaptığı nilüfer işaretini bulamadı. O zaman Pināka yayını taşıyan tanrı bunun ifritin hayal büyüsünün gücü olduğunu anladı ve gülümsedi ve organının üstüne tehlikeli bir silah yerleştirdi ve ifritin arzusunu tatmin etti. İfrit korkunç çığlıklar atarak öldü.

Vīraka ifritler kralının öldüğünü anlamadı, gerçeği bilmediğinden onu dağ tanrıçası sandı ve ifrit ölünce dağın kızına hızlı bir rüzgarla böyle haber yolladı. Tanrıça rüzgarın ağzından bu haberi duyunca, gözleri öfkeyle kızardı ve acılar içindeki zihninden oğlu Vīraka'yı geçirip “Sen beni, senin sevginle kendisinden geçen anneni terk ettiğin ve kadınların Şankara'nın mahremiyetinden yararlanmasına fırsat verdiğin için, annen Gaṇeśa²⁵ hecesiyle işaretli, kaba, sert, soğuk, acımasız bir taş olacak” dedi. Dağın kızı bu laneti söyleyince, öfkesi ağzından güçlü bir aslan biçiminde çıktı. Tanrıçanın ibadet gücünü topladığında ağzından çıkan bu aslanın dişlerle dolu koca bir canavar ağzı, ulu bir yele, olağanüstü bir kuyruğu vardı. Aç dili koca ağzından sarkıyordu ve narin bir beli vardı.

Tanrıça iyi bir eş gibi onun ağzına girmeye karar verdi²⁶ fakat

Brahmā, dört başlı efendi, onun aklından geçeni bilerek bütün iyi şeylerin evi olan inziva yerine geldi ve yumuşatıcı sözlerle dağın kızıyla konuşarak “Ey Tanrıça ne elde etmek istiyorsun? Elde edilemez ne vardır? Sana onu vereceğim” dedi. Dağın kızı bunu duyunca, gurusu Brahmā’ya saygı dolu sözlerle “Zor ibadetlerle Śaṅkara’yı koca olarak kazandım ama Bhava şimdi bana ‘esmer tenli’ diyor ve ben altın gövdeli olmak, onun sevgilisi olup, hayaletlerin efendisi kocamın gövdesiyle birleşmek istiyorum” dedi. O zaman nilüfer üstünde oturan tanrı “Öyle olsun. Kocanın gövdesinin yansımasını paylaşıyorsun” dedi.²⁷

O zaman onun gövdesinden, koyu mavi nilüfer tenli, korkutucu, üç gözlü, elinde zil taşıyan bir kadın çıktı.²⁸ Gövdesi yoğun süslere boğulmuştu ve sarı, kırmızı elbiseler giyiyordu. O zaman Brahmā, teni mavi nilüfer renginde olan tanrıçaya: “Biçimin onun bir parçasıyken dağın kızının gövdesine değerek ve benim emrimle mükemmel oldun. Sen onun yalnız bir parçası değil, tek başına onun bütün özgün biçimisin” dedi.

“Tanrıçanın öfkesinden doğan bu güçlü aslan senin aracın olacak ve bayrağında o bulunacak, ey Tanrıça. Vindhya dağlarına git ve Tāraka’nın generalleri Śumbha ile Niśumbha’yı öldürerek tanrıların işini yap. Pāñçāla olarak tanınan bu Yakṣa sana hizmetçi olarak verildi; yüzlerle hayal büyü gücüyle donatıldı ve peşine yüz bin Yakṣa takıldı, ey Tanrıça.” Tanrıça Kauśikī²⁹ bunu kabul etti ve o gidince Umā, daha önceki varlığında sahip olduğu ve şimdiki dirilişinde elde ettiği bütün niteliklerle donandı.

Arzusuna kavuşmuş olmasına karşın, dağın efendisine dönmekte olan Umā pişmanlıkla doluydu ve kendisini suçlayıp duruyordu. Vīraka onun döndüğünü görünce altın asasını kaldırdı ve “Dur orada! Bekle! Nereye gidiyorsun? Burada işin yok! Buradan uzaklaş da tehdit edilme” diye onu kapıda durdurdu, “Tanrıçanın biçimine girmiş bir ifrit tanrıyı aldatmak için görünmeden buradan geçti, o da onu kesti. Kesilince, mavi boyunlu tanrı beni azarladı, ‘oğlum, buradan kadın geçmemesi için dikkatli ol’ dedi. Onun için yıllarca kapıda beklesen bile buradan geçemezsin, buradan uzaklaş. Buradan yalnız benim annem geçebilir, dağların kralının kızı Pārvatī, çocuğunu candan seven Rudra’nın sevgilisi.”

Tanrıça bunları duyunca kendi kendine “Kadın değilmiş, ifritmiş. Rüzgarın dediği gibi değilmiş. Öfkeme kapılıp Vīraka’ya yanlış yere lanet okudum; öfekeye kapılan aptallar hep yapılmaması gerekeni yaparlar. Öfke ünü mahveder; öfke eldeki zenginliği yok eder; amaçlarını kolayca yitiren kişiler felakete uğrarlar. Gerçeği kavramadan oğluma lanet ettim” diye düşündü. Dağın kızı nilüfer tenli yüzünü eğdi ve utançla büzülüp Vīraka’ya “Vīraka, ben senin annenim, zihnin karışmasın ve yanılmasın. Śaṅkara’nın sevgilisi benim, Himālaya dağının kızı. Benden kuşkulanma oğlum, gövdemın görünüşü seni yanıltmasın: Nilüfer doğumlu tanrı benden hoşnut oldu ve bana bu altın biçimi verdi. İfrite ne olduğunu bilmeden sana lanet ettim çünkü Śaṅkara’nın mahrem odasına bir kadın girdi sanıyordum. Lanetimi geri çeviremem Vīraka, ama senin “Taş” adlı bir kadından, Śilāda³⁰ adlı bir erkekten, insanları kurtarıp cennete götüren Arbuda ormanında yeniden doğacağımı söyleyebilirim. Dağların efendisinin bütün insanlara Benares’teki Visvāmātra’nunkilere eşit armağanı *liṅga* sı oradadır... Orada efendi Bhava’nın gönlünü yaptın mı ondan Nandin adını alacaksın ve çok geçmeden buraya gelip kapının bekçisi olacaksın” dedi.

Vīraka bunları duyunca, zevkten tüyleri ürperti ve kendisini annesinin ayaklarına atıp ona övgüleri düzdü. “Ey Tanrıça, elde edilmesi çok zor olan insan biçimini elde edebildiğin için çok talihliyim. Lanetin, özellikle yeryüzüyle okyanusun kutsal birleşme yerinde, yeryüzünün yukarısında, dağla okyanus arasındaki Arbuda dağında yer alacağından aslında bana verilmiş bir lütuf. Oraya gidip Bhava’ya bağlılığımı büyük rahmet bulacağım ve geri buraya geleceğim, ane.” Bunu deyince “Taş”ın oğlu oldu.

O zaman Tanrıça taş olarak ay takan tanrının sarayına girdi. Üç güzlü onu görünce “Lanetli kadınlar” dedi ve tanrıça onun önünde eğilip “Sen yanlış değil doğruyu söyledin” dedi, “Doğanın bu parçası duygusuz. Kadınlar yergiyi hak ediyor. Varlık okyanusundan kurtulmayı sağlayan erkeklerin rahmeti.” O zaman Hara neşelendi ve ona “Şimdi değer kazandın ve ben sana bir oğul vereceğim ve senin incelik ve görkemine ün getirecek” dedi. Çeşitli harikaların sahibi Hara o zaman Tanrıçayla sevişti... [ve Skanda doğdu.]

Devî bir oğul, Gaṇeśa'yı Yaratması için Śiva'yı ikna ediyor

Śiva ve Pārvatî çocukları nedeniyle sık sık tartışılar ve çocukları çiftin birleşmesinden çok ayrılmasına neden olur. Skanda'nın Pārvatî'nin gerçek katılımı olmadan, Śiva'nın tohumundan doğması gibi, Gaṇeśa'yı da Pārvatî tek başına doğurmuştur. Vīraka'yı başka kadınlarla sevişmesine engel olması için Śiva'nın kapısına yerleştirmesi gibi, Gaṇeśa'yı da sık sık Śiva'yı içeri sokmaması için kendi kapısında görevlendirir. Śiva ile Gaṇeśa arasındaki cinsel çelişkinin üstü buradaki mitosta örtülmüştür ama öykünün yapısı Śiva'nın "oğluna" öteki cinsel rakipleri gibi – Kama'yı gözüyle yakmış, elinin dokunuşuyla Brahmā'nın başını kesmiş ve Dakṣa'nın başını hayvan başıyla değiştirmiştir – davrandığını gösterir.

Bu çatışma başka mitoslarda çok açıktır; Śiva, Gaṇeśa'yı sakat eder (çünkü Pārvatî Gaṇeśa'nın yakışıklı gövdesini çok beğenmektedir) veya hadım eder ve bu öykü, Śiva'nın bir fili kesip derisini omuzlarına aldığı başka bir dizi içinde yer almaktadır. Burada fili öldüren Nandin'dir, bazan boğa bazan da boğa başlı olarak anlatılır. Nandin, Skanda gibi Indra ile döğüşür ve Indra ile Śiva arasındaki daha temel olan rekabet iki tanrının da boğa simgesi taşımasıyla da kanıtlanmaktadır.

Śiva ile Pārvatî arasındaki cinsel çatışmanın bir başka düzeyi daha vardır: Śiva sofuların tanrısı olduğundan duygu taşımaz ve çocuklarıyla bağıllık istemez fakat erkeklik organı tanrısı ve Pārvatî'nin kocası olarak onunla sevişmeye ve sonuçta çocuk sahibi olmaya zorlanır – bunu da isteksizce ve doğa dışı yollarla yapar.

68

Bṛhaddharma Purāṇa'dan

[Caimini³¹ dedi ki:] Bütün bu evrenin her yeri Brahmā ve Viṣṇu'nun soyuyla dolmuştur; bana Śiva'nın soyunu anlat. [Bilge yanıtladı:] Śiva erkek, Pārvatî kadındır; yaratılışın nedeni onlardır. Bütün erkeklerle-

rın ruhu Śiva, bütün kadınlarıñki Pārvaṭī'dir. Śiva erkeklik işareti [*linga*] biçiminde ve Tanrıça kadınlık işareti [*yoni*] biçimindedir. Hareketli hareketsiz bütün evren Śiva ve Tanrıçanın işaretlerinin biçimini taşır. Böylece bütün evren Śiva'nın soyuyla doludur ve ruhu Śiva'dır ama Śiva'nın senin sorduğun anlamda ayrı soyu yoktur, Caimini...

Çok eskiden bir zamanlar, dağın kızı dünyaya huzur veren Śaṅkara'dan bir istekte bulundu. Bütün soyda mevcut olmasına karşın soy sahibi olmayı arzuladı. "Soyu olmayan için tören düzenlenmez"³² dedi, "bu nedenle seni izleyecek varislerin olması gerekir. Hemen bugün benimle birleş ve bana doğal bir oğul ver." Dünyaya huzur veren Śaṅkara dağların kralının kızının dediklerini duyunca ona ballı sözler dedi: "Dağın kızı, ben ev sahibi değilim ve oğula gereksinmem yok. Kötü tanrılar çevresi seni bana karı olarak verdi ama duygusu olmayan biri için karısı olmak en büyük bukağıdır. Dahası, sevgili hanım, soy-ilmik ve kazık olarak tanımlanmıştır. Ev sahipleri oğula ve zenginliğe gereksinim duyarlar ve oğul sahibi olmak için de karı gereklidir, oğullar da atalara sunaklarda bulunmaya yarar. Ama ben ölümsüzüm, Tanrıça ve oğulun bana hiç yararı yok. Hastalık olmayan yerde şifalı otlar ne işe yarar? Sen kadınsın, ben erkek; bırak soyların ortaya çıktığı ve erkeklerle kadınların zevkle neşelendikleri iki neden olarak kalalım. Soyumuz olmadan, kendimizden zevk alarak, eğlence içinde yaşayalım."

Pārvaṭī "Tanrıların tanrısı efendi, mavi boyunlu, üç gözlü, dediklerin elbette doğru, ama ben gene de küçük bir çocuk istiyorum. Beni çocuk sahibi yapınca yüce efendi, yüce yoga sahibi olursun. Ben oğlumuzu yetiştiririm sen de çok iyi bir yogi olursun. Bir oğulun öpücüğüne duyduğum özlem beni sardı ve sen de beni karı olarak aldığına göre, bana çocuk vermelisin. Eğer istersen oğlun evliliğe karşı çıkar, torunun, torununun çocuğu ve soyun olmaz" dedi. Bunları duyunca tanrı kızdı, yerinden kalkıp gitti. O zaman Tanrıça üzüldü ve uzun süre mutsuzluk içinde düşünceye daldı. Onunla kalan iki arkadaşı, Cayā ve Vicayā Śiva'nın kızgınlığını yastıştırmaya gittiler ve bunu da başardılar.

Śaṅkara Tanrıçanın ne kadar üzgün olduğunu görünce "Bir oğlun olmadığı için nasıl bu kadar üzülebilirsin? Eğer bir oğulun yüzünü

öpmek istiyorsan. sana oğul yapacağım. Özlediğin zaman onu öp” dedi. Bunu deyince, Śiva dağın kızının geceliğini çekip aldı ve ondan bir oğul yaptı ve o zaman Śaṅkara dedi: “Dağın kızı, oğlunu al ve istediğin kadar öp.” Pārvaṭī: “Bu elbise parçası nasıl benim için oğul olur? Bu benim kırmızı elbisem. Beni kızdırmayı bırak ulu efendi Śiva; benim aklım sıradan bir hayvanınki değil. Bir kumaş parçasından yapılmış oğulla nasıl sevinebilirim?” Ama bunları söylerken, dağın kızı kumaş parçasını oğul biçimine soktu ve göğsüne dayadı, kocasının kızdırıcı sözlerini düşünmeye başladı.

Oğul biçimindeki kumaş parçası Tanrıçanın göğsüne değince yaşam buldu ve onun göğsünden düştü ve daha fazla titreyip canlanmaya başladı. Pārvaṭī “Canlan! Canlan!” diye bağırdı ve onu Śiva'yla konuşurken elinde taşıdığı iki nilüferle okşamaya başladı. O zaman oğlan can buldu, o anda yaşam soluğunu aldı ve “Anne! Anne!” diye bağırarak Pārvaṭī'yi sevince boğdu. Tanrıça küçük oğlanı aldı ve anne sevgisiyle doldu; onu emmesi için göğsüne tuttu ve göğüslerinden süt geldi. Oğlan sütü emerken nilüfer yüzünde gülücükler açtı ve annesinin yüzüne baktı ve annesi yüzünü öpmeye başladı.

Oğlanı bir an kucaklayan kadın, güzel çocuğu kocası, ulu efendiye verdi ve “Kocam, oğlumu al” dedi, “yüreğin acımayla yumuşayınca bana bu oğulu verdin ve ben de Śaṅkara, oğul sahibi olmanın ne kadar büyük mutluluk olduğunu bilmeni istiyorum” dedi. Śaṅkara Tanrıçanın sözlerini duyunca gülümsedi ve onun için daha da kıymetli olan dağın kızına “Tanrıça, seni kızdırmak için sana kumaş parçasından oğul verdim ama talihinle o gerçek bir oğul oldu. Bu mucize nedir? Ver bana da göreyim. Gerçek bir oğul oldu ama gövdesi kumaştan. Yaşam ona nasıl girdi?” dedi. O bunları söylerken, Śambhu, dağın efendisi, oğlunu aldı ve yere yatırdı, ona dikkatle ve inceleyerek³³ baktı, gövdesini yokladı. Ama o zaman, doğumundaki kusuru anımsayarak Śaṅkara tanrıça Pārvaṭī'ye: “Senin bu oğlun intihar gezegeninin açtığı bir yarayla doğdu³⁴ dolayısıyla çok uzun yaşamayacak, kısa zaman sonra kısa ömürlü oğlun uğurlu bir ölüme kavuşacak. Erdemli birinin ölümü en büyük üzüntülere neden olur” dedi. Śambhu, çocuğu yaratan. bunu deyince, oğlanın kuzeye uzanan başı Śiva'nın elinden düştü.

Küçük oğlanın başı kocasının elinden yere düşünce Pārvatī acıya boğuldu, başı kopmuş çocuğu aldı. ağlayarak “Küçük bebeğim, küçük bebeğim!” diye çığlıklar attı. Şaşırın Śiva oğlunun başını aldı ve Pārvatī'yle ballı sözlerle konuştu: “Oğlun için acı çekiyorsun ama, ağlama sevgili Pārvatī. Oğul acısından büyük acı yoktur, ruhu eritir. Oğlun için üzülmeyi bırak, oğluna can vereceğim. Tanrıça, başı omuzlarına tak.” Tanrıça Pārvatī denildiği gibi başı omuzlara taktı ama sıkı biçimde birleşmedi. O zaman Śiva bunu düşündü ve o anda gökten gelen vücutsuz bir ses “Śambhu, oğlunun başı kötü bir bakıştan zarar gördü, dolayısıyla oğlun o başla yaşamayacak. Omuzlarının üstüne başkasının başını koy ve onu canlandır” dedi, “senin kucağındayken başı kuzeye baktığına göre, kuzeye bakan birini bul ve onu birleştir.” Şankara gökten gelen bu sesi duyunca Tanrıçaya danıştı ve Nandin'i çağırıp bu görevle yolladı.

Nandin üç katlı evrenin üstünde dolaşp Amarāvati'ye geldi, burada Indra'nın fili Airāvata'nın kuzeye baktığını gördü. Güçlü Nandin Airāvata'nın kuzeye dönmüş yattığını³⁵ görünce, başını kesmeye başladı. Ama fil bağırıp kükremeye başladı ve Śakra öteki tanrılarla birlikte gelip “Bu olağandışı biçimde gelip fili öldürmeye çalışan sen kimsin? Seni kim gönderdi ve elinde niçin kılıç taşıyorsun?” dedi. Nandin “Ben Śiva'nın hizmetkârı Nandin'im ve buraya Śiva'nın emriyle geldim. Airāvata'nın başını alıp Śambhu'ya vereceğim. Śiva'nın başı kuzeye bakan oğlu kötü kaderle Śiva'nın elinden düştü ve gökten gelen bir ses ‘kuzeye bakıp yatan birinin başı bu gövdeye takılırsa Śiva'nın oğluna bir baş vereceğim ve onu canlandıracam’ dedi. Dolayısıyla senin filler kralının başını keseceğim. Eğer kendi yaşam solğunu tutmak istiyorsan Airāvata'dan umudu kes ve buradan git çünkü Śiva'nın oğluna yaşam vermek için senin filin Airāvata'dan daha uygun biri yok” diye yanıtladı.

Ulu Indra Nandin'in bu sözlerini duyunca kızdı, bütün tanrıları çağırdı ve Nandin'e yanıt verdi: “Yaban yerlerde yaşayan sen, Śambhu'nun dalkavuşu, nasıl ben, tanrıların kralı hayattayken benim filimin başını zorla kesmeye kalkarsın?” Bunu derken, Śakra Nandin'i öldürmek için üç çatallı mızrağını kaldırdı ama Nandin saldırdı ve bir kükremeye mızrağı küle çevirdi. O zaman Indra bir asa alıp hızla

Nandin'e fırlattı ama Nandin asayı kolayca sol eliyle tuttu ve "Al asanı İndra" deyip onu İndra'ya attı. Asa parçalanarak İndra'nın göğsüne vurdu ve İndra acıyla sendeledi. Bir başka çatalı mızrak alıp Nandin'e attı ama Nandin onu kılıçla üçe böldü. O zaman İndra yıldırımını aldı ve rüzgar gibi saldırıya geçti ve Nandin çok daha korkunç, kötü oldu.

O anda, Śakra'nın güçlü sürücüsü kızgın fil Airāvata'yı İndra'ya getirdi. Güçlü İndra file bindi ve yıldırımını eline aldı. Marut ordusu yanında Nandin'le döğüştü. Tanrıların bütün orduları ellerinde yayları çevresini sardı ve ürkütücü Nandin'in başından aşağı musonların şiddetli zamanlarında bulutların dağlardan aşağı yağmur yağdırması gibi ok yağdırdılar. Ama canavar gibi gövdesi taş gibi sert ve ele geçmeyecek kadar mucizevi olan Nandin ok yağmuruna direndi, sol eliyle, keskin kılıcıyla ve şiddetli kükremelerle okları durdurdu, korkutucu gövdesiyle onları aptala çevirdi. O zaman, tanrıların gözü önünde, Airāvata'nın başını kesti ve Airāvata'nın kesik başı Nandin'in darbesiyle yere düştü. Tanrılar bu mucizeyle şaşkına döndüler, "Eyvah!" diye bağırıp kıpırdayamadılar.

Śiva Nandin'in kahramanlığını duyunca onu neşeyle kucakladı ve filin başını oğlunun omuzlarına yerleştirdi ve başın birleştiği anda oğlan şaşırtıcı biçimde güzelleşti. Tanrı biraz kısa ve şişmandı, filler kralının nilüfer yüzüne sahipti; yüzü ay gibi parlak, Çin gülü gibi kırmızıydı. Dört kolu vardı ve damarlarında dolaşan tanrısal sıvının hoş kokusu arıları çekiyordu. Görkemli üç gözüyle Śiva'nın önünde parlıyordu. Bütün tanrılar oraya geldiler ve Śiva'nın filler kralının uğurlu başına sahip oğluna baktılar ve Śambhu oğlanı göğsüne bastırdı. O zaman Brahmā ve öteki tanrılar onu yağladılar ve Brahmā ona adlar verdi, onu "Kazan-karınlı" diye çağırdı. Muhteşem çocuk tanrıların arasında parlıyordu [*rarāca*] ve onlar da "Tanrıların kralı [*rācā*] olsun, bütün tanrılar ona tapsın" dediler. Sonra Sarasvatī ona renkli mürekkeplerle kalem, Brahmā tesbih ve İndra fil üvendiresi verdi. Padmavatī ona nilüfer, Śiva kaplan postu verdi. Bṛhaspati ona kutsal ip ve yer tanrıçası binek olarak sıçan verdi.

Sonra bütün bilgiler Śiva'nın kırmızı oğlunu övdüler ve Brahmā "Śambhu, bu senin oğlun; sen osun, bunda kuşku yok ve senin dışın-

da bütün tanrılar ona tapacak. Sen, ulu efendi, herkesten önce saygı göreceksin. Koca kollu tanrıların bütün ev halkının [gaṇa] yöneticisi olsun ve senin ev halkını da yönetsin, ona Ev-halkının-yöneticisi [Ganādhīpa veya Gaṇeśa] densin. Başlı fil başı olduğundan ona fil-başlı [Gaṇānana] densin. Nandin kahramanca iş gördüğü ve İndra'yı yenerek fili keserken filin bir dişi kırıldığından ona Tek-diş [Eka-dantaka] densin. Ona Heramba³⁶ densin ve daima tohum biçiminde olsun ve Śiva, etli olduğu için ona Kazan-karınlı [Lambodara] densin. Yalnızca onu düşünerek, engel yaratabilecek olanlar korkuya düştüler ve bunun için, Śaṅkara, senin bu oğluna Engellerin Efendisi [Vigh-neśa] densin. Yolculuğa çıkan veya değerli bir iş tasarlayan herkes Ganādhīpa'yı anımsasın ve yolculuğu verimli olsun, girişimi başarıya ulaşınsın. Ganādhīpa bütün uğurlu işlerde saygı görecektir çünkü Gaṇeśa saygı görünce tanrılar saygı görür ve işi başarıya erdirirler" dedi.

Brahmā bunları söyleyip sustu fakat İndra, Airāvata'nın kaybindan üzüntü içinde. Śiva'ya şunları söyledi: "Tanrıların en büyüğü, ulu tanrı, Pārvaṭī'nin üç gözlü efendisi, üç katlı evrenin efendisi, senin önünde eğiliyorum. Senin güçlü hizmetkarın Nandin benim filimi kes-ti ve ben cahilliğimle onunla doğuştum. Beni affet ey tanrı, yüce efendi. 'İsteyene kendi başını bile vermehisin' derler, bense filimin başını ona vermek istemedim. Beni affet." O zaman Śiva "Başsız Airāvata'yı okyanusa at, o zaman okyanus çalkantısından çıkan filler kralını tekrar kazanacaksın."³⁷ Airāvata'nın başını benim oğluma verdiğinden, ben de sana ölümsüz bir boğa vereceğim" dedi. Tanrı İndra, Kaśyapa'nın oğlu, bunu duyunca, cennete gitti ve Brahmā ve öteki tanrılar kendilerine uygun saygıyı görüp evlerine gittiler. O zaman tanrıça Pārvaṭī, neşeyle Gaṇeśa'ya baktı ve Gaṇeśa dünya işlerine uzak duran büyük bir yogi oldu ve bütün bilgiler toplanıp Gaṇeśa'yı övdüler... ve tekrar gittiler.

Ey Caimini, Gaṇeśa'nın saygın doğum öyküsü böyle. Ama son evrensel yıkımın kendisi olan Śambhu'nun soyu yok. Onun öteki oğlu, ilk adı geçen genç [Kumāra] Kārttikeya'dır; tanrı evlenmedi de ve bekaret yeminini [kaumāra] tuttu.

NOTLAR

1. Bkz. 3. mitos ile 37. mitos.
2. Yani her biri bir yanında dört ateş arasında oturdu, beşincisi tepedeki güneşti.
3. Vişnu cüce olarak dirilir, cenneti Bali'den çalar. Bkz. 49. mitos.
4. Śumbha ve Niśumbha için bkn. 57. mitos; Andhaka için 44. mitos ve 45. mitos.
5. Vīraḱa için bkz. 68. mitos; Kāma için 41. mitos; Bhṛḡu için 40. mitos; Agni için 43. mitos.
6. Andhaka için bkz. 44-5. mitoslar; domuz için 55. mitos ve Pūtanā için 58. mitos.
7. Eski Hint kozmolojisine göre. gökyüzünün sekiz köşe veya bucağını sekiz göksel fil koruyordu.
8. Bütün mücevherlerin kaynağı okyanustur, dağların bütün mineralerin ve karanlıkta parlayan büyümlü otların kaynağı olduğu gibi.
9. Yani çift cinsiyetli canlının kadın olan yarısı olarak.
10. Bazan Kan-kırmızı Dağ da denilen Esmer Dağ, Tanrıça için kutsal olan Himālaya zirvesi ve Güney Arcot bölgesinde kutsal kabul edilen kutsal dağ Aruṇācala'nın adıdır.
11. Dundubhi, Satyavatī, Anavamī ve Sundarī.
12. Güçlü (*balin*) buffalo anlamına da gelir, söz oyunu yapılmaktadır.
13. Burada Tanrıçaya sesleniyor.
14. Aslan Tanrıçanın, özellikle savaşçı yönü Durgā'nın binitidir.
15. Tanrıça sefahat şölenlerinde göksel şarap içerek sarhoş olur fakat bu şarabın özü ona kurban edilenlerin kanıdır.
16. Yani ifritin ruhu buffalo gövdesinden çıkıyor.
17. Yani Satī'nin gerçekleştirdiği gibi kendisini kurban etme eylemi; bkz. 35-36. mitoslar.
18. Bkz. 43. mitos ve 73. mitos.
19. Bkz. 60. mitos.
20. Śiva taç olarak hilali takar.
21. Śarva düzgün değildir çünkü üç gözü vardır.
22. Mahākāla "Yüce Ölüm", "Kıyametgünü" hem de "Yüce Esmer" anlamlarına gelebilir.

23. Bu cümlede söz oyunu var: *Sneha* hem “sevgi” hem de külün zıttı olan “yağ” anlamına gelir.
24. Śiva'nın kapısının bekçisi Nandin'in adlarından; “Küçük Kahraman.”
25. Bu, Gaṇeśa'nın doğumuyla ilgili bir güney Hindistan mitosuna gönderme olabilir: Bir gün Pārvatī kutsal hece “Om”u gördü ve bakışıyla onu iki çiftleşen file çevirdi. Filler, “Om” hecesinin biçimini alan Gaṇeśa'yı doğurdular. Böylece “Om” Gaṇeśa'nın hecesi oldu ve taş da bu işareti taşıyor olabilir.
26. Yani intihar etmeye, “sati” olmaya karar verdi.
27. Śiva-Pārvatī'nin çift cinsiyetli biçimine gönderme.
28. Dokunulmazlar daha yüksek kast üyelerini uyarmak için zil taşırlar. Śiva Çam Ormanında dilenci gibi dolaştığından çoğunlukla bacağına zil bağlar (bkz. 39. mitos).
29. “Kın” yani Tanrıçanın dış tabakası.
30. Nandin'e Śailādi dendiğine göre burada iki kökenbilgisi olasılığı vardır: Annesi taştır (*śilā*) veya babası Śilāda adlı biridir (Śailādi adı da soyadı olur).
31. Bu Purāṇa'yı anlatanın adı.
32. Atalara verilen sunuları erkek varisin sunması gerekir.
33. Yeni doğan bebeğin kader ve talihiyle ilgili uğurlu ve uğursuz işaretleri incelemek gelenektir.
34. İntihar gezegeni Satürn-Şanaişçara'dır (“Yavaş hareket eden”). Gaṇeśa'nın doğumuyla ilgili mitosun başka anlatımlarında bütün tanrılar çocuğa bakarlar, Satürn ise ancak Pārvatī'nin ısrarıyla ona bir göz atar ve çocuğun başı kopar. Bu anlatımda ise Gaṇeśa'nın başını kesenin Śiva'nın kötü bakışı olduğu açık ama öyküyü anlatan bunu açıkça söylemek istemiyor ve suçu Satürn'e yüklemek için beceriksiz bir çaba gösteriyor.
35. Bu uygunsuz yatış fili, Diti'yi yaptığı gibi (bkz. 27. mitos) zayıf kılıyor.
36. Heramba Dravid dilinden geçme, “buffalo” anlamında bir sözdür. Bu sözcüğün Sanskritçe tohum biçimli [*bīcarūpa*] sözcüğüyle nasıl ilişkilendirilebildiği belirsiz.
37. Bkz. aşağıda 72. mitos.

TANRILAR İLE İFRİTLER

Hindu mitolojisinin ana izleği olan tanrılarla ifritler arasındaki savaş, İndra'dan Devî'ye kadar bütün tanrılarının rol aldığı sahneyi oluşturur. Ama bir çok önemli mitos doğrudan savaşı anlatır, bir yüce tanrının o zaman için yüce bir ifriti yenmesinin anlatıldığı yalıtılmış oluntulardan çok toplu kuvvetlerin çatışması nakledilmektedir. Savaş hattı tanrılarla ifritler arasındaki ayrım yokluğu ile belirsizleşmiştir; tanrılar ve ifritler ortak insanüstü güçlere sahip oldukları gibi (terlememek ve göz kırpmamak gibi kimliklerini belirleyen işaretler de dahil) insansı ahlak belirsizlikleri de aynıdır. Kozmik simgecilik anlamında savaş ışıkla karanlık arasındaki çatışmayı anlatıyor olabilir ama gerçek mitosta bu iki zıt gücü tanımlayıcı bir açıklık yoktur. Tanımları, konumları ve resmi işlevleriyle tanrılar "haklı"dır ve haklılar kazanmalıdır. Fakat bu haklılığın yapısı ve zafer kazanma yöntemleri Hindu mitolojisinin üç aşaması içinde önemli dönüşümler geçirmiştir. Veda tanrılarının uyguladığı kahramanca önlemler destan döneminde yerlerini hile stratejilerine bırakmaya başlar ve nihayet Purāṇalarda bu yöntemler eskiden "ifritlere özgü" kabul edilen açık ve ince aldatmalara dönüşür.

Veda mitolojisi: Ölümsüzlük için savaş

TANRILARLA İFRİTLER YARATILIYOR VE SAVAŞ BAŞLIYOR

Tanrılarla ifritler arasındaki keyfi ayrım ilk mitoslardan birinin dönüsel mantığı ile vurgulanır: Pracāpati ifritleri kötü yapar çünkü onlar kötüdür ve onları karanlıktan yaratır ve sonra onların özünü geceye çevirir.¹ Dahası, söylendiğine göre, gerçekte tanrılar ve ifritler aynı

olduğu için, aralarındaki savaş, özellikle bireysel olanlar, yalnızca hayalden ibarettir çünkü yaptıkları her şey önceden düzenlenmiştir.

70

Śatapatha Brāhmaṇa'dan

Pracāpati bin yıl yaşamak üzere doğmuştu. Uzaktan bir ırmağın kıyısının görülmesi gibi o da ömrünün uzak kıyısını görebiliyordu. Soy sahibi olmak istedi ve ilahılar söyleyip kendini buna verdi ve gücünü soy sahibi olmak için kullandı. Ağzından tanrılar yarattı ve tanrılar yaratılınca gökyüzüne [*divam*] girdiler; tanrıların tanrı [*deva*] olmasının nedeni de budur çünkü yaratıldıklarında gökyüzüne girdiler. Onları yarattığında onun için gün ışığı [*divā*] vardı; tanrıların tanrı olmasının nedeni budur, çünkü onları yarattığında onun için gün ışığı vardı. Sonra aşağı doğru soluğuyla ifritleri yarattı; yaratıldıklarında ifritler yeryüzüne girdiler ve onları yaratırken onun için karanlık vardı. O zaman kötülük yarattığını bildi, çünkü onları yaratırken ona karanlık geldi. O zaman onlara kötülük verdi ve bu nedenle onlar yenildiler.

Dolayısıyla “Tanrılarla ifritler arasında savaş öykücülerin ve tarihçilerin anlattığı gibi olmamıştır, çünkü Pracapati onlara kötülük verdi ve bu nedenle onlar yenildiler” denmiştir. Bilgeler “Ey nimetler veren, sen bir gün kimseyle döğüşmedin, senin düşmanın da yoktur” demişlerdir, “anlatılan savaşların yalnızca büyümlü hayaldir; ne bugün ne de geçmişte bir düşmanla savaştın.” Tanrılar yaratırken oluşan gün ışığını gündüz yaptı ve ifritleri yaratırken oluşan karanlığı gece yaptı. Böylece gündüz ve gece oldu.

TANRILAR İFRİTLERİ KURBAN VERMEMELERİ İÇİN KANDIRIYOR

“Nefret edilecek düşman kardeşler”le, gerçeğin yalandan ayırt edilmesi arasındaki sorun, tanrıların, yalancılığı reddettikten sonra silah olarak hileyi kullandıkları mitosta belli mantık döngüleri yaratır. Hile stratejisi en eski Hint siyaset bilimi metni *Arthaśāstra*'da önerilmekte-

dir. Bu metin burada da ortaya çıkan kinik gerçekçiliği ile dikkat çeken bir kaynaktır. Gerçeği konuşanlar zayıf ve fakir olurken kurnazlar yeşil defne ağacı gibi serpilirler.... bir zaman için.

71

Śatapatha Brāhmaṇa'dan

Tanrılar ve ifritler Pracāpati'den doğmuşlardı ve hepsi de hem gerçeği hem yalanı içeren konuşma gücüne gücüne sahip babaları Pracāpati'nin mirasına sahip çıkma arzusundaydılar. Hepsi hem gerçek hem yalan konuşuyorlardı ve aynı konuştuklarından aynıydılar. Tanrılar daha sonra yalanı terk edip gerçeğe sarıldılar ve ifritler gerçeği bırakıp yalan yolunu tuttular. O zaman ifritlerin içindeki gerçek bunu gördü ve "Tanrılar yalanı bıraktılar ve gerçeği konuşmaya devam ettiler. Çok iyi, ben de oraya gideceğim" dedi ve tanrılara gitti. Tanrıların içindeki yalan bunu gördü ve "İfritler gerçeği bıraktılar ve yalanı konuşmaya devam ettiler. Çok iyi, ben de oraya gideceğim" dedi ve ifritlere gitti. O zaman tanrılar yalnız gerçeği ve ifritler yalnız yalanı konuştular. Sürekli gerçek konuşan tanrılar zayıflayıp fakirleştiler, dolayısıyla daima gerçek konuşan zayıflar ve fakirleşir ama sonunda, tanrıların sonunda galip gelmesi gibi, kazanırlar. O zaman ifritler, daima yalan konuşarak tuzlu toprak gibi güçlendi ve zenginleşti.³ Dolayısıyla daima yalan konuşan tuzlu toprak gibi güçlenir ve zenginleşir ama sonunda, ifritlerin yenilmesi gibi yenilirler...

Tanrılar hayvan kurbanı veriyorlardı ve ifritler bunu öğrendiler ve tanrılar kurban verirken geldiler. Tanrılar ifritleri görünce kurbanı kaptılar ve başka bir şey yaptılar ve ifritler tanrıların başka bir iş yaptığını sanarak gittiler. İfritler gidince, tanrılar üçüncü kurbanı saçırlar ve tamamladılar ve tamamlayınca bütün gerçeği elde ettiler. Dolayısıyla ifritler düştü ve tanrılar üstün geldi ve ifritler yenildi. Kim bunu bilirse düşmanını yener, nefret edilecek düşman kardeşi alt olur.

Destan mitolojisi: Tanrılarla ifritler nektar elde etmek için okyanusu çalkalıyor

Okyanusun çalkanması kaos yoluyla yaratılışı sağlamanın klasik yoludur – sakin ilk sular rahatsız edilerek zıt çiftler elde edilir ve yaratıcı çatışma içine girerler. Bu süre sırasında çalkamayı gerçekleştirenler, tanrılar ve ifritler, ayrışır çünkü başta görevleri aynıyken sonra birbirlerine rakip olurlar. Temel simgesel diyalektik sıvılar üstüne kuruludur; nötr sular çeşitli iksirlere dönüşür; insani (süt), törensel (yağ) ve ilahi (içki, nektar veya Soma)¹ ve bütün iksirlerin zıttı zehir sıvılar üretilir. Hindu kozmolojisine göre yeryüzü çeşitli içiçe okyanusların çalkanmasıyla oluşmuştur. Önce tuz okyanusu vardır, sonra şeker kamışı suyu, şarap, temiz yağ, süt, kesilmiş süt ve taze su okyanusları gelir. Tanrılar önce tuz okyanusunu çalkarlar ve ondan önce süt, sonra yağ ve şarap elde ederler sonra zehir ve son olarak Soma elde edilir. Nektar başı kesilmiş bir ifritin boynunda kalırken zehir çoğunlukla baş kesmeyle ilişkilendirilen Şiva'nın boynunda saklanır. Bu diyalektiğin yapısal gücü öyle büyüktür ki mitostaki bütün temel öğeler iki kez anlatılır; nektar iki kez üretilir ve iki yılan, iki dağ, iki gündönümü ve biri yaratıcı biri yok edici iki yağmur vardır.

72

Mahābhārata'dan

Meru adlı parlayan bir dağ vardır, alt edilmez bir enerji kütesidir. Parlattığı altın zirveleri güneş ışığını bile bastırır. Tanrılar ve Gandharvalar onun ışıltılı, altınla süslü yamaçlarında dolaşırlar fakat *adharma*'sı çok insanlar bu ölçülemez dağa ulaşamazlar. Korkutucu av hayvanları üstünde dolaşır ve ilahi otlar⁵ onu aydınlatır. Ulu dağ zirvesiyle gök kubbeyi deler ve ağaçlar ve ırmaklarla pek görkemlidir. Çeşitli kuş sürülerinin çekici şarkılarıyla yankılanır ama başkaları ona yaklaşamaz hatta onu hayal bile edemez. Muhteşem yamaçları mücevherlerle doludur ve orda sonsuz büyümlü dilek ağaçları biter. Cennette yaşayan ve yüce enerji, zengin sofuluk gücü sahibi tanrılar

bir araya gelip onun yamaçlarına çıktılar ve nektar elde etmek için kafa kafaya verdiler. Tanrılar bir arada düşünüp taşınırken tanrı Nārāyaṇa Brahmā'ya: "Tanrılarla ifritler çalkama kabı gibi olan okyanusu çalkasınlar, koca okyanus çalkanınca nektar oluşur ve sen de bütün otları ve mücevherleri alırsın" dedi, "Ey tanrılar okyanusu çalkayın, nektarı bulacaksınız."

Mandara adlı koca dağ sivri bulutlar gibi zirvelerle süslüdür; asmalarla kaplıdır, kuşların şarkılarıyla inler ve dişli hayvanlarla doludur. Göksel periler ve tanrılar ve Kinnaralar onu ziyaret eder ve dağ yerden on bir bin fersah yukarı, bir o kadar da aşağı uzanır. Bütün tanrı sürüleri yanyana gelip onu sökemedi ve Viṣṇu ile Brahmā'ya gelip "Bizim iyiliğimiz için Mandara dağını sökmenin mükemmel ve etkili bir yolunu bulun" dediler. Viṣṇu ve Brahmā bunu kabul etti ve güçlü yılan Ananta Brahmā'nın iradesiyle ortaya çıktı; Nārāyaṇa görevi ona verdi. O zaman güçlü Ananta bütün ormanları, ormandaki canlılarıyla dağların kralını söktü ve tanrılar dağla okyanusa gittiler ve ona dediler ki: "Nektar elde etmek için senin suyunu çalkayacağız." Suların efendisi "Bana da pay verin" dedi, "Mandara'nın dönmesinden çok sıkıntı çekeceğim." O zaman tanrılar ve ifritler kaplumbağaların kralı, yüce kaplumbağaya "Bu dağın durması için uygun yer sensin" dediler. Kaplumbağa bunu kabul etti ve İndra dağın ucunu onun sırtına yerleştirdi, sıkıca bağladı. Mandara'yı çalkama çubuğu ve yılan Vāsuki'yi giriş yaptılar ve suların hazinesi okyanusu nektar elde etmek için çalkamaya başladılar. Tanrılar ifritlere birlikte çalıştılar çünkü hepsi nektar istiyordu.

Yüce ifritler yılanların kralının bir ucunu tuttular ve bütün tanrılar da kuyruğundan kavradılar. Ananta ve kutsanmış tanrı Nārāyaṇa yılanın başını bir bir yandan bir öbür yandan kaldırıyorlardı ve tekrar tekrar daldırıyorlardı. Tanrılar yılan Vāsuki'yi çevirirken ağzından sürekli duman ve alev rüzgarları çıkıyordu ve bu dumanlar şimşekli bulut kümeleri oldu ve çabalarından yorulmuş ve ısınmış tanrılarının üstüne yağmurlar yağdırdı. Dağın zirvesinden çiçek sağanakları düşüyor, tanrılarının ve ifritlerin üstüne çelenkler yağıyordu. Sonra, tanrılarının ve ifritlerin Mandara dağıyla karıştığı okyanustan koca bir bulutun gürültüsü gibi korkunç bir gürleme geldi. Çünkü çeşitli su yara-

tıkları koca dağın altında ezilmiş, tuzlu suda yüzlercesi ölüyordu ve dağ cehennemini yeraltında yaşayan bir çok su yaratığını yok ediyordu. Dağ sallanırken, zirvesinde bulunan kuşlarla dolu koca ağaçlar devriliyordu. Ağaçlar birbirlerine çarparken, sürtünmelerinden ateş çıktı, alevlendi ve Mandara dağını sardı. Ateş, yerlerinden olan filleri ve aslanları yaktı ve çeşit çeşit yaratıklar yaşam soluklarını yitirdiler. O zaman İndra, ölümsüzlerin en iyisi, bulutlarından yağdırdığı yağmurla bu ateşi söndürdü. Ama koca ağaçlardan sızan özsu ve bir çok otun sıvısı okyanusun suyuna aktı. Bu sıvılar nektar özü içeriyordu, sızan altın sıvıyla su birbirine karışınca tanrılar ölümsüzlüğü elde ettiler. O zaman okyanusun suyu, bu olağanüstü sıvılarla karışınca süte döndü ve bu süttten temiz yağ çıktı.

O zaman tanrılar, lütufların vericisi Brahmā'ya "Çok yorulduk ey Brahmā, hepimiz, bütün ifritler, üstün yılanlar, tanrı Nārāyaṇa dışındada herkes, ama nektar çıkmadı. Uzun zamandır okyanusu karıştırıp duruyoruz" dediler. O zaman Brahmā tanrı Nārāyaṇa'ya "Onlara kuvvet ver, Viṣṇu. Sen bizim son sığınağımızsın" dedi. Viṣṇu yanıtladı: "Bu işe giren herkese kuvvet bağışlıyorum. Hep birlikte okyanus kazanını çalkalayın; Mandara dağını çevirin." Nārāyaṇa'nın sözünü duyunca kuvvet buldular ve hep birlikte kuvvetle koca okyanusun sütünü bir kez daha karıştırdılar. O zaman okyanustan Soma, serin ışınlarıyla serin ay ve yüz bin ışınlı güneş çıktı. Bundan hemen sonra tanrıça Śrī, beyazlar giyinmiş, temiz yağdan göründü; sonra şarap tanrıçası, sonra güneşin beyaz atı Uçchaiṣravas ve sonra kutsanmış Nārāyaṇa'nın göğsündeki mücevher, ilahî, parlıtlı Kaustubha ışınlar içinde parlayarak nektardan ortaya çıktı. Ulu fil Airāvata koca gövdesi ve dört beyaz dişiyle ortaya çıkıp Yıldırım taşıyıcısı tarafından alındı.

Fakat şiddetle çalkalamaya devam ederlerken, ortaya korkunç Kālākūṭa zehiri çıktı ve hemen dumanlı ateş gibi parlayarak evreni sardı; zehir dumanının kokusuyla üç katlı dünyayı felç etti. Efendi Śiva kutsal şarkı biçimine girdi ve dumanı boğazında tuttu ve o zamandan sonra Mavi-boğazlı olarak bilindi; gelenek böyle diyor. Brahmā'nın isteğiyle ve herkesi koruma uğruna, Śiva zehiri yuttu ve En yaşlı⁶ ortaya çıktı; esmer gövdesi her türlü mücevherle süslüydü.

Şrî, Şarap, ay ve düşünce kadar hızlı at ortaya çıkınca, tanrılar güneş yolundan gittiler, ölümsüzlüğe götüren yoldan. O zaman bütün dileklerin meyvasını veren büyülu ağaç ve büyülu inek doğdu. Sonunda, tanrı Dhanvantari⁷ dirilerek ortaya çıktı, içi nektar dolu beyaz bir kap taşıyordu. İfritle bu mucizeyi görünce nektar için büyük gü-rültü kopardılar, her biri "O benim!" diye bağırdı. O zaman efendi Nārāyaṇa, Mohinî⁸ biçimine girdi, muhteşem bir kadın gövdesine sa-hip büyülu hayal oldu ve ifritlere gitti. Zihinleri büyülendiğinden, ifritler nektarı dışı biçimindeki tanrıya verdiler çünkü bütün ifritler yüreklerini ona kaptırdılar. Nārāyaṇa'nın yarattığı hayalden tanrıça kaseyi aldı ve içmeleri için tanrılara verdi fakat ifritler de sırada olma-larına karşın, içsinler diye onlara vermedi.

O zaman ifritler çığlıklar atarak üstün zırhlarına büründüler ve silahlarını kuşandılar, hep birlikte tanrılara saldırdılar. Güçlü Vişṇu, Nara'nın eşliğinde, nektarı ifritlerin reisinden o zaman aldı. Bütün tanrılar Vişṇu'dan nektar alınca, büyük heyecan ve şamata içinde onu içtiler. Tanrılar çok arzuladıkları nektarı içerken, Rāhu adlı bir ifrit tanrı biçimine girdi ve nektar içmeye başladı ama nektar boğazına girince ay ve güneş bunu haber verdi çünkü tanrılara yardımcı olmayı arzuluyorlardı ve efendi Vişṇu diskini aldı ve zorla elde ettiğı nektarı içen çok süslü bu ifritin başını kesti. İfritin dağ zirvesi gibi olan koca kafası diskle kesilince yeryüzüne düştü ve dünyayı sarstı. Acılı kafa, korkunç böğürtülerle gökyüzüne havalandı fakat ifritin başsız gövdesi düşüp toprağın yüzünü yardı ve dağları, ormanları ve adalarıyla yer-yüzünde sarsıntı yarattı. O zamandan beri Rāhu'nun başıyla ay ve gü-neş arasında ölümcül bir düşmanlık başladı ve ölümsüz baş bugün bile onları yutmaktadır.

Sonra efendi Hari görölmemiş dışı biçiminden çıktı ve çeşitli korkutucu silahlarla ifritlere saldırdı. O zaman tuz okyanusunun kıyı-sında büyük bir savaş başladı, tanrılarla ifritler arasındaki bütün sa-vaşların en korkuncu. Dayanıklı, keskin oklar, keskin uçlu ciritle ve çeşitli silahların binlercesi uçtu. Diskle parçalanmış ifritler çok fazla kan kustular; bıçaklarla, mızraklarla ve asalarla yaralananlar yere dev-rildiler. Parlatılmış altınla süslü başlar korkunç savaşta kılıçlarla ke-sildi ve ardı gelmeden düştü: koca ifritler yere serildi, gövdeleri kana

bulandı ve maden cevheri dolu kırmızı dağ zirveleri gibi yığıldı. Her yerde binlerce korku çığlığı duyuluyordu, birbirini kesenlerin kanıyla güneş kızarmıştı. Savaşta birbirlerine demir ve altın sopalarla vururken veya yumruklarıyla yakın dövüş yaparken gürültü göklere erişiyordu: “Kes!”, “Kır!”, “Saldır!”, “Onları kaçır!”, “İlerle!” Bu korkunç sesler her yerden duyuluyordu.

Şiddetli, gürültülü savaş sırasında iki tanrı, Nara ve Nārāyaṇa savaş alanına girdi. Efendi Vişṇu Nara'nın kutsal yayına baktı ve ifritleri alt eden diski düşündü. Anılır anılmaz, Sudarşana [“Güzel”] adlı parlıtlı disk gökten geldi; görülmemiş görkemdeydi, güneş gibi parlıyordu, eğimli ağzı keskinleştirilmişti, korkunç, yenilmez, üstündü, adak tüketen ateş gibi parlıyordu, korku salıyordu, çevikti, görkemliydi, kutsal kentleri yıkıyordu. Kolları fil hortumü gibi olan Düşmez Vişṇu, diski büyük bir güçle savurdu, kıyamet gününün ateşi gibi parlayan disk tekrar tekrar savruldu, insanların en iyisinin elinde işledi ve savaşta ifritlerin binlercesini parçaladı. Bazan ateş gibi parlıyor, ifritleri diliyle yalıyor, bazan gökte savrulurken onları şiddetle kesiyordu; sonra et yiyici Pisāça'yımı gibi savaş alanına inip onların kanını içiyordu. Fakat güçlü ifritler, hala yılmamış, dağlar fırlatarak, yağmur boşaltan bulutlar gibi gökte toplanarak tanrıları rahatsız etmeye devam ediyorlardı. Gökten korkutucu dağlar çeşitli biçimlerdeki bulutlar gibi düşüyorlardı, üstlerinde hala ağaçlar vardı, uçları kırılmıştı, birbirine çarptıkça korkunç sesler çıkartıyorlardı. Yeryüzü ormanlarıyla, koca dağların düşüşüyle sarsılıyordu ve savaş alanında savaşçılar durmaksızın çığlıklar atıyorlardı.

O zaman Nara göksel yayını aldı ve gök katlarını kocaman, altın uçlu, tüylü oklarıyla kapladı, ifrit orduları arasındaki dağ zirvelerini parçaladı. Koca ifritler, tanrılar tarafından sürülerek yeryüzüne ve tuz okyanusuna indiler, çünkü gökten adak tüketici parlak ateş gibi inen kızgın Sudarşana'yı görmüşlerdi. O zaman tanrılar, zafere erdiler, Mandara dağına saygı duyarak, onu yerine yerleştirdiler, su dolu bulutlar gibi yerlerine çekildiler, gökyüzünü ve cenneti neşelerinden ve bağırtilarından inlettiler. O zaman İndra, Ordular Dağıtan ve ölüm-süzler nektar hazinesini saklayıp beklemesi için başı taçlı Vişṇu'ya verdiler.

Purāṇa mitolojisi: Tanrılar ölümsüzlük gizini ifritlerden alıyor

VEDALARDAKİ KAYNAK: İNDRA, NEKTARI
VERMESİ İÇİN ŚUŚŅA'YI ALDATIYOR

Nektarın çalınması çok eski bir Hint-Avrupa mitosudur; en eski Hint örneklerinden birinde iksiri çalmak için İndra'nın kendisi ateş kuşu olur.⁹ İndra'nın iksiri çaldığı ifrit ŚuśŅa, “Yakıcı”, *Rg Veda*'da yumurtlayan ve İndra onu öldürünce cennet suları akan boynuzlu bir ifrit olarak anlatılır. Bu mitosta iki tür ölümsüzlük arasında çatışma vardır: İfriler tanrılar için olduğu kadar zaman ve kaderin olağan akışı için de tehdit oluşturmaktadır. Hindu mitolojisinde sıkça görüldüğü gibi ölümlerini diriltmektedirler.¹⁰ Tanrılar nektarı onlardan alarak doğal ve düzenli, tanrılar için bile “tam bir ömür” sağlayan ölümsüzlük için kullanırlar.

Tanrıların kullandığı yöntem, nektarın yemek olması imgesinden doğal olarak çıkmaktadır: İndra düşmanını kendisini yutması için kandırır. Bu oluntu olağan Hint-Avrupa hilesi, potansiyel ölümsüz düşmanın yenilmesinin tersine çevrilmesidir. Khronos Zeus'u yemeye, Śiva Śukra'yı yutmaya çalışır. Gene de tersine dönüşün öncesi vardır; Atreus çocuklarını yutması için kandırılır ve İndra (kendi iradesi dışında yutulsa da) Vṛtra'yı kendisini esnerken ağzından çıkarttırmakla yener.¹¹ Bütün Hint anlatımlarında kusmak yutmanın peşinden gelen doğrudan sonuçsa da oluntu bir savaşı değil geçiş törenini anlatır olmuştur; talip yutularak ölümsüzlük kazanır, rahme döner, ölümsüzlük gizini (veya maddesini, nektarı) elde eder ve düşmanının ağzından yeniden çıkar.

73

Kāthaka Saṃhitā'dan

Tanrılar ve ifritler savaşa hazır dılar fakat nektar ifritlerin elindeydi. ifrit ŚuśŅa onu ağzında taşıyordu. Tanrıların içinden ölenler ölü kalır-

ken, ifritlerin içinden tanrıların öldürdüklerini Śuṣṇa nektarla yaşam soluğuna kavuşturarak diriltiyordu. Indra nektarın ifritlerde, ifrit Śuṣṇa'da olduğunu öğrendi. Bir parça bal haline geldi ve yola yattı ve Śuṣṇa onu yedi. O zaman Indra atmaca olup nektarı ağzından çaldı. Dolayısıyla atmaca kuşların en kahramanı odur, çünkü Indra'nın bir biçimidir. Bunu bilen, nektara kavuşur ve kim hastalıktan uzak yaşamak isterse, onu yutup soluğunu almalıdır çünkü o nektar solur. Böylece tam ömrünü yaşar ve onuru tamamlanmadan ölmez.

DESTANLARDAKİ EKİLEME TANRILAR BRĦASPATĦ'NİN OĞLU KAÇA'YI İFRİTLERİN GURUSU ŚUKRA'DAN DİRİLMENİN GİZİNİ ÖĞRENMEYE GÖNDERİYOR

Mahābhārata'da iki çelişen taraf artık savaşçılar değil, brahminlerdir, iki karşıt takımın akıl hocalarıdır. Śuṣṇa'nın yerini Śukra (Kāvya da denir), ifritlerin gurusu almıştır. *Rg Veda*'da Aṅgiras ve soyunun¹² yardımını gören ve BrĦaspati, “Kutsal Konuşmanın Efendisi” lakabını alan Indra'nın yerine ise şimdi başka bir kimlik olan tanrıların gurusu BrĦaspati almıştır. Gerçekten de iki rahibi bağlayan bağlar, ifritlerle tanrılar arasındaki ayırmadan daha güçlü görülmektedir.¹³ Bu destan anlatımında kurban bir değil bir kaç kez öldürülür; burada ölümsüzlük gizi Indra'nın Veda Soması değil, BrĦaspati'nin Brāhmaṇa tören formülüdür. Gene de Kaça yutulmaktadır (önceki mitostaki bal veya içki gibi iksir biçimi olan şarap içinde). Somayı çalması için kadının gönderme öyküsü¹⁴ burada değiştirilmiştir, çünkü tanrılar, ifritin kızını büyümesi için bir erkek gönderirler. Kızdan ölümsüzlük gizini öğrenirken, mitos, öteki ölümlü erkek ve ölümsüz kadın masallarının biçimine uymaktadır.¹⁵ Iason'un altın postu elde edince Medea'yı reddetmesi gibi, Kaça da amacına erince Devayānī'yi reddeder.

74

Mahābhārata'dan

Hareketli hareketsiz üç katlı dünyanın egemenliği için tanrılarla ifritler arasında çatışma çıktı. Zafer arzusu içindeki tanrılar, Aṅgiras'ın

oğlu bilge Bṛhaspati'yi kurbanda aile rahibi olarak seçtiler, ötekilerse Śukra, Kāvya Uśanas'ı seçtiler ve bu iki brahmin sürekli birbirleriyle şiddetli rekabet içinde oldu. Tanrıların savaşta öldürdükleri ifritleri Kāvya büyü gücünü kullanarak yaşama döndürürken ve onlar kalkıp tanrılarla savaşmaya devam ederken, ifritlerin öldürdüğü tanrıları Bṛhaspati yaşama döndüremiyordu çünkü soylu bir aklı olmasına karşın, kahraman Kāvya'nın bildiği diriltme büyüsunü bilmiyordu.

O zaman tanrıların cesareti kırıldı ve Kāvya Uśanas'tan korktular ve Bṛhaspati'nin en büyük oğlu Kaça'ya gittiler. “Sana saygı gösteriyor ve seni seviyoruz, bize karşı merhametli ol” dediler, “bize en iyi biçimde yardım et. Ölçsüz enerji sahibi brahmin Śukra'nın büyüsunü çal ve bizimle kurbanı paylaş. Görüyorsun ifrit kralı Vṛşaparvan'ın varlığıyla, brahmin ifritleri koruyor ve ifrit olmayanları korumuyor. Sen genç olduğundan soylu kahini ve sevgili kızı Devayānī'yi kandırabilirsin; karakterin, becerin ve tatlılığın, iyi davranışın ve kendine egemenliğiyle bunu ancak sen yapabilirsin. Devayānī senden hoşnut olunca, elbette büyü bilgisini elde edebilirsin” dediler. Bṛhaspati'nin oğlu Kaça bunu kabul etti ve tanrılarca onurlandırılıp yola konulunca, Vṛşaparvan'a gitti.

İfritlerin kralının kentinde Kaça Śukra'yı gördü ve ona “Ben bilge Aṅgiras'ın torunu ve Bṛhaspati'nin oğluyum. Adım Kaça. Beni öğrenciliğine kabul et. Bin yıl benim gurum ol ve ben de her şeyden el çeken öğrencinin üstün andını vereyim, bana izin ver ey brahmin” dedi. Śukra “Kaça, hoş geldin. İsteğini kabul ediyorum. Sen onuru hak ediyorsun ben de sana bu onuru vereceğim ve böylece Bṛhaspati'yi de onurlandıracağım” dedi.¹⁶ Kaça Śukra Uśanas'ın, kahinin oğlunun öğrettiği yemini kabul etti. Söylenen ant dönemlerini uyguladı ve böylece öğretmenini ve Devayānī'yi etkiledi. Böylece gençliğinin doruğundaki kızı, Devayānī'yi hoşnut etti ve ona çiçekler, meyvalar ve armağanlar verdi ve dilber Devayānī onunla şarkılar söyledi ve bekaret yemini vermiş olan brahminle gizlice sevdalık etti.

Kaça andını böyle uygularken beş yüz yıl geçti ve o zaman ifritler Kaça'nın durumunu keşfettiler. Onu ormanda inek beklerken tek başına buldular ve Bṛhaspati'den nefret ettikleri için ve büyü bilgilerini korumak istedikleri için onu aşağılayarak öldürdüler. Onu öldürün-

ce, susam tohumu büyüklüğünde parçaladılar ve çakallara verdiler. O zaman inekler evlerine çobanları olmadan döndüler ve Devayānī ineklerin ormandan Kaça'sız döndüğünü görünce uygun bir zamanda babasına “Baba, güneş battı ama sen adağı ateşe atmadın. Efendim, inekler çobansız döndü ve Kaça ortalıkta yok. Kaça ya öldürüldü veya öldü; ben Kaça'sız yaşayamam, sana gerçeği söylüyorum” dedi. Śukra “Ben sözlerimle ölüyü canlandırırım, gel buraya” dedi ve diriltme büyüsünü yaparak Kaça'yı getirtti ve Kaça ortaya çıkınca, büyü nedeniyle hiç zarar görmemiş durumdaydı. Brahmin'in kızı olanları sorgulayınca ona “Beni öldürdüler” dedi.

O zaman ifritler Kaça'yı toz haline getirip okyanus suyuyla karıştırdılar ama uzun zaman ortadan yok olunca genç kız durumu babasına anlattı ve guru Bṛhaspati'nin oğlu Kaça tekrar guru Śukra'nın büyülü formülüyle geri getirildi ve gene olanları anlattı. Sonra Devayānī'nin isteği üzerine çiçek toplamaya gitti ve brahmin Kaça ormana gidince ifritler onu gördüler ve onu yakıp kül ettiler ve şarapla brahmin Śukra'ya verdiler. Bhṛgu'nun soyundan gelen brahmin Kaça'nın külünü şarapla içti ama inekler akşam olup da çobansız gelince Devayānī babasına gene “Baba, Kaça'yı çiçek getirmeye yolladım ama ortada yok” dedi. “Kızım” dedi Śukra, “Bṛhaspati'nin oğlu Kaça hayat oldu. Onu büyümle diriltmeme karşın gene öldürüldü. Ne yapabiliyim? Üzülme, Devayānī, ağlama. Senin gibi bir kadın bir ölümlüye üzülmez. Bütün tanrılar ve bütün evren zamanı gelince kaçınılmaz olan dönüşüm karşısında eğilirler”.

Devayānī “Onun dedesi eski Aṅgiras, babası ibadet gücü fazla Bṛhaspati; böyle bilgelerin oğlu ve torunu için nasıl üzülmem ve ağlamam? O nefsine hakim bir öğrenci, ibadet gücü zengin, daima dürüst ve törenlerde becerikli. Ben Kaça'nın yolunu izleyeceğim baba ve yemek yemeyeceğim çünkü yakışıklı Kaça benim için değer taşıyor” dedi. Śukra yanıtladı: “Elhetteki ifritler benden nefret ediyorlar, benim karşı çıkmayan öğrencimi yok ettiklerine göre. Bunu yapmakla öfkeli ifritler benim brahminliği bırakmamı istiyorlar. Ama bu kötülüğün sonu ne olur? Brahmin katli herkesi yakar, İndra'yı bile.” Devayānī'nin ısrarıyla bilge Kāvya bir kez daha büyük çaba harcayarak Bṛhaspati'nin oğlu Kaça'yı çağırdı. Kaça büyülü formülle Śukra'nın

midesinden çıkınca guruya çok dikkatli yanıtlar verdi çünkü ondan korkmuştu. O zaman Śukra Kaça'ya sordu: "Benim mideme nereden girdin? Bana söyle ey brahmin."

Kaça yanıtladı: "Senin yardımınla belleğim beni terk etmedi ve olanların hepsini anımsayabiliyorum. Bu uğursuz acıyı 'ibadet gücüm böyle yok olmasın' diye düşünerek çekebildim. İfritle beni öldürdüler ve yakıp toz ettiler ve beni şarap içinde sana verdiler, Kāvya. İfritlelerin büyüleri hayal gücü, sen sağ kaldıkça brahminlerinkini nasıl aşabilir?"

Śukra "Devayānī, çocuğum, şimdi seni memnun etmek için ne yapabilirim? Kaça ancak benim ölümüm sayesinde yaşayabilir, benim karnım yarılrısa ortaya çıkabilir, başka türlü bir daha ortada görülme-yecek" dedi. "Bu üzüntüler beni ateş gibi yakıyor" dedi Devayānī, "Kaça'nın yok olması veya senin kesilmen. Eğer Kaça yok olursa bana huzur yok ve eğer sen kesilirsen ben yaşayamam." Śukra Kaça'ya "Brhaspati'nin oğlu" dedi, "güzelliğin, Devayānī'yi böyle bağladığına göre başarıya ulaştı. Canlanma büyüünü bugün al, eğer sen Kaça biçimine girmiş İndra değilsen, başka hiç bir brahmin benim midemden yaşama dönemezdi. Dolayısıyla bu büyü formülünü al. Benim oğlum olduğuna göre, benim tarafımdan yaşama döndürüldüğüne göre, sen de gövdemden dışarı çıkınca beni yaşama döndürmelisin, oğlum. Büyüyü benden, gurundan alınca bu sözünü dharma ile mühürle." Yakışıklı rahip Kaça gurusundan büyüü alınca, brahminin karnının sağ yanından dışarı çıktı ve yarım aydan sonra doğan dolunay gecesi gibi göründü. Kaça yere düşmüş adamın yığılı Vedik bilgisini görünce onu ayağa kaldırdı. Kaça bütün büyüü elde edince gurusunun önünde eğildi ve dedi ki: "Guru alt edilmez gerçeğin vericisidir, dört katlı bilgi zenginliğinin hazinesidir, saygındır. Ona saygı göstermeyenler dipsiz kötü dünyalara gitsinler."

Soylu Kāvya Uśanas şarapla karıştırarak içtiği yakışıklı Kaça'yı görünce, şarabı içmekle aldatıldığını anladı çünkü bilincinin önemli kısmını yitirmişti. O zaman şarap içme konusunda endişelendi ve rahiplerin iyiliği için bir şey yapmayı arzuladı; öfkeyle kalkıp şunları açıkladı: "Bu günden sonra aptalca ve bilmeden şarap içen brahmin *dharma*'dan yoksun kalacak, brahmin katlinden suçlu olacak, bu dün-

yada ve öteki dünyada hakir görülecek. Bütün iyi rahipler gurularını dinlesinler ve bütün tanrılar ve insanlar, rahiplerin *dharma*'sı için bütün dünyalarda ilke olmak üzere koyduğum bu ahlak yasasına uysunlar.” Benzersiz, ibadet gücünün soylu hazineler hazinesi bunları söyleyince, kaderin aptal ettiği bütün ifritleri topladı ve onlara dedi ki: “Size söylüyorum ifritler, siz çocuk gibisiniz çünkü sözünü tutan Kaça benimle yaşayacak. Artık değerli dirilme büyüsünün gizini elde ettiğine göre o da güç olarak Brahınā'ya eşit, mabutla aynı oldu.”

Kaça gurusuyla birlikte bin yıl geçirdi ve sonra ayrılmak için izin aldı çünkü otuz üç tanrının yurduna gitmek istiyordu. Ama yeminini yerine getirip gurusundan izin alınca ve otuz üç tanrının yurduna doğru yola çıkmaya hazırlanınca Devayānī ona “Bilge Angiras'ın torunu! Davranışının erdemi, soylu doğumun, bilgin, ibadetin ve nefesine egemen olmanla parıldıyorsun. Ünlü bilge Angiras'ın babamdan saygı görmesi gibi, Bṛhaspati benden daha fazla saygı görecektir ve tapılacaktır. Bunu bilerek, ibadet gücü fazla olan sen dediklerimi anlamalısın. Sen yemin altındayken ve kendini sakınıırken ben kendimi sana bağladım, sen de, şimdi büyüünün gizini elde ettiğine göre, sana bağlanan bana bağlanmalısın. Evlilik ilahileri ile evlilik törenini gerçekleştir ve elimi al” dedi.

Kaça yanıtladı: “Senin kutsal babana saygı gösterip ona inanamam gerektiği gibi senin kusursuz gövden de daha fazla inancı hak ediyor. Sen Bṛghu'nun soylu torunu Śukra için kendi yaşam soluğundan daha değerlisin; benim gurumun kızı olduğundan, *dharma*'ya göre benim sana daima tapmam gerekir, iyi hanım. Śukra, baban, benden sürekli saygı görecektir, o benim gurum ve sen, Devayānī de benimle böyle konuşmamalısın.” Devayānī “Sen guru Bṛhaspati'nin oğlusun¹⁷ ama babamın oğlu değilsin. Dolayısıyla sen benim tarafımdan da saygı görecektir ve tapılacaksın, ey iki kez doğanların en iyisi.¹⁸ İfritler tarafından tekrar tekrar öldürüldüğün zamandan beri benden hoşlanıyorsun, bunu anımsamalısın Kaça ve benim bağlılığımın dostluk ve tutkuda üstün olduğunu bilmelisin. *Dharma*'yı bilen sen, sana bağlı olan ve sana karşı çıkmayan bir kadını terk edemezsin” dedi.

Kaça yanıtladı: “Erdemli bir ant vermene karşın benden uygun-suz bir birleşmeye girmemi istiyorsun. Affet beni, sevimli kashı hoş

hanım, sana gurumdan bile çok saygı duyuyorum. Koca gözlü, ay yüzlü, gururlu hanım, ben senin yaşadığın yerde, Kāvya'nın karnında yaşadım. Dolayısıyla *dharma* gereği sen benim kızkardeşimsin hoş hanım ve benimle böyle konuşmamalısın. Benim içimde kötülük yok, iyi hanım, burada mutlu yaşadım ve şimdi gidiyorum; yalvarırım sana bana uğurlu bir yolculuk dile, beni unutma ve yüreğinde *dharma* dışı bir sözle anımsama. Gurumun daima ve özenle gönlünü al.” “Eğer ben arzuya, çıkara ve *dharma*'ya¹⁹ uygun bir işte ısrar ederken” dedi Devayānī, “beni reddedersen, büyü bilgin başarılı olamayacak.”

Kaça “Seni her hangi hatadan dolayı değil, gurumun kızı olduğun için reddediyorum” dedi, “gurum ayrılmam için bana izin verdi; istediğin kadar bana lanet oku, ben bilgelerin *dharma*'sıyla konuşuyorum Devayānī. Sen bugün bana *dharma* nedeniyle değil arzun için lanet ettin, ben bu laneti hak etmiyorum. Dolayısıyla arzun asla gerçek olmayacak; hiçbir bilginin oğlu sana evlilik elini vermeyecek. Bana ‘büyük bilgin meyva vermesin’ dedin, öyle olacak, ama benim öğrettiklerim için meyvasını verecek.”

Kaça, iki kez doğanların en iyisi, Devayānī'ye bunları söyleyip acele otuz üç tanrının efendisinin yurduna gitti. Başlarında İndra, onun geldiğini gören tanrılar sevindiler; Br̥haspati'yi onurlandırdılar ve Kaça'ya “bizim iyiliğimiz için en müthiş işi yaptığından” dediler, “senin namın hiç yok olmasın ve kurbanımızda daima payın olsun.”

PURĀṆA MĪTOSU: BR̥HASPATĪ ŚUKRA'YI ALDATIYOR VE İFRİTLERİ SAPTIRIYOR

Mitosun Purāṇa anlatımı cinsel rollere daha geleneksel yakıştırmalarla bulunuyor ve tanrılar ifritleri baştan çıkarma ve diriltme gizini onlardan alınak için erkek (Br̥haspati'nin oğlu) yerine kadın (İndra'nın kızı) gönderiyorlar. İfritletin gurusunun kızı bu anlatımda gerekli olmadığından, onun yerini ifritlerin gurusunun annesi almış. *R̥g Veda*'da belli belirsiz görünen bir kişilik.²⁰ Kaça yerine, tipik başın kesilip yeniden takılması oluntusunun kahramanı da o.²¹ Śukra, aynı Kaça'ya yaptığı gibi (kendisinin de ima ettiği oluntu) Śiva tarafından yeniliyor ve canlandırılıyor.

Destanın ahlaki ikilemi (kızın, babayla sevgili arasında seçim yapmak gibi acılı bir zorlukla karşılaşması, Satī mitosunda da yenisinden görülen bir açmaz)²² burada İndra'nın Śukra'nın annesini öldürmesiyle tersine çevriliyor; Śukra'nın kızı erkeği tehlikeye atıyor, oysa İndra'nın onu Śukra'dan kurtarıyor. Ama İndra'nın günahı (buna Vişṇu da katılıyor) daha sonra Vişṇu'nun yeniden yaşama dönmesinin de nedeni oluyor; Vişṇu'nun Buddha-Cina avatarı²³ burada tamamıyla öyküye dahil ediliyor. Bu kez ifritlerin sapkınlığı, iktidar savaşımında yer almalarına engel olan basitçe teknik bir olay, onları iktidarsız bırakan bir hata değil, ifritlerin savaş sahnesinden gönüllü olarak ayrılma nedenlerini açıklayan felsefi bir teragat. Ama bu görünürdeki ideal çözüm geçerli olmuyor çünkü savaş son bulanıyor (elbette sofuca tâtmin içindeki ifritlerle değil) ve ifrit brahmin tekrar ortaya çıkıp cemaatini aydınlatıyor, çekışmeyi ve böylece kaosu da canlandırıyor.

75

Padma Purāṇa'dan

Geçmişte üç katlı dünya, ulu İndra'nın yönetimi altında güvenlik içindeydi... Kurban²⁴ ifritleri terk etti ve tanrılara gitti. Kurban tanrılara gidince, ifritler, Diti'nin oğulları Kāvya'ya: “Kırallığımız lütuflar veren İndra tarafından alındı, kurban da tanrılara gitti. Burada kalamıyoruz, yeraltındaki cehennem sularına ineceğiz” dediler. Kāvya bunu duyunca, cesareti kırılmış ifritleri yatıştırıp “Korkmayın, ifritler. Sizi kendi enerjimle destekliyeceğim. Bütün kurban formülleri ve dünyada var olan otlar bende var, ancak bir bölümü tanrılara gitti. Hepsini size vereceğim, çünkü onları sizin için sakladım” dedi. Ama tanrılar ifritlerin akıllı Kāvya tarafından desteklendiğini görünce onlarla baş edebilmek için hep birlikte kafa kafaya verdiler. “Şu Kāvya bütün evreni zorla elimizden alıyor” dediler, “çok iyi, bizi halletmeden hemen gidelim. Onlara kuvvetle saldıracağız ve kalanları cehenneme göndereceğiz.” O zaman tanrılar şiddetle ifritlere saldırdılar ve ifritler kesilirken Kāvya'ya kaçtılar.

Kāvya ifritlerin tanrılar tarafından hemen kaçırıldığını ve baskı altında kaldıklarını görünce, onları korumak için tanrılardan uzaklaş-

tırdı ve tanrılar Kāvya'nın orada dikildiğini görünce tereddüt etmeden ayrıldılar. O zaman Kāvya Brahmanın dediklerini²⁵ derin derin düşündü ve daha önce olanları anımsayınca onlara "Üçü, üç adımda bütün üç katlı evreni sizden aldı; Bali'yi bağladı, Cambha'yı öldürdü ve Virocana'yı kesti. Tanrılar on iki savaşta ulu ifritleri kestiler; çok farklı yöntemlerle en iyileriniz öldürüldü, çok azınız kaldı. Dolayısıyla savaş olmasını istemiyorum. Sizin için kurnazca bir hile düşüneceğim; biraz zaman geçene kadar bekleyin. Zafer formülünü elde etmek için ulu tanrı Śiva'ya gideceğim ve tanrı Śiva, yüce efendiden karış durulmaz duaları alınca, tekrar tanrılara karşı savaş açacaksınız ve o zaman zaferi kazanacaksınız" dedi.

İfritler bunu tartıştılar ve onların adına Prahlāda, tanrılara: "Herpimiz silahlarımızı bırakıyoruz ve arabalarımızdan iniyoruz, üstümüzde elbiselerimizden başka birşey yok. İbadet etmeye başlayacağız" dedi. Tanrılar Prahlāda'nın gerçek gibi söylenen bu sözlerini duyunca, geri dönüp uzaklaştılar, kızgınlıkları geçti ve ifritler silahlarını bıraktıkları için sevindiler. Kāvya ifritlere: "Biraz sabırla bekleyin, ibadetle meşgul olun; zaman sizi amacınıza ulaştıracak. Beni babamın inzivasında bekleyin ifritler" dedi. Kāvya ifritlere böyle talimat verince ulu tanrıya vardı ve "Ey tanrı, tanrıların yenilmesi ve ifritlerin zaferi için Brhaspati'nin elinde olmayan dualar istiyorum" dedi. Tanrı "Bhṛgu'nun oğlu, tam bin yıl başaşağı, duman teneffüs etmeye yemin ver, o zaman duaları alabilirsin" diye yanıtladı. Bhṛgu'nun oğlu Śukra tanrının iki ayağına dokundu ve bunu kabul ederek dedi ki: "Öyle olsun. Bana dediğin gibi yemini yerine getireceğim, ulu efendi." Bilge Kāvya, Bhṛgu'nun oğlu tanrılar tanrısından bu talimatı alınca, ifritlerin iyiliği için ulu tanrıdan duaları elde etmek amacıyla bekaret orucuna başladı.

Ama Śukra ayrılınca, soylu tanrılar bunun yalnızca hile olduğunu öğrendiler ve bu zayıf noktayı bulmaktan çok sevinerek, başlarında Brhaspati, bütün tanrılar zırhlar kuşanıp silahlanarak öfkeyle ifritlere saldırdılar. İfritler sürüsü tanrıların tekrar silahlandığını görünce yerlerinden sıçradılar, korktular ve "Biz silahlarımızı bıraktık çünkü hocamız yemin verdi. Siz tanrılar bize güvenlik sözü verdiniz ama şimdi bizi öldürme isteğiyle geliyorsunuz. Kabuk ve siyah antilop de-

risi giyiyoruz; tören uygulamıyoruz ve hiç bir malımız yok” dediler. Sonra birbirlerine “Savaşta tanrıları yenmemizin yolu yok. Döğüşmeden Kāvya'nın annesine bu felaketi anlatalım ve gurumuz dönene kadar ona sığınalım. Sonra, Śukra döndüğünde, zırhımızı kuşanırız ve silahlarımızı alıp döğüşürüz” dediler.

O zaman sığınmak için, korku içinde, Kāvya'nın annesine gittiler ve o da “Korkmayın, korkmayın” diyerek onları kabul etti, “korkuyu bırakın ifritler çünkü benim yanımda sizin için korkacak bir şey yok.” Ama tanrılar ifritlerin onun koruması altında olduklarını görüklerinde bile şiddetle saldırmayı sürdürdüler, kuvvetlerine ve zayıflıklarına aldırmadılar. Tanrıça ifritlerin tanrılar tarafından kesildiğini görünce kızdı ve “tanrıları büyüleyip uyutacağım” dedi. Bütün malzemesini toplayarak uyku büyüü yaptı ve büyük yoga ve ibadet gücü olan tanrıça İndra'yı felç edip hareketsiz bıraktı. Tanrılar İndra'nın hareketsiz kalmış, aptallaşmış, onun eline düşmüş olduğu görünce korkuyla kaçtılar ve tanrılar kalabalığı gidince Vişnu İndra'ya: “Üstün tanrı, benim içime gir, ben seni taşıyayım” dedi.

Kentlerin Yıkıcısı Vişnu'ya girdi ve tanrıça onun Vişnu tarafından korunduğunu görünce kızdı, “Ey lütuf verici, seni Vişnu'yla birlikte bütün yaratıkların gözü önünde yakacağım” dedi. “İbadet gücünün ne olduğunu görsünler.” O zaman iki tanrı, İndra ve Vişnu, korkuya kapıldı ve Vişnu İndra'ya: “Nasıl kurtulacağız?” diye sordu. “Bizi yakmadan onu öldür” dedi İndra, “benim gücüm kalmadı, onu hemen en öldürmelisin.” Ama Vişnu ona bakarken kadın öldürmenin zorluğunu düşündü ve efendi aklından diskini geçirdi, o da hemen geldi. Vişnu, korkuyla, acele davrandı, tanrıçanın yapmak istediği acımasız işi biliyordu. Öfkeyle ve korkuyla diskini aldı ve başını kesti.

Efendi Bhṛgu bir kadının korkunç biçimde kesildiğini görünce kızdı ve karısını öldürdüğü için Vişnu'yu lanetledi, “*Dharma*'yı bilen sen, kesilmemesi gereken bir kadını kestiğin için, insanların içine yedi kez doğacaksın” dedi. Bu lanet nedeniyle Vişnu, *dharma* bozulduğunda, dünyanın iyiliği için tekrar tekrar dünyaya geldi. Bhṛgu bunu Vişnu'ya deyince başı aldı ve gövdenin üstüne yerleştirdi ve iki elini tutup “Tanrıça, Vişnu seni öldürdü, ben de dirilttim. Eğer *dharma*'yı tam biliyorsam ve tam uyguladıysam, bu gerçeikle, eğer doğruyu konu-

yorsam, yaşama dön" dedi. Üstüne soğuk su serpti ve "Yaşa!" dedi ve bunu deyince tanrıça yaşama döndü. Bütün yaratıklar onun uykudan uyanır gibi canlandığını gördüler ve "Bravo! Aferin!" diye her yandan bağırıldılar çünkü tanrıçanın Bhrgu tarafından canlandırılması seyreden tanrılar için büyük mucizeydi.

İndra Bhrgu'nun karısını sakince yaşama döndürdüğünü görünce Kāvya korkusundan kurtulamadı. Gece uyuyamayan İndra, Pāka cezacısı, düşünceye daldı, bir anlaşma yapmayı kurdu ve kızı Cayanī'ye: "Şu Kāvya, İndra yok olsun diye korkunç bir yemin verdi. Onun için kurnaz bilgeden çok çekiniyorum. Benim iri gözlü kızım, git ve hemen Kāvya'yı büyüle ve usanmak bilmeyen hizmetinle onun yüreğine gir. Onu kandır da iki kez doğan senden hoşnut olsun kızım. Git! Sen ona verildin. Benim için bu çabayı göster" dedi. Cayanī babasının emrini kabul etti ve Kāvya'nın korkunç ibadetını yapmaya hazırlandığı yere gitti. Tanrıça, Kāvya'nın başaşağı koca kurban ateşine asılmış, yoğun duman soluduğunu, bitmiş, yastıklardan düşman gibi kaçtığını, zayıf düştüğünü görünce, ona babasının dediği gibi davrandı. Hoş sözler ve tatlı konuşmalarla onu övdü, uzun süre kolunu bacağına ovdu, deriye işleyen merhemler sürdü; yemin veren birine uygun düşen uzun süre ona hizmet etti.

Huşu veren bin yıllık duman yemini tamamlanınca Śiva hoşnut oldu ve Kāvya'ya "Bu yemini yalnız sen yerine getirebildin. Bütün tanrılara da ibadette, zekada, öğrenimde, kendine sahip olmakta ve canlılıkta yalnız sen üstün olacaksın. Bildiğim her şeyi sana öğreteceğim, ey brahmin, Bhrgu'nun neşesi, ama bunu kimseye söylememelisin. Hem konuşmanın ne yararı var? Yenilmez olacaksın" diyerek lütufta bulundu. Bhava Bhrgu'nun oğluna bu lütfu verdikten sonra ona bütün yaratıkların efendiliğini, zenginliğin efendiliğini ve yenilmezliği verdi. Kāvya bu lütufları alınca, neşeden tüyleri ürperdi ve kahin tanrılarının efendisi, mavi ve kırmızı efendi ile konuştu, alçakgönüllülükle önünde eğildi, ellerini kavuşturdu ve kendisini onun önüne attı.

Sonra tanrı gözden kayboldu ve Kāvya Cayanī'ye: "Sen kimin kızıydın, ey bakımlı kız? Ben acı çekerken acı çeken sen kimsin? Niçin benim ibadetime rakip oluyorsun? Sevimli kalçaların ve yüzün var ve böyle bağlılık, özen, sabır ve sevgiyle bana katılmadan hoşnut

oldum. Ne arzuluyorsun? Mükemmel kalçalı, içinde hangi arzular uyanıyor? Bu isteğini hemen bugün yerine getireceğim, yapması çok zor da olsa” dedi. Kız bunları duyunca, “İbadet gücünle, ey brahmin, ne yapılmasını istediğimi hemen bilirsin” dedi. O zaman ilahi gözüyle bakıp yanıtladı Kāvya: “Mükemmel kalçalı, duygulu kız, hiç bir yaratığa görülmeyen benimle yüz yıl geçirmek istiyorsun; mavi nilüfer gibi esmer tanrıça, lütfu hak eden güzel gözlü hanım, birleşmemizi arzuluyorsun. Eğer isteğin buysa, tatlı sözlü hanım, gerçekten bunu seçebilirsin. Öyle olsun; evime gidelim, seni etkileyici yaratık.” Böylece Bhṛgu'nun oğlu Uśanas Çayanlı ile evine gitti ve tanrıça ile, zor yeminiyle elde ettiği büyülmü hayal gücüyle hiç bir yaratığa görünmeden yüz yıl yaşadı.

Diti'nin oğulları Śukra'nın amacına ulaştığını öğrendiler ve hep-si çok neşelenerek, onu görmeye evine gittiler. Ama vardıklarında gu-rularını veya bir izini göremediler, çünkü büyülmü hayal gücüyle sarıl-mıştı. O zaman “Gurumuz bugün gelmiyor” diye düşündüler ve gel-dikleri gibi kendi yerlerine döndüler. O zaman bütün tanrılar Aṅgi-ras'ın oğlu Bṛhaspati'ye gittiler ve “İfritlerin evine git ve ordularını kandır, hemen onları egemenliğin altına al” dediler. Zeki olan, tanrıla-ra: “Gidip bunu yapacağım” dedi ve gidip ifritlerin efendisi Prah-lāda'yı egemenliği altına aldı. Śukra oldu ve Uśanas dönene kadar, yüz yıl, orada ev halkı rahipliği görevini yaptı.

İfritler Bṛhaspati'yi toplantıda görünce “Bu bir Uśanas, dışarıda da bir tane var. Bu çok garip, burada büyük kavga kopacak. Bu çelişki çözülünce herkes ne diyecek? Toplantıda bulunan gurumuz ne diyecek?” dediler. İfritler böyle söylenirken, Kāvya geldi ve Bṛhaspati'nin Kāvya biçimine girmiş oturduğunu gördü. O zaman Kāvya kızdı ve “Tanrıların gurusu, buraya niçin geldin? Her zamanki gibi öğrencileri-mi kandırıyorsun” dedi, “aptallar beni tanımıyorlar, senin büyülmü ha-yal gücünle iyice şaşırmışlar. Bir brahminin başkasının öğrencilerini böyle aldatması doğru değil. Tanrıların dünyasına git ve orada kal, *dharma*'nı izlemiş olursun. Oğlun Kaça büyü bilgisini elde etmek iste-diğinde buraya gelip öğrencim olmuştu ve ifrit başları tarafından ke-silmişti. Buraya gelmen doğru değil” dedi.

Bu konuşmayı duyunca Bṛhaspati gülüp durdu. “Dünyada baş-

kasının malını taşıyan hırsızlar var” dedi, “ama böyle başkasının biçim ve gövdesini çalanı görmedim. İndra Vṛtra'yı kesince brahmin katli ortaya çıktı ve sen de sapkın materyalist öğretille bunu benimse-
din.²⁶ Seni tanıyorum: Sen Bṛhaspati'sin, tanrıların akıl hocası, Aṅgi-
ras'ın oğlu ve buraya benim biçimime girerek geldin. Bütün ifritler
görsün: Buraya Viṣṇu'nun tasarladığı dolaplarla sizi kandırmaya gel-
miş. Onu zincire vurun ve tuz okyanusuna atın.” Śukra “Bu cennette
yaşayan tanrılar evinin rahibi” diye yanıtladı, “ona kanan siz ifritler
yok olacaksınız. Bakın bana – ifritlerin efendisi, bu kötü şey sizi kan-
dırdı. Niçin beni terk ettiniz ve başkasını ev rahibiniz yaptınız? Bu
tanrıların gurusu, Aṅgiras'ın oğlu Bṛhaspati ve elbette sizi cennette
yaşayanların iyiliği için aldatıyor. Onu terk et, merhametli kral, çün-
kü o zaferi düşmanlarınızın tarafına taşıyacak.

“Efendim, uzun süre önce yola çıktım çünkü öğrencilerim tehli-
kedeydi ve ulu tanrı Saṁbhu suların ortasındaiken beni yuttu. Onun
midesinde yüz yıl geçirdim, sonra midesinden kamışı yoluyla çıktım
ve bundan sonra Śukra [“Tohum”] diye adlandırıldım. O zaman tanrı
bana bir lütufta bulundu, ‘Śukra, istediğin lütfu seç’ dedi ve ben de tan-
rılar tanrısından bir lütuf istedim, Pināka yayının taşıyıcısına: “Tan-
rıların efendisi, Śankara, aklımdaki amaçlarım ve öteki isteklerim se-
nin rahmetinle gerçek olsun’ dedim. O da ‘öyle olsun’ dedi ve beni size
yolladı. Ama bu arada,²⁷ bu öteki, Bṛhaspati, sizin ev rahibiniz ol-
muş. İfritlerin efendisi, kral, doğruyu söylüyorum; dikkat et.”

O zaman Bṛhaspati Prahlāda'ya: “Bunu tanrı, ifrit veya başka biri
olarak tanımıyorum, ey kral. Benim biçimime girip seni aldatmak için
buraya gelmiş” dedi. O zaman bütün ifritler “Bravo! Aferin! Gerçekte
kim olursa olsun, eskisi bizim ev rahibimiz olsun”²⁸ diye bağıldılar,
“yeni gelmiş olan öteki bizim için tören düzenlemesin. Gitsin.” O za-
man Kāvya öfkeyle bütün ifrit başlarına lanet okudu, “Beni terk etti-
ğinize göre, kısa süre içinde bütün varlığınıza yitirdiğinizi göreceğim,
yaşam soluğunuzu yitireceksiniz, sefil dilenciler.²⁹ Kısa zamanda bu
korkunç talihsizliği göreceksiniz” dedi. Bunu diyen Kāvya istediği in-
ziva ormanına gitti.

Śukra gidince, Bṛhaspati orada kaldı ve bir süre ifritleri korudu.
Ama uzun zaman geçince bütün ifritler bir araya geldiler ve “guru”la-

rına sordular: “Bize değersiz doğum döngüsü hakkında biraz bilgi bahşet de senin sayende, yeminini tuttuğun için, kurtuluşa erelim.” O zaman tanrıların gurusu “Bu, daha önce açıkladığım gibi, benim kendi düşüncem. Herkes uygun zamanı yakalasın ve arınsın, ben de size bilgiyi açıklayacağım ifritler ve size kurtuluş vereceğim. Vedaların bu kutsal yazısı, *Rg*, *Yacur* ve *Sāma Vedalar*’da bulunduğu gibi, ateşin rahmetiyle burada soluk alan yaratıklara sefaletten başka bir şey vermez. Atalara sunulan kurban ve adak bu dünyanın işleri için düşük kimseler tarafından verilmektedir. Vaiṣṇavas gelenekleri ve Rudra’yı izleyenlerin uygulamaları kötü *dharma*’lardır çünkü genel olarak karısı ile birlikte olan ve yaşam almaya karışanlara yerine getirilmektedir.³⁰

“Yarım kadın olan efendi Rudra³¹ hayaletler sürüsü ile çevrilmiş ve kemiklerle süslenmişken nasıl kurtuluşa erebilir?... İfritlerin efendisi, insanlar cinsel birleşmeyle nasıl cennete gidebilir? Arınmanın pislik ve külle yapıldığı yerde, nasıl arınma olabilir? Ey ifrit, sidik ve dışkı yayan kamış ve büzüğü arıtan bu dünyanın ne kadar sapkın olduğunu anla... Bir zamanlar, geçmişte, Soma Bṛhaspati’nin karısı Tārā’yı kaçırdı ve Budha ondan olma oğluydu³² ve guru Bṛhaspati onu gene kabul etti.³³ Bilge Gautama’nın karısı Ahalyā Śakra tarafından kaçırıldı,³⁴ bunun ne biçim *dharma* olduğunu görüyor musun? Evrende buna benzer bir rezalet daha görülüyor; böyle *dharma* olan bir yerde en yüce amaç olarak ne kabul edilebilir? Söyle bana, ey ifritlerin kralı, söyle, ben de dahasını söyleyeyim!” diye anlattı.

“Guru”larının en yüce amaç hakkında böyle daldan dala atladığını duyunca, istekleri kabardı ve varoluş okyanusuna bağlılıkları koptu. İfritler “Guru, hepimiz buradayken bizi kutsa, senin öğrettiklerinle bir daha yanlış yola sapmayacağız. Binlerce acı getiren yeniden doğum döngüsüne bağlılığımızdan tamamiyle kurtulduk; bizi saçımızdan çekip kuyudan çıkarır gibi yukarı kaldır guru. Sığınmak için hangi tanrıya gidelim? Ey brahminlerin en iyisi, soylu brahmin, sana doğan ilahiyatı bize de açıkla. Anımsayarak, oruç tutarak ve tefekkür ederek, tapınarak ve sunularda bulunarak, son güzellik elde edilir. Biz bağlılıktan kurtulduk ve bir daha aile yaşamının yük ve görevleriyle bağlanmayacağız” dediler. Kılık değiştirmiş “guru” ifritler içinde bo-

ğa gibi olanların bu seslenişini duyunca, “Yapılması gerekeni nasıl yapacağım? Onları cehennemde yaşayan kötülere nasıl dönüştüreceğim? Hile onları Vedaların sınırı dışına çıkarır ve üç katlı dünyada alay konusu yapar” diye düşündü.

[Önce çıplak (Cain olarak), sonra kırmızı elbiselerle (Budist olarak) iki kez ulu saptırıcı olarak ortaya çıkan Vişnu’yu çağırır ve ifritleri Cain ve Budist yapar.]³⁵

Sonra Bṛhaspati tanrılarının dünyasına gitti ve cennette yaşayanlara ifritlerin işinin bittiğini söyledi. Tanrılar Narmadā ırmağına gittiler ve orada ifritleri Prahlāda’sız³⁶ gördüler. Tanrılarının kralı neşelendi ve Namuçi ve bütün öteki ifritlere “İfrit krallar, daha önce üç katlı dünyanın egemenliği sizdeydi. Nasıl oldu da şimdi Vedalara karşı bir yemin verdiniz - ç plak, kel kafa dolaşıyor, dilenci taşı taşıyor, tavus tüyü yelpaze taşıyorsunuz?” dedi. Ifritler “Biz ifrit yapımızı terk ettik ve bilgelerin *dharmā*’sının yoluna girdik. Herkesin *dharmā*’sını artıracak yolu vaaz ediyoruz. Üç katlı dünyanın egemenliği senin olsun Śakra ve yoluna git” diye yanıtladılar. Lütuf verici bunu kabul etti ve üç katlı dünyaya döndü. Böylece bütün üstün ifritler tanrılarının gurusu tarafından kandırıldı ve Narmadā ırmağına gittiler. Ama Śakra onları aydınlatınca uykudan uyandılar ve bir kez daha acımasız yüreklerine üç katlı dünyayı ele geçirme isteği doğdu...

NOTLAR

1. Bkz. yukarıda 9. mitos.
2. *Ṛg Veda* 10.54.2'den alıntı.
3. Tuzlu toprak hayvancı toplumda değerlidir çünkü sığırların gereksinimini karşılar.
4. Süt için bkz. 22-23. ve 58. mitoslar; yağ için 5. mitos ve nektar için 13. mitos.
5. Ulu dağlardaki büyülu otlar karanlıkta parlar.
6. En yaşlı, *Cyeṣṭhā*, talihsizlik tanrıçasıdır.
7. Tanrıların doktoru.
8. Üstün göksel peri "Büyüleyici."
9. *Ṛg Veda*'da bile *Īndra*'nın "atmaca gibi" olduğu söylenmektedir (bkz. yukarıda 24. mitos).
10. Bkz. yukarıda 14. mitos ve 37. mitos.
11. Bkz. yukarıda 25. mitos.
12. Bkz. yukarıda 23. mitos.
13. Aynı biçimde, yeme ve kuşa dönüşme motiflerini birleştiren eski bir mitosta, ifrit *Triśiras* tanrıları kandırmak için onların rahibi olur (bkz. yukarıda 20. mitos).
14. Bkz. 22-23. mitoslar, 65. mitos ve 72. mitos. *Viṣṇu Mohinī*, *Īndra* dişi ateş kuşu olarak görünür.
15. Bkz. 18. mitos.
16. Yani, *Bṛhaspati*'nin oğlu onur kazanınca bu babasına da yansıyacaktır.
17. *Devayānī* ve *Kaça* gerçekte kızın itiraf edeceğinden daha yakınlar; *Śukra*, *Bṛghu*'nun oğlu ve o da *Aṅgīras* gibi *Pracāpati*'nin oğullarından biri, böylece *Devayānī* ve *Kaça*'nın büyük büyükbabaları ortak.
18. *Kaça* brahmin olduğundan, ama aynı zamanda ifritler onu öldürdükten sonra canlandığı için de iki kez doğmuştur.
19. Yaşamın üç temel amacına gönderme.
20. Bkz. yukarıda 24. mitos.
21. 36. mitos ile 69. mitostaki takılma ve 56. mitostaki doğru eylem yoluyla canlanma ile karşılaştırın.

22. Bkz. 67. mitos.
23. Bkz. 62. mitos.
24. Öykünün *Matsya Purāṇa*'daki bir başka anlatımına göre, ifritleri terk edip (bir çok ifritin de iltica ettiği gibi) tanrılara giden Śukra'nın kendisi; gerçi kısa sürede ifritlere dönüşür.
25. Bu, Brahmā'nın belirli güçlü bir ifrite, bazı dokunulmazlıklar kazanacağı yolunda söz vermeye zorlanmasını anlatıyor olabilir; Śukra da bunu Śiva'dan elde edecektir. Öteki metinde anlam farklıdır: "Brahmin Kāvya daha önce olanları anımsadı..."
26. Antik Hindistan'da en kötü kabul edilen sapkınlık burada Lokāyatikas denilen ama genelde, öğretilerinin atfedildiği Bṛhaspati'nin öğrencileri anlamında Bārhaspatyas olarak anılan materyalistlerdi. Böyle olunca, gerçek Bṛhaspati'nin Śukra'yı, kendisinin (Bṛhaspati) kurucusu olduğu öğretiyi öğretmekle suçlaması oldukça ironik.
27. Śukra, Śiva'nın çok zaman önce (Śiva'nın onu yuttuğu zaman) verdiği lütufla, yeni elde ettiği (Śukra duman yuttuğunda) lütfu karıştırıyor.
28. Yüz yıldır orada bulunan Bṛhaspati.
29. İfritle, yemekleri için dilenen Cain ve Budistler olacaklar.
30. Cainler, Budistler veya Materyalistler gibi Hindu olmayan sapkınlıklar için Hindu törenlerinde kadınların bulunması iffetsizlik demektir; hayvan kurbanı ise Cain ve Budistlerin yaşam almama emrine karşıdır. Bu ve izleyen görüşler geleneksel olarak çeşitli Hindu mezheplerinin uygulamalarının "sapkın" eleştirisini oluşturur.
31. Çift cinsliliğe gönderme; bkz. 68. mitos.
32. Budha ay hanedanının kralıdır, Gautama Buddha ile ilişkisi yoktur.
33. Bṛhaspati'nin karısı Tārā Soma'nın tecavüzüne uğrayınca, kendisinin de itiraf ettiği gibi, Soma'dan bir oğul doğurdu ama kocası Bṛhaspati ile birlikteliği sürdü. Gene, gerçek Bṛhaspati'nin, kılık değiştirmiş haliyle, öyküyü kendisini kötüleyecek biçimde anlatması ironiktir çünkü onurlu bir erkeğin karısını reddetmesi gerekecekti; Rāma'nın benzer koşullarda Sītā'yı reddetmesi gibi. Bkz. 56. mitos.

34. Bkz. yukarıda 28. mitos.
35. Bkz. yukarıda, 62. mitos.
36. Yalnızca erdemli ifrit Prahāda Bṛhaspati'nin sapkınlığına direnmişti.

EKLER

A

KISALTMALAR

- ASA *Association of Social Anthropologists*
ASS *Ānandāśrama Sanskrit Series*
BV *Bhāratīya Vidyā, Bombay*
Bib. Ind. *Bibliotheca Indica*
HJAS *Harvard Journal of Asiatic Studies*
HOS *Harvard Oriental Series*
IJ *Indo-Iranian Journal*
JAOS *Journal of the American Oriental Society*
JGJRI *Journal of the Ganganatha Jha Research Institute*
JOIB *Journal of the Oriental Institute of Baroda*
JRAS *Journal of the Royal Asiatic Society*
JRASB *Journal of the Royal Asiatic Society of Bengal*
RHR *Revue de l'histoire des religions*
SBE *Sacred Books of the East*
SBH *Sacred Books of the Hindus*
TITLV *Tijdschrift voor Indische Taal-, Land-, en Volkenkunde*
WZKS&O *Wiener Zeitschrift zur Kunde des Süd- und Ostasiens*
ZDMG *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft*

B

SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA

I. Hint Mitolojisiyle İlgili Sözlük ve Ansiklopediler

- Bhattacharji, Sukumari, *The Indian Theogony: A Comparative Study of Indian Mythology from the Vedas to the Purāṇas* (Cambridge, 1970).
- Daniélou, Alain, *Hindu Polytheism* (Londra, 1964).
- Dikshitar, V. R. R. , *The Purāṇa Index*, 3 cilt (Madras, 1955).
- Dowson, John, *A Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion*, 10. y. (Londra, 1961).
- Hopkins, Edward Washburn, *Epic Mythology* (Strasbourg, 1915, y. b. Wiesbaden, 1968).
- Macdonell, Arthur Anthony, *Vedic Mythology* (Strasbourg, 1897, y. b. Delhi, 1963).
- Sörensen, S. , *Index to the Names in the Mahābhārata* (Londra, 1904, y. b. Delhi, 1963).

II. Hint Mitos Toplamlarıyla İlgili Çözümleme ve “Yeniden Anlatımlar”

- Brown, W. Norman, ‘Mythology of India’, *Mythologies of the Ancient World*, y. S. N. Kramer (New York, 1961), 275-330. s.
- Coomaraswamy, Ananda K. ile Nivedita, Sister, *Myths of the Hindus and Buddhists* (Londra, 1913, y. b. New York, 1967).
- Dange, Sadashiv A., *Legends in the Mahābhārata* (Yeni Delhi, 1969).
- Fausbøll, Viggo, *Indian Mythology in Outline, According to the Mahābhārata* (Londra, 1903).
- Gonda, Jan, *Viṣṇuism and Śivaism* (Londra, 1970).
- Hariyappa, H. L., *Ṛgvedic Legends through the Ages* (Poona, 1953).
- Keith, Arthur Berriedale, *Indian Mythology: The Mythology of All Races*, y. L. H. Grey, VI. Cilt, I. Bölüm (Londra, 1917, y. b. 1964).

- Kennedy, Colonel Vans, *Researches into the Nature and Affinity of Ancient and Hindu Mythology* (Londra, 1831).
- Moor, Edward, *The Hindu Pantheon* (Londra, 1810, y. b. Delhi, 1968).
- Rao, T. A. Gopinatha, *Elements of Hindu Iconography*, 2 cilt, 4 bölüm (Madras, 1916, y. b. Delhi, 1968).
- Thomas, P., *Epics, Myths and Legends of India* (Bombay, 1958).
- Wilkins, W. J., *Hindu Mythology, Vedic and Purāṇic* (Londra, 1882, y. b. Londra, 1973).
- Zimmer, Heinrich, *Māya, der Indische Mythos* (Stuttgart, 1936).
- Zimmer, Heinrich, *Myths and Symbols in Indian Art and Civilization* (New York, 1946, y. b. New York, 1968).

III. Belirli Mitos Döngüleri Çözömlmeleri

- Şiva: Wendy Doniger O'Flaherty, *Asceticism and Eroticism in the Mythology of Śiva* (Oxford, 1973).
- Vişnu: Jan Gonda, *Aspects of Early Viṣṇuism* (Utrecht, 1954, y. b. Yeni Delhi, 1969).
- Kṛṣṇa: Walter Ruben, *Kṛṣṇa: Konkordanz und Kommentar der Motive seines Heldenlebens* (İstanbul, 1944).
- Tanrılar ile İblisler: Paul Hecker, *Prahlāda: Werden und Wandlungen einer Idealgestalt* (Wiesbaden, 1960).
- Hint-Avrupa mitolojisi: Georges Dumézil, *Les Dieux des Indo-Européens* (Paris, 1952); *Mitra-Varuṇa* (Paris, 1948).
- Veda mitolojisi: Boris L. Ogibenin, *Structure d'un Mythe Védique: Le Mythe Cosmogonique dans le Rgveda* (Lahey, 1973).

IV. Sanskritçe Metinlerin Yayım ve Çevirileri

Okuyucu, farklı yayım ve çevirilerde, aynı yapıttaki bölümlerle dizelerin farklı numaralandırıldığına, bazan alt bölümler için numara yerine Sanskritçe adlarının kullanıldığına dikkat etmelidir. Bu kaynakça, oylumlu yapıtların alt bölümlerinin en yaygın Sanskritçe başlıklarını içeriyor; kaynakça notlarında yeralan ikincil göndermeler, sözkonusu yapıtların ilk yayımlarına ya da (çevrilmiş yapıtların hepsinde) çeviriyedir.

A. R̥G VEDA İLE ATHARVA VEDA

R̥g Veda, Sāyaṇa'nın yorumu ile, 6 cilt (Londra, 1890-92).

Çeviriler: Almanca'ya: Karl Friedrich Geldner, 3 cilt, *HOS*, 33-5 (Cambridge, Massachusetts, 1951); Fransızca'ya: Louis Renou, *Études Védiques et Pāṇinéennes* (Paris, 1955-69); İngilizce'ye: Horace Hayman Wilson (Londra, 1866); R. T. H. Griffith (Benares, 1896).

Seçmeler (ve başka çeviriler): John Muir, *Original Sanskrit Texts*, 5 cilt (Londra, 1872, y. b. Amsterdam, 1967).

Atharva Veda, Sāyaṇa'nın yorumu ile (Bombay, 1895).

Çeviriler: Maurice Bloomfield, *SBE*, 42 (Oxford, 1897, y. b. Delhi, 1964); William Dwight Whitney, *HOS*, 7-8 (Cambridge, 1905).

B. BRĀHMAṆALAR İLE UPANİŞADLAR

Aitareya Brāhmaṇa, Sāyaṇa'nın yorumu ile, *Bib. Ind.* (Kalküta, 1896).

Çeviri: Arthur Berriedale Keith, *HOS*, 25 (Cambridge, 1920).

Śaunaka, *Bṛhaddevatā*, *HOS*, 5 (Cambridge, 1904).

Çeviri: Arthur Anthony Macdonell, *HOS*, 6 (Cambridge, 1904).

Gopatha Brāhmaṇa (Leiden, 1919).

Caiminīya [*Talavakara*] *Brāhmaṇa*, Sarasvatī-vihara Dizisi, 31 (Nagpur, 1954)

Çeviri: H. Oertel, *JAOS*, XVIII-XXVIII (1896-1906); (Almanca) W. Caland (Amsterdam, 1919).

Kauṣītaki Brāhmaṇa (Wiesbaden, 1968).

Çeviri: A. B. Ketih, *HOS*, 25 (Cambridge, 1920).

Maitrīyaṇī Saṃhitā, y. L. von Schroeder (1881; Wiesbaden, 1970).

Yāska, *Nirukta*, y. ve kısmen çev. Lakshman Sarup (Oxford, 1921).

Śatapatha Brāhmaṇa, Chowkhamba Sanskrit Dizisi, 96 (Benares, 1964).

Çeviri: Julius Eggeling, *SBE*, 12, 26, 41, 43, 44 (Oxford, 1882, y. b. Yeni Delhi, 1964).

Taittirīya Āraṇyaka, Sāyaṇa'nın yorumu ile, *Bib. Ind.* (Kalküta, 1872).

Taittirīya Brāhmaṇa, Sāyaṇa'nın yorumu ile, *Bib. Ind.* (Kalküta, 1859).

Taittirīya Saṃhitā, Madhava'nın yorumu ile, *Bib. Ind.* (Kalküta, 1860).

Çeviri: Arthur Berriedale Keith, *HOS*, 19 (Cambridge, 1914).

Tāṇḍya [Pañçaviṃśa] Mahābrāhmaṇa. Sāyaṇa'nın yorumu ile. *Bib. Ind.* (Kalkūta, 1869-74).

Çeviri: W. Caland, *Bib. Ind.* (Kalkūta, 1931).

Upaniṣadlar: *One Hundred and Eight Upanishads*, 4. y. (Bombay, 1913).

Çeviri: Robert Hume, *The Thirteen Principal Upanishads* (Oxford, 1921, y. b. Madras, 1958).

Vācasaneyi Samhitā (Berlin, 1952).

C. DESTANLAR

Mahābhārata, eleştirel y. (Poona, 1933-69); *Mahābhārata Nīlakaṇṭha*'nın yorumu ile (Bombay, 1862).

Çeviriler: Pr tap Chandra Roy, 11 cilt, 2. y. (Kalkūta, 1927-32); Manmatha Nath Dutt, 7 cilt (Kalkūta, 1895-1905); J. A. B. van Buitenen (Chicago, 1974-), 1-5. kitaplar.

Kitapların adları (Parvanlar): 1. Ādi, 2. Sabhā, 3. Vana (veya Āraṇyaka), 4. Virāṭa, 5. Udyoga, 6. Bhīṣma, 7. Droṇa, 8. Kaṇṇa, 9. Śalya, 10. Sauptika, 11. Strī, 12. Śānti, 13. Anuśāsana, 14. Āśvamedhika, 15. Āśramavāsika, 16. Mausala, 17. Mahāprasthānika, 18. Svargārohaṇa.

Vālmīki, *Rāmāyaṇa* (Baroda, 1960-75).

Çeviri: Hari Prasad Shastri, 3 cilt (Londra, 1962).

Kitapların adları (Kāṇḍalar): 1. Bāla, 2. Āyodhyā, 3. Āraṇya, 4. Kiṣkindhā, 5. Sundara, 6. Yuddha, 7. Uttara.

Rāmāyaṇa'nın Hindistan'daki en ünlü "çevirisi" Tulsī Dās'ın Hintçe şiiridir: *The Holy Lake of the Acts of Rāma, an English Translation of Tulsī Dās's Rāmacaritamānasa*, W. D. P. Hill (Londra, 1952, y. b. Bombay, 1971); Tulsī Dās'ın yapıtının bir başka çevirisi: S. N. Ghosal (Baroda, 1960). Vālmīki'nin *Rāmāyaṇa*'sının çok serbest bir "çevirisi" Aubrey Menen'in *Rāma Retold*'unda bulunabilir (Londra, 1954).

D. PURĀṆALAR

(Kaynakça notlarında ilk sözcüklerle anılmaktadır.)

Agni Purāṇa, ASS, 41 (Poona, 1957).

Çeviri: Manmatha Nath Dutt (Kalkūta, 1901; y. b. Varanasi, 1967).

Bhāgavata Purāṇa, Śrīdhara'nın yorumu ile (Bombay, 1832).

Çeviriler: İngilizce'ye: J. M. Sanyal (Kalküta, 1930-34); Ganesh Vasudeo Tagare, *Ancient Indian Tradition and Mythology*'de, y. J. L. Shastri (Delhi, 1976); A. C. Bhaktivedanta Swami Prabhupāda (Los Angeles, 1972); Fransızca'ya: Eugène Burnouf, 5 cilt (Paris, 1840-98).

Bhaviṣya Purāṇa (Bombay, 1959).

Brahmā Purāṇa (Kalküta, 1954).

Brahmāṇḍa Purāṇa (Delhi, 1973).

Brahmavaivarta Purāṇa, ASS, 102, 4 cilt (Poona, 1935).

Çeviri: Rajendra Nath Sen, *SBH*, 24, 2 cilt (Allahabad, 1919-22, y. b. New York, 1973).

Kitapların adları (Khaṇḍalar): 1. Brahma; 2. Prakṛti; 3. Gaṇapati, 4. Kṛṣṇacarma.

Brhaddharma Purāṇa, *Bib. Ind.* (Kalküta, 1888-97).

Rajendra Chandra Hazra'nın özeti *Studies in the Upapurāṇas* (Kalküta, 1958, 1963); I. Cilt: *Saura and Vaiṣṇava Upapurāṇas*; II. Cilt: *Śākta and Non-Sectarian Upapurāṇas*. Hazra ayrıca *Brhannārādīya*, *Devī*, *Devībhāgavata*, *Kālikā*, *Kalki*, *Mahābhāgavata*, *Narasimha*, *Sāmba*, *Viṣṇudharma* ve *Viṣṇudharmottara Purāṇa*'yı da özetler.

Brhannārādīya Purāṇa, *Bib. Ind.* (Kalküta, 1891).

Varāhamihira, *Brhatsamhitā*, *Bib. Ind.* (Kalküta, 1865).

Çeviri: H. Kern, *JRAS*, IV-VII (1870-75).

Devī Purāṇa (Kalküta, 1896).

Devībhāgavata Purāṇa (Benares, 1960).

Çeviri: Swami Vijnanananda, *SBH*, 26 (Allahabad, 1921-3, y. b. New York, 1973).

Garuḍa Purāṇa (Benares, 1969).

Çeviri: Manmatha Nath Dutt (Kalküta, 1908, y. b. Delhi, 1968).

Ayrıntılı çözümleme: N. Gangadharan, *Garuḍa Purāṇa, A Study* (Varanasi, 1972).

Harivaṃśa (Poona, 1969). yorumla (Bombay, 1927).

Çeviriler: İngilizce'ye: H. C. Das (Kalküta, 1897); M. N. Dutt (Kalküta, 1897); Fransızca'ya: Simon Alexandre Langlois (Londra, 1834-35).

Kālikā Purāṇa (Bombay, 1891).

Kalki Purāṇa (Kalkūta, 1873).

Kālidāsa, *Kumārasambhava* (Bombay, 1925).

Çeviri: M. R. Kale (Bombay, 1923, y. b. Delhi, 1967).

Kūrma Purāṇa (Varanasi, 1972).

Çeviri: y. A. S. Gupta (Varanasi, 1972).

Liṅga Purāṇa (Kalkūta, 1812).

Çeviri: J. L. Shastri (Delhi, 1973).

Mahābhāgavata Purāṇa (Bombay, 1913).

Mārkaṇḍeya Purāṇa, yorumla (Bombay, 1890); *Bib. Ind.*, 29 (Kalkūta, 1862).

Çeviri: Frederick Eden Pargiter, *Bib. Ind.*, 2 cilt (Kalkūta, 1888-1904, y. b. Delhi, 1969).

Matsya Purāṇa, ASS, 54 (Poona, 1907).

Çeviri: Oudh'lu Taluqdar, *SBH*, 17 (Allahabad, 1916-17, y. b. New York, 1973).

Ayrıntılı çözümleme: V. R. R. Dikshitar, *Matsya Purāṇa, A Study* (Madras, 1935); V. S. Agrawala, *Matsya Purāṇa, A Study* (Varanasi, 1963); S. G. Kantawala, *Cultural History from the Matsya Purāṇa* (Baroda, 1964).

Nārada Purāṇa, özet K. Damodaran Nambiar, *Purāṇa XV.2* (Temmuz 1973), 1-30. s.

Narasimha Purāṇa (Bombay, 1911).

Padma Purāṇa, ASS, 131 (Poona, 1893); *Padma Purāṇa* (Kalkūta, 1958).

Kitap adları (Khaṇḍalar): ASS yayımı: 1. Ādi, 2. Bhūmi, 3. Brahma, 4. Pātāla, 5. Sṛṣṭi, 6. Uttara. Kalkūta yayımı: 1. Sṛṣṭi, 2. Bhūmi, 3. Svarga, 4. Brahma, 5. Pātāla, 6. Uttara.

Kālidāsa, *Raghuvamśa*, y./çev. Gopal Raghunath Nandargikar (Benares, 1971).

Sāmba Purāṇa (Bombay, 1942).

Çözümleme: Heinrich von Stietencron, *Indische Sonnenpriester* (Wiesbaden, 1966).

Saura Purāṇa (Kalkūta, 1816).

Kısmen çev. ve çözümleme: Wilhelm Jahn, *Das Saurapurāṇam* (Strasbourg, 1908).

Śiva Purāṇa (Benares, 1964). Kitapların adları (Samhitās): 1. Vidyeshvara; 2. Rudra (i. Sṛṣṭi Khaṇḍa; ii. Satī Khaṇḍa; iii. Pārvatī Khaṇḍa; iv. Kumāra Khaṇḍa; v. Yuddha Khaṇḍa); 3. Śatarudra; 4. Koṭi-rudra; 5. Umā; 6. Kailāsa; 7. Vāyaviya (i. Pūrva Bhāga; ii. Uttara Bhāga).

Çeviri: J. L. Shastri, *Ancient Indian Tradition and Mythology*, I-IV (Delhi, 1970).

Śiva Purāṇa, yorumla. *C'manasamhitā, Dharmasamhitā, Vāyu Samhitā* (Bombay, 1884).

Skanda Purāṇa (Bombay, 1867).

Kitapların adları (Khaṇḍalar): 1. Maheśvara (i. Kedara, ii. Kaumārika, iii. Aruṇāçalamāhātmya), 2. Vaiṣṇava (i. Venkateçalamāhātmya, ii. Puruṣottamakṣetramāhātmya, iii. Badarikāśramamāhātmya, iv. Kārtikamāsa, v. Mārgaśīrṣa, vi. Bhāgavata, vii. Vaiśākhamāsa; viii. Āyodhyā), 3. Brāhma (i. Setumāhātmya, ii. Dharmāraṇya, iii. Brāhmottara), 4. Kāśī, 5. Avanti (i. Avantikṣetra, ii. Avantisthaçaturaśītiliṅga, iii. Revā), 6. Nāgara, 7. Prabhāsa (i. Prabhāsakṣetra, ii. Vastrāpathakṣetra, iii. Arbuda, iv. Dvārakā).

Skanda Purāṇa (Kalkūta, 1959).

Skandā Purāṇa, Kedāra Khaṇḍa (Bombay, 1910).

Vāmana Purāṇa (Varanasi, 1968).

Çeviri: Anand Swarup Gupta (Varanasi, 1968).

Çözümleme: V. S. Agrawala, *Vāmana Purāṇa, A Study* (Benares, 1964).

Varāha Purāṇa, Bib. Ind., 110 (Kalkūta, 1893).

Vāyu Purāṇa (Bombay, 1897); *Bib. Ind.* (Kalkūta, 1880); ASS, 49 (Poona, 1860).

Çözümleme: V. R. R. Dikshitar, *Some Aspects of the Vāyu Purāṇa* (Madras, 1933); D. R. Patil, *Cultural History from the Vāyu Purāṇa* (Poona, 1946).

Viṣṇu Purāṇa, Śrīdhara'nın yorumuyla (Kalkūta, 1972).

Çeviri: Horace Hayman Wilson, 3. y. (Londra, 1840, y. b. Kalkūta, 1961).

Viṣṇudharma Purāṇa. Bkz. Julius Eggeling, *India Office Catalogue*, VI, 1308-9. s.; Ely. No. 3604.

Viṣṇudharmottara Purāṇa (Bombay, Venkateśvara Steam Press, tarihsiz).

C

KAYNAKÇA NOTLARI

Giriş Notları

1. Krş. Xavier S. Thani Nayagam, *A Reference Guide to Tamil Studies* (Kuala Lumpur, 1966). Örnek olarak *The Śilappadikaram*, çev. V. R. Ramachandra Dikshitar (Madras, Oxford, 1939) veya Alain Daniélou (New York, 1962); R. Dessigane, P. Z. Pattabiramin ve Jean Filliozat, *La légende des jeux de Çiva a Madurai* (Pondichéry, 1960); *Les légendes Çivaites de Kāñçipuram* (Pondichéry, 1964); R. Dessigane ve P. Z. Pattabiramin, *La légende de Skanda selon le Kandapurānam Tamoul et l'iconographie* (Pondichéry, 1967); C. Jesudasan ve Hepzibah Jesudasan, *A History of Tamil Literature* (Kalküta, 1961); V. Kanagasabhai, *The Great Twin Epics of Tamil* (Madras, 1956); George Uglow Pope, *Manimekalai* (Madras, 1911); William Taylor, *Oriental Historical Manuscripts* (Madras, 1835). Ayrıca bir çok Tamil mitosu için: Wilber Theodore Elmore, *Dravidian Gods in Modern Hinduism* (Nebraska, 1915); Gustav Oppert, *On the Original Inhabitants of Bharatavarsha or India* (Londra, 1893); Henry Whitehead, *Village Gods of South India* (Oxford, 1921); Bartholomaeus Ziegenbalg, *Genealogy of the South Indian Gods* (Amsterdam, 1717, y. b. Madras, 1869).
2. Hint aşiret tanrıları konusunda en zengin kaynak Verrier Elwin'in yapıtlarıdır. Özellikle bkz. *Folk-Tales of Mahakoshal* (Oxford, 1944), *Myths of Middle India* (Oxford, 1949) ve *Tribal Myths of Orissa* (Oxford, 1954). Ayrıca bkz. Lal Behari Day, *Folk-Tales of Bengal* (Londra, 1883); Christoph von Furer-Haimendorf, *The Aboriginal Tribes of Hyderabad* (Londra, 1943 ve 1948); Olivier Herrenschmidt, *Le Cycle de Lingal* (Paris, 1966); C. H. Tawney ve N. M. Penzer, *The Ocean of Story*, 10 cilt (Londra, 1924-8); R. C. Temple, *The Legends of the Punjab*, 3 cilt (Bombay ve Londra, 1884-1901).

(Londra, 1968); *Myth and Reality* (Londra, 1964); G. S. Kirk, *Myth: Its Meaning and Function in Ancient and Other Cultures* (Cambridge ve Berkeley, 1970); John Middleton (y.), *Myth and Cosmos, Readings in Mythology and Symbolism* (New York, 1967); Henry A. Murray (y.) *Myth and Mythmaking* (New York, 1960); Thomas A. Sebeok (y.), *Myth, A Symposium* (Bloomington, Indiana, 1958); Alan W. Watts (y.), *Patterns of Myth*, 3 cilt (New York, 1963). Mitolojinin kuttören açısından değerlendirilmesi için bkz. J. G. Frazer, *The Golden Bough*, 13 cilt (Londra, 1915; *Altın Dal*, seçmeler, 2 cilt, çev. Mehmet H. Doğan, İstanbul, Payel, 1991-1992); Jane Ellen Harrison, *Prolegomena to the Study of Greek Religion* (Cambridge, 1908); *Themis* (Cambridge, 1912); *Epilegomena* (Cambridge, 1921); *Mythology* (Londra, 1924); son üçü New York'ta 1962-3'te y. b. ve Lord Raglan, *The Hero* (Londra, 1936); *The Origins of Religion* (Londra, 1949). Mitosa psikanalitik yaklaşım için bkz. C. G. Jung, *Symbols of Transformation* (Princeton ve Londra, 1967); *The Archetypes of the Collective Unconscious* (Zürich, 1954, y. b. *Four Archetypes*, Londra, 1972 ve *Essays on a Science of Mythology*, Princeton, 1969); Paul Radin, *The Trickster* (C. G. Jung ve C. Kérenyi'nin ekiyle, Londra, 1956); Otto Rank, *The Myth of the Birth of the Hero* (New York, 1914; y. b. 1959). Yapısalcı okul için bkz. Edmund Leach (y.), *The Structural Study of Myth and Totemism* (ASA İncelemeleri 5. Londra, 1967); *Genesis as Myth and Other Essays* (Londra, 1969); Claude Lévi-Strauss, *Mythologiques (Introduction to a Science of Mythology)*: I. *The Raw and the Cooked* (Paris, 1964; Londra, 1979); II. *From Honey to Ashes* (Paris, 1966; Londra, 1973); III. *L'Origine des manières de table* (Paris, 1968); Pierre Maranda (y.), *Mythology* (Harmondsworth, 1972); Pierre ve E. K. Köngäs Maranda (y.), *Structural Analysis of Oral Tradition* (Pennsylvania Üniversitesi, 1971); Vladimir Propp, *Masalın Biçimbilimi*, çev. M. Rifat, S. Rifat (İstanbul, BFS, 1985).

9. Görsel malzeme, okuyucuya, Hint tanrılarını gerçek ortamlarında görmeleri için yardımcı olarak mitosları canlandırmalarına katkıda bulunabilir. Mitosların heykel ve resim olarak canlandırılmala-

3. J. N. Farquhar, *An Outline of the Religious Literature of India* (Oxford, 1920, y. b. Delhi, 1967); Ján Gonda, *Die Religionen Indiens*, II. Cilt, *Der jüngere Hinduismus* (Stuttgart, 1963); Fransızca çev., *L'Hindouisme récent* (Paris, 1965); Rajendra Chandra Hazra, *Studies in the Purāṇic Records on Hindu Rites and Customs* (Dakka Üniversitesi, 1948); *Studies in the Upapurāṇas* (Kalküta Üniversitesi, I. Cilt. 1958, II. Cilt. 1963); Willibald Kiefel, *Das Purāṇa Pañcalakṣaṇa* (Bonn, 1927), *Das Purāṇa vom Weltgebäude* (Bonn, 1954); Frederick Eden Pargiter, *Ancient Indian Historical Tradition* (Oxford, 1922, y. b. Delhi, 1962); *The Purāṇa Text of the Dynasties of the Kali Age* (Oxford, 1913, y. b. Varanasi, 1962); A. D. Pusalker, *Studies in the Epics and Purāṇas of India* (Bombay, 1955); Moriz Winternitz, *A History of Indian Literature*, I. Cilt, 2. Bölüm, *Epics and Purāṇas*, çev. S. Ketkar (Kalküta Üniversitesi, 1963).
4. *Aitareya Brāhmaṇa* 7.13-19; *Rāmāyaṇa* 1.61-2; *Bhāgavata Purāṇa* 9.7.
5. *Mahābhārata* 1.75-91; *Bhāgavata Purāṇa* 9.18-19; *Matsya Purāṇa* 24-42; *Padma Purāṇa* 2.72-84; *Viṣṇu Purāṇa* 4-9.
6. *Bhāgavata* 9.8; *Brahma* 8 ve 78; *Brahmāṇḍa* 2. 3.46-53; *Brhad-dharma* 2.52; *Brhannāradiya* 6-7; *Līṅga* 1.66; *Mahābhārata* 3.104; *Rāmāyaṇa* 1.38-44; *Śiva* 5.38; *Skanda*, *Kedāra Khaṇḍa* 29; *Vāyu* 2.26; *Viṣṇu* 4.4; *Viṣṇudharmottara* 1.18.
7. *Alambusā Cātaka* 523; *Nalinikā Cātaka* 526; *Mahābhārata* 3.110-13; *Rāmāyaṇa* 1.8-10; *Padma Purāṇa*, *Pātala Khaṇḍa* 13; *Avadā-nakalpalatā* 65.
8. Genel olarak mitolojinin anlamı ve yapısı hakkında çalışmalar için bkz. Mary Barnard, *The Mythmakers* (Athens, Ohio, 1966); Joseph Campbell, *Taurun Maskeleri*, çev. Kudret Emiroğlu, 4 Cilt (Ankara, İmge, 1992-94); Mary Douglas, *Purity and Danger* (Londra, 1966); *Natural Symbols* (Londra, 1970; Harmondsworth, 1973); Mircea Eliade, *Ebedi Dönüş Mitosu* (Ankara, İmge, 1994); *Kutsal ve Dindışı*, çev. M. A. Kılıçbay (Ankara, Gece, 1991); *İmgeler Simgeler*, çev. M. A. Kılıçbay (Ankara, Gece, 1992); *The Two and the One* (Londra, 1965); *Myths, Dreams and Mysteries*

- rı kaynakçada belirtilen bir çok yayımda yer almaktadır (özellikle Keith, Moor, Rao, Wilkins ve Zimmer'in kitapları). Ayrıca bkz. Shakti M. Gupta, *From Daityas to Devatas in Hindu Mythology* (Delhi, 1973); Veronica Ions, *Indian Mythology* (Londra, 1967) ve J. Hackin (y.), *Asiatic Mythology* (Londra, 1963), s. 100-146.
10. Claude Lévi-Strauss, *Structural Anthropology* (New York, 1963); s. 210.

Metin Notları

Her mitosun özgün Sanskritçe kaynağı önce, mitosun öteki anlatımları alfabe sırasıyla dört grup halinde verilmiştir: Veda, Brāhmaṇa, Deśtan (varsa) ve Purāṇa metni. İngilizce çevirisi bulunan metinlerin başında * işareti vardır ve ikincil anlatımlar için göndermeler çevirilere yapılmıştır. *Mahābhārata* için göndermeler önce eleştirel yayıma, sonra Roy'un çevirisinedir (parantez içinde). Bu listeler tüm yayımları kapsamasa da daha fazla araştırma için yol göstericidir. Bazı mitoslar için Sanskritçe kaynaktan sonra yorumlar ve tartışmalar belirtilmiştir; okuyucu başka bir çok çevirmenin notlarının da yararlı olabileceğini unutmamalıdır.

1. Fücür: Baba kızıyla ilişki kuruyor

**Rg Veda* 10.61.5-7; 1.71.5; 1.71.8; 1.164.33.

Karşılaştırma: **Rg Veda* 3.31.1; 10.61.7; **Atharva Veda* 10.10.16;

**Aitareya Brāhmaṇa* 13.9-10; **Bṛhaddevatā* 4.110-11; *Maitrāyaṇī Saṃhitā* 4.2.12; *Taittirīya Saṃhitā* 3.4; 10.3; **Tāṇḍya Mahābrāhmaṇa* 8.2.10; **Bhāgavata* 3.13; *Brahmaṇḍa* 2.3.1; **Brahma-vaivarta* 1.4, 4.31-5; *Kālikā* 1.3; *Mahābhāgavata* 21; **Mārkaṇḍeya* 50; **Matsya* 3-4; **Śiva* 2.2.2-4.

Tartışmalar: Sadashiv A. Dange, "Prajāpati and his Daughter," *Purāṇa*, V, 1 (Ocak, 1963), s. 39-46; Friedrich Max Müller, *A History of Ancient Sanskrit Literature* (Londra, 1859), s. 529 vd.; Muir, IV, 45 vd.; R. Panikkar, "The Myth of Incest as a Symbol for Redemption in Vedic India," R. J. Zwi Verblowsky ve C. J. Blee-

ker (y.), *Types of Redemption*, Studies in the History of Religion, C. 18 (Leiden, 1970), s. 130 vd.; O'Flaherty, *Asceticism and Eroticism in the Mythology of Śiva* (1973), s. 114-23, 136-41. Ayrıca bkz. Edmund R. Leach, "Genesis as Myth," Edmund R. Leach, *Genesis as Myth and Other Essays* (Londra, 1969); Philip Spratt, *Hindu Culture and Personality, a Psycho-Analytic Study* (Bombay, 1966), s. 105-12, 229, 260; A. K. Ramanujan, "The Indian Oedipus," Aravinda Podder (y.), *Indian Literature* (Indian Institute of Advanced Studies, Simla, 1972), s. 127-37.

2. Parçalanma: İlk insan kurban ediliyor

**Rg Veda* 10.90.1-16.

Karşılaştırma: **Rg Veda* 1.162.3; **Bṛhadāraṇyaka Upaniṣad* 1.4.11 vd.; **Maṇu* 1.8.12, 31-41; **Śatapatha Brāhmaṇa* 2.1.4.11; 14.4.2.23; *Taittirīya Brāhmaṇa* 3.12.9.2; **Taittirīya Saṃhitā* 4.3.10.1; 7.1.1.4; *Vācasaneyi Saṃhitā* 14.28 vd.; 31.1-16; **Bhāgavata* 2.5; **Brahmavaivarta* 1.5, 8.

Tartışmalar: W. Norman Brown, "The Sources and Nature of Puruṣa in the Puruṣasūkta," *JAOS*, LI (1931), s. 108-18; Gonda (1963), I, 173 (kaynakçayla birlikte); (1969), s. 25-8; W. Kirfel, "Der Aśvamedha und der Puruṣamedha," *Festschrift - W. Schubring* (Hamburg, 1951), s. 39 vd.; Muir, I, 7-24; II, 454; IV, 3-62; V, 367; Paul Mus, "Du nouveau sur *Rg Veda* X.90," *Indological Studies in Honor of W. Norman Brown* (AOS 47), s. 165-8; N. J. Shende, *The Puruṣa-sūkta in the Vedic Literature* (Poona, 1965).

3. Pracāpati fücür işliyor ve Rudra doğuyor

**Aitareya Brāhmaṇa* 3.33-4.

Karşılaştırma: aşağıda 34. mitos için belirtilen anlatımlar.

Tartışmalar: F. D. K. Bosch, *The Golden Germ* (S-Gravenhage, 1960); Sylvain Lévi, *La Doctrine du sacrifice dans les Brāhmaṇas* (Paris, 1966); Herman Lommel, *Altbrahmanische Legenden* (Zürich, 1964); Bal Gangadhar Tilak, *Orion, or Researches into Antiquity of the Vedas* (Poona, 1916); Jean Varenne, *Mythes et légendes extraits des Brāhmaṇa* (Paris, 1967). Astrolojik simgeler için bkz. aşağıda 34. mitosun tartışmaları.

4. *Pracāpati ile oğulları yaratıyor, Rudra doğuyor*

**Kauṣītaki Brāhmaṇa* 6.1-2 (devamı 6.3-9).

5. *Ateşteki adak: Pracāpati Agni'yi yaratarak ona kurban oluyor*

**Śatapatha Brāhmaṇa* 2.2.4.1-8a.

Karşılaştırma: **Śatapatha Brāhmaṇa* 2.5.1; 3.9.11; 10.4.2.2; 10.4.4.1; *Taittirīya Brāhmaṇa* 1.1.10.1; 1.2.6.1; 1.6.2.1; 1.6.4.1; 2.36.1; 2.7.9.1; 3.10.9.1; *Taittirīya Upaniṣad* 3.7-10; **Tāṇḍya Mahābrāhmaṇa* 6.7.19; 8.8.14; *Brahmaṇḍa* 1.2.2; **Bṛuhuvāivarta* 1.4; 4.131; **Liṅga* 1.6; *Varāha* 18.

Tartışma: O'Flaherty (1973), s. 277-83.

6. *Fücur, adak ve parçalanma: Brahmā fücur işliyor*

**Bṛhadāranyaka Upaniṣad* 1.4.1-6.

Karşılaştırma: **Śatapatha Brāhmaṇa* 7.5.2.6; 14.4.2.1; **Taittirīya Āraṇyaka* 1.23.1-9; *Taittirīya Brāhmaṇa* 2.2.9.1 vd.

7. *Brahmā ile kıskanç tanrılar kötü kadınları yaratıyor*

**Mahābhārata* 13.40.3-10 (Roy 13.50).

Karşılaştırma: **Mahābhārata* 12.200.34-40 (Roy 12.207); **Liṅga* 2.6; **Mārkaṇḍeya* 46.1-35.

Tartışma: Wendy Doniger O'Flaherty, "The Origin of Heresy in Indian Mythology," *History of Religion*, 10, 4 (Mayıs 1971), s. 271-333.

8. *Brahmā ölümü yaratıyor*

**Mahābhārata* 12.248.13-21; 12.249.1-22; 12.250.1-37a; 41 ve 12.250.9'dan sonraki satır (Roy 12.256-8).

Karşılaştırma: (hemen hemen aynı) **Mahābhārata* 7, ek I, no 8, 35-249. satırlar (Roy 7.52-5). Ayrıca: **Mahābhārata* 1.189.1-9 (Roy 1.199); 3, ek I, no 16, 70-126. satırlar (Roy 3.141); 13.1.10-73; **Śatapatha Brāhmaṇa* 10.4.3.3-9; **Caiminīya Brāhmaṇa* 2.69-70; *Brahma* 116.1-21; *Bṛhaddharma* 3.12.48-60; **Matsya* 3; *Skanda* 1.1.28; Śiva ile Brahmā'nın ölüm iktidarı için yarışması: **Mahābhārata* 12.122.14-29 (Roy 12.121); **Bhāgavata* 3.12; *Brah-*

māṇḍa 2.3.9-10; **Kūrma* 1.10; **Liṅga* 1.6.10-22; 1.70.300-42; **Matsya* 4; *Saura* 23; 25; **Śiva* 2.1.15; 7.1.12-17; *Skanda* 7.2.9.5-17; *Varāha* 73; *Vāyu* 1.10; Śiva Ölümü ele geçiriyor: *Padma* 6.236; *Skanda* 1.1.32; 5.3.122; *Kedāra Khaṇḍa* 151; *Viṣṇudharmottara* 1.236 vd.; Krş. Rao, II, 1, 156-64.

Tartışmalar: Sadashiv Ambadas Dange, *Legends in the Mahābhārata* (Delhi, 1969) s. 306-10; J. Bruce Long, "Death as a Necessity and a Gift in Hindu Mythology," Frank E. Reynolds ve Earle H. Waugh (y.), *Religious Encounters with Death* (Pennsylvania State University Press, 1977), s. 73-96; krş. Hopkins, s. 189-202; O'Flaherty, "The Origin of Heresy," s. 303 vd.

9. Kozmik yaratılış: Brahmi kendii gövdesinden iyiyi ve kötüyü yaratıyor

**Viṣṇu Purāṇa* 1.5.26-48, 59-65.

Karşılaştırma: **Śatapatha Brāhmaṇa* 6.1.1.1-15; 6.1.1.1-13; 11.1.6.1.-11; **Chāndogya Upaniṣad* 8.7-11; **Mahābhārata* 1.60; 12.160 (Roy 1.66; 12.167); **Bhāgavata* 2.5-6; 3.12; 3.20; *Brahma* 2; *Brahmāṇḍa* 1.2.8-9; **Brahmavaivarta* 1.5.8; *Bṛhaddharma* 3.12.1-50; **Garuḍa* 4; *Kalki* 1.1.14-19; **Kūrma* 1.8; **Liṅga* 1.41; **Mārkaṇḍeya* 50-51; *Padma* 5.3; 5.6; 62:60; *Vāyu* 2.16; *Viṣṇudharma* 25.

Tartışmalar: Muir, I, 24-106; 114-22; 155-8; O'Flaherty, "The Origin of Heresy," s. 287-306.

10. Nārada Dakṣa'nın oğullarını lanetliyor

Vāyu 65.121-9; 146-59; 161-2.

Karşılaştırma: **Mahābhārata* 1.70 (Roy 1.75); **Bhāgavata* 6.5; *Brahma* 3; *Brahmāṇḍa* 2.3.2; **Garuḍa* 6; **Matsya* 5; 208; *Narasimha* 5; **Śiva* 2.2.13; **Viṣṇu* 1.15; 5.1; 5.15; *Viṣṇudharmottara* 1.110.

Tartışma: O'Flaherty (1973), s. 74-6.

11. Brahmi Nārada'yu lanet okuyor

**Brahmavaivarta* 1.8.1-30a, 37-53; 62-8.

Karşılaştırma: **Brahmavaivarta* 1.8-9, 13-21, 23-4; **Devībhāgavata* 6.26-9.

Tartışmalar: Muir, IV, vi; O'Flaherty (1973), s. 70-74; Philip Spratt, *Hindu Culture and Personality* (Bombay, 1966), s. 105-12; 229, 260.

12. *Brahmā'nın düşüşü: Anasūyā'ya tecavüz etmek istiyor
ve lanetleniyor*

Bhavişya 3.4.17.67-78.

Karşılaştırma: **Mārkaṇḍeya* 16-17; *Padma* 5.17; 5.29; **Śiva* 2.5; *Skanda* 6.192-3; 7.1.165; Ayrıca Rao, I, 1, 251-6 ve Whitehead, s. 115.

Tartışma: O'Flaherty (1973), s. 226-7.

13. *Indra, Tvaṣṭr'nin içkisini Aśvinlere gösteren
Dadhyañç'ın başını kesiyor*

**Rg Veda* 1.117.22; **Śatapatha Brāhmaṇa* 14.1.1.18-24.

Karşılaştırma: **Rg Veda* 4.18; **Caiminīya Brāhmaṇa* 3.64; **Bhāga-vata* 6.9-11; *Bhavişya* 1.19; **Bṛhaddevatā* 3.15-25; **Devībhāga-vata* 1.5; 7.7. Indra Aśvin ve Çyavana'ya karşı: **Mahābhārata* (Roy 1.3; 3.124-5; 12.343; 13.161). Aśvinlerin Vişṇu'nun at başını alması: **Tāṇḍya Mahābrāhmaṇa* 7.5.6; **Śatapatha Brāhmaṇa* 4.1.5.18; 14.1.1.1-15; **Taittirīya Āraṇyaka* 5.1.1-7; **Devībhāga-vata* 1.5.

Tartışmalar: A. K. Coomaraswamy, "Sir Gawain and the Green Knight: Indra and Namuci," *Speculum* XIX (1944), s. 104-25; Georges Dumézil, "Mitra-Varuṇa, Indra, les Nāsatyā," *Studia Linguistica*, I (Paris, 1947), 121-9; Muir, IV, 99-108, V, 77-139; H. Oertel, "Indra in the Guise of a Woman," *JAOS*, XXVI (1904), s. 176-90; "Indra in the Guise of a Monkey Disturbs the Sacrifice," *JAOS*, XXVII (1905), s. 192-6; O'Flaherty (1973), s. 85-90. Dadhyañç için: F. D. K. Bosch, "The God with the Horse's Head," *Selected Studies in Indonesian Archaeology* (La Hey, 1961); R. H. van Gulik, *Hayagrīva* (Utrecht, 1935); P. C. Dumont, *L'Aśvamedha* (Paris, 1927); J. C. Heesterman, "The Case of the Severed Head," *WZKS&O* (1967), s. 22-43. At biçiminde Vişṇu için: Gonda (1963), 147-9. 167-71 ve Rao, I, 1, 260-61.

14. Indra Dadhyañç'ın keniklerinden silah yapıyor

**Rg Veda* 1.84.13-15; **Bṛhaddevatā* 3.22-4; Sāyaṇa'nın *Rg Veda* üstüne yorumu 1.84.13; 1.84.15.

Karşılaştırma: **Mahābhārata* 3.100-101; 12.329 (Roy 12.343); Roy 9.51; **Bhāgavata* 6.10; Brahmā 110; **Liṅga* 1.35-6; *Padma* 5.19; 6.148.27 vd.; *Skanda* 1.1.16; 7.1.31-5; 7.1.65-6; 6.8.

Tartışmalar: Friedrich Max Müller, *Contributions to the Science of Mythology* (Londra, 1897), s. 743-72; Muir, V, 234-57; W. D. O'Flaherty, "The Submarine Mare in the Mythology of Śiva," *JRAS* (1971), I, s. 19-23.

15. Aşvinler, Yama ile Yamī, ve Manu doğuyor

Yaska, *Nirukta*, 12.10 (*Rg Veda* üstüne yorum 10.17.1-2).

Karşılaştırma: *Kāthaka Brāhmaṇa* 2.30.1; **Śatapatha Brāhmaṇa* 1.1.4.14; *Taittirīya Brāhmaṇa* 1.1.4.4; 1.1.9.10; 3.2.5.9; **Taittirīya Saṃhitā* 2.6.7.1; 6.5.6.1; 6.6.6.1; **Manu* 1.59-64; 79-80; **Devībhāgavata* 6.19-20.

Tartışmalar: Muir, I, 38 vd.; 161-81, 186 vd.

16. Tvaṣṭr Triśiras ile Saranyū'yu doğurtuyor

**Śaunaka, Bṛhaddevatā* 6.162-3; 7.1-6.

17. Tvaṣṭr kızı Saranyū'yu Vivasvat'a veriyor

**Rg Veda* 10.17.1-2.

Tartışma: Maurice Bloomfield, "The Marriage of Saranyū," *JAOS*, XV (1893), s. 173-88.

18. Yama Yamī'yi reddediyor

Rg Veda 10.10.1-14.

Karşılaştırma: **Atharva Veda* 18.1.1-16; **Caiminīya Brāhmaṇa* 1.53; *Mait. Sam.* 1.5.12; **Taittirīya Saṃhitā* 3.3.8; **Tāṇḍya Mahābrāhmaṇa* 11.10.21-2; *Narasimha* 13.

Tartışmalar: K. Geldner, "Yama und Yamī," *Festgabe Albrecht Weber* (Leipzig, 1896), s. 18-22; R. Goldman, "Mortal Man and Immortal Woman: An Interpretation of Three Ākhyāna Hymns of the

Rg Veda," *JOIB*, XVIII, 4 (Haziran 1969), s. 273-303; Ulrich Schneider, "Yama und Yamī," *IJJ*, X (1967), s. 1-32.

19. Yama ölülerin kralı oluyor

**Mārkaṇḍeya* 102.1.3-40; 105.1-20.

Karşılaştırma: **Mahābhārata* 1.60; *Bhaviṣya* 1.79; *Brahma* 6; 32; 89; *Brahmāṇḍa* 2.3.59-60; **Harivaṃśa* 1.9.1; **Mārkaṇḍeya* 77-80; **Matsya* 11. *Pudma* 5.8; *Sāmba* 10-15; **Śiva* 5.35; *Dharmasaṃhitā* 11.53-66; *Skanda* 3.2.8; 3.2.13; 4.1.17; 5.1.53; 7.1.11-13; 7.1.146; *Varāha* 20; 26; *Vāyu* 2.3; 2.23; **Viṣṇu* 3.2; *Viṣṇudharmottara* 1.106.

Tartışmalar: Georges Dumézil, *Mythe et épopée* (Paris, 1971), II, 243-99; Friedrich Max Müller, *Contributions*, II, 558-612; 810-17; Muir, V, 284-335; O'Flaherty, "The Submarine Mare," s. 15-17; Heinrich von Stietencron, *Garigā und Yamunā* (Wiesbaden, 1972), s. 70-79; Alex Wayman, "Studies in Yama and Māra," *IJJ*, III (1959), s. 44-73 ve 112-31.

20. Indra Trisiras'ın başını kesiyor

**Śaunaka, Brhaddevatā* 6. 149-53.

Karşılaştırma: **Śatapatha Brāhmaṇa* 3.8.3.11; **Taittirīya Saṃhitā* 2.5.1.

Tartışma: Georges Dumézil, "Deux Traits du Monstre Tricéphale Indo-Iranien," *RHR*, 120 (1939), s. 5-20.

21. Trita Āptya ile Indra Trisiras'ın başını kesiyor

**Rg Veda* 10.8.8-9.

Karşılaştırma: *Maitrāyaṇī Saṃhitā* 4.1.9; **Śatapatha Brāhmaṇa* 1.2. 3; *Taittirīya Brāhmaṇa* 3.2.8.9-12; **Atharva Veda* 6.112-13.

Tartışmalar: Maurice Bloomfield, "Trita, the Scapegoat of the Gods," *American Journal of Philology*, 17 (1896), s. 430-37; Georges Dumézil, *The Destiny of the Warrior* (Paris, 1969, çev. Alf Hiltebeitel, Chicago, 1970), s. 12-28; K. Rönnow, *Trita Āptya* (Uppsala, 1927).

22. Saramā Pañilerin sütünü içiyor

*Śaunaka, *Bṛhaddevatā* 8. 24-36a.

Karşılaştırma: **Caiminīya Brāhmaṇa* 2.438-40; *Kāthaka* 27.9; *Maitrāyaṇī Saṃhitā* 4.6.4; Yāska, *Nirukta* 11.24-5; *Taittirīya Āraṇyaka* 1.10; *Taittirīya Brāhmaṇa* 2.5.8.10; *Vācasaneṃyī Saṃhitā* 33.59.

Tartışmalar: H. L. Hariyappa, *Ṛg Vedic Legends through the Ages* (Poona, 1953), s. 148-70; Boris Ogibenin, *Structure d'un mythe védique* (La Haye, 1973); J. Przyluski, "Les Aśvin et la Grande Déesse," *HJAS*, I, 1(1936), s. 129-35; A. Venkatasubbi, "On Indra's Winning of Cows and Waters," *ZDMG*, 115, 1(1965), s. 120-35.

23. Saramā Pañilerle konuşuyor

**Ṛg Veda* 10.108.1-11.

Karşılaştırma: **Ṛg Veda* 1.62.3, 1.72.8, 3.31.6; 5.45.7-8; **Bhāgavata* 5.24.30; *Brahma* 131; *Varaha* 16.

Tartışma: Theodor Aufrecht, "Sarama's Botschaft," *ZDMG*, XIII (1859), s. 493-9; Maurice Bloomfield, "The Two Dogs of Yama," *JAOS*, XV (1893), s. 163-72.

24. Indra Vṛtra'yı kesiyor ve suları kurtarıyor

**Ṛg Veda* 1.32.1-15.

Karşılaştırma: **Ṛg Veda* 10.124.1-9.

Tartışmalar: Emile Benveniste ve Louis Renou, *Vṛtra et Verethraghna* (Paris, 1934); W. Norman Brown, "The Ṛgvedic Equivalent for Hell," *JAOS* LXI (1941), s. 76-80; "The Creation Myth of the Ṛg Veda," *JAOS* LXII (1942), s. 85-98; "Theories of Creation in the Ṛg Veda," *JAOS* LXXXV, 1 (1965), s. 23-34; A. K. Coomaraswamy, "Angel and Titan," *JAOS*, LV (1935), s. 373-419; Heinrich Lüders, "Der Vṛtrakampf als vedischer Weltshöpfungsmythos," *Varuṇa* (Göttingen, 1951-9), s. 183 vd.

25. Indra Triśiras ile Vṛtra'yı kesiyor

**Mahābhārata* 5.9.3-52; 5.10.1-46a; 5.13.8b-13; 14b-18; 5.9.29'dan sonra 2 satır, 5.9.39'dan sonra 12. 5.9.45'ten sonra 5, 5.9.52'den sonra 4. 5.10.31, 5.10.32, 5.10.34'ten sonra 2 satır (Roy 5.9-17).

Karşılaştırma: **Rg Veda* 7.14.13; 10.131.4-5; **Aitareya Brāhmaṇa* 3.20-21; 15.2; **Caiminīya Brāhmaṇa* 1.97; 2.153-7; 2.180; *Maitrāyaṇī Saṃhitā* 2.4.2; 3.6.3; 4.6.5; 4.7.4; **Śatapatha Brāhmaṇa* 1.6.3.8; 1.6.4.18-20; 2.6.1.5; 7.5.3; 12.7.1.1-13; *Taittirīya Brāhmaṇa* 1.7.8; 4.3.4; 7.69; **Taittirīya Saṃhitā* 2.5.2-3; **Mahābhārata* 12.329 (Roy 12.343); **Devībhāgavata* 6.1-7; *Padma* 2.23-4; *Skanda* 5.2.35; *Viṣṇudharmottara* 1.24.

Tartışmalar: Maurice Bloomfield, "The Story of Indra and Namuci," *JAOS* XV(1893), s. 143-63; W. Norman Brown, "Indra's Infancy according to *Rg Veda* IV. 18," *Dr. Siddheshwar Varma Presentation Volume* (Hoshiapur, 1950)'de; Léon Feer, "Vṛtra et Namoutchi dans le Mahābhārata," *RHR* 14(1886), s. 291-307; Gonda, *Aspects*, s. 28-55; E. W. Hopkins, *Epic Mythology*, s. 130-32; Walter Ruben, "Indra's fight against Vṛtra in the Mahābhārata," *S. K. Belvalkar Felicitation Volume* (Banaras, 1957), s. 113-23.

26. Indra Vṛtra'yı kesiyor ve Brahmin-katlinin öfkesine tutuluyor

**Mahābhārata* 12.272.28-31; 273.1-58; 60 (Roy 12.282).

Karşılaştırma: **Mahābhārata* 9.42 (Roy 9.43) ve 12.270.13 (Roy 12.274); *Vācasaneyi Saṃhitā* 5.7; **Caiminīya Brāhmaṇa* 2.134; **Bhāgavata* 2.13.10-17; 6.9-13; *Brahma* 96; **Brahmavaivarta* 4.47-50; *Mahābhāgavata* 60-63; **Mārkaṇḍeya* 5; **Rāmāyaṇa* 1.23; 7.84-6; *Skanda* 1.1.15-17; 3.1.11; 3.2.19; 4.2.81; 5.3.118; 6.2.69. Śiva'nın brahmin katlindeki ilgili motif için bkz. aşağıda 35. mitos ve *Brahma* 40; **Kūrma* 2.30-31; **Matsya* 72; 183; *Padma* 5.24; **Śiva* 3.8-9; *Jinasamhita* 49.65-80; *Skanda* 5.1.2.1-65.

Tartışmalar: Georges Dumézil, *The Destiny of the Warrior* (Chicago, 1970); O'Flaherty (1973), s. 123-6 ve 183-6; "The Origin of Heresy," s. 299 vd.

27. Indra Diti'nin karnındaki oğulcuğu yok ediyor

**Rāmāyaṇa* 1.45.1-22; 1.46.1-9.

Karşılaştırma: Sāyaṇa'nın *Rg Veda* yorumu 1.114.6; 8.28.5 (çev. Muir, IV, 305); **Bṛhaddevatā* 4.47-56; **Śatapatha Brāhmaṇa* 3.2.1.27-8; **Taittirīya Saṃhitā* 6.1.3.4-8; **Agni* 19; **Bhāgavata* 3.14-17;

6.18; *Brahma* 3; 124; *Brahmāṇḍa* 2.2.5; **Harivaṃśa*-1.3; **Mat-sya* 7; 146; *Padma* 2.25; 5.7; **Vāmana* 45-6; **Viṣṇu* 1.22; *Viṣṇu-dharmottara* 1.127.

Tartışma: Muir, V, 147-54.

28. *Indra Ahalyā'yı baştan çıkarıyor ve Gautama tarafından hadım ediliyor*

**Rāmāyaṇa* 1.47.15-32; 1.48.1-10.

Karşılaştırma: **Rāmāyaṇa* 7.30; **Mahābhārata* 12.329.14 (Roy 12.343); *Śatapatha Brāhmaṇa* 3.3.4.18; 5.2.3.8; 5.2.4.8; 12.7.1.10-12; *Brahma* 87; **Brahmavaivarta* 4.47; 61; *Padma* 1.56.15-33; 5.51; *Śiva, Dharmasaṃhitā* 11; *Skanda* 5.3.1.36-8; 6.207-8; *Viṣṇudharmottara* 1.128.

Tartışmalar: Kumārila Bhatta, anan F. Max Müller, *History of Ancient Sanskrit Literature*, s. 529 vd.; Edward Washburn Hopkins, "Indra as a God of Fertility", *JACS XXXVI*(1916), s. 242-68.

29. *Agni tanrılarından kaçıp sulara saklanıyor*

**Rg Veda* 10.51.1-9.

Karşılaştırma: **Rg Veda* 1.65, Sāyaṇa'nın yorumuyla; **Kauṣītaki Brāhmaṇa* 1.2; **Śatapatha Brāhmaṇa* 1.2.3; 2.2.3.2-5; 2.3.4.1-2; 6.2.1.1-9; 6.3.1.31-2; 7.3.2.14-15; *Taittirīya Brāhmaṇa* 1.1.3.9; **Taittirīya Saṃhitā* 1.5.1; 2.6.6.1; *Brahma* 98.

Tartışmalar: F. D. K. Bosch, *The Golden Germ: An Introduction to Indian Symbolism* (La Hey, 1960); Jean Filliozat, *The Classical Doctrine of Indian Medicine* (Delhi, 1964; Paris, 1949), s. 46-67; Willibald Kirfel, *Die fünf Elemente insbesondere Wasser und Feuer* (Walldorf-Hessen, 1951); Claude Lévi-Strauss, *The Raw and the Cooked* (Londra, 1970; Paris, 1964), s. 188-98; F. Max Müller, *Contributions*, II, 780-813; Muir, IV, 199-223; O'Flaherty (1973), s. 90-110.

30. *Agni sulara saklanıyor ve dağıtılıyor*

**Bṛhaddevatā* 7.61-4; 7.73-80.

31. Agni sulara saklanıyor ve balıkları lanetliyor

**Taittirīya Saṃhitā* 2.6.6.1-2; 4-5.

Karşılaştırma: **Śatapatha Brāhmaṇa* 1.2.3-1; 1.3.3.13-16; 6.1.1.1-5; 9.1.2.21-2; **Taittirīya Saṃhitā* 6.28.4-5.

32. Agni kurbağaları lanetliyor ve dağıtılıyor

**Mahābhārata* 13.84.19b-47; 13.84.35a'dan sonra 2 satır (Roy 13.85).

Karşılaştırma: **Mahābhārata* (Roy) 5.13-17.

33. Agni bilgelerin kartlarını baştan çıkarıyor ve Skanda doğuyor

**Mahābhārata* 3.213.3-52; 214.1-37; 215.1-23; 216.1-15; 3.213.31'den sonra 4 satır, 3.215.1'den önce 4, 3.215.15 sonra 2 ve 3.215.18'den sonra 1 satır eklemeye (Roy 3.222-30).

Karşılaştırma: **Śatapatha Brāhmaṇa* 2.1.1.4-5; 2.1.2.4-9; 4.4.2.9; 6.1.1.1-5; 6.1.2.7-8; *Taittirīya Brāhmaṇa* 1.1.3.8; **Taittirīya Saṃhitā* 5.5.4.1; 6.5.8.1-2; *Brahma* 128; *Brahmāṇḍa* 2.3.20; **Brahma-vaivarta* 4.131; **Śiva* 2.4.2; *Dharmasaṃhitā* 11.28-35; *Skanda* 1.1.27.44-102; 1.2.29; 5.1.34.60-66; 5.3.22; *Varāha* 25.

Tartışmalar: Astrolojik simgecilik için bkz. 3 ve 34. mitosların kaynakları ve ayrıca M. Raja Rao, "The Astronomical Background to Śiva," *BV* (Bombay), XIII, s. 158-68; B. la Volchok, "Towards an Interpretation of Proto-Indian Pictures," *Journal of Tamil Studies*, II, 1 (Mayıs 1970), s. 29-53; ve Volchok, "Protoindiiskie paralleli k mifu o Skande," *Proto-Indica* (Akademiia Nauk, SSCB, 1972), s. 305-12; Asko Parpola, "Reconstructing the Harappan Hinduism," *K. A. Nilakanta Sastri Felicitation Volume* (Madras, 1971), s. 335-44 ve *Cycle and Turning Point: Outlines of Harappan Astronomy and Ideology* (Scandinavian Institute of Asian Studies, 1975). Ayrıca bkz. O'Flaherty (1973), s. 93-107 ve Heinrich von Stietencron, *Gaṅgā und Yamunā* (Wiesbaden, 1972), s. 48-60.

34. Rudra Pracāpati'yi cezalandırıyor ve tohumu dağıtıyor

**Śatapatha Brāhmaṇa* 1.7.4.1-8.

Karşılaştırma: Rudra doğar ve ağlar: **Kauṣītaki Brāhmaṇa* 6.1-14; *Maitrāyaṇī Saṃhitā* 4.2.12; **Śatapatha Brāhmaṇa* 2.1.2.6-10; 6.1.

3.7-19; 9.1.1.1-2; 6-14; *Agni 18; 20; *Brahma* 31-9; **Bhāgavata* 3.12; *Kālikā* 1-5; **Kūrma* 1.10; **Mārkaṇḍeya* 52; *Narasimha* 3-4; *Saura* 23; *Varāha* 2; 33; 73; *Vāyu* 1.25, 27; **Viṣṇu* 1.7-8; Śiva Brahmā'nın başını kesiyor: *Bhaviṣya* 1.22; 3.4.13; *Brahma* 135.1-25; **Kūrma* 2.31; **Matsya* 183; *Nārada* 2.29; *Padma* 5.14; **Śiva* 1.4-9; 3.8-9; *Dharmasaṃhitā* 4.9-10; *Cāṇasamhitā* 49.65-80; *Skanda* 2.3-2; 3.1.24; 3.40; 4.1.31; 5.1.2-2; 5.3.184; **Vāmana* 2-3; *Varāha* 97. Krş. Śiva Satī'nin düğününde Brahmā'yı tehdit ediyor: **Mahābhārata* 13.85; *Brahma* 72; *Saura* 59; **Śiva* 2.2:19-20; 2.3.49; *Cāṇasamhitā* 18.62-8; *Skanda* 1.1.26; 6.77; **Vāmana* 27.

Tartışmalar: Heinrich Meinhard, *Beiträge zur Kenntnis des Śivaismus nach den Purāṇa's* (Tez, Bonn, 1928), s. 10-15; Muir, IV, 299-393; O'Flaherty (1973), s. 114-17, 121-7. Astrolojik simgecilik için bkz. yukarıda 3. mütos ve G. R. Kaye, *Hindu Astronomy, Memoirs of the Archaeological Survey of India*, No 18 (Kalküta, 1924), s. 1-134; Willibald Kiefel, *Symbolik des Hinduismus und des Jinismus* (Stuttgart, 1959), s. 59-69; Bal Gangadhar Tilak, *Orion* (Poona, 1916); David Pingree, "Representations of the Planets in Indian Astrology III, VIII(1965), s. 249-67.

35. Śiva Dakṣa'nın kurbanını mahvediyor ve ateşi dağıtıyor

**Mahābhārata* 12.274.2-58. Ek I, no 28, 212 satır ve Ek II, no 1, 46 satırda verilen genişletilmiş eklere bkz. (Roy 12.283).

Karşılaştırma: **Atharva Veda* 1.24; 5.22.13; *Brahma* 34; 39-40; 109; **Matsya* 72; *Skanda* 5.1.29; *Vāyu* 1.10.

Tartışma: O'Flaherty (1973), s. 283-6.

36. Śiva Dakṣa'nın kurbanını mahvediyor ve eski haline getiriyor

Varāha 33.4-15; 25-34.

Karşılaştırma: **Aitareya Brāhmaṇa* 6.5; 13.9-10; *Gopatha Brāhmaṇa* 2.1.2-4; **Kauṣītaki Brāhmaṇa* 6.13; *Maitrāyaṇī Saṃhitā* 4.2.12; **Śatapatha Brāhmaṇa* 1.7.4.1; 3.2.4.18; 3.5.1.13-23; 6.2.2.6; **Tāṇḍya Mahābrāhmaṇa* 7.9.16; 8.2.10; **Taittirīya Saṃhitā* 2.6.8.3; **Rāmāyaṇa* 1.66; **Mahābhārata* 7.202: 10.18 (Roy 7.201; 10.17); 12.274 (Roy 12.285); 12.343; 13.76 (Roy 13.77); 13.160-61; *Brahmaṇḍa* 1.2.12; **Bhāgavata* 4.2-7; 10.88; **Brahmavaivar-*

ta 4.38; *Brhaddharma* 2.33-41; **Devībhāgavata* 7.30; *Kālikā* 8-11; 15-17; **Kūrma* 1.14; **Liṅga* 1.35-6; 99-100; *Mahābhāgavata* 4-10; **Mārkaṇḍeya* 49; **Matsya* 13; 72; *Padma* 5.5; *Saura* 7; **Śiva* 2.2.2-4; 2.2.26-43; 5.16, 20; 6.1.18-23; *Skanda* 1.1.1-5; 1.1.38; 3.1.23; 4.287-9; 5.2.9; 5.2.82; 7.1.103; 7.1.199; 7.2.9.42; *Ke-dāra Khaṇḍa* 103-6; **Vāmana* 2.4-6; *Varāha* 21; 33; *Vāyu* 1.30; **Viṣṇu* 1.8; *Viṣṇudharmottara* 1.107; 110, 234-5.

Tartışmalar: Yukarıda 13. mitosta belirtilen kaynaklara bkz. Ayrıca J. Bruce Long, "Śiva and Dionysos, Visions of Terror and Bliss," *Numen* XVIII (1971), s. 180-209; Thomas Mann, *The Transposed Heads, A Legend of India* (New York, 1941); Meinhard, *Beiträge*, s. 35-8; Muir, IV, 200 vd. ve 372 vd.; O'Flaherty (1973), s. 128-30; Rao, II, 1, 174-88, 295-309; Heinrich von Stietencron, "Bhairava," *ZDMG*, Supplementa 1, Teil 3 (1969), s. 863-71.

37. İfritlerin üç katlı kentinin yıkıldığı destan mitosu

**Mahābhārata* 8.24.3-44; 52-124, ayrıca 8.24.30'dan sonra 5 satır, 8.24.34'den sonra 2, 8.24.67'den sonra 3, 8.24.69'dan sonra 9, 8.24.74'a'dan sonra 2, 8.24.75'den sonra 3, 8.24.83'a'dan sonra 2, 8.24.114'ten sonra 1 ve sonra ek 1, no 4, 21 satır (Roy 8.33-4).

Karşılaştırma: **Atharva Veda* 5.28.9; **Āitareya Brāhmaṇa* 1.23; **Kauṣītaki Brāhmaṇa* 8.8; **Śatapatha Brāhmaṇa* 3.4.4.3-27; **Taittirīya Saṃhitā* 6.2.3; *Vājasaneyi Saṃhitā* 5.8; **Mahābhārata* 7.172 (Roy 7.202); 12.283 (Roy 12.295); 13.145; **Harivaṃśa* A.1 (43); **Liṅga* 1.71-2; **Matsya* 125-40; 187-8; *Padma* 1.14-15; *Saura* 34-5; **Śiva* 2.5.1-10; *Skanda* 5.1.43; 5.3.28; 7.1.45.

Tartışmalar: Gonda, *Aspects*, s. 35-6; B. Mukhopadhyaya, "The Tri-pura Episode in Sanskrit Literature," *JGJRI*, VIII, 4(1951), s. 371-95; Muir, II, 378-82; IV, 203 vd.; O'Flaherty, "The Origin of Heresy," s. 306-8; Rao, II, 1.164-71.

38. Śiva kendisini hadım ediyor

Śiva Purāṇa, *Dharmasaṃhitā* 49.23b-46; 74-86.

Karşılaştırma: *Dharmasaṃhitā* 10.1-23; **Mahābhārata* 10.17; **Kūrma* 2.37; *Skanda* 6.1.50-52; *Vāyu* 1.10.

Tartışmalar: O'Flaherty (1973), s. 130-36; Philip Spratt, *Hindu Culture and Personality*, s. 105-12.

39. Çam ormanı bilgeleri Şiva'yı hadım ediyor

Brahmāṇḍa 1.2.27.1-64a; 91b-97; 101-23.

Karşılaştırma: **Devībhāgavata* 7.39; 12.9; **Kūrma* 2.37; **Liṅga* 1.29; 1.31; *Padma* 5.17; *Sāmba* 16-17; *Saura* 69; **Śiva* 4.12; 4.25-7; *Dharmasaṃhitā* 10.79.215; *Cñānasamhitā* 42.1-51; *Skanda* 1.1.6; 3.3.26-7; 5.1.51; 5.2.8; 5.2.11; 5.3.38; 5.17.75-84; 6.1; 6.32; 6.258-9; 7.1.187; 7.2.94-142; 7.3.39; **Vāmana* 6.60-93; S. 21-2. İlgili *liṅga* alevi mitosu için bkz.: *Brahma* 135; *Brahmāṇḍa* 1.2.26; **Liṅga* 1.17; **Śiva* 1.5-8; *Skanda* 1.3.1.1-2; 1.3.2.10-16; 3.1.14; 5.1.49; 7.3.34; *Vāyu* 1.55. Ayrıca bkz. Rao II, 1, 73-112.

Tartışmalar: F. D. K. Bosch, "Het Liṅga-Heiligdom van Dinaja", *TITLV*, LXIV (1924), s. 227-91; Wilhelm Jahn, "Die Legende vom Devadāruvana," *ZDMG*, LXXIX (1915), s. 529-57; LXX (1916), s. 301-20; LXXI (1917), s. 167-208; Herman Kulke, *Cidambaramāhātmya* (Wiesbaden, 1970), s. 46-94; O'Flaherty (1973), s. 172-204; O'Flaherty, "The Origin of Heresy," s. 323-9; Rao, II, 1, 113-14, 235-6, 276-7, 304-7; ayrıca C. D. Daly, *Hindu-Mythologie und Kastrationskomplex, eine psychoanalytische Studie* (Viyana, 1927; *Imago*, XIII, 1927'den y. b.).

40. *Bhṛgu* *liṅga* olarak tapınılsın diye Şiva'ya lanet ediyor

Padma (Ānandāśrama yayımı) 6.282.8-22a, 23b-52, 85-93. Kalkūta yayımından ek şiirler (6.255.31-3, 37-42a, 50) ve ASS 6.282.25, 32 şiirlerinden yerleştirmeler.

Karşılaştırma: **Bhāgavata* 4.2; 10.89; *Padma* 1.12.244-7; *Skanda* 5.3.81.

Tartışma: O'Flaherty (1973), s. 302-10; O'Flaherty, "The Origin of Heresy," s. 314-22.

41. Şiva *Kāma*'yı yok ediyor ve diriltiyor

Saura 53.21-65a, 69-73; 54.1-8, 16-22.

Karşılaştırma: **Rāmāyaṇa* 1.23, 36; *Bhaviṣya* 3.4.14; *Brahma* 34-8; 71-2; *Brahmāṇḍa* 3.4.11; 3.4.30; **Brahmavaivarta* 4.38-45; *Bṛhad-*

dharma 2.53; **Devībhāgavata* 7.31; *Kālikā* 1-13; 42-6; **Kumāra-sambhava* 1-8; **Liṅga* 1.101-3; *Mahābhāgavata* 12; 14-15; 20-28; **Matsya* 148; 154; *Padma* 5.40; **Śiva* 2.2.2-20; 2.3.1-54; *Cñāna-saṃhitā* 9-18; *Skanda* 1.1.20-27; 1.2.22-6; 2.7.8; 5.1.34; 5.2.13; 5.3.150; 7.1.200; 7.3.40; *Kedāra Khaṇḍa* 120; **Vāmana* 6; 25; 31; *Varāha* 22.

Tartışma: O'Flaherty (1973), s. 141-71; Rao, II, 1.147-9, 337-50.

42. Śiva denizaltı kısırağını doğurtuyor

**Śiva* 2.3.20.2-23. Bu metinde öykü Brahṃa tarafından anlatılmaktadır; ben, daha alışılmış biçimi olan üçüncü tekil kişiye çevirdim.

Karşılaştırma: **Rg Veda* 1.163.1-2; *Gopatha Brāhmaṇa* 1.2.18-21; **Taittirīya Saṃhitā* 5.5.10.6; 7.5.25.2; **Mahābhārata* 1.169-71 (Roy 1.181-2); 9.50 (Roy 9.51); *Brahma* 110; 113; 116; *Brahmāṇḍa* 2.3.50-56; **Harivaṃśa* 35-6; *Kālikā* 44; *Mahābhāgavata* 22-3; **Matsya* 154.251-2; 175-6; *Padma* 5.18; 6.148; *Dharmasaṃhitā* 11.28-35; *Skanda* 1.19.90; 1.1.17; 1.2.24; 6.174; 7.1.29; 7.1.32-3; *Varāha* 147; *Viṣṇudharmottara* 1.32.

Tartışma: 13 ve 14. mitosların kaynaklarına bkz. Ayrıca Georges Dumézil, *Le Problème des Centaures* (Paris, 1929).

43. Śiva Skanda'yı doğurtuyor

**Śiva* 2.4.2.44-63; 2.4.2.1-73. Metinde öyküyü Brahṃa anlatmaktadır; ben üçüncü kişiye çevirdim.

Karşılaştırma: **Rāmāyaṇa* 1.36-7; **Mahābhārata* 3.213-16 (bkz. yukarıda 33. mitos); 9.43-5 (Roy 9.44-6); 13.83-5 (Roy 13.84-6); *Brahma* 34-7; 71-2; 81-2; 128; *Brahmāṇḍa* 2.3.10; **Brahmavai-varta* 3.1-2, 8-9, 14-17; 4-46; *Brhuddharma* 2.53; *Kālikā* 42-6, *Kumārasambhava* 9-11; **Liṅga* 1.103-5; *Mahābhāgavata* 29-34; **Matsya* 146; 158; *Padma* 5.40-41; *Saura* 60-62; **Śiva* 2.3.14-16; 2.4.1-2; *Cñānasamhitā* 19.7-15; *Skanda* 1.1.20-27; 1.2.29; 2.7.9; 3.3.13-14; 3.3.29; 5.1.45; 5.2.6; 5.2.20; 5.3.11; 6.70-71; 6.245-6; 6.261; **Vāmana* 28; 31; *Varāha* 25; *Vāyu* 2.11.6-40; *Viṣṇudharmottara* 1.228-9.

Tartışmalar: Prithivi Kumar Agrawala, "Skanda in the Purāṇas and

Classical Literature,” *Purāṇa*, VII, 1 (Ocak 1966), s. 135-88; Muir, IV, 349-55; O’Flaherty (1973), s. 90-111; 261-77; 293-313; Philip Spratt, *Hindu Culture and Personality*, s. 338-42.

44. Śiva Andhaka’yı doğurtuyor

Śiva, *Dharmasaṃhitā* 4.4-26.

Karşılaştırma: **Mahābhārata* 13.127 (Roy 13.140); **Śiva Purāṇa* 2.5.42.15-22.

45. Śiva Andhaka’yı öldürüyor ve biçimini değiştiriyor

**Kūrma* 1.15.121-5, 168, 184, 187, 201-5, 210-12, 218.

Karşılaştırma: **Harivaṃśa* 2.86-7; *Kālikā* 87; **Liṅga* 1.93; **Matsya* 179; 252; *Paṇḍita* 5.43; *Saṃskṛta* 29; **Śiva* 2.5.42, 44-6; *Dharmasaṃhitā* 4.4-203; *Skanda* 5.1.38; 5.2.51; 5.3.45-9; 6.149-51; 6.228-9; 7.2.9; **Vāmana* 9-10; 33-7; 41-4; *Varāha* 27; 90; *Viṣṇudharmottara* 1.53; 1.226.

Tartışma: O’Flaherty (1973), s. 190-92; Rao, I, 2.379-83; II, 1.192-4.

46. Bilge Maṅkaṇaka Śiva için dans ediyor

**Vāmana* S. 17.2-23.

Karşılaştırma: **Mahābhārata* 3.81; 9.37 (Roy 3.83; 9.38); **Kūrma* 1.5; 2.34; *Padma* 1.27; 5.18; 5.1.2-3; 5.1.49; 5.2.2; 7.1.270; **Vāmana* 36; *Skanda* 6.40.27-52; 7.1.270.1-46.

Tartışmalar: O’Flaherty (1973), s. 245-7; ayrıca W. D. O’Flaherty, “The Symbolism of Ashes in the Mythology of Śiva,” *Purāṇa*, XIII, 1 (Ocak 1971), s. 26-35; Rao, II, 1.223-70; 322-3.

47. Viṣṇu üç adım atıyor

**Ṛg Veda* 1.154.1-6.

Karşılaştırma: Üç adımdan söz eden bir çok başka kaynak vardır fakat yalnızca Viṣṇu’ya seslenen tek *Ṛg Veda* ilahisi budur.

Tartışmalar: Jan Gonda, *Aspects of Early Viṣṇuism* (Utrecht, 1954), s. 55-72 ve 145-6; F. B. J. Kuiper, “The Three Strides of Viṣṇu,” *Indological Studies in Honour of W. Norman Brown* (1962), s. 137-51; Muir, IV, 63-97 ve 121-56; Gaya Charan Tripathi, *Der*

Ursprung und die Entwicklung der Vāmana-legende in der Indischen Literatur (Wiesbaden, 1968).

48. Viṣṇu cüce oluyor

**Śatapatha Brāhmaṇa* 1.2.5.1-9a.

Karşılaştırma: **Aitareya Brāhmaṇa* 6.15; **Śatapatha Brāhmaṇa* 1.9.3.8-12; *Maitrāyaṇī Saṃhitā* 3.8.3; *Taittirīya Brāhmaṇa* 3.2.9.7.

Tartışmalar: Paul Hecker, *Prahlāda: Werden und Wandlungen einer Idealgestalt* (Wiesbaden, 1960), s. 33-60; Adalbert Kuhn, *Über Entwicklungsstufen der Mythenbildung* (Berlin, 1874), s. 128 vd.

49. Viṣṇu ifrit Bali'yi aldatmak için cüce oluyor

Vāyu 2.36.74-86.

Karşılaştırma: **Mahābhārata* 3.270; 3.313; 12.343; **Rāmāyaṇa* 1.29; **Agni* 4.5-11; 49; **Bhāgavata* 1.3; 2.7; 8.15-23; *Brahma* 73; 180; 213; *Brahmāṇḍa* 2.3.72-3; *Bṛhaddharma* 2.45-7; *Bṛhannārādīya* 10-11; **Harivaṃśa* 31; A. I (42B), 1-3071. satırlar; **Kūrma* 1.16; *Mahābhāgavata* 65; **Mārkaṇḍeya* 4; **Matsya* 48; 161; 231-3; 244-6; *Nārada* 2.10-11; *Padma* 5.13; 5.25; 5.73; 6.239-40; 6.257; 6.267; *Skanda* 1.1.18-19; 5.1.63; 7.1.114; 7.2.14-19; 7.4.19; **Vāmana* S. 2, S6-10; 47-51; 62-7; *Viṣṇudharma* 75-7; *Viṣṇudharmottara* 1.55; 1.126.

Tartışmalar: B. N. Sharma, "Vāmana and Viṣṇu," *Purāṇa*, VIII, 2 (Temmuz 1966), s. 246-58; bütün *Purāṇa* sayısı (Ocak 1970); Heinrich von Stietencron, *Gaṅgā und Yamunā* (Wiesbaden, 1972), s. 60-69; Rao, I, 1, 161-80.

50. Balık Manu'yu tufandan kurtarıyor

**Śatapatha Brāhmaṇa* 1.8.1.1-6.

Karşılaştırma: **Mahābhārata* 3.185 (Roy 3.186); **Bhāgavata* 8.24.

Tartışmalar: Adam Hohenberger, *Die Indische Flutsage und das Matsyapurāṇa* (Leipzig, 1930); Willibald Kirfel, *Symbolik des Hinduismus und des Jainismus* (Stuttgart, 1959), s. 29 vd.; Muir, I, 181-220; Suryakanta, *The Flood Legend in Sanskrit Literature* (Delhi, 1950).

51. Vişnu Manu'yu evrensel dağılımdan kurtarmak için balık oluyor
**Matsya* 1.11-34; 2.1-19.

Karşılaştırma: **Mahābhārata* 12.300 (Roy 12.313); **Agni* 2; **Bhāgavata* 1.3; 2.7; 8.24; **Garuḍa* 1; **Kālikā* 33-4; **Mahābhāgavata* 12.340, 348; **Matsya* 164-5; **Padma* 5.4; 5.73; 6.230; 6.257-8; **Skanda* 2.2.3; 5.3.3; **Viṣṇudharmottara* 1.75-6.

52. *Pracāpati* yeryüzünü yaratmak için domuz oluyor
**Taittirīya Saṃhitā* 7.1.5.1.

Karşılaştırma: **Rg Veda* 1.617; 8.77.10; **Śatapatha Brāhmaṇa* 7.5.1.5; 14.1.2.11; **Taittirīya Brāhmaṇa* 1.1.3.5; **Taittirīya Saṃhitā* 6.2.4.2.

Tartışma: Muir, I, 52 vd.; IV, 39 vd.; 67 vd.

53. *Pracāpati* yeryüzünü kurtarmak için domuz oluyor
**Śatapatha Brāhmaṇa* 14.1.2.11a.

Tartışma: Gonda, *Aspects of Early Viṣṇuism*, s. 129-45.

54. Vişnu yeryüzünü kurtarmak için domuz olarak diriliyor
**Vişnu* 1.4.3-11, 25-9, 45-9.

Karşılaştırma: **Mahābhārata* 3.141; 12.202; 12.339-40; **Agni* 4; **Bhāgavata* 3.13-19; **Brahma* 79; 180; 213; **Brahmāṇḍa* 1.1.5; 2.3.72; **Devībhāgavata* 8.2; **Garuḍa* 1.142; **Harivaṃśa* 31; A.1(42), 1-660; **Kālikā* 25-6; 30-37; **Kūrma* 1.6; **Liṅga* 1.94; **Mārkaṇḍeya* 4; **Matsya* 247-8; **Padma* 5.3; 5-13; 5.73; 6.237; 6.257; **Skanda* 2.1.36; 5.1.52; **Varāha* 113-15; **Viṣṇudharmottara* 1.3.

Tartışma: V. S. Agrawala, "Varāha. An Interpretation." *Purāṇa*, V, 2 (Temmuz 1962), s. 199-236; Gonda, *Aspects*, s. 28-55; Rao, I, 1, 128-45.

55. *Śiva* domuzu cezalandırıyor
**Kālikā* 30.7.42; 31.1-3, 18-71, 82-93, 134-53.

Karşılaştırma: **Bhāgavata* 10.59; **Harivaṃśa* 55; 120; **Kālikā* 36-41; **Liṅga* 1.95-6; **Śiva* 3.11; 3.22-3; **Skanda* 5.1.66; **Vişnu* 5.29.

Tartışmalar: Paul Hacker, *Prahlāda*, 2.24-33, 119-21, 174-86, 194-

202; Meinhard, s. 37 vd.; O'Flaherty (1973), s. 282-3; Rao, II, 1, 172-4.

56. *Rāma Sītā'yı reddediyor ve tanrılarca aydınlatılıyor*

**Rāmāyaṇa* 6.103.1-25; 6.104.1-27; 6.105.1-12, 25-6; 6.106.1-20.

Karşılaştırma: **Rāmāyaṇa* 7.42-9, 95-8; **Mahābhārata* 3.291 (Roy 3.289); **Agni* 11; **Bhāgavata* 9.10-11; **Devībhāgavata* 3.30, 4.8, 9.11; **Kūrma* 2.33; *Nārada* 2.75; *Padma* 4.56-9, 67; *Skanda* 3.1. 22; *Viṣṇudharmottara* 1.221. Ayrıca *Raghuvamśa* 14.31-71 ve *Tul-sī Dās* (Hill çev.), s. 310-11 ve 421-3.

Tartışmalar: Genel olarak *Rāmāyaṇa* hakkında: H. Jacobi, *Das Rāmāyaṇa* (Bonn, 1893); C. V. Vaidya, *The Riddle of the Rāmāyaṇa* (Bombay ve Londra, 1906); Moriz Winternitz, *History of Indian Literature*, I. Cilt, 2. Bölüm, *Epics and Purāṇas* (çev. S. Ketkar, Kalküta Üniversitesi, 1963), özellikle s. 417-55. Bu mitos hakkında: E. W. Burlingame, "The Act of Truth," *JRAS* (1917), s. 429-67; W. Norman Brown, "The Basis for the Hindu Act of Truth," *Review of Religion*, V (1940), s. 36-45; "The Metaphysics of the Truth Act," *Mélanges d'Indianisme à la mémoire de L. Renou* (Paris, 1968), s. 171-8; J. J. Meyer, *Isolde Gottesurteil* (Berlin, 1914).

57. *Devakī, Kṛṣṇa ve Balarāma'ya hamile kalıyor
ve onları başka annelere veriyor*

**Harivaṃśa* 47.1-57; 48.1-37a.

Karşılaştırma: **Agni* 12; **Bhāgavata* 10.1-4; *Brahmāṇḍa* 2.3.71.200-41; **Brahmavaivarta* 4.1-7; *Bṛhaddharma* 3.16; **Devībhāgavata* 4.18-23; **Liṅga* 1.69; *Padma* 6.245; **Viṣṇu* 5.1-3.

Tartışmalar: Daniel H. H. Ingalls, "The Harivaṃśa as a Mahākāvya," *Mélanges d'Indianisme à la mémoire de L. Renou* (Paris, 1968), s. 381-94; A. B. Keith, "The Child Kṛṣṇa," *JRAS* (1908), s. 169-75; D. D. Kosambi, *Myth and Reality* (Bombay, 1962), s. 12-41; Rao, I, 1, 195-212; Charlotte Vaudeville, "Aspects du mythe de Kṛṣṇa Gopāla dans l'Inde ancienne" *Mélanges. . . L. Renou*, s. 727-62.

58. Kṛṣṇa cadı Pūtanā'yı öldürüyor

**Bhāgavata* 10.6.1-20, 30-40.

Karşılaştırma: **Agni* 12; *Brahma* 184; **Brahmavaivarta* 4.10; **Harivaṃśa* 50; *Mahābhāgavata* 49-53; *Padma* 6.245; **Viṣṇu* 5.5.

Tartışmalar: V. S. Agrawala, "A Note on Pūtanā and Yaśodā," *Purāṇa*, III, 1 ve 2 (Temmuz 1960), s. 279-81; William Archer, *The Loves of Krishna in Indian Painting and Poetry* (Londra, 1957); Jean Herbert, "Śakāṭa and Pūtanā," *Purāṇa*, III, "1 ve 2 (Temmuz 1960), s. 268-78; Gonda, *Aspects* s. 154-63; Willibald Kirfel, "Kṛṣṇa's Jugendgeschichte in den Purāṇas," *Festgabe Hermann Jacobi* (Bonn, 1926), s. 298-316; Muir, IV, 182-99; 243-60; M. S. Randhawa, *Kangra Paintings of the Bhāgavata Purāṇa* (Delhi, 1960); Walter Ruben, *Kṛṣṇa: Konkordanz und Kommentar der Motive seines Heldenlebens* (Istanbul, 1944); Milton Singer (y.), *Krishna: Myths, Rites and Attitudes* (Honolulu, 1966), özellikle "The Social Teaching of the *Bhāgavata Purāṇa*," Thomas J. Hopkins, s. 3-22 ve "On the Archaism of the *Bhāgavata Purāṇa*," A. B. van Buitenen, s. 23-40.

59. Kṛṣṇa'nın annesi ağzına bakıyor

**Bhāgavata* 10.8.21-45.

Karşılaştırma: **Brahmavaivarta* 4.13; *Padma* 3.13; 4.69; *Skanda* 2.6.3; 3.1.27; **Viṣṇu* 5.6. Ayrıca **Mahābhārata* 3.186-7.

60. Kṛṣṇa yılan Kālīya'yı yeniyor

**Bhāgavata* 10.17.2-12; 10.15.47-52; 10.16.4-34, 51-67.

Karşılaştırma: *Brahma* 185; **Brahmavaivarta* 4.19; *Brhaddharma* 3.17; **Harivaṃśa* 55-6; **Viṣṇu* 5.7. Garuḍa ve yılanlar için bkz: **Śatapatha Brāhmaṇa* 3.1.13-16; 3.2.4.1-6; 3.6.2.2; **Taittirīya Saṃhitā* 6.1.6; **Mahābhārata* 1.16.25 (Roy 1.17-36)'da anlatılan ve *Brahma* 90; 100; 159; **Devībhāgavata* 2.12; *Nīlamata Purāṇa* (y. Ved Kumari, Srinagar, 1968); *Padma* 5.6; 44; *Skanda* 3.1.38; 4.1.50; 5.3.72; *Kedāra Khaṇḍa* 167'de yinelenen mitos.

Tartışma: Dange, *Legends*, s. 1-153; Rao, I, 1, 212-13.

61. Kṛṣṇa köyün kızlarının elbiselerini çalıyor

**Bhāgavata* 10.22.1-28.

Karşılaştırma: **Brahmavaivarta* 1.27; *Bṛhaddharma* 3.17.

62. Viṣṇu ifritleri aldatmak için Buddha oluyor

**Viṣṇu* 3.17.9-10, 35-45; 3.18.1-33.

Karşılaştırma: **Agni* 16; **Bhāgavata* 2.7; 10.40; 11.4; **Devībhāga-vata* 10.5.13; **Garuḍa* 1.32; **Liṅga* 1.71; *Nilamata Purāṇa* 684-90; *Saura* 34; **Śiva* 2.5.3-6; *Cāṇasamhitā* 21.3-24; *Skanda* 4.1.43-58; *Viṣṇudharma* 25.

Tartışmalar: O'Flaherty, "Origin of Heresy," s. 308-13; Rao, I, 1, 216-21; S. N. Roy, "Date of the *Viṣṇu Purāṇa* chapters on Māyāmo-ha," *Purāṇa*, VII, 2 (Temmuz 1965), s. 276-87; Adalbert J. Gail, "Buddha als Avatāra Viṣṇu's im Spiegel der Purāṇas," *ZDMG*, Supplementa 1, Vortrage, Teil 3 (1969), s. 917-23.

63. Viṣṇu Kali çağına son vermek için Kalkin olarak diriliyor

**Viṣṇu* 4.24.25-29.

Karşılaştırma: **Mahābhārata* 3.188.86-93; 3.189.1-7 (Roy 3.189-90); **Agni* 16; **Bhāgavata* 12.2.16-23; *Bhaviṣya* 3.1.2-7; 3.3.4; 3.4.25-6; *Brahma* 213; *Brahmāṇḍa* 2.3.73.104-24; **Brahmavaivarta* 2.7; *Bṛhaddharma* 3.19; *Devī* 6; **Harivaṃśa* 31; *Kalki* 1.1-4; 2.6-7; 3.1-2, 14-19; **Liṅga* 1.40; **Matsya* 47; 248-63; *Nara-siṃha* 54; *Saura* 4; *Skanda* 7.4-1; *Vāyu* 2.37.390 vd.; **Viṣṇu* 5.7; 6.1-2; *Viṣṇudharmottara* 1.74.

Tartışma: Emil Abegg, *Der Messiasglauben in Indien und Iran* (Berlin, 1925), s. 39 vd., 71 vd.; Cornelia D. Church, "The Purāṇic Myths of the Four Yugas," *Purāṇa*, XIII, 2 (Temmuz 1971), s. 151-9; ve *Purāṇa* XVI, 1 (Ocak 1974), s. 5-25; Mircea Eliade, *Mephistopheles and the Androgyne* (New York, 1965), s. 125-59; Ronald M. Huntington, "Avatars and Yugas: An Essay in Purāṇic Cosmology," *Purāṇa*, VI, 1 (Ocak 1964), s. 7-39; Muir, I, 43-9 ve 122-35; David Pocock, "The Anthropology of Time Reckoning" *Contributions to Indian Sociology*, 7 (1964), s. 18-29 (y. b. *Myth and Cosmos*, y. John Middleton, New York, 1967, s. 303-14);

O'Flaherty, "The Origin of Heresy," s. 329-33; Rao, I, 1, 221-3.

64. *Devī ve buffalo ifrit doğuyor*

Skanda 3.1.6.8-42.

Karşılaştırma: **Caiminiya Brāhmaṇa* 2.115; *Maitrāyaṇī Saṃhitā* 3.8.5; **Śatapatha Brāhmaṇa* 3.5.1.13-36; **Taittirīya Saṃhitā* 6.2.7; *Devī* 1-20; **Liṅga* 1.106; *Skanda* 5.2.55; 6.119-22; **Vāmana* 18; *Varāha* 28; *Kālikā* 62.136-57.

Tartışmalar: C. D. Daly, s. 17-60; Philip Spratt, s. 193-9, 225-91, 346-50; Rao, I, 2.327-44, 355-72.

65. *Devī buffalo ifriti uyartıyor*

Skanda 1.3.1.10.1-69.

Karşılaştırma: **Brahmavaivarta* 2.16-20; **Liṅga* 1.97; *Padma* 6.3-19; 6.98-107; **Śiva* 2.5.22 vd.; 2.5.40-41; 2.5.59; 7.1.24; *Dharma-saṃhitā* 4.68-9; *Vāyu* 1.69.

Tartışma: Rao, I, 2, 345-54.

66. *Devī buffalo ifriti kesiyor*

**Mārkaṇḍeya* 80.21-44.

Karşılaştırma: **Devībhāgavata* 5.2-18; *Padma* 5.30; *Skanda* 1.3.1.10-12; 1.3.2.19-21; 3.1.6-7; 4.2.68; 6.119-22; 7.1.83; 7.3.36; *Kedāra Khaṇḍa* 201; **Vāmana* 19-21; 32; *Varāha* 92-5; *Viṣṇudharmottara* 1.233.

Tartışma: V. S. Agrawal, *The Glorification of the Great Goddess* (Varanasi, 1963); D. D. Kosambi, *Myth and Reality* (Bombay, 1962), s. 1-11 ve 82-110.

67. *Satī'nin cesedi parçalanıyor*

**Devībhāgavata* 7.30.27-37, 40-50.

Karşılaştırma: **Brahmavaivarta* 4.42-3; *Bṛhaddharma* 2.40; *Kālikā* 17-18; *Mahābhāgavata* 11-12; *Skanda, Kedāra Khaṇḍa* 162.

Tartışma: O'Flaherty (1973), s. 298-300; D. C. Sircar, "The Śākta Pīṭhas" *JRASB Letters*, XIV, 1(1948), s. 1-108; Heinrich Zimmer, *The King and the Corpse* (New York. 1960), s. 239-316.

68. *Kālī altın post buluyor ve Śiva ifritÂdî'yi
onun biçimine girerek kesiyor*

Skanda 1.2.27.58-73a, 74-84; 1.2.28.1-14; 1.2.29.1-69a.72b-81.

Karşılaştırma: **Devībhāgavata* 5.23; *Kālikā* 47; **Mārkaṇḍeya* 85. 37-41; **Matsya* 139; 154-7; *Padma* 5.41; **Śiva* 7.1.25-7; *Dharma-saṃhitā* 10.28.215; *Skanda* 1.2.27-30; 5.2.18; **Vāmana* 28. Śiva ile Pārvatī arasındaki öteki tartışmalar için bkz: *Brahma* 38; *Mahābhāgavata* 23; *Saṃhita* 54; **Śiva* 7.24; *Skanda* 1.1.34-5; 1.3.1.3; 1.3.2.18; 5.1.18-19; 5.2.18; 7.1.68. Sāladī biçiminde Nandin için bkz: **Kūrma* 2.41; **Liṅga* 1.42.5.

Tartışma: O'Flaherty (1973), s. 186-90 ve 224-36.

69. *Devī, bir oğul, Gaṇeśa'yı yaratması için Śiva'yı ikna ediyor*

Bṛhaddharma 2.60.1-4, 7-97, 106b-8.

Karşılaştırma: **Agni* 71; *Bhaviṣya* 1.28; **Brahmavaivarta* 2.39; 3.8-13; 18, 20, 24; *Brahmāṇḍa* 2.3.41-2; 3.4.27; *Devī* 111-15; **Hari-vaṃśa* 1.1; **Matsya* 154-502-41; **Liṅga* 1.104-5; *Mahābhāgavata* 35; *Padma* 5.40; 5.61-3; **Śiva* 2.4.13-20; *Skanda* 1.1.10; 1.2.27; 3.2.12; 3.2.20; 6.214; 7.1.167; 7.3.32.3-23; **Vāmana* 28.64-75; *Varāha* 23. Fil ifritin kesilmesiyle ilgili mitos için bkz: *Brahmāṇḍa* 4.27.98-101; **Matsya* 55; **Śiva* 2.5.57; *Skanda* 4.2.68.

Tartışma: A. K. Coomaraswamy, "Gaṇeśa," *Bulletin of the Boston Museum of Fine Arts*, XXVI (Nisan 1928); Alain Danélou, "The Meaning of Gaṇapati," *Adyar Library Bulletin* (1954), s. 107 vd.; Alice Getty, *Gaṇeśa: A Monograph on the Elephant-faced God* (Oxford, 1936); O'Flaherty (1973), s. 210-24 ve 261-77; Louis Renou, "Note sur les origines Védiques de Ganesh," *Journal Asiatique*, 229(1937), s. 271 vd; Juan Roger Rivière, "The Problem of Gaṇeśa in the Purāṇas," *Purāṇa*, IV, 1 (Şubat 1960), s. 92-102; Moriz Winternitz, "Gaṇeśa in the Mahābhārata," *JRAS* (1898), s. 380 vd. Ayrıca Edmund Leach, "Pulleyar and the Lord Buddha: An Example of Syncretism," *Psychoanalysis and the Psychoanalytic Review* (Yaz 1962), s. 81-102; Rao, I, 1, 35-67; II, 1, 114, 150-56; Philip Spratt, *Hindu Culture and Personality*, s. 124-7, 350-51.

70. Tanrılarla ifritler yaratılıyor ve savaş başlıyor

**Śatapatha Brāhmaṇa* 11.1.6.6-11.

Karşılaştırma: **Chāndogya Upaniṣad* 8.7.12; **Maitrāyaṇi Upaniṣad* 7.9; **Śatapatha Brāhmaṇa* 1.2.2.6; 1.4.1.35; 1.7.2.22; 5.1.1.1; 5.5.5.1; 9.5.1.12; 15; *Taittirīya Brāhmaṇa* 1.4.11; 2.3.8.1, 3; **Mahābhārata* 3.92.6-10; 12.160.26; 12.221; *Vāyu* 2.16.29-35; *Viṣṇu-dharma* 25.

Tartışma: Mircea Eliade, *Mephistopheles and the Androgyne*, s. 78-124; Sylvain Lévi, *La Doctrine du sacrifice dans les Brāhmaṇas* (Paris, 1966), s. 12-62; Muir, I, 23 vd; O'Flaherty, "The Origin of Heresy," s. 294-6.

71. Tanrılar ifritleri kurban vermemeleleri için kandırıyor

**Śatapatha Brāhmaṇa* 9.5.1.12-17, 26 7.

Karşılaştırma: **Aitareya Brāhmaṇa* 3.45; **Śatapatha* 5.1.1.1; 6.6.2.11; 6.6.3.2; 11.5.1.12; *Taittirīya Brāhmaṇa* 3.2.9.6; **Taittirīya Saṃhitā* 2.5.1; **Tāṇḍya Mahābrāhmaṇa* 8.6.5; 8.9.15.

Tartışma: O'Flaherty, "The Origin of Heresy," s. 306 vd.

72. Tanrılarla ifritler nektar elde etmek için okyanusu çalkalıyor

**Mahābhārata* 1.15.5-13; 1.16.1-40, 1.17.1-30 ve 1.16.35'ten sonra, 1.61.32'den sonraki 3 satırı izleyen 7 satır; 1.16.36'dan sonra 3, 1.16.40'tan sonra 3 ve 1.17.7 (Roy 1.17-20)'den sonra 3 satır.

Karşılaştırma: **Aitareya Brāhmaṇa* 1.27; **Śatapatha Brāhmaṇa* 3.2.4.1-6; 3.9.3.18-21; **Mahābhārata* 5.100.1-13; **Rāmāyaṇa* 1.45; **Agni* 3; **Bhāgavata* 8.6.12; *Brahma* 106; *Brahmāṇḍa* 1.2.25; 3.4.9-10; **Garuḍa* 1; **Harivaṃśa* 3.30; **Matsya* 249-51; *Padma* 3.8-10; 5.4; 5.14; *Skanda* 1.1.8-13; 5.1.44; 5.2.14; 6.210; 7.1.18; 7.1.258; *Vāyu* 1.54; **Viṣṇu* 1.9; *Viṣṇudharmottara* 1.40-43.

Tartışmalar: V. M. Bedekar, "The Legend of the Churning of the Ocean in the Epics and Purāṇas," *Purāṇa*, IX, 1 (Şubat 1967), s. 7-61; Sadashiv A. Dange, *Legends*, s. 239-80; Georges Dumézil, *Le Festin d'Immortalité* (Paris, 1924); Franklin Edgerton, "The Fountain of Youth," *JAOS*, XXVI, 1 (1905), s. 1-67; Gonda, *Aspects*, s. 126-8; J. Bruce Long, "Life out of Death: A Structural

Analysis of the Myth of the Churning of the Ocean of Milk,” Bardwell Smith (y.), *Hinduism: New Essays in the History of Religion* (Leiden, 1975)’de; O’Flaherty (1973), s. 277-9; Klaus Rüping, *Amṛtamanthana und Kūrma Avatāra* (Wiesbaden, 1970).

73. *Indra nektarı vermesi için Śuṣṇā’yı aldatıyor*

Kāthaka Samhitā 37.14a.

Karşılaştırma: **R̥g Veda* 1.121.10; 4.26-7; 10.123.6; **Aitareya Brāhmaṇa* 1.27; 3.25-8; **Satapatha Brāhmaṇa* 1.7.1.1; 3.2.4.1; 3.9.4.10; 10.1.3.1-7; 10.1.4.1; 10.4.3.1-10; 11.1.2.12; 11.2.3.6; *Taittirīya Brāhmaṇa* 6.1.6.5; **Taittirīya Samhitā* 2.3.2.1; **Tāṇḍya Mahābrāhmaṇa* 8.4.1; *Brahma* 133.

Tartışmalar: M. Bloomfield, “The Legend of Soma and the Eagle,” *JAOS*, XVI(1894), s. 1-24; Jarl Charpentier, *Die Suparnasage* (Uppsala-Leipzig, 1920); Sadashiv A. Dange, *Legends*, s. 67-91; Adalbert Kuhn, *Die Herabkunft des Feuers und des Göttertranks* (Gütersloh, 1886), s. 52-61, 123-31, 218-23; Muir, IV, 54 vd.; V, 262 vd; O’Flaherty (1973), s. 277 vd; Ulrich Schneider, *Der Soma-raub des Manu* (Wiesbaden, 1971). Ayrıca bkz. Garuḍa ve Kadrū mitosları, yukarıda 60. mitos.

74. *Tanrılar Brhaspati’nin oğlu Kaça’yı Śukra’dan dirilmenin gizini öğrenmeye gönderiyor*

**Mahābhārata* 1.71.5-58; 1.72.1-23; ayrıca 1.71.31’den sonra 4 ve 1. 71.33 (Roy 1.76.7)’den sonra 2 satır.

Karşılaştırma: **Caiminīya Brāhmaṇa* 1.125-7; **Taittirīya Samhitā* 2.5.1; 6.3.7.4; **Bhāgavata* 9.18; *Brahma* 52-6; 95; **Matsya* 25-6; *Padma* 6.18; **Śiva* 2.5.47-50; *Skanda* 2.2.3; 3.15; 4.1.16; 6.1.149; 7.1.31; 1.7.1.48; 7.3.15; **Vāmāna* 36; 43; **Viṣṇu* 9.24-5.

Tartışmalar: Dange, *Legends*, s. 155-237; Georges Dumézil, *Mythe et épopée*, II, s. 133-238; *The Destiny of the Warrior*, s. 19-28; O’Flaherty (1973), s. 190, 279-82; Philip Spratt, *Hindu Culture and Personality*, s. 129, 338-42.

75. *Bṛhaspati Śukra'yı aldatıyor ve ifritleri saptırıyor*

Padma (Ānandāśrama) 5.13.201a, 203-322, 332-3, 336-47, 411-12, 416-21.

Karşılaştırma: **Atharva Veda* 8.10.22; **Maitrāyaṇi Upaniṣad* 7.9-10; **Taittirīya Saṃhitā* 6.4.10; **Tāṇḍya Mahābrāhmaṇa* 7.5.20; **Mahābhārata* 12.271; **Bhāgavata* 8.10, 15; **Brahmāṇḍa* 2.3.72-3; **Devībhāgavata* 4.10-15; **Matsya* 47; **Padma* 5.13; **Skanda* 1.1.14; **Vāyu* 2.30.76-100; 2.35-6; **Viṣṇu* 4.9.1-22; Bhṛgu'nun Viṣṇu'yu lanetlemesi: **Rāmāyaṇa* 7.51; **Padma* 5.4.

Tartışmalar: Robert P. Goldman, "Myth as Literature in Ancient India: the Saga of Śukrācārya," *Mahfil*, VII, 3 ve 4 (Sonbahar-Kış 1971), s. 45-62; Muir, IV, 151-5; V, 272-83; O'Flaherty, "The Origin of Heresy," s. 313-15; Hanns-Peter Schmidt, *Bṛhaspati und Indra* (Wiesbaden-1968); V. S. Sukthankar, "The Bhṛgu and the Bhārata," *Annals of the Bhandarkar Oriental Research Institute*, 18, s. 1-76; anısına y. b. I (Bombay, 1944), s. 278-337. Ayrıca bkz: Robert P. Goldman, "Myth and Metamyth: A Critical Study of the Evolution and Manipulation of the Bhārgava Corpus in the *Mahābhārata*" (Doktora tezi, Pennsylvania Üniversitesi, Mayıs 1971).

ÖZEL ADLAR SÖZLÜĞÜ

(Kökenlerin çoğu kestirimdir.)

Ādi, özgün biçimi herhalde su kuşu olan bir ifrit, bazan Vasiṣṭha'nın dirilmiş biçimi olarak kabul edilir.

Āditya, güneşin adlarından. Aditi'nin ("sonsuzluk") ve Kaśyapa'nın oğulları Ādityalar kıyamet gününde parıldayan güneş tanrılarıdır. Birçoklarının adı belirtilmiştir, en önemlileri Mitra, Aryaman, Bhaga, Varuṇa, Aṇiśu, Indra, Dakṣa ve Vivasvat'tır. Önce sekiz tane-yken sonra sayıları on ikiye çıkmıştır.

Agastya, "dağ-fırlatıcı", ulu bilge Vindhyas'ı alt ettiği için bu adla anılır; Canopus yıldızı.

Agni, ateş tanrısı. Bir çok biçimi arasında Vaiśvānara kardeşler (bütün insanlardaki sindirici ateş), Gṛhapati (ev ateşi), Yaviṣṭha ("engenç", odundan yeni elde edilmiş ateş), Pāvaka ("arıtıcı", özellikle yıldırım ateşi), Sahasṣuta ("gücün oğlu") ve Saucika ("iğne gibi keskin") bulunmaktadır.

Agnihotra, ateşe atılan adak.

Ahalyā, "ekilmez", Gautama'nın zina yapan karısı.

Airāvata, "süflü okyanustan doğan", Indra'nın bineği beyaz fil.

Amarāvati, "ölümsüzler yeri", tanrılar kenti.

Ambikā, "Küçük Anne", Kālī'nin sevgi içeren lakabı.

Anakadundubhi, Vasudeva'nın adlarından.

Ananta, "ezeli", Viṣṇu'nun üstünde uyuduğu yılan.

Anasūyā, "kıskançlıktan uzak", Atri'nin karısının adı.

Andhaka, "kör", bir ifrit.

Aṅgiras, tanrılarla ifritler arasında arabuluculuk yapan ulu bir bilge (krş. Yunanca *angelos*).

Araṇi, "dönen", ateş çubuğu; bir bilge.

Arbuda, “şiş”, Hindistan'ın batısında kutsal Śaiva dağı.

Arthaśāstra, Kauṭilya'ya atfedilen, günümüze kadar kalan en eski Hint siyaset bilimi metni.

Arunāçala, “esmer dağ”.

Arundhatī, Vasiṣṭha'nın karısı, Sabah Yıldızı'nın kişileştirilmesi. Ülker burcu içinde yalnız o kocasına sadakatini korur.

aśvattha, “altında atlar duran”, kutsal incir ağacı, *ficus religiosa*.

Aśvinler, “at-insanlar”, Dioskuroilar, at-tanrılar, güneşle kısırağın ikiz oğulları. Tanrıların doktorları.

Atharvan, ateş ve Soma tapımından sorumlu rahip.

Atri, “tüketici”, ulu bilge, Brahmā'nın oğullarından, bir çok Veda ilahisinin yazarı, Anasūyā'nın kocası.

Ayāsyalar, “çevik olanlar”, Aṅgiras'ın ahfadı.

Baka, “karga”, Kṛṣṇa'nın öldürdüğü bir ifrit.

Bala, Balarāma'nın lakabı, “iktidar sahibi”, Kṛṣṇa'nın ağabeyi.

Balarāma, Kṛṣṇa'nın ağabeyi.

Bali, “sunu”, ifrit, Viroçana'nın oğlu, cüce Viṣṇu tarafından alt edildi.

Bhadrakālī, “görkemli Kālī”, Durgā'nın lakabı.

Bhaga, “rehaf dağıtan”, şafağın kardeşi Āditya.

Bharadvāca, “hızlı uçucu” veya “gök-tarlakuşu”, yedi bilgeden biri.

Bharata, Rāma'nın kardeşi, kötü Kaikeyī'nin Rāma'ya bağlı oğlu.

Bhava, “varoluş”, Rudra'nın bir biçimi.

Bhoca, Vindhya dağlarında bir ülke (veya halkı).

Bhr̥gu, ilk Manu'nun oğlu, yedi bilgelere büyük bir bilge. Śukra'nın babası.

Brahmā, yaratıcı.

Bṛhaspati, “kutsal sözün efendisi”, gerçekte Indra'nın lakabıyken sonra bağımsız bir tanrı, tanrıların öğretmeni oldu.

Buddha, “aydınlanmış”.

Büyükbaba, Brahmā veya Pracāpati'nin lakabı.

Caṅatī, "hareketli", dört satır, on iki heceli Veda ölçüsü.

Caimini, saygın bilge ve filozof.

Camadagni, "ateş yiyen", Bhṛgu soyundan bilge.

Cambha, "çeneler" veya "göz-diş", Vişṇu tarafından öldürülen bir ifrit.

Canaka, "doğurtan", Videha kralı, Sītā'nın babası.

Cātavedas, "bütün doğanları bilen", Agni'nin lakaplarından.

Cayantī, "fetheden", Indra'nın kızı.

Cyeṣṭhā, "yaşca en büyük", talihsizlik tanrıçası.

Çaitraratha, Kubera'nın, Gandharva kralı Çitraratha ("parlak arabalı") tarafından yetiştirilen korusu.

Çākṣusa, bkz. Manu.

Çandramas, ay. Atri ve Anasūyā'nın tanrı ve bilge olarak yaşama dönen oğlu.

Čāraṇalar, "dolaşanlar", göksel gezgin oyuncular.

Čitra, "parlak renkli" veya "alaca", bir filin adı.

Dadhyañç, "saçılan pıhtılanmış süt", Atharva rahibinin oğlu.

Dakṣa, "becerikli", Brahṃā'nın oğlu, yedi bilgeden biri, Satī, Rohiṇī ve tanrıların öteki karılarının babası.

Daśaratha, "on araba sahibi", Rāma'nın babası.

Dasra, "harika işler yapan", Aśvinlerin birinin veya ikisinin birden lakabı.

Dattātreyā, Atri ve Anasūyā'nın oğlu bilge, Vişṇu'nun yaşama dönen biçimlerinden biri olarak kabul edilir.

Devakī, Kṛṣṇa'nın annesi, Devaka'nın kızı.

Devayānī, "tanrıların önderi", Śukra'nın kızı.

Devī, Tanrıça, Durgā, Pārvatī, Umā, Gaurī, vb. olarak görünen göksel biçim.

Dhanañcaya, "zenginliği alan", *Mahābhārata*'da geçen bir yılan ifrit.

Dhanvantari, "eğimle hareket eden", tanrıların doktoru.
dharma, toplumsal düzen, dünyanın ölküsel düzeni, toplumsal yasa, olması gereken.
Dharmaketu, "bayrağında adalet olan", Buddha'nın lakabı.
Dhenuka, "inek dolu", hacılık yeri.
Dhṛtarāṣṭra, "ölkesi güçlü olan", Airāvata da denen yılan kral.
Digvāsa, "gökyüzünü giyinen" yani çıplak.
Direk (Sthāṇu), Śiva'nın oruç tutan yönünü belirleyen lakabı; bkz. Sthāṇu.
Diti, Daitya denen ifritlerin annesi, Kaśyapa'nın karısı. Aditi'nin teka-bülü.
Durgā, "erişilmesi güç", Devī'nin şiddetli yönünün lakabı.
Durvāsa, "kötü giyimli" veya "çıplak", huysuz bir bilge, Śiva'nın ya-şama dönmüş hali.

Gandharvalar, göksel müzisyenler. *Rg Veda*'da yalnızca Yama ve Ya-mī'nin babası olan tek Gandharva vardır, Soma'nın bekçiliğini ya-par ve onu tanrılara verir, evliliklere başkanlık eder. Veda sonrası Gandharvalar da aynı niteliklere sahiptirler ve İndra'nın sarayında dans eden göksel perilerin (Apsaraslar) kocalarıdır.

Gaṇeśa, "ev halkının efendisi", Śiva'nın fil başlı oğlu.
Gaṅgādvāra, "Ganj'in kapısı", Ganj'in ovalara girdiği yerdeki kent.
Ganj (Gaṅgā), kutsal ırmak.
Ganj'in Kapısı, bkz. Gaṅgādvāra.
Garuḍa, "tüketici", Kaśyapa ile Vinatā'nın oğlu, yılanların düşmanı. Ateş ve güneş olarak kişileştirilir, Vişṇu'nun bindiği kuş. Garuḍi dişi kuştur.
Gaurī, "altından", Pārvatī'nin adı.
Gautama, bilge.
Gāyatrī, "şarkı", sekiz heceli, üç satırlı ölçü, Brahmā'nın karısı ve dört Vedanın annesi olarak kişileştirilir. Bazan kuştur.
Ghora, "korkunç". Vişṇu'nun boğa dirilişindeki oğlu.

Govinda, "inek bulan", Kṛṣṇa'nın adı.

Guha, "gizli yerde yetiştirilen", Skanda'nın adlarından, .

Guhyakalar, "gizlenenler", Yakşalar gibi Kubera'nın hizmetçisi olan yarı-tanrılar sınıfı.

gunalar, çeşitli oranlardaki bileşimiyle bütün maddeyi oluşturan üç "ip" veya nitelik; halat ipleri gibi dokunmuştur. Bunlar *sattva* (iyilik veya ışık), *racas* (toz, tutku veya eylem) ve *tamas*'tır (karanlık, hareketsizlik veya ağırlık).

Hanūmat, "koca çeneli", Rāma'nın okyanusun üstünden atalayarak ve Laṅkā'yı yakarak Sītā'yı geri almasına yardımcı olan maymun.

Hara, "ortadan kaldırıcı", Śiva'nın adlarından.

Hari, Viṣṇu'nun adlarından. Ayrıca Tāraka'nın oğlu ifritin adı.

Haryaśvalar, "doru at sahipleri", Dakṣa'nın oğullarının adı.

Heramba, "buffalo", Gaṇeśa'nın adlarından.

Himālaya, "kar yurdu", büyük sıra dağlar; Pārvatī'nin babası.

Hiraṇyakaśipu, "altın elbiseli", büyük bir ifritin adı, Hiraṇyākṣa'nın ikizi ve Prahlāda'nın babası; aslan-insan biçimindeki Viṣṇu tarafından öldürülmüştür.

Hiraṇyākṣa, "altın gözlü", Viṣṇu tarafından domuz biçiminde yaşama döndüğünde öldürülmüş olan büyük bir ifrit. Hiraṇyanetra veya Hiraṇyaloçana da denir.

Hotṛ, adakları sunan rahip.

Hṛada, "kükreme", yılan ifritin adı, Hiraṇyakaśipu'nun oğlu.

Hṛṣīkeśa, "duyuların efendisi", Viṣṇu'nun lakabı.

İndra, tanrıların kralı, Aditi ve Kaśyapa'nın oğlu.

Ka, "Kim?", Brahmā'nın lakaplarından.

Kaça, "saç", Bṛhaspati'nin oğlu.

Kadamba, bir ağaç, *Nauclea cadamba*, portakal rengi çiçekleri vardır.

Kadrū, "koyu kahverengi", Dakṣa'nın kızı, Kaśyapa'nın karısı, Nāga

yılanlarının annesi.

Kailāsa, Himālaya sırasında bir dağ, Śiva cenneti.

Kākutstha, “Kakutstha soyu” [“kambur üstünde duran”, çünkü savaşta boğa biçimindeki Indra'nın kamburu üstünde durmuştur], Rāma'nın lakabı.

Kālanemi, “zaman tekerleğinin çubuğu”, Kṛṣṇa'nın öldürdüğü ifritin adı.

Kālaprṣṭha, “kara sırtlı”, bir yılan.

Kālī, “kara tanrıça”.

Kali Çağı, dört çağın sonuncu ve en kötüsü; şimdi içinde bulunduğumuz çağ.

Kalinda, Yamunā ırmağının doğduğu dağ.

Kāliya, “kara”, Yamunā ırmağında yaşayan yılan; Kṛṣṇa tarafından alt edilmiştir.

Kalkin, “saf olmayan” veya “günahkar”, Kali çağından Viṣṇu'nun son yaşama dönüşü.

kalpa, Brahmā'nın bir günü, bin çağ, ölümlülere göre dört bin üç yüz yirmi milyon yıl.

Kāma, “arzu”, Eros, arzu tanrısı.

Kamalākṣa, “nilüfer gözlü”, Tāraka'nın oğullarından.

Kaṃsa, “teneke”, Bhocaların kötü kralı, Devakī'nin kuzeni, Kṛṣṇa'nın düşmanı. İfrit Kālanemi ile kişileştirilmiştir.

Kanaka, “altın”, toprağın ve domuz biçimindeki Viṣṇu'nun oğlu.

Karkoṭaka, “şeker kamışı”, yeraltı cehenneminin önde gelenlerinden bir yılanın adı.

Kārttikeya, “Kṛttikâların oğlu”, Skanda'nın adlarından.

kāśa, bir tür ot, *Saccharum spontaneum*, hasır yapımında ve çatılarda kullanılır.

Kāśyapa, bazan Kāśyapa, “kaplumbağa”, büyük bir bilge, Aditi, Diti ve Dakṣa'nın öteki on iki kızının kocası. Yedi bilgeden biri.

Kātyāyanī, Durgā'nın lakaplarından.

Kauśikī. “kılıf kızı”, Durgā'nın adlarından; ayrıca Bihar'da bir ırmak.

Kaustubha, okyanusun çalkalanmasıyla elde edilip Vişnu'nun göğsüne takılan efsanevi mücevher.

Kāvya, “kahin veya şair niteliği taşıyan”, Śukra'nın adlarından.

Kendini yaratan (Svayambhū), Brahmā'nın lakaplarından.

Keśava, “uzun saçlı”, Vişnu'nun lakaplarından.

Keśin, “uzun saçlı”, bir ifritin adı; *Rg Veda*'da, Rudra ile zehir içen ortodoks olmayan bilgenin adı; öteki yerlerde Kṛṣṇa tarafından öldürülen at biçiminde ifrit.

Kiyamet günü bulutları, bazan iki (Balāhaka [“karga”] ve Saṃvarta [“yıkıcı”] veya Saṃvartaka [“yılan”]), bazan yedi [ilk ikisi ve Bhīmanāda [“korkutucu böğürme”], Droṇa [“kova”], Caṇḍa [“şiddetli”], Vidyutpatāka [“bayrağında yıldırım olan”] ve Śoṇa [“kan-kırmızı”] tanedir.

Kinnaralar, “Hangi insanlar?”, at başlı insan gövdeli veya tersi, yarı-tanrılar. Kimpuruṣa veya Aśvamukha (“at-başlı”) da denir.

Koyu Mavi, bkz. Nīla.

Kratu, Brahmā'nın oğlu, yedi bilgeden biri; ayrıca kurbanın kişileştirilmesi.

Krauñca, “çulluk”, Assam'ın kuzeyinde, doğuda yer alan, Himālaya sırasında bir dağ.

Kṛṣṇa, “esmer”, Vişnu'nun avatari.

Kṛta Çağı, Satya Çağı (“gerçek çağ”) da denir, dört çağın ilki ve en iyisi; altın çağ.

Kṛttikālar, “kesiciler” veya “usturalar”, Yedi Bilgenin karıları, Ülker (bazan ustura olarak gösterilir), Skanda'nın anneleri.

Kṣatriyalar, soylular veya savaşçılar, dört sınıfın ikincisi.

Kubera, refahın efendisi, kuzeyin bekçisi, Yakşaların derebeyi.

Kumāra, “genç”, Skanda'nın adlarından.

Kurus, Himālayaların en kuzeyinin ötesinde bir ülke, sonsuz mutluluk ülkesi; bazan Aryanların eski yurdu olarak tanımlanır.

kuśa otu, *Poa cynosuroides*, uzun, sivri uçlu yaprakları olan, bazı dinsel törenlerde kullanılan bir tür ot.

Kusumāmodinī, “çiçek kokulu”, dağ tanrıçası.

Lakṣmaṇa, “talih işaretleri taşıyan”, Rāma'nın küçük kardeşi ve yoldaşı.

Lakṣmī, “talih”, Viṣṇu'nun karısı.

Laṅkā, Rāvaṇa'nın ada başkenti; daha sonra Seylan'la özdeşleştirildi. *liṅga*, Śiva'nın kutsal erkeklik organı.

Loka-pālalar, “dünya koruyucuları”, dört bucağın bekçileri (güneyde Yama, doğuda Indra, kuzeyde Kuvera, batıda Varuṇa); bazan sekiz tanedir (ilk dördü ve güney doğuda Aṅni, kuzey batıda Vāyu, kuzey doğuda Soma, güney batıda Sūrya).

Madana, “çıldirtici”, Kāma'nın adlarından.

Mādhava, “Madhu soyundan” veya “baharında”, Kṛṣṇa'nın adlarından.

Madhu, “bahar”, Viṣṇu tarafından öldürülen bir ifrit (Kṛṣṇa'nın atası Madhu'yla aynı değil).

Mahiṣa, “buffalo”, bir ifrit.

Maithilī, “Mithilā prensesi”, Sītā'nın lakabı. Mithilā, Videha'nın başkentiydi, çağımızda Tirhut.

Malaya, Malabar'ın batısında dağ sırası; batı Ghātlar.

Mānasa, “ruhsal”, Kailāsa dağında kutsal bir dağ ve kutsal göl; yavru lama mevsiminde göçmen kazlar gelir.

Mandara, “yoğun”, bir dağ.

Māṇḍavya, Dharma'nın Śūdra kadından doğması için lanetlediği bilge; onun karşı lanetiyle Dharma da Śūdra kadından Vidura olarak doğdu.

Maṅkaṇaka, bir bilge.

Manu, insanın (*mānava*) adını aldığı insan soyunun atası. Her biri bir çağa (*manvantara*) ait on dört Manu olduğu söylenir; önemlileri şunlardır: Manu Svāyambhūva (Śatarūpā'nın ve kendisini yaratan Pracāpati'nin oğlu) ilk Manu; Manu Revanta (“parıltılı”), Vivasvat

ve kısarak Saṃcēñā'nın oğlu, beşinci Manu; Manu Çākṣusa ("gözle kavranan"), Tvaṣṭi'nin oğlu, altıncı Manu; Manu Vaivasvata (Vivasvat ve Saṃcēñā'nın oğlu), yedinci Manu ve şimdiki insan ırkının atası; Manu Sāvarṇi ("aynı türden" veya "benzer oğul" yani Vivasvat ve Gölge'nin oğlu), sekizinci Manu ve geleceğin Manularının birincisi.

Mariçi, "parlayan zerre", yedi bilgeden biri, Kaśyapa'nın babası.

Mārkaṇḍeya, gövdesinde evreni gördüğü Viṣṇu tarafından yutulana kadar dağılmış evrende kozmik sulara yüzen büyük bilge.

Mārtāṇḍa, "cansız yumurtadan doğan", güneşin lakaplarından; güneş "göğün kuşu" olduğu için böyle anılır ve kuş da (görünüşte) cansız yumurtadan doğmuştur çünkü güneş annesi Aditi'nin rahmindeyken annesi öyle şiddetli ibadet yapmıştır ki kocası Kaśyapa yumurtanın zarar görmesinden korkmuştur.

Marutlar, "çakanlar", fırtına tanrıları, Mārut veya Rudralar da denir; Indra veya Rudra'nın maiyetini oluşturan asker ilahlar. Yedi Marut'un adları: Rüzgar-hızı, Rüzgar-gücü, Rüzgar-yıkıcı, Rüzgar-çemberi, Rüzgar-alevi, Rüzgar-tohumu ve Rüzgar-diski (Vāyavega, Vāyubala, Vāyuhā, Vāyumaṇḍala, Vāyucvāla, Vāyuretas ve Vāyucakra).

Maya, "yapıcı", ifritlerin mimarı (tanrının gücü ve Tanrıçanın niteliği olan büyülü hayal Māyā ile karıştırılmasın).

Meru, altın dağ, *axis mundi*.

Mitra, "arkadaş", ruhsal Varuṇa'nın dünyevi karşılığı olarak kabul edilen tanrı; daha sonra bilge, Vaśiṣṭha'nın oğlu.

Mohini, "büyüleyici", Viṣṇu'nun bir biçimi.

Nahuṣa, "komşu", kral, Yayāti'nin babası, Indra'nın tahtını ele geçirip, ayağıyla bilge Agastya'ya dokunup onun lanetiyle yılan olana kadar cennete egemen olmuştur.

Namuçi, "bırakmayan [cennet sularını; yani kuraklık ifriti]", Indra ve Aśvinler tarafından kesilen ifrit; daha sonra tek başına Indra tarafından yıldırımla öldürülmüştür; sonradan Indra ve Vṛtra hakkın-

da anlatılan öykü.

Nanda, “neşe”, inek çobanı (*gopa*), Gokula köyünün Kṛṣṇa'yı evlatlık edinen başkanı.

Nandana, “neşelendiren”, İndra'nın cennet bahçesi.

Nandin, “mutlu”, Śiva'nın yakını, kapı bekçisi veya hoşası.

Nara, “insan”, Nārāyaṇa'ya bağlanan ilk insan.

Nārada, “insana getiren”(?), Brahmā'nın oğullarından, tanrılarla insanlar arasında haberci; her işe karışan bilge.

Nārāyaṇa, “İnsan oğlu” veya “suların oğlu”. Viṣṇu'nun adlarından (54. mitostaki kökenbilgisiyle karşılaştırın).

Narmadā, “zevk veren”, bir ırmağın adı, şimdiki Nerbudda.

Nāsatya, “yardımsever”, (geleneksel olarak “*nāsa*” burundan türetilmiştir çünkü Aśvinler kısırağın burnundan doğmuşlardır); Aśvinlerin birinin veya ikisinin birden lakabı.

Navagvalar, “dokuzla giden” veya “dokuz katlı”, İndra'ya savaşta yardım eden mitolojik bir aile.

Nīla, “koyu mavi”, merkezin hemen kuzeyindeki dağ.

Nīpa, “alçak”, *Nauclea cadamba*, portakal rengi, hoş kokulu çiçekleri olan bir ağaç.

Padmavatī, “nilüfer taşıyıcı”, Viṣṇu'nun karısı Śrī veya Lakṣmī'nin adlarından.

Pāka, “çocuksu” veya “naif”, İndra tarafından kesilen bir ifrit.

Pāñçāla, “beş aşiretten”, Yakṣa, Kubera'nın oğlu.

Pañiler, “cimrililer”, Hindistan yerlileri veya ifritlerinden bir ırk; işgalci Aryanların düşmanları; sakladıkları hazine için Aryanlar onlarla savaşmıştı.

Parvata, “dağ”, bir bilge, Nārada'nın yoldaşı.

Pārvatī, “dağın kızı”, Himālaya'nın kızı, Śiva'nın karısı.

Paśupati, “sığırların efendisi”, Rudra-Śiva'nın lakaplarından.

Pināka, Śiva'nın yayının adı.

Piṣāçalar, “et yiyciler”, ifritler sınıfı.

Prāçetas, "düşünceli", eski bir bilge, Dakṣa Prāçetasa'nın babası.

Prahlaḍa, "neşeli heyecan", ifrit, Hiranyakaśipu'nun Viṣṇu'ya inanan oğlu; Viṣṇu aslan-adam biçiminde görünerek Prahlaḍa'yı babasının saldırısından korudu.

Pracāpati, "yaratıkların efendisi", Brahmā'nın veya ilk yaratıklar sınıfından herkesin lakabı.

Prakṛti, Doğa, üç ip veya *guṇa*'dan oluşur.

Pulaha, Yedi bilgeden biri.

Pulastya, "yumuşak saçlı", Yedi bilgeden biri.

Puruṣa, "erkek, ilk erkek; Sāṅkhya felsefesine göre Puruṣa, Prakṛti ile birleşen hareketsiz ruhtur, böylece evren doğar.

Pūṣan, "besleyici", güneş ilahı, sığırların koruyucusu ve refah veren.

Pūtānā, "kötü kokan", çocuklarda çeşitli hastalıklara neden olan dişi ifrit; Kṛṣṇa'yı öldürmeye çalışır ve onun tarafından öldürülür; Skanda'yı kabul eden annelerden biri olarak da sayılmaktadır.

Rāgalar veya Rāgiṇīler, "duygular", klasik Hint müziğinde kullanılan özel biçimler; genellikle altı veya otuz altı Rāgiṇī ile evlenen altı veya yirmi altı Rāga olduğu söylenir.

Rāghava, "Raghu soyundan", Rāma'nın adlarından.

Raghu, "çevik", Kakutṣtha'nın oğlu, Daśaratha'nın büyükbabası.

Rāhu, "yakalayıcı", ay ve güneşi yakalayarak tutulmalarına neden olduğu söylenen ifrit.

racalar, "tutku", üç *guṇa* veya ipten ikincileri; bkz. *guṇalar*.

Rākṣasalar, "korunması gerekenler", ifritler sınıfı.

Rāma, "çekici", kral, Daśaratha'nın oğlu, Raghu'nun soyundan gelir ve Viṣṇu'nun yaşam bulmuş biçimi olarak kabul edilir. Aynı zamanda (Daśaratha'nın oğlu Rāma ile ilgisi olmadan) Rāma; Kṛṣṇa'nın ağabeyi Balarāma'nın lakabıdır.

Ramaṇaka, "neşeli", bir adanın adı.

Rambhā, "bir çeşit muz", bir peri.

Rati, "aşk oyunu". cinsel zevk, Kāma'nın karısı.

Rāvaṇa, “çılgılık atan”, bir ifrit.

Revanta, “parlak”, Vivasvat ve Saṃcānā'nın oğlu, beşinci Manu.

Rohiṇī, “kırmızı” veya “kırmızı inek”, burç. ayın karısı; aynı zamanda (burçla hiç ilgisi olmadan) Vasudeva'nın karısı, Balarāma'nın annesi.

Ṛtadhāman, “yurdu gerçek olan”. Viṣṇu'nun adlarından.

Rudra, “uluyan” veya “kızıl yüzlü”, Śiva'nın Vedalardaki selefi, vahşet ve tehlike ile ilişkilendirilen kötü tanrı; fırtına tanrısı ve Rudra ile Marutların babası ve yöneticisidir.

Rudralar, Rudra'nın ev halkı, önce sekiz tuncydiler (Bhava, Śarva, Paśupati, Ugra, Mahādeva, Rudra, Iṣāna ve Aśani [varoluş, oku olan, sığırların efendisi, dehşet, ulu tanrı, uluyan, yönetici ve gökgürültüsü], sonra on bir oldular [Mahan, Mahātman, Matiman, Bhīṣaṇa, Bhayaṃkara, Ṛtudhvaca, Ūrdhvakeśa, Piṅgalākṣa, Ruçi, Śuçi ve Rudra [ulu soylu, zeki, korkutucu, ürkütücü, bayrağında mevsimleri taşıyan, tüyleri dik olan, kahverengi gözlü, parlaklık, saflık ve uluyan]]. Bazan Marutlarla bir tutulur bazan ayrı sayılırlar.

Sādhyaalar, “katılmak gereken”, güneşle yeryüzü arasında yaşayan on iki göksel varlık. Nara ve Nārāyaṇa da Sādhyaalardandır.

Sāma Veda, şarkı olarak söylenmesi amaçlanan Veda şiir kitabı.

Saṃcānā, “işaret” veya “ad”, Tvaṣṭri'nin kızı ve güneşin karısı.

Saṃkarṣaṇa, “çeken veya süren”, Balarāma'nın adlarından.

Saṃvarta, “yuvarlayan” veya “yok eden”, Aṅgiras soyundan bir bilge.

Saṃvartaka, “yok eden”, kıyamet günü ateşi veya bulutlarının adı.

Sanaka, Sananda, Sanātana ve Sanatkumāra (“eski, neşeli, sonsuz ve sonsuza kadar genç”), Brahmā'nın aklından doğurduğu dört oğlu.

Sāṅkhyā, evreni hareketsiz *puruṣa* ve hareketli *prakṛti* arasında ve *prakṛti*'yi üç *guṇa* veya ipe bölen eski Hint felsefesi.

Saptasārasvata, Sarasvatī ırmağında yedi ırmağın bulunduğu kutsal yer.

Saramā, “çevik”, dişi köpek, Yama'nın dört gözlü benekli köpeklerinin annesi.

Saraṇyū, "atik", Tvaṣṭr'nin kızı, sonra Saṃcñā dendi.

Sarasvatī, "akan", Gaṅj'la birlikte, Hindistan'ın en kutsal ırmağı Sin-
dhu'nun yerine geçen ırmak. Aynı zamanda söz tanrıçası, Brah-
mā'nın karısı.

Satī, "iyi kadın", Dakṣa'nın kızı, Śiva'nın karısı.

sattva, "iyilik", üç guṇa veya ipin birincisi; bkn. guṇalar.

Sātvatalar, Kṛṣṇa'nın doğduğu kabile.

Satyavatī, "doğrucu" Tanrıçanın hizmetçisinin adı, Bihar'da Kauśikī
ırmağı olan kadın.

Satya Çağı, "gerçek çağ", çağların birincisi, Kṛta Çağının adlarından.

Saubhari, yaşlılığında kral Māndhātṛ'nin elli kızıyla evlenip yüz elli
oğlu olan bilge.

Sāvarṇi, bkz. Manu.

Savitṛ, "can veren", güneşin biçimlerinden, Ādityalardan biri.

Sāvitrī, "güneşten gelen", güneşin kızının adlarından, Brāhmā'nın
karısı.

Siddhalar, "mükemmel", çok saf, mükemmel yarı ilahi varlıklar, sekiz
doğaüstü nitelikleri olduğu (siddhi: çok küçük, hafif, büyük, vb ol-
mak yeteneği) söylenir.

Sindhu, "ırmak", olasılıkla Pencap'daki İndus ırmağı.

Sītā, "saban izi", Canaka'nın kızı, Rāma'nın karısı.

Skanda, Śiva'nın altı başlı oğlu; Guha, Kārttikeya, Kumāra, vb olarak
da bilinir.

Smara, "bellek", Kāma'nın lakaplarından.

Soma, tanrıların ölümsüzlüklerini besleyen nektar sunusu; nektar de-
posu olan ayın adlarından; bazan tanrı olarak yaşama döner.

Sthāṇu, "direk", Śiva'nın oruç tutan yönünü gösteren lakabı.

Sudarśana, "görmesi güzel", Viṣṇu'nun diskinin adlarından.

Sugrīva, "hoş boyunlu", başlarında Hanūmat maymun ordusuyla Rā-
ma'ya Rāvaṇa'yı fethetmesinde yardım eden maymun kral.

Sukeśa, "güzel saçlı", bir bilge.

Sumbha ve Niśumbha (bazan Śumbha ve Niśumbha), Tanrıça tarafın-

dan kesilen iki ifrit kardeş; Prahlāda'nın torunları.
Suparṇa, “güzel tüylü”, Garuḍa'nın lakaplarından.
Supārśva, “güzel yanlı”, bir bilge.
Suvṛtta, “iyi yuvarlak”, Viṣṇu'nun domuz avatarı sırasındaki üç oğlundan biri.
Svāhā, “selam”, tanrılara adak sunarken çıkarılan ünlem; aynı zamanda adağın kendisi veya Agni'nin karısı olarak kişileştirilen adak.
Svayambhū, “kendini yaratan”, Brahmā'nın lakaplarından; bkz. Kendini yaratan.

Śabalāśvalar, “alaca at sahipleri”, Dakṣa'nın oğulları.
Śaṣṭī, “güçlü yardım”, Indra'nın karısı.
Śailādi, “Śilāda'nın oğlu” veya “taşın oğlu”, Nandin'in adlarından.
Śāka, “sebze”, bir adanın adı, yedi büyük kıtanın altıncısı, adını oradaki tik ağacından alır.
Śakra, “güçlü”, Indra'nın lakaplarından.
śakti, “güç”, özellikle bir ilahın karısı olarak kişileştirilen etkin güç.
Sözcük mızrak veya kılıcı da anlatabilir.
Śambara, Indra tarafından dağdan yuvarlanıp kesilen bir ifrit.
Śambhū, “refah veren”, Śiva'nın lakaplarından.
śamī, “ağ”, bir ağaç (*Prosopis spicigera*), ateş içerdiği varsayılan sert tahtası vardır; kutsal ateş yakmakta kullanılır.
Śanaīśvara, “yavaş hareket eden”, Satürn gezegeninin adlarından.
Śaṅkara, “huzur veren”, Śiva'nın adlarından.
śapharī, bir balık, ya sığ sularda yaşayan küçük bir balık (*Cyprinus saphore*) veya başka balıkları yüten büyük bir sazan.
śarabha, karlı dağlarda yaşadığı ve Śiva'nın yaşama dönmüş biçimi olduğu söylenen efsanevi hayvan.
Śarva, “ok sahibi”, Rudra'nın adlarından.
Śaryañāvat, “kızıl”, bir ırmak.
Śaṣṭhī, “altıncı”, Durgā'nın bir biçimi olarak kabul edilen ve çocukları koruyan ilahi anne; anne ve bebek için en tehlikeli zamanın atlatıl-

diğına inanılan doğumdan sonraki altıncı gün tapınılır.
Śatarüpā, “yüz biçimi olan”, Brahmā'nın kızının ve karısının adlarından, Manu Svāyambhuva'nın annesi; bazan Manu Svāyambhuva'nın karısı ve kızı olarak kabul edilir.
Śilāda, “mısır kabuğu yiyen” veya “taş veren”, bir insanın adı, yaşama döndüğünde Nandin'in babası.
Śiva, “uğurlu”, müminlerin, *liṅganın* ve kozmik kıyametin tanrısı.
Śivā, “uğurlu kadın”, Aṅgiras'ın karısı; aynı zamanda Tanrıçanın adlarından.
Śrī, “refah”, Viṣṇu'nun karısı.
Śrīvatsa, “Śrī'nin sevdiği”, Viṣṇu'nun göğsündeki kıl buklesi.
Śukra, “parlak” (aynı zamanda “tohum”), ifritlerin gurusunun adı; Bhṛgu'nun oğlu, Venüs gezegeni olarak kabul edilir.
Śuṣṇa, “tıslayan” veya “büyücü”, İndra tarafından öldürülen kuraklık ifriti.

tamas, “karanlık”, üç ipten üçüncüsü. bkz. *guṇalar*.

Tapatī, “ısı”, güneşin kızı.

Tārā, “yıldız”, Bṛhaspati'nin kızı; Soma tarafından çalındı ve büyük bir savaştan sonra Bṛhaspati'ye döndü.

Tāraka, “kurtaran”, İndra ve Skanda tarafından kesilen bir ifrit.

Tārakākṣa veya Tārākṣa, “yıldız gözlü”, ifrit, Tāraka'nın oğlu.

Tārksya, önce at sonra kuş olan, Garuḍa ile özdeşleştirilen mitolojik varlık (*Bhāgavata Purāṇa*'da Garuḍa'nın babası).

Trikūṭa, Üçkatlı Zirve, Rāvaṇa'nın Lankā adasındaki dağ kalesi.

Trisīras, “üç başlı”, İndra tarafından öldürülen bir ifrit.

Triṣṭubh, dört satır, on bir heceli ölçü.

Trita Āptya, “suyun üçüncüsü”, Marutlar ve İndra ile ilişkilendirilen Veda tanrısı; Vjra ile doğuştuğu ve dünyanın en uzak yerinde yaşadığı söylenir.

Tvaṣṭi, “mimar”, tanrıların mimarı, ilahi araçların yapıcısı.

Uççaiḥśravas, “uzun kulaklı” veya “yüksek sesle konuşan”, İndra'nın atı; atların prototipi ve kralı.

Umā, “U! Mā!” (“Yapma!”) ünleminden türediği söylenir; Umā ibadete başlayınca annesi tarafından söylenmiştir; Śiva'nın karısı.

Upabarhaṇa, “yastık”, Nārada'nın yaşama dönen biçimi olarak kabul edilen Gandharva.

Uśanas, “yoğun”, Śukra'nın adlarından.

Ülker, bkz. Kṛttikālar.

Vaikuṇṭha, “kör olmayanla ilgili”, Viṣṇu'nun ve cennetinin adlarından.

Vaiśrāvana, “çok ünlü”, Kubera'nın adlarından.

Vaiśvānara, “bütün insanlarla ilgili”, Agni'nin adlarından, özellikle sindirici ateş.

Varuṇa, “her şeyi saran”, yalandan nefret eden ve günahkarlara hastalık, özellikle su toplanma hastalığı saçan bir Veda tanrısı; daha sonra suların tanrısı ve batının bekçisi oldu.

Vāsava, “Vasulardan” (bkz.), İndra'nın adlarından.

Vasiṣṭha veya Vaṣiṣṭha, “en mükemmel” veya “en zengin”, yedi bilgeden biri, Arundhatī'nin kocası, dilek ineğinin sahibi.

Vāstoṣpati, “ev koruyucusu”, ev temelini koruyan ilahın adı, Rudra ile özdeşleştirilir.

Vasular, sekiz tanrı, şefleri başlangıçta İndra'ydı sonra Viṣṇu oldu: ilk sekiz Vasu gün, su, ay, kutup yıldızı, rüzgar, ateş, şafak ve ışığın ilahıydı, sonra Aśvinler, Ādityalar, Rudra, Viṣṇu, Śiva ve Kubera Vasu olarak kabul edildiler. Vasu Dyaus (Gökyüzü), Vasiṣṭha'nın büyümlü dilek ineğini çalınca, Vasiṣṭha onlara yeniden bilge Śāntanu ile Gaṅgā'nın oğulları olarak doğmaları için lanet etti.

Vāsudeva, “Vasudeva'nın oğlu”, Kṛṣṇa'nın adlarından.

Vasudeva, “zenginliği efendisi”, Kṛṣṇa'nın babası, ay ilahı Yadu'nun soyundan (böylece Yādava da denir).

Vāsuki, büyük yılan krallardan biri.

vaṣaṭ, kurban şiri sonunda, adak ateşe atılınca Hotṛ tarafından söylenen ünlem.

Vāyu, rüzgar ve ilahı.

Vibhīṣaṇa, “korkutucu”, Rāvaṇa'nın kardeşi; Rāvaṇa Rāma'ya katılmak için Laṅkā'dan ayrıldı ve Rāma tarafından, Rāvaṇa'nın ölümünden sonra Laṅkā tahtına oturtuldu.

Videha, bir ülke (şimdiki Tirhut); başkenti Mithilā ve kralı Sītā'nın babası Canaka'ydı.

Vidyādharalar, “büyü sahipleri”, Himālaya'da yaşayan ve büyü güçleri olan doğaüstü varlıklar.

Vidyunmālin, “yıldırım kuşanan”, bir ifrit, Tāraka veya Vipraçitti'nin oğlu.

Vinatā, “kıvrım” veya “kambur”, Kaśyapa'nın karısı, Dakṣa'nın kızı, Garuḍa'nın annesi ve bazı metinlerde kuş cinsi, *Bhāgavata Purāṇa*'da Garuḍa'nın karısı.

Vindhyas, Kuzey Hindistan'ı Dakka'dan ayıran alçak sıra dağlar.

Vipraçitti, “bilge”, ifrit, Vidyunmālin ve Rāhu'nun babası.

Vīrabhadra, “kahramanlara cömert”, Śiva'nın oğlu veya yaşama dönmüş biçimi; şiddetli ve korkunç.

Vīrāc, “uzak yönetici”, Brahmā'nın ilk doğurduğu, ilk yaratıcı.

Vīraka “küçük kahraman”, Nandin'in adlarından.

Vīraṇa, “kahraman”, ilk yaratık, Asiknī'nin babası, Dakṣa'nın karısı.

Viroṇa, “ışıklı”, ifrit, Prahlāda'nın oğlu, Bali'nin babası.

Viśākha, “dallı” veya “çatalı”, Skanda'nın adlarından veya oğlu; veya ifrit, çocuklara zarar veren Skanda biçiminde bir ifrit olarak düşünülür.

Viṣṇu, “yayılcı”, ilk biçimi güneş tanrısı, sonra yüce tanrı.

Viśvakarman, “herşeyi yapan”. önce Pracāpati'nin sonra Tvaṣṭr'nin adlarından.

Viśvāmitra, “herşeyin dostu”. önce Kṣatriya olarak doğan büyük bir bilge; dilek ineği için Vasiṣṭha ile çekişti. brahmin oldu.

Viśvanātha, “evrenin efendisi”, Śiva'nın ve Benares'teki önemli tapınağının adlarından.

Viśvāvasu, “herşeye yararlı”, Gandharva.

Vivasvat, “parlayan”, “parıltılı”, güneşin adlarından.

Vṛṇḍāvana, “kadınlar korusunun ormanı”, Kṛṣṇa'nın Mathurā yöresindeki köyünün yakınında bir koru.

Vṛṣaparvan, “güçlü eklenmiş”, ifrit adı.

Vṛṣniler, “erkekçe”, Kṛṣṇa'nın soyu Yādavalardan bir kabile.

Vṛtra, “sınırlayan”, Indra'nın kestiği büyük bir ifrit.

Yācñavalkya, güneşin *Beyaz Yacur Veda*'yı açıkladığı büyük bir bilge.

Yacur Veda, kurbanda kullanmak üzere düzenlenmiş Veda.

Yakşalar, Kubera'ya bağlı yarı-ilahi bir varlık türü; genel olarak iyiliksever fakat bazan ifrit davranışlıdır.

Yama, “ikiz” veya “zincir” veya “gem”, ölümler kralı, cehennemin ve güneşin yöneticisi, ilk insan, Vivasvat'ın ve Saraṇyū-Samcñā'nın oğlu.

Yamī, Yama'nın ikiz kızkardeşi.

Yamunā, şimdiki adı Cumna olan ırmak, bazan Yami ile özdeşleştirilir ve güneşin kızı olarak kabul edilir. Himālayalardan doğar ve 860 mil aktıktan sonra Allahabad'da Ganj'a karışır.

Yaśodā, “bağış ateşi”, inek çobanı Nanda'nın karısı, Kṛṣṇa'nın ebesi.

Yayāti, ay ırkının kralı, Nahuşa'nın oğlu; Śukra'nın kızı Devayānī ve Vṛṣaparvan'ın kızı Śarmisṭhā ile evlendi.

Yedi Bilge, Brahmā'nın aklıyla doğurduğu oğulları; Pracāpati yani ilk yaratıklar olan bu oğullar Büyük Ayı burcunu oluştururlar; Kṛtikā veya Ülker'le evlidirler. Farklı çağlarda adları değişiktir, en ünlüleri Gautama, Bharadvāca, Viśvāmitra, Camadagni, Vasiṣṭha, Kaśyapa, Atri, Marīçi, Aṅgiras, Pulaha, Kratu, Pulastya, Bhrgu ve Dakṣa'dır.

yonī, “rahim” veya “kaynak”, özellikle Tanrıçanın, *liṅga* ile birlikte

tapılan, üreme organının kutsal imgesi.

Yuga, dünya çağı; dört çağ vardır: İlki (Krta Yuga veya Satya Yuga) en iyisi, altın çağ, şimdi yaşadığımız sonuncusu (Kali Yuga) en kötüsüdür.

Wendy Doniger O'Flaherty

H i n d u M i t o l o j i s i

Çeviren: Kudret Emiroğlu

Hindu mitolojisinin yetmiş beş kaynak mitosundan oluşan bu derleme Vedalar'daki (yaklaşık İ.Ö. 1200) yılanöldüren İndra'dan ortaçağın tanrılar topluluğuna dek klasik Hint kaynaklarının geniş oylumunu kapsıyor.

Burada anlatılan Hindu tanrılarıyla cinlerinin öyküleri, eski Hint rahipleriyle ozanlarının doğaötesi içgörülerini canlı simgelerle dile getiriyor.

Geleneksel yaşam ile ölüm izlekleri serimlenip pek çok karmaşık çeşitlemeyle örülerek Hint mitolojisinin aşağı yukarı üç bin yıllık gelişiminin rengarenk görüntüsü sunuluyor.

ISBN 975-533-097-6

9 789755 330976

8800003